

DÜNYADA İLAC VE KİMYA TERÖRÜ

İSMAİL TOKALAK

DÜNYADA İLAC VE KİMYA TERÖRÜ

DÜNYADA İLAÇ VE KİMYA TERÖRÜ

İsmail Tokalak

Genel Yayın Yönetmeni

Mustafa Karagüllüoğlu

Editör

Burak Fazıl Çabuk

©Ataç Yayınları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Sertifika No: 16427

ISBN: 978-975-6205-49-5

Araştırma İnceleme

Baskı Tarihi: Eylül 2014

Sayfa Düzeni

Semih Erdoğan

Kapak Tasarımı

Enes Malik Kılıç

Baskı-Cilt

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd.Şti.

Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi C Blok No: 102

Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 483 47 91-92 (Sertifika No: 11964)

ATAÇ YAYINLARI

Çatalçeşme Sok. No: 52/1 34410 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 528 47 53 Faks: (0212) 512 33 78

www.atacyayinlari.com / bilgi@atacyayinlari.com

online alış-veriş: www.kitapadresi.com

DÜNYADA İLAC VE KİMYA TERÖRÜ

İsmail Tokalak

“ataç

İsmail Tokalak

(e-posta: tokalak@btinternet.com)

1953 Bafra doğumlu olan İsmail Tokalak, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ni 1979 yılında, Londra Üniversitesi (S.O.A.S.) Ekonomi Bölümü'nü 1998 yılında bitirdi. 1980 yılından itibaren çeşitli konularda araştırmalar yapmakta olan yazarın “Bizans-Osmanlı Sentezi” (2006), “Dünyayı Yönetenler ve Sistemleri” (2008), “Dünyada Gıda ve İlaç Terörü” (2010), “Küreselleşme Kısacasında Türk Tarımı” (2010) ve “İslam Ülkeleri Neden Geri Kaldı?” (2011), “Yahudiliğin Kökenleri ve Küresel Gücü” (2014) ve “Paranın İmparatorları” (2014) adlı kitapları vardır.

Dünyada en iyi doktor en az ilaç öneren veya hastayı hiç ilaç önermeden tedavi eden doktordur.

İçindekiler

ÖNSÖZ	13
İLAÇ ENDÜSTRİSİNİN SEBEP OLDUĞU HAYAT KAYIPLARI, HASTALIKLAR, SÖMÜRÜ VE KAOS	19
Küresel İlaç Endüstrisinin Kısa Panoraması.....	19
İlaç Firmalarına Teslimiyetin Sonucu: İdari ve Politik Basiretsizlik.....	21
Reçeteli İlaçların Sebep Olduğu Katliamlar.....	23
MEDİKAL ALETLER NE KADAR GÜVENLİ?	27
Kalp Damarı Stenti Rezaleti.....	27
Tomografiyle Yapılan Görüntülemenin Faydadan Çok Zararı mı Var?.....	31
KANSER ENDÜSTRİSİ SÖMÜRÜSÜ	33
Kemoterapinin Neden Olduğu Katliamlar.....	33
Çok Pahalı Kanser İlaçlarıyla Yapılan Soygun.....	40
Kenevirin Etkin Bileşiklerinden Olan Kannabinoidlerin Sentetik ve Doğal Formundan İlaçlar Yapılıyor.....	43
MEDİKAL AMAÇLA KULLANILAN KENEVİR (ESRAR)	47
Medikal Esrar Nedir?.....	50
Kenevir Üzerine Dönen Oyunlar.....	53
Kimyasalların Doğal Tedavi Ediciler Üzerindeki Savaşı.....	53
KANSER HASTALIĞINI ÖNLEYİCİ DİĞER ALTERNATİFLER	59
Doğru Beslenme.....	59

B17 Vitamini.....	61
C Vitamini (kısmen).....	62
D Vitamini.....	63
Zerdeçal: Hayat Kurtarıcı Mucize Bitki.....	64
Magnezyum ve Kanser Tedavisi.....	68
Kanser ve Oksijen (O2) Terapi.....	70
Ozon (O3) Terapi.....	75
Sodyum Bikarbonat Kanserle Mücadele Eder mi?.....	76
Medikal Kenevir (Esrar) Kanseri Tedavi Ediyor mu?.....	79
Kenevirden Elde Edilen ve Gelişigüzel İçilen Esrarın Sağlığa Zararları.....	83
Uyuşturucuda En Büyük Kimyasal Tehlike: Bonzai-Jamaika.....	87
İLAÇLAR VE İLAÇ FİRMALARI NE KADAR GÜVENLİ? DOKTORLAR NE KADAR BAĞIMSIZ VE NE KADAR BİLGİLİ?.....	91
Doktorlar, Hastalar ve Hükümetler.....	91
Sağlık Sektörü ve Yolsuzluklar.....	94
Doktorlar ve İlaç Firmalarının Sağlıksız İlişkileri.....	98
Mucize İlaç Olarak Sunulan Aspirin Bile Dikkatli Kullanılmalıdır.....	106
VİTAMİN HAPLARI ÜZERİNDE OYNANAN OYUNLAR VE VİTAMİN HAPLARININ GEREKSİZLİĞİ.....	111
Bir Faydası Olmayan Vitamin Haplarının Pazarlanması.....	117
DEPRESYON HASTALIĞI VE İLAÇLARI ÜZERİNDE DÖNEN OYUNLAR.....	123
Depresyon İlaçları: Antidepresan Terörünün Başlaması.....	125
Antidepresan İlaçları ve Yaratığı Gerçek Terör.....	130
Antidepresan Hapları ve Traci Johnson Trajedisi.....	135
Antidepresan İlaçları İntihara Sürüklüyor.....	138
Antidepresan İlaçlar, Toplu Katliamlar ve Gençlerin Hedef Alınması.....	144

Depresyonun Fizyolojik Nedenlerini Tespit Etmeden	
Antidepresan Hapı Önermek Bir Cinayettir.....	148

DÜNYANIN ÇOK KÂRLI KOLESTEROL İLAÇLARI PAZARI VE İNSAN SAĞLIĞINI

HİÇE SAYARAK DÖNEN OYUNLAR.....	155
--	------------

Kolesterol İlaçlarının Kârlılığının Yarattığı Efsane:	
Kolesterol Canavarı.....	155
Kolesterol Yaşam İçin Gerekli Yapıtaşıdır.....	155
Kolesterol Oyununun Baş Aktörleri.....	159
Zararlı Denilen LDL ve Total Kolesterol	
Göstergeleri Üzerinde Oynanan Oyunlar.....	164
Total Kolesterol Hesaplamasında Bir Yanlışlık Yok mu?.....	170

AŞILAR ÜZERİNDE DÖNEN BÜYÜK OYUNLAR.....	171
---	------------

Aşı nedir?.....	172
Virüs Nedir?.....	172
Aşıların Bir Silah Olarak Kullanılma Olanakları.....	174
Aşılar Ne Kadar Gerekli?.....	178
Aşılar Ne Kadar Güvenli?.....	181
Aşılarda Thimerosal Tehlikesi.....	183
Aşılarda Adjuvan – Skualen Tehlikesi.....	187
Çocuklara Aşı Yaptırmalı mı Yaptırmamalı mı?.....	189
Human (İnsan) Papilloma Virüs'e (HPV) Karşı	
Yapılan Aşı Bir Aldatmaca mı?.....	195

BİLİNÇLİ OLARAK YARATILAN GRİP

PANİKLERİNİNİN PERDE ARKASI.....	199
---	------------

Grip Virüsüne Kısa Bakış.....	199
Domuz Gribi Rezaleti, Paniği ve Soygunu Nasıl Başlatıldı?.....	201
Halkın Yaptırmak İstemediği Domuz Gribi	
Aşısının Mecbur Tutulma Rezaleti.....	204
Domuz Gribi Aşısında Dönen Oyunlar.....	209
Sabıkahı İlaç Firmaları Aşı Üretiyor.....	216

KİMYASAL TERÖR.....	221
----------------------------	------------

Kimyasallarla Nasıl Zehirleniyoruz?.....	221
Plastik Terörü.....	221

Kimyasallar Erkekliğin Sonunu Mu Getirecek?.....	223
Fitalatlar ve Üreme Organlarına Olan Olumsuz Etkileri.....	223
Pet Şişeler ve Bisphenol-A'nın (BPA) Neden Olduğu Sağlık Riskleri.....	225
Hormonları Etkileyen Diğer Güçlü Zehir: Bisphenol-A.....	225
Plastik Torbalar.....	228
Zirai İlaçların ve Kimyasal Gübrelerin Neden Olduğu Tehditler.....	232
Zararlı Olduğu Açıkça Bilinmesine Rağmen Kullanılan Atrazin ve Carbofuran.....	233
Uzun Yıllar İnsan Sağlığını ve Çevreyi Zehirleyen DDT Bile Çok Geç Yasaklandı.....	236
Dioksin ve Tehlikeleri.....	238
Klor Tehlikesi.....	240
KADINLAR VE KOZMETİK ÜRÜNLERDEKİ KİMYASAL TEHLİKELER	245
Gelişigüzel Kullanılan Antibakteriyel Temizlik Ürünleri Yarardan Çok Zarar Getiriyor.....	256
Ne Kadar Güçlü Dezenfaktan-Temizleyici O Kadar Güçlü Zehir.....	256
TEHLİKELİ KİMYASAL İÇEREN TEFLON TAVALARIN RİSKLERİ.....	259
MİKRODALGA FIRINLARIN TEHLİKELERİ.....	265
İÇERİDE VE DIŞARIDA SOLUDUĞUMUZ HAVAYI BİLE YAŞANAMAZ HALE SOKTUK	269
Arabaların İçindeki Havanın Tehlikeleri.....	272
KANSERİN EN BÜYÜK TETİKÇİSİ İÇİ KİMYASALLARLA DOLDURULAN SİGARA	275
TASARRUFLU LAMBALARIN TEHLİKELERİ.....	279
DİŞ - AĞIZ SAĞLIĞINI KORUMAYA ÇALIŞIRKEN KARŞILAŞILAN ÖLÜMCÜL TEHLİKELER.....	281
Diş Macunuyla Gelen Tehlike.....	281
Flor-Florit (Sodyum Florit) Tehlikesi ve Terörü.....	283
İnsanlara Faydalı Diye Zorla Dayatılan Zehir.....	283

Diş Tedavi Malzemeleriyle Gelen Tehlike.....	289
GÖRÜLMİYEN TEHLİKE: ELEKTROMANYETİK	
KİRLİLİK.....	297
BİTİRİRKEN.....	301
Sorunun Kökeni.....	301
KAYNAKLAR.....	305
DİZİN.....	353

ÖNSÖZ

Modern ilaçlar yalnız endüstriyel gelişmenin doğurduğu hastalıklarla baş etmede yetersiz değildir. Aynı zamanda... ilaçlar kendilerinin sebep oldukları hastalıkları da doğurmaktadırlar.¹

Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni ürünlerin çoğunun insan sağlığına, çevreye ve doğal kaynaklara olumsuz etkisi oluyor. Kendi elimizle ürettiğimiz ve günlük hayatımızda beraber yaşamak zorunda olduğumuz 100 binden fazla kimyasal bulunuyor.

Öyle ki II. Dünya Savaşı'ndan bu yana 80-100 bin yeni kimyasal geliştirildi. Mesela özellikle plastik bardaklar ve malzemeler ile sıcak içecek ve yiyecek tüketimi ciddi olarak terk edilmesi gereken bir durumdur. Dünyada plastik üretimi 2015 yılında 297,5 milyon tona ulaşacak bile denmektedir.² Biz ise Türkiye'de 2005 yılında 8,3 milyon ton plastik tükettik. 2013 yılında ise tüketimin 18,7 milyon tona ulaşması bekleniyor. Bütün dünyada plastik üretimi arttıkça çevre ve insan sağlığı daha büyük riske giriyor. Maalesef plastikler ancak birkaç yüzyılda (300-400 yıl) tabiattan kayboluyorlar.

Kimyasalları ne şekilde kullanırsanız kullanın zararlı olmayanı yok, hepsi zararlı. Avrupa Birliği Komisyonu, piyasadaki özellikle yeni kimyasalların % 99'unun insana ve çevreye olan zararlarının henüz incelenemediğini itiraf etti, bu kimyasalların çoğu ise er-

¹ Marc Renaud, "On The Structural Constraints to State Intervention in Health", John Ehrenreich (Edit), The Cultural Crisis of Modern Medicine, New York-London, Monthly Review Press, 1978, s. 106.

² San Jose, "Global Plastics Consumption to Reach 297.5 Million Tons by 2015", According to New Report by Global Industry Analysts, Inc., California (PRWEB), 14.02.2012.

kekleri daha olumsuz etkiliyor.³ Evlerimizde kullandığımız teflon tavalar yüksek ısıya maruz kaldıklarında ya da üzerlerinde çizik olduğunda kimyasal salgılıyorlar. Teflonun içeriğindeki kimyasallar da kansere neden oluyor.⁴

Halk bu tür konularda bütün dünyada korumasız ve bilgisiz bırakılmıştır. Bu çalışma size, ilaçlar ve kimyasallar ile çevrilen yaşamımızda, daha ana rahminden başlayan o sağlıksız yaşam koşullarında dünyaya nasıl geldiğimizi gösterecek ve bir ölçüde bunlardan korunmanın yollarını da gösterecektir. İçinde hayatiyetimizi devam ettirdiğimiz dünyada, her gün iç içe yaşadığımız, yaşatıldığımız ve su yüzüne çıkarılmayan gerçek sağlık ve çevre terörünü gözler önüne sermek gerekmektedir. Bunun en çarpıcı örneği de maalesef artık çocuklarımızı daha ana karnındayken, dünyaya gelmeden zehirlemeye başlamış olmamızdır.

ABD’de Çevre Çalışma Grubu EWG (Environmental Working Group) tarafından 2009 yılında yaptırılan ve rapor halinde yayınlanan bir bilimsel araştırmada, yeni doğmuş 10 çocuğun göbek bağından alınan kan örneği üzerinde yapılan incelemede, çocukların kanlarında 230’dan fazla değişik kimyasal bulunduğu ortaya çıkmıştır.⁵

Bebeklerin göbek bağında bulunan bu kimyasalların kanseri tetikleyen, sinir sistemini, beyin fonksiyonlarını ve hormonların dengesini bozan, sakat doğumlara neden olan zehirler olduğu ortaya konulmuştur. İnsanlar havaya, giydiğimiz ve kullandığımız çeşitli maddelere ve gıdalara karışmış kimyasallarla zehirlenmektedir. Sakat doğumların, kısırlığın sebeplerinden biri de kimyasalların insan vücudunda sebep olduğu olumsuz durumlardır. Halk bu konularda bütün dünyada korumasız ve bilgisiz bırakılmıştır. Bu tip zehirli kimyasalların ne kadarının insan sağlığına zararlı

³ Geoffrey Lean, “It’s Official: Man really are the weaker sex”, The Independent, 07.12.2008.

⁴ “PFCs: Global Contaminants”, Envireonmental Working Groups (EWG), Nisan 2003, www.ewg.org/reports/pfcworld/; Fluoride Action Network, www.fluoridealert.org; Perfluorinated Compounds (PFCs), “Pollution in People”, www.pollutioninpeople.org/toxics/pfcs.

⁵ Sara Goodman, “Tests Find More Than 200 Chemicals in Newborn Umbilical Cord Blood”, Scientific American, 02.12.2009; Dr. Mercola, “232 Toxic Chemicals found in 10 Babies”, 31.12.2009; “10 Americans; Toxic chemicals in newborn babies”, <http://www.ewg.org>.

olacağının limitleri bile belirlenmemiştir.⁶ Kimyasallar daha çok canlıların ve özellikle de erkeklerin üretim organlarını olumsuz etkilemektedir.

Erkeklerde mililitrede normalde 70-80 milyon sperm olması gerekmektedir. Bu rakam 1930'larda 110 milyonun üzerindeyken, 1990 başında ortalama 60 milyona düştü.⁷ Bu sayı 20 milyonun aşağısına düşerse, büyük ihtimalle kısırlığa neden olacak demektir. Bu durumu ilk defa 1992 yılında Danimarkalı bilim insanı Prof. Dr. Niels Skakkeback (Department of Growth and Development at Copenhagen University) ortaya çıkardı. 1992 yılına gelindiğinde erkeklerde sperm sayısının 50 yıl önceye göre % 50 düştüğü görüldü. Sonra bu konuda birçok araştırma yapıldı.⁸ Kimyasallar, sigara, alkol, cep telefonu gibi birçok etken erkeklerde kısırlığa neden oluyor dendi.

Kimyasallardan üretilen ilaçlar da insan sağlığında bir yerde olumlu rol oynarken, diğer yönde olumsuz işlev görmektedir. İlaç sektöründe dönen oyunun boyutları da hayal edeceğimizin çok üzerindedir. Unutulmamalıdır ki ilaç firmalarının müşterileri sağlıklı insanlar değildir. Ne kadar sağlıklı insan olursa, ilaç firmaları da o kadar çok para kazanır. Aşırı para kazanma hırsı, ilaç firmalarının yanlış yönlendirmeleri, hükümetlerin bu sektör üzerinde yeterli denetim yapamaması, ilaç firmaları ile bazı doktorların çıkar ilişkileri, bilgisizlik gibi birçok nedenden dolayı sağlık sektörünün güvenilirliği soruşturulur bir hale gelmiştir. Her ne kadar bütün dünyada ilaçlar üzerinde eskiye nazaran denetim mekanizmaları daha da çok geliştirilmiş olsa da bu konuda hâlâ büyük bir boşluk vardır.⁹

⁶ Olga V. Naidenko, "U.S. Toxics Registry Should Set Exposure Limit For Chemicals in 'Teflon' Family", EWG-Environmental Working Group, 30.10.2009, http://www.ewg.org/ATSDR_Needs_To_Protect_People_From_Teflon.

⁷ Michael D. Lemonick, "What's Wrong With Our Sperm?", Time Magazine, 24.01.2001.

⁸ Shiva Dindyal, Imperial College School of Medicine, The Internet Journal of Urology, 2004, Vol. 2, No. 1; Cynthia R. Daniels, Dropping Sperm Counts, Oxford University Press, 2008.

⁹ Türkiye'de Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, "İlaçların Güvenliliği Hakkında Yönetmelik" ile ilaçların yan etkilerinin (advers reaksiyonlarının) değerlendirilmesini ve önlenmesini (farmakovijilans) Nisan 2014'te yakın takip altına aldı. Sağlık Bakanlığı, bu nedenle 2005

Küresel alandaki ilaç firmaları adeta bir tekele dönüşmüştür ki bu insan sağlığı açısından çok tehlikelidir. Diğer tehlike de sağlık sektörünün hızla özelleşmesidir. Dünya ilaç piyasası da 20 civarında şirketin etrafında kartelleşmiş bir avuç ilaç firmasının elindedir. Pfizer (ABD), Johnson & Johnson (ABD), Merck (ABD), GlaxoSmithKline (İngiltere), Novartis (İsviçre), Roche (İsviçre), AstraZeneca (İngiltere), Eli Lilly (ABD), Wyeth (ABD), Sanofi Aventis (Fransa), Abbott Lab. (ABD) vb. Şu anda işte bunlar gibi 20 büyük ilaç şirketi dünya ilaç piyasasına büyük oranda hakimdirler.¹⁰ Bu çerçevede ilaç endüstrisinde uzun zamandan beri küresel alanda çok kirli oyunlar dönmektedir.

2005 yılı itibariyle, sırf ilaç pazarlamasına ve promosyonlarına 60 milyar dolara ulaşan harcamalar yapan ilaç firmaları, sağlıklı insanları hasta kategorilerine sokmakta, doktorları rüşvetle elde etmekte, ilaç test sonuçlarını ve yan etkilerini türlü oyunlarla kendi çıkarları doğrultusunda rapor etmektedirler.¹¹ FBI'nın araştırmala-

yılında yayımlanan “Beşeri Tıbbi Ürünlerin Güvenliğinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik”i, işleyişini iyileştirmek ve var olan hükümlerini güçlendirmek amacıyla AB direktifleriyle uyumlu olarak güncelledi. Bu amaçla hazırlanan “İlaçların Güvenliliği Hakkında Yönetmelik” 16 Nisan 2014 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. “Önceki yönetmelikte sadece sağlık mesleği mensuplarının bildirimleri kabul ediliyorken, artık Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ile yapılan pilot projeye hastalardan yan etki bildirimi alınmaya başlandı ve yeni yönetmeliğe de hastaların yan etki bildirimi yapmasına olanak sağlayan madde eklendi. (www.titck.gov.tr) Daha önceki yönetmelikle her hastaneye atanmış olan ve görev yaptığı sağlık kuruluşunda yan etkilerin bildirilmesini teşvik etmekten, eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapmaktan, kendisine ulaşan yan etki bildirimlerini TÜFAM’a iletmekten sorumlu farmakovijilans irtibat noktalarına ek olarak, yeni yönetmelikle birlikte her ilde farmakovijilans irtibat noktalarının koordinasyonundan sorumlu bir Farmakovijilans İl Sorumlusu atanması zorunlu hale getirildi. Bazı ilaçlar AB ülkelerinde olduğu gibi “ek izlemeye tabi” olarak ruhsatlandırılacak olan yeni yönetmeliğe göre, ek izlemeye tabi ilaç listesinde bulunan ilaçlar için kısa ürün bilgisine ters eşkenar siyah üçgen bir sembol eklenecek ve bu sembolü takiben ‘bu ilaç ek izlemeye tabidir’ denecek. Bu üçgen, yeni güvenliklik bilgisinin hızlı olarak belirlenmesini sağlayacak.

¹⁰ Michael Rosen, “Top 20 big pharmas represent majority of world pharma market”, VTN News, 15.06.2005.

¹¹ Sarah Boseley, “Drug firms a danger to health-report”, The Guardian, 26.06.2006.

rına göre, ABD’de sağlık sisteminde dönen oyunlar devlete senede 80 milyar dolara mâl oluyor.¹² İlaç ve sağlık konusunda yapılan soygunlar ve sahtekarlıklar yalnız para kaybına değil, halkın sağlığıyla oynanmasına ve resmen insanların katledilmesine yol açıyor.

ABD’li ilaç firmalarının ilaçlar üzerine yaptıkları araştırmalar 2010 yılında 40,7 milyar dolar, 2011’de 36,4 milyar dolar, 2012’de 36,8 milyar dolardır. Biyoteknoloji firmalarının 2012 yılı araştırma harcaması 19,3 milyar dolardır. Üniversitelerin, yerel idarelerin ve devletin özel ilaç firmalarıyla beraber biyomedikal ve sağlık için yaptığı araştırmalara 2012 yılında toplam 130,3 milyar dolar para harcandı.¹³ Özellikle ABD’deki özel ilaç firmalarının harcadığı 37 milyar dolar civarındaki paranın bir şekilde çıkartılması gerektiğini düşünürsek milyarlarca dolar kâr yapıldığı rahatlıkla anlaşılmaktadır.

İlaç firmalarının oyunları ve işledikleri ticari suçlar hakkında ilk defa akademisyen John Braithwaite 1984 yılında “İlaç Endüstrisinin Ticari Suçları”¹⁴ adlı, belgelere dayanan geniş kapsamlı bir kitap yazmıştı. Bu çok önemli eser medyada yer bulamadığı gibi 1986 hariç bir daha hiç basılmamış, basılma şansı bulamamıştır. Sanki gizli bir el kitabı piyasadan yok etmişti. Eğer bulabilirseniz 440 sayfalık kitabın ikinci eli Amazon’da 1000-2000 dolar gibi uçuk bir fiyata satılmaktadır.¹⁵ İnsanlar için hayati önem taşıyan, insanları uyaran bilgiler bulunan bu tip kitaplar piyasada çok az sayıda vardır fakat son yıllarda sayıları artmaktadır.¹⁶

¹² “Rooting out health care fraud is central to the well-being of both our citizens and the overall economy”, FBI, http://www.fbi.gov/about-us/investigate/white_collar/health-care-fraud.

¹³ “Truth and consequences Health R&D Spending The U.S.”, FY11-12, Research America, 2012, <http://www.researchamerica.org/uploads/healthdollar12.pdf>.

¹⁴ John Braithwaite, Corporate Crime In The Pharmaceutical Industry, London, Routledge & Kegan Paul, 1984.

¹⁵ Bu kitabı internet vasıtasıyla okumak için www.jastana-justana.blogspot.com adresine girin, sol tarafta ‘Corporate Crime In The Pharmaceutical Industry’ yazısını tıklayın.

¹⁶ Anthony Colpo, The Great Cholesterol Con, USA, Lulu Publ., 2006; Shane Ellison, Hidden Truth About Cholesterol- Lowering Drugs, USA, Health Myths Exposed Publ., 2006; Shane Ellison, Bir Masalmış Kolesterol, Çev. Arzu Aygen, İstanbul, Hayy Kitap, 2007; Ray Moynihan, Alan Cassels, Selling Sickness: How the World’s Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients, New York, Nation Books,

Dünyanın nasıl yönetildiğini, nasıl işlediğini belli ölçüde bilmek gerekmektedir. Bu bizim sağlıklı yaşamamız, sağlıklı yaşamak için nasıl önlemler almamız, nasıl davranmamamız gerektiğini de bize gösterecektir. Küresel farkındalık olmadan doğru analizler, doğru tespitler yapılamaz ve devamlı bir avuç küresel gücün yönlendirilmesi ve onların bize sağladığı veriler doğrultusunda hareket edilir. Bu durum, küresel sömürü çarkı içinde, kaderine razı olmuş bir şekilde yaşayan toplumların soyulmasını kolaylaştırdığı gibi toplumu ruhsal ve bedensel olarak da bozmaktadır. Bu çalışmanın amacı topluma hayati önem taşıyan temel uyarıları yaparken, toplumun sağlıklı yaşamak için ne yapması gerektiğinin de bir yol haritasını çizmektir.

İsmail Tokalak
İstanbul

2006; Ray Moynihan, Alan Cassels, Satılık Hastalıklar, Çev. Gökçesu Tamer, Evren Yıldırım, İstanbul, Hayy Kitap, 2006; Uffe Ranskov, Fat and Cholesterol Good for You, Sweden, GB Publ., 2009; Vandana Shiva, Yeryüzü Demokrasisi, İstanbul, BGST Yay., 2009; Vandana Shiva, Earth Democracy: Justice Sustainability and Peace, Cambridge, South End Press, 2005; George Monbiot, Captive State, London, Pan Books, 2001; Eric Schlosser, Fast Food Nation, New York, Harper Perennial Publ., 2005; Marion Nestle, Food Politics: How The Food Industry Influences Nutrition And Health, California, University of California Press, 2007; Jeffry M. Smith, Seeds of Deception, Devon, UK, Green Books Ltd., 2004; Michael Pollan, In Defence of Food: An Eaters Manifesto, New York, Penguin Publ., 2006; Stan Cox, Sick Planet: Corporate Food and Medicine, London, Pluto Press, 2008; Dr. Joseph Mercola, Dr. Kendra Degen Pearsall, Sweet Deception, Nashville, Tennessee, Thomas Nelson Inc., 2006; Prof. Dr. R. Şeminur Topal, Değiştirilen Gen mi Sen mi Evren mi?, İstanbul, Yeni İnsan Yay., 2007; Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta, Biri Bizi Hasta Ediyor, İstanbul, Hayy Kitap, 2008; ilaçlar, gıdalar ve katkı maddeleri ile bu sektörlerdeki yanlış politikaların tehlikelerine dikkat çeken kitaplardan bazılarıdır.

İLAÇ ENDÜSTRİSİNİN SEBEP OLDUĞU HAYAT KAYIPLARI, HASTALIKLAR, SÖMÜRÜ VE KAOS

Küresel İlaç Endüstrisinin Kısa Panoraması

İlaç piyasasında en büyük sorunlardan biri, bu sektörün tam olarak denetlenememesi; bir diğeri de etiket üzerinde ilaçların olumlu etkilerinin abartılması, bilerek veya bilmeyerek yan etkilerinin eksik yazılmasıdır.

ABD’de ve dünyada hızla gelişen sağlık sektörü pazarına diğer ülkeleri de eklersek ve bu sektörün tekelinin çok az sayıdaki uluslararası oyuncuların elinde olduğunu düşünürseniz, kazanılan paranın ne kadar büyük olduğunu tahmin edebilirsiniz.

2006’da 643 milyar dolarla dünyanın en büyük ilaç pazarı ABD’de ilk defa ilaç satışları düşmesine rağmen, 2008’de dünya genelinde ilaç satışları artarak küresel ilaç pazarında dönen para 770 milyar doları bulmuştu.¹⁷

Sadece ABD’deki reçeteli ilaçların piyasası 2011-2012 yılları itibariyle 350-400 milyar doların arasındadır. Bir de buna reçetesiz ilaçları da eklerseniz rakam çok büyür. Bütün dünyada yalnız reçeteli ilaç satışı 2006 yılında 645 milyar dolar iken, 2011 yılında hızla artarak 880 milyar doları bulmuştu.¹⁸ 2012/2013 yılına gelindiğinde bu rakam 1 trilyon dolar civarına yaklaştı ve buna reçetesiz ilaçları da eklerseniz dünya ilaç piyasası 1 trilyon doları geçmektedir.

Dünyada ilaç şirketleri tekelleşmiş olup, bu tekel bir avuç ilaç şirketinin elindedir. 2009 yılı itibariyle toplam 20’ye yakın büyük ilaç üreticisi dünya ilaç piyasasının büyük bir kısmına hakim

¹⁷ Avery Johnson, “Drug Firms See Poorer Nations as Sales Cure”, The Wall Street Journal, 07.07.2009.

¹⁸ Meli Alazraki, “Global Pharmaceutical Sales Expected to Rise to \$880 Billion in 2011”, Daily Finance, 07.10.2010.

olmuş durumdadır.¹⁹ Ülke bazında da ABD ve Avrupa dünya ilaç liderliğini ellerinde tutmaktadır. ABD ve Kanada (Kuzey Amerika) 2007 itibariyle dünya ilaç satışının % 45,9'una sahipken, Avrupa % 31,1'ine sahipti.²⁰

Dünyada ilaç endüstrisinde ABD'den sonra İsviçre, İngiltere,²¹ Fransa ve Almanya sektördeki büyük oyunculardır. Japonya, İsrail, Çin de ilaç üretiminde hızla ilerlemektedirler. Maalesef büyük paralar kazanılan, küresel olarak tekelleşmiş sektörde, insan sağlığı hiçe sayılarak çok büyük oyunlar dönmektedir.²²

İlaç firmalarını birer iyilik meleşği ya da dünyadaki hastalıkları tamamen ortadan kaldırmak için kurulmuş şirketler olarak görmek fazla iyi niyetlilikdir. Onlara daha çok para kazandıran durum, hastalıkların varlığı, çokluğu ve çeşitliliği ile hastaların fazlalığıdır. Hastalıklar ve hastalar ilaç firmalarının yaşam kanallarıdır. Böyle bir ortamda para kazananların hastalıklara kesin çözüm bulacak ilaçlar üretmeleri kendi pazarlarını elleriyle yok etmeleri anlamına gelir.

İlaç firmalarının yaptıkları dışarıdan etik gelmeyebilir fakat onlar açısından rasyonel ve etik bir tutumdur. İlaç firmalarının neden çoğunlukla hastalıklara kesin çözüm bulacakları ilaçları üretmedikleri konusunda onları sorgulayacak bir kurum yoktur. Bunu biz soracak olsak cevap da kesin çözüm getiren ilaçları bulamadıkları olacaktır.

¹⁹ Michael Rosen, "Top 20 big pharmas represent majority of world pharma market", VTN News, 15.06.2005, <http://wistechnology.com/articles/1903/>.

²⁰ EFPIA, European Federation Pharmaceutical Industries and Associations, <http://www.efpia.org/Content/Default.asp.PageID=388>.

²¹ İngiltere ekonomisine en büyük katkıyı yapan turizm, finans ve ilaç endüstrisidir.

²² Bunun en son örneği dünyanın en büyük ilaç firmalarından olan Pfizer'ın kanunları ihlal ederek ilaç satışından ve promosyonundan dolayı Amerika'da 2,3 milyar dolar para cezası ödemeye mahkûm olmasıdır. 3 Eylül 2009'da kesinleşen bu ceza, daha önce ABD tarihinde bir şirkete kesilen ve görülmemiş yükseklikte bir para cezasıdır. Bu bir örnek değildir, başta ABD olmak üzere ilaç firmaları, yaptıkları bu kanunsuzluklardan dolayı milyonlarca hatta milyarlarca dolar para cezasına çarptırılırlar. Fakat hiç uslanmazlar çünkü paylaşılan pazar payı her geçen gün büyümektedir.

İlaç Firmalarına Teslimiyetin Sonucu: İdari ve Politik Basiretsizlik

Dünya ilaç tüketiminin ve pazarlamasının neredeyse yarısının yer aldığı ABD'deki gıda ve ilaç denetimini yapan Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi (FDA) ile 1995 yılında kurulup Avrupa Birliği sınırları içinde ilaç denetimini yapan ve onay veren kuruluş Avrupa İlaç Kurumu (European Medicine Agency / EMEA) önemli kuruluşlardır.

Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinde kendi ilaç denetimini yapan kurumlar da vardır. Avrupa Birliği'nde satılması istenilen yeni ilaçlar önce EMEA'ya bağlı bir bölüm olan "Kişilerin Kullanımına Yönelik İlaç Ürünleri Komitesi" (Committee for Medicinal Products for Human Use / CHMP) tarafından incelenir; ona göre ilacın kalitesi, etkinliği, yan etkileri konusunda rapor hazırlanır; bu doğrultuda ilaca onay verilir veya ilaç reddedilir. Bu bilgiler üye ülkelerin ilgili kurumlarına yollanır. Merkezi Londra'da olan EMEA, web sayfasında (www.emea.europa.eu) ilaçlar konusunda devamlı detaylı bilgiler yayınlar.²³ Lakin bu kurumlar tarafından yeni ilaçlara verilen onaylar, bu ilaçların yan etkilerinin çok az olduğu anlamına gelmez.

Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi'nin güvenilirliği konusu oldukça münakaşalıdır. FDA'nın büyük ilaç ve gıda firmalarının etkisi altında olduğu, verdiği kararların genellikle bu büyük firmaların çıkarları doğrultusunda alındığı, denetlemelerini yapması için yeterli elemana ve finansa sahip olmadığı konusu sık sık makalelere ve gazetelere yansıdığı gibi²⁴ bu konuda kitaplar da yazılmıştır. FDA'nın içinde dönen rüşvetler, üzerindeki politik baskılar, insan sağlığı için tehlikeli ürünleri onaylaması, bazen büyük şirketlerin menfaatleriyle çatışacağından faydalı ürünleri onaylamaması, yetersizliği, finansal güçsüzlüğü açıkça bilinen ve yazılı olarak da açıkça dile getirilen olgulardır.²⁵

²³ EMEA'ya onaylanması için başvuru ve onaylandıktan sonra yan etkilerinin çok tehlikeli olduğu anlaşıp piyasadan geri çekilen ilaçları bu web sayfasında bulabilirsiniz. EMEA'nın onayladığı ilaç listesi için bkz.: www.emea.europa.eu/htms/human/epar/z.htm.

²⁴ Mike Adams, "FDA Tyranny to become law", 12.07.2007, www.naturalnews.com; Byron Richards, "FDA Collaboration with Big Pharma Rises Eyebrows", 17.01.2008, www.naturalnews.com.

²⁵ Fran Hawthorne, *Inside the FDA: The Business And Politics Behind the Drugs We Take and the Food We Eat*, New Jersey, John Wiley & Sons. Inc., 2005, s. 48-51.

29 Kasım 2007'de yayınlanan ve 56 sayfa tutan bir rapor, FDA'nın Amerikan halkını ilaçların yarattığı tehlikelerden tam olarak korumak için yetersiz olduğunun bir itiraf belgesi idi.²⁶ FDA, ilaçların ve gıdaların yanında, medikal aletlere de onay vermektedir.

Biz bu çalışmamız boyunca Amerikan gıda ve ilaç sektöründe FDA'nın yetersizliği ve yanlışlarını oldukça sık ortaya koyacağız. FDA, Amerika'da onayladığı bazı ilaçları bir süre sonra piyasadan geri çekmek zorunda kalırken, Avrupa Birliği'nde aynı işlevi gören kuruluş EMEA da bazı onayladığı ilaçları geri çekmek zorunda kalmaktadır.²⁷

İlaç firmalarının yine en çok mahkemeye verildiği ve ceza aldığı yer Amerika'dır. FDA onayı, bir yerde ilaç firmalarının yan etkiler yüzünden mahkemeye düşen ilaçları için davalarda belli bir koruma kalkanı oluşturmaktaydı. Aynı zamanda FDA, kısmen kendi sorumluluğu da bulunduğundan kendini de temize çıkartmak için mahkemeye düşen medikal firmaları savunma pozisyonuna geçiyordu. Bazı durumlarda FDA'nın desteğinden dolayı şikâyet bile olsa, bazı ilaç firmaları hakkında dava bile açılmıyor, açılan davaların bir kısmı da FDA'nın onay verdiği ilaçları desteklemesinden dolayı bir sonuca ulaşmıyordu.

Bu durum para kazanma uğruna insan sağlığını fazla ciddiye almayıp ürünlerini bir an evvel pazarlamaya çalışan ilaç firmalarını koruyor, insan sağlığını tehlikeye atıyor, bağımsız yargı kararlarını da zora sokuyordu. Amerika'da FDA onayını almış bir medikal aletin sebep olduğu sakatlıktan dolayı o medikal firması hakkında dava bile açılmazdı. 2009 yılında oluşturulan Medikal Aletler Güvenlik Kanunu (Medical Device Safety Act, 2009 HR 1346), FDA'nın resmi

²⁶ Byron J. Richards, "FDA Sleeps While Common Medication Poison the Elderly", American Chronicle, 12.12.2007, www.americanchronicle.com.

²⁷ Bir örnek vermek gerekirse; EMEA, 30 Ocak 2009 tarihinde yayınladığı bildiriyle (EMA/39560), 19 Haziran 2006'da onay verdiği, aşırı kiloluların diyetlerinde ve obezite tedavisinde kullanılan Zimulti (rimonabant) adlı ilacın üreticisi Sanofi-Aventis'in geri çekme önerisi üzerine bu ilaca verdiği onayını kaldırır. 19 Şubat 2009 tarihli bildiriye göre (EMA/CHMP/20857) de Eylül 2004'te onay verdiği, bir nevi sedef hastalığının (plaque psoriasis) tedavisinde kullanılan Raptiva (efelizumab) adlı ilacın ölümle sonuçlanabilecek beyin enfeksiyonu gibi ciddi yan etkilerinin olduğu ve sağlığa zararının yararından daha fazla olduğu için Avrupa Birliği'nde satışının yasaklandığı kamuoyuna duyuruluyordu.

onayını göz önünde bulundurmadan medikal alet üreten firmaların mahkemeye verilmesinin önünü açtı.²⁸

Yalnız zannedilmesin ki hastaların ve halkın aleyhine ilaç ve medikal cihaz üreten firmaları koruyan kanun hiçbir baskı ve tepki olmadan kolayca değişti. Mart 2009'da Amerika'nın çeşitli yerlerinden medikal cihaz kullanan hastalar, mağdurlar ve aileleri Washington'a gelip Amerikan Kongresi'ne baskı yaparak, medikal cihazlardan dolayı mağdur olanların haklarını korumak için bir kanun çıkartılmasını talep ettiler ve bu konuda kampanya yaptıktan sonra kongre üyelerini bu konuda kanun çıkartma mecburiyetinde bıraktılar. Bu kanun, dolaylı olarak hakkında dava açılan ilaç ve ilaç firmalarının mahkemelerde FDA tarafından korumasını da zayıflattı.

Reçeteli İlaçların Sebep Olduğu Katliamlar

Amerika'da piyasaya çıkan her beş ilaçtan bir tanesi yan tesirlerinden dolayı insanları daha çok hasta yaptığı ve ölümlere sebep olduğu için geri çekilmektedir.²⁹

ABD'de 1998 yılında iki milyondan fazla kişi hastanede aldığı ilaçların yan etkisinden tekrar rahatsızlanmış, bunlardan 100 bin tanesi de hayatını kaybetmiştir.³⁰ 1999 yılında Amerika'da toplam 700 bin doktor bulunmaktaydı. Aynı yıllar doktorların yanlış teşhislerinin ve tedavilerinin sebep olduğu ölüm sayısı 120 bin olarak veriliyor.³¹ Başka bir kaynak, 1999 yılında reçeteli ilaçların sebep olduğu ölümlerin 46.523 olduğunu, bunların 2003 yılına gelindiğinde % 55 artarak 72.080'e ulaştığını belirtiyor.³² Bu sayı bir sene içindeki trafik kazalarının ve silahlı saldırıların

²⁸ Jacob Goldstein, "Supremes Set Different Rules for Suing Device, Drug Makers", The Wall Street Journal, 04.03.2009, www.wsj.com/health.

²⁹ C. Kalb, "When Drugs Do Harm", Newsweek, 27.04.1998; Robert I. Bender, "Prescription Drugs are the 4th Leading Cause of Death", 29.09.2008, www.hollywoodtoday.net.

³⁰ David W. Bates, "Drugs and Adverse Drug Reactions; How Worried Should be We?", Journal of the American Medical Association (JAMA), Vol. 279, 15.04.1998, www.cancure.org/medical_errors.htm.

³¹ USA Benton County News Tribune, 17.11.1999.

³² Diane K. Wysowski, "Surveillance of Prescription Drug-Related Mortality Using Death Certificated Data", Maryland, USA, Drug Safety, No. 6, 2007, s. 533-540.

sebepler olduğundan çok daha fazladır. 1998-2005 yılları arasında kapsayan yedi yıl içinde, ilaç yan etkileri 2,6 kat artarken, ilacın yan etkilerinden hayatını kaybedenler 2,7 kat artış göstermişti.³³

Yanlış veya fazla dozda ilaç, ilacın yan etkisi, doktorların yanlış teşhisi gibi iyileştirme yerine ölüme sebep olan yanlış medikal müdahaleler medikal terminolojide 'iatrogenic' olarak isimlendiriliyor. 2000 yılı raporuna göre,³⁴ Amerika'da yılda 106 bin hasta ilaçların yan etkisinden hayatını kaybederken, yanlış teşhis ve yanlış medikal müdahale Amerika'da ölümlere sebep olan üçüncü nedendir.

Yılda 2000 kişi gereksiz ameliyat olduğu için, 7000 kişi hastanede yanlış ilaç tedavisinden, 200.000 kişi hastanedeki diğer sebeplerden, 80.000 kişi de hastanede mikrop kapmadan olmak üzere 2000 yılında toplam 225 bin kişi medikal yanlışlıklarla ilgili (iatrogenic) sebeplerden hayatını kaybetmiştir.

Kanunsuz yollardan satılan kokain, eroin gibi uyuşturuculardan ve uyarıcılardan Amerika'da senede hayatını kaybedenlerin 10 bin ile 20 bin arası olduğu tahmin edilirken,³⁵ Amerika'daki ciddi ve resmî kaynaklar, uzun yıllardan itibaren Amerika'da ilaçların sebep olduğu ölümlerin 100 binin üzerinde ve yan etkilerinden tekrar hastalananların da 2 milyondan fazla olduğunu belirtiyor.³⁶ Tabi bunların bir kısmı da yanlış tıbbi teşhisten kaynaklanıyor. Bu oldukça büyük bir sayı olup, ilaç firmaları dahil tıp dünyasının güvenilirliğine ciddi şüpheler düşürmekte ve her konuda bu sektörün ciddi şekilde soruşturulup denetimden geçirilmesi gerektiğini gündeme getirmektedir.

Yine ilaç konusunda ABD kaynaklı diğer istatistiklere göre, ABD'de fazla ilaç kullanımı yüzünden doz aşımı 1990'dan itibaren üçe katlandı. 2008 yılında 36 bin kişi doz aşımı ilaç kullandığından

³³ T.J. Moore, M.R. Cohen, C.D. Furberg, "Serious adverse drug events reported to the Food and Drug Administration, 1998-2005", Archived of Internal Medicine, 2007, 56 (05), s. 93-96.

³⁴ Dr. Barbara Starfield, "Preventing Death and Injury From Medical Errors Requires System Wide Changes", The Journal of the American Medical Association (JAMA), Vol. 284, No. 4, 26.07.2000, www.cancure.org/medical_errors.htm.

³⁵ Drug Deaths, Globe& Mail, Canada, 27.02.1998; Morbidity and Mortality Week Report, CDC, 2007, 56 (05), s. 93-96.

³⁶ Lazarou J., Pomeranz B.H., "Corey PN: Incidence of adverse drug reactions in hospitalized patients", The Journal of the American Medical Association (JAMA), 1998, 279: 1200.

hayatını kaybetti, bunun büyük oranı da reçeteli ilaçlardı.³⁷ Özellikle gelişigüzel ağrı kesici hap kullanmaktan dolayı 2009 yılında ABD’de 475 bin kişi hastanelerin acil bölümlerine başvurmuştu.³⁸ ABD’de Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi’nin (Centers for Disease Control and Prevention) verdiği rakamlara göre, reçeteli satılan ve ağrı kesici olarak kullanılan ilaçların sokakta illegal olarak satılan uyuşturuculardan insan sağlığı açısından daha tehlikeli hale geldiği görünüyor.³⁹ ABD’de ilaçların kullananlara yan tesirinin devlete ve halka senelik maliyeti de 136 milyar dolardır.⁴⁰

İlaç sektörünün güvenilirliğini test etmek için ilk sorulacak soru şudur: Acaba Amerika’da reçeteyle satılan ilaçlar ölümlere sebep olan en büyük nedenlerden biri midir? 1999 yılında Amerika’da ADR (Institute of Medicine Adverse Drug Reaction)’da yapılan bir araştırmaya göre, reçeteli ilaçların sebep olduğu ölümler, Amerika’daki kalp hastalıkları, kanser, inme (stroke) gibi en çok görülen hastalıklardan sonra dördüncü sırada yer almaktadır.⁴¹

2008 yılında Florida Medikal Araştırma Komisyonu’nun (Florida Medical Examiners Commission) yaptığı araştırmaya göre; Amerika’da reçeteyle alınıp kullanılan ilaçlar, illegal satılan ilaçlar, esrar, eroin gibi uyuşturucular ve kokain gibi uyarıcıların toplamının sebep olduğu ölümlerin üç katı daha fazla insan ölümüne sebep olmuştur.⁴²

³⁷ CDC, “Vital Signs: Overdoses of Prescription Opioid Pain Relievers”, United States, 1999-2008, MMWR, 2011, 60: s. 1-6.

³⁸ “Drug Abuse Warning Network: selected tables of national estimates of drug-related emergency department visits”, Rockville, MD: Center for Behavioral Health Statistics and Quality, SAMHSA, 2010.

³⁹ Landrigan C.P., Parry G.J., Bones C.B., Hackbarth A.D., Goldmann D.A., Sharek P.J., “Temporal trends in rates of patient harm resulting from medical care”, N Engl J Med., 2010 Nov 25; 363 (22): s. 2124-2134, doi: 10.1056/NEJMs1004404; John Vibes, “Study says prescription drugs are more dangerous than street drugs like heroin”, Intellhub, 11.02.2014; Dr. Mercola, “Death from Prescription Drugs: The New Epidemic Sweeping Across America”, 26.10.2011, www.mercola.com; “Policy Impact: Prescription Painkiller Overdoses”, Centers for Disease Control and Prevention, http://www.cdc.gov/homeandrecreationalsafety/rxbrief/.

⁴⁰ a.g.m.

⁴¹ “Toxic Drugs, Toxic System: Sociologist Predicts Drug Disasters”, Science Daily, 05.08.2008, www.sciencedaily.com; C. Kalb, “When Drugs Do Harm”, Newsweek, 27.04.1998.

⁴² David Gutierrez, “Prescription Drugs Kill 300 Percent More Americans Than Illegal Drugs”, Natural News, 10.11.2008, www.truthout.org.

Amerika’da yayınlanan The Journal of the American Medical Association (JAMA) adlı medikal dergiye göre (2008); reçeteli ilaçlar Kanada ve Amerika’da kanser, kalp krizi ve beyin kanamasından (inme) sonra ölümlere sebep olan dördüncü büyük medikal nedendir. Amerika’da piyasaya çıkan beş ilaçtan bir tanesi, yan tesirlerinden dolayı insanları daha çok hasta yaptığı ve ölümlere sebep olduğu için geri çekilmektedir.⁴³

⁴³ C. Kalb, a.g.m.; Robert I. Bender, “Prescription Drugs are the 4th Leading Cause of Death”, 29.09.2008, www.hollywoodtoday.net.

MEDİKAL ALETLER NE KADAR GÜVENLİ?

Kalp Damarı Stenti Rezaleti

Bırakın halkı, doktorlar bile insan vücudu üzerinde uygulanan medikal aletlerin ne kadar güvenli olduğunu, ne kadar süre dayanıklı olduğunu ve tam olarak yan tesirlerinin ne olduğunu bilmiyorlar. Son yıllarda kalp damarlarını genişletmek için takılan stentler ayrı bir kazanç ve endüstri konusu oldu. Bunun denetimi hemen hemen yok ve bu konuda halk da bilgisiz.

Stent, balon işlemiyle açılan damarın tekrar daralma ihtimalini azaltması için damarın iç yüzeyine takılan ve çok ince metalik tellerden örülü silindirik bir kafestir. Tıpkı anjiyografi⁴⁴ işlemindeki gibi kasık veya kol atardamarı üzerinden yapılan bir işlemle ve pek çok zaman hemen anjiyo işlemi içinde takılır.

Hasta doktora anjiyo muayenesi oluyor, doktor hemen stent takma kararı alıyor ve hastaya soruyor: İlaçlı mı ilaçsız mı stent⁴⁵ istersiniz? Hasta bu iki stent arasındaki farkın tam olarak ne olduğunu bilmiyor. İlaçlı stent, ilaçsız stentten altı kat pahalı (İlaçsız: 150 dolar - İlaçlı: 1800-2000 dolar). Ayrıca piyasada kalitesine göre çeşitli stentler var ve hasta bunları da bilmiyor.

⁴⁴ Koroner anjiyografi, kalp damarlarındaki kan akımının nasıl olduğunun, darlık veya tıkanıklık gibi sorunların olup olmadığının araştırılması demektir. Kasık veya kol atardamarı üzerinden yapılır ve sadece bir görüntüleme tekniğidir.

⁴⁵ Normal (ilaçsız) stentler bu yeniden daralma işlemine karşı kısmen faydalı olurlar ama yine de hastaların yaklaşık % 20-30'unda, ilk 6 ayda tekrar aynı yerde daralma durumuyla karşılaşılır. Bu ihtimali daha da azaltmak üzere ilaç kaplı stentler geliştirilmiştir. Bu stentlerin üzerinde bulunan özel ilaçlar (ki bunlar kanser tedavisinde de kullanılan ve hücre çoğalmasını engelleyici ilaçlardır) bir müddet oradan salınır ve damar duvarında hücrelerin çoğalıp orayı tekrar daraltmasını engellerler. İlaç kaplı stentlerle, yeniden daralma ihtimali belirgin olarak azalmış olup % 3-5 civarında bildirilmiştir.

Nasıl oluyor da 150-170 dolara ucuz stent varken, 2 bin dolara kadar kaliteli stent oluyor? Bu stentlerin ucuzu belli bir süre sonra deforme oluyor mu? Damarda sağa sola kayarak kısa süre sonra kalp krizine yol açabiliyor mu?

30 Mart 2009'da, Adalet ve Demokrasi Merkezi (Center for Justice & Democracy) adlı kuruluşun, bu konuda bir rapor hazırlayarak kalp hastalıklarıyla ilgili olarak vücuda yerleştirilen suni kalp kapakçıkları, stentler, pacemaker, defibrilatör gibi kalp ritmi düzenleyici aletlerin bir yandan hayat kurtarıırken, diğer taraftan da insan sağlığı için çok büyük risk taşıyan ve sonradan değiştirilmek zorunda kalınan medikal cihazlardan biri olduğunu ortaya koyması, bu konudaki gerçeklerin daha da gözler önüne serilmesine yardım etti.

Kardiyoloji Uzmanı Dr. Sinan Coşkun Turan, sitesinde stentler konusunda çok aydınlatıcı bilgiler veriyor.⁴⁶ Dr. Coşkun'a göre; ilaçlı bir stent her zaman en iyi stent demek değildir. Yani stent takılacak bir durumda ilaç kaplı stent her zaman en isabetli tercih olmayabilir hatta bazen yanlış bile olabilir. İlaç kaplı stentler yaklaşık 10 yıl önce ve çok büyük iddialarla kullanıma sunulmuştur. Yeniden daralma ihtimalini en başta iddia edildiği gibi sıfıra indirmedikleri anlaşılmış ise de bu ihtimali normal stentlere göre daha fazla azalttıkları bir gerçektir.

Ancak bu üstünlüklerine karşın bazı dezavantajları da vardır. İlaçlı stentler kan sulandırıcı ilaçlardaki basit bir aksamada ani tıkanma tehlikesi bakımından daha risklidirler. İlaç kaplı stent takılmış olan bir hasta, Klopidoğrel etken maddesi içeren ilaçlara (Plavix, Karum, Opirel, Pingel veya Planor), bazen 2-3 yılı bulan uzun sürede muhtaçtırlar. Hastanın ilaçlarını düzgün alacağı konusunda bir şüphe varsa ilaçlı stentin faydasından çok zararı vardır.

“Efor testi veya kalp sintigrafisi biraz bozuk çıktı” diye yapılan anjiyoların ve “anjiyoda birkaç darlık bulundu” diye yapılan stent veya kalp ameliyatı gibi prosedürlerin pek çoğunun boşuna yapılmış olduğu ve hiçbir işe yaramadığı artık yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Birçok yerde iyi bir ilaç tedavisi ve dikkatli bir klinik takip ile hastayı iyileştirmeye çalışmak yerine hastaya stent takma veya ameliyat yapma yolu seçilmektedir.

⁴⁶ Dr. Sinan Coşkun Turan, “Anjiyo, stent ve ilaçlı stent... olmak veya olmamak”, <http://www.doktorsitesi.com/makale/anjiyo--stent-ve-ilacli-stent---olmak-veya-olmamak>; www.kalbinizdegerlidir.com.

Tıkanan kalp damarlarının balon yardımıyla açılması için kullanılan stentlerin (tel kafes) hatalı üretilmesinin dünya çapında skandala neden olduğu vakalarla karşılaşyoruz artık. ABD'nin önde gelen şirketlerinden Boston Scientific tarafından Taxus ve Express 2 marka stentler, bu ülkede 3 hastanın ölümüne, 43 hastanın da yaralanmasına yol açtı. 2 Temmuz 2004'te ortaya çıkan skandal üzerine şirket, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede kullanılan 107 bin stenti geri çekmek için girişimde bulundu.

Normal ilaçsız stentler Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tamamen karşılandığı için SGK anlaşmalı hastanelerde hem stent işlemi hem de stentin kendisi için herhangi bir fark ücreti alınmamaktadır. İlaç kaplı stentlerin bu konudaki dezavantajı ise yüksek bedelleri ve bu bedellerin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ancak belli şartlara bağlı olarak karşılanmasıdır.

Medikal aletler yapımında ve tıp teknolojisinde dünya lideri olan Amerikan firması Medtronic, kalp için yaptığı, kalp ritmi bozukluklarını tedavi etmek için vücuda yerleştirilebilen, kısaca İmplant Kardioverter Defibrilatör (Implanted Cardiac Defibrillator / ICD) adlı medikal cihazını 2004 yılında piyasaya çıkarmış fakat bu cihaz birçok hastayı sakat bırakmış ya da ölümüne sebep olmuştu.

ICD tek tip değildir. Çeşitli ebat, model ve özelliklerde ICD cihazı vardır. ICD cihazı, hastaların kalp ritimlerinin hastanede doktor tarafından özel bir bilgisayarla kontrol edilmesini sağlar. ICD pille çalıştığı için, bir süre sonra değiştirilmesi gerekmektedir. ICD'nin oldukça fazla yan etkileri de bulunmaktadır.

ICD iki ana parçaya sahip sistemin temel parçasıdır:

ICD cihazı,

Damar içinden geçirilen, kalbin iç duvarına monte edilen yalıtılmış teller, kısacası kablolardır.

Amerika'da FDA onaylı medikal firmaların yargılanma yasasının da kaldırılmasına sebep; ICD cihazının bir parçası olan bu kabloların (Sprint Fidelis Cable) hatalı olduğu, sağlıklı çalışmadığıdır. Amerika'da bu cihazı takan hastalar ani şiddetle şoklardan ve göğüslerinde zaman zaman bir at çiftesi yemişi gibi ağırlara maruz kalmaktan şikayetçi oluyorlardı.

Hayat kurtarmak, yaşamı uzatmak için takılan bu cihaz yaşam kayıplarına sebep olmuştu. Sonradan yapılan araştırmaların

sonucunda dünya medikal teknoloji lideri olan Medtronic firması bu kabloların hatalı olduğunu farkına varmış fakat bunu FDA'ya rapor etmemişti. Bunun sonucu olarak kablosu hatalı yüzlerce kalp ritmi düzenleyici ICD cihazı Amerika'da hastalara takılmıştı. Takılan cihaz mağdurları da Medtronic firmasını kanunlardan dolayı hiçbir şekilde mahkemeye veremiyorlardı.

Ayrıca bozuk olarak insan vücuduna monte edilen bu aletlerin bozuk oldukları için tekrar vücuttan çıkartılmasının da büyük risk taşıdığı, insan hayatını ikinci defa tehlikeye attığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda, dizlere konulan suni kırkırdaklardan kadınların göğüslerine konulan silikonlara kadar sonradan insan vücudunda problem yaratan medikal cihazların ve eklemelerin kontrol altına alınarak sorumluların mahkemeye verilme kapısı açılmış oluyordu.

Amerika'da Medtronic firmasının yaptığı hatalı kablolu (Sprint Fidelis Cable) ICD cihazının 2004 yılında piyasaya çıkmasından firmanın bu hatalı cihazları 2007 yılında geri çekmesine kadar geçen süreçte Amerika'da 250 bin kişiye bu cihazlardan takılmıştı. Kesin olarak bilinen ise dört hastanın bu bozuk cihazın vücutlarından çıkartılırken hayatlarını kaybetmeleridir. En az dokuz kişinin bu cihazdan dolayı hayatlarını kaybettikleri biliniyor. FDA'ya da bu cihazdan 2200 kişinin çok ciddi şekilde sakatlandığı rapor edilmişti.⁴⁷

Bu oyunlar Türkiye'de de oynanıyor. Türkiye'de devletin sağlığa ayırdığı % 5'lik bütçenin % 80'i ilaca gidiyor. Devletin ve halkın karşısında büyük ilaç devleri var. Artık çoğu da yabancı firma. Ayrıca pek çok hekim yazdığı her reçete sayesinde ilaç şirketinden prim aldığı için, bu hekimler ve ilaç firmaları işbirliğindeki bozuk düzeni yıkmak çok zor. Olan halka ve devletin bütçesine oluyor.

Türkiye'de devletin sağlık kurumları olan SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'na tıbbi malzeme alımında katrilyonluk yolsuzluk yaptıkları nedeniyle Ankara 2 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde 27 Haziran 2003'te görülmeye başlanan davada, sanıkları 110 avukat, devleti de SSK adına bir avukat temsil ediyordu. SSK avukatı Abdurrahman Özdemir, bu yolsuzluk sırasında devletin

⁴⁷ Evelyn Pringle, "Calls For End to Medical Device Makers Immunity", Lawyers and Settlements, 13.05.2009, www.lawyersandsettlements.com.

sağlık kurumlarına eski kalp pili satıldığını ve bu eski kalp pillerinin de 26 bin kişiye takıldığını bildiriyordu.⁴⁸

Başta Amerika olmak üzere ilaç firmaları, hükümetler, sağlık bakanlıkları ve ilaç onayı veren kurumların yakın ilişkileri sonucu, aslında bütün dünyadaki ilaç ve sağlık sektöründe bir Rus Ruleti oynanmaktadır. Bu oyunda insanlar sağlığını kaybederken, devletlerin kasasından, halkın cebinden haksız kazançlar elde edilmekte ve ilaç firmaları daha çok kazanmakta, daha da güçlenen uluslararası büyük ilaç firmaları yerel ilaç firmalarını yutarak dünyada tekel haline gelmektedirler.

Tomografiyle Yapılan Görüntülemenin Faydadan Çok Zararı mı Var?

Nisan 2010'da İngiltere Sağlık Bakanlığı röntgen cihazından 400 kat fazla vücuda radyasyon yaydığı için kontrol amaçlı tomografi çektilmesini yasakladı.

Tomografi cihazı röntgen ışınlarını, vücudun herhangi bir düzleminde odaklayarak o dokuları net olarak görüntülemeyi sağlayan radyoloji tekniğiyle çalışır. Başka organların arasında, arkasında kalan veya sınırları yeterince belli olmayan yumuşak dokular, bu yöntemle kolayca görülebilir. Normal röntgen tekniğine göre çok daha iyi görüntü verir fakat tomografi çekimi sırasında vücuda alınan radyasyon normal röntgen cihazının kat ve kat üzerindedir.

Radyolojik incelemelerden bazılarında X ışınları kullanılır ama bu ışınlar, dikkat edilmezse herkeste ve her yaşta kanser riskini artırır. Son yıllarda tıbbi incelemeler arasına giren yeni bazı radyolojik incelemelerde, özellikle de tomografik tetkiklerde, yüksek dozda X ışını kullanılıyor. Gereksiz yere yapılan radyolojik tetkikler nedeniyle insanların yüksek dozda radyasyona maruz kaldığı kesin.

Bilgisayar bağlantısıyla X ışınlarını yönetim, vücudun iç kesimlerini daha net gösteren gelişmiş tomografi cihazları 2009 yılında ABD California Üniversitesi'ndeki araştırmaya göre bazı durumlarda 442 kez akciğer röntgeni (74 manogram) çekti

⁴⁸ Oya Armutçu, Nurettin Kurt, "Katirlyonluk Neşter'de 110 avukata karşı bir avukat", Hürriyet, 28.06.2003.

kadar radyasyonun vücuda nüfuz etmesine neden olabiliyor. Her 80 hastadan birinde kanseri tetikliyor. Daha önceki araştırmalarda da bin kişiden bir kişide kanser geliştirme riski olduğu iddia ediliyordu.⁴⁹

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayfer Haydaroglu bu konuda şöyle diyor: “Tomografi sırasında fazla radyasyon alınıyor. Gerekmedikçe fazla radyasyon alınmaması için film çekilmemesi gerekiyor. Ne zaman çok ihtiyaç varsa o zaman kullanılmalıdır. Tomografinin birçok yerde çok gereksiz kullanıldığına inanıyorum. Radyasyonun kanserojen etkisi vardır, en az 20 yıl sonra etkisi ortaya çıkar. Kişi sigara da içiyorsa, hava kirliliğiyle yaşıyorsa, tomografiyle birleşip kanser ortaya çıkabilir.”⁵⁰

Tomografi söz konusu olduğunda senede bir kere tomografiyle çekim öneriliyor. Bunun yanında yine yüksek teknolojinin ürünü olan ve benzer alanda bilgisayarla kullanılan MR görüntüleme cihazı, radyo dalgalarını kullandığı için şimdilik herhangi bir riski yok gibi görünüyor.⁵¹

Teknolojik gelişme, çevre içinden ve dışından karbondioksit, karbonmonoksit gibi gazların yanında, televizyon, buzdolabı, bilgisayar gibi elektronik cihazlardan, özellikle cep telefonlarından yayılan çeşitli dalga boyları ve radyasyonlar insan sağlığını daha da bozmakta ve gittikçe artan bu görünmez tehlikeyi önlemek mümkün olmamaktadır.

⁴⁹ Jenny Hope, “CAT scan cancer fear: Radiation ‘could trigger the disease in one in 80 patients’”, The Daily Mail, 15.12.2009.

⁵⁰ Gülin Yıldırımkaaya, “Tomografi zararlı mı?”, Haber Türk, 12.04.2010.

⁵¹ Ashında bu tip görüntüleme cihazları kullanarak yapılan radyolojik tetkiklerde hangi çekimde hastanın ne kadar radyasyon aldığını hastaya bildirecek bir sistem geliştirilmesi gerekiyor. Bu kısmen de olsa başlamış durumdadır fakat henüz yaygın değildir.

KANSER ENDÜSTRİSİ SÖMÜRÜSÜ

İnsanını hastalanması üzerine kurulan ilaç sanayisi ile tedavi edici sağlık hizmetleri sunucusu kuruluşların tek amacı var: Kâr etmek. Kâr amacına ulaşmak içinse kapitalist sistemde her yol mubahtır.⁵²

Kemoterapinin Neden Olduğu Katliamlar

Doktorlar genelde belli medikal dergilerde çıkan makaleleri takip ederek tıp alanındaki son gelişmeleri izlerler ve tedavi metotlarında yeni bilgilerden faydalanmaya çalışırlar. Genelde bu makaleler, başarılı sonuçları öne çıkararak yayınlar fakat başarısız sonuçlara ve yan etkilere çok fazla değinmezler. Mesela öncelikle milyarlarca dolarlık bir pazarı olan radyoterapi ve kemoterapi gibi klasik kanser tedavileri hâlâ fazla alternatifi olmayan tedaviler olarak sunulur. Genelde iyileştirme oranı düşük olan ve oldukça yüksek yan tesirlere sahip kemoterapi ve radyoterapi⁵³ tedavileri sonucunda kaç kanserli hastanın hayatını kaybettiği konusundaki verileri ve istatistikleri ne medikal yayınlarda ne de başka resmi organlarda sağlıklı olarak bulmak oldukça zordur hatta imkansızdır.

Kemoterapi ile kanser tedavisi büyük sorunları da beraberinde getiriyor. Bu oldukça kompleks bir işlem. Her hastaya göre kemoterapi ilaçlarının dozlarının kombinasyonlarının ayarlanması oldukça zor ve uzmanlık isteyen bir iş olduğu gibi, bunların ideal hazırlanışı konusunda da elde sağlıklı veriler yok. Bu iş deneme yanılma ve uzun tecrübe sürecinde şekillenen ve doktorların tecrübelerinden

⁵² Ali Tezel, “Özel hastahanelerle ilaç devlerinin gözü kamaştı”, Haber Türk, 24.09.2009.

⁵³ Radyoterapi, radyasyonla tedavi anlamına geliyor. 100 yıl önce radyoaktif ışınların keşfinden bu yana radyasyon, tıpta tanı ve tedavi amacıyla gün geçtikçe yaygınlaşarak kullanılıyor. Radyoterapi, kanserli hastaların tedavisinde uygulanan en etkili yöntemlerden. Ancak pek çok teknik gibi radyoterapi de çeşitli yan etkilere yol açarak hastanın yaşam kalitesini ve tedavisini olumsuz yönde etkileyebiliyor.

kaynaklanan görüşlerine, yorumlarına bağlı bir işlem. Kemoterapi getirdiği ağır yan tesirleriyle birçok ölümcül tehlikeleri de beraberinde getirebilen bir tedavi yöntemi. Kemoterapi mikroplarla savaşan beyaz küreleri (lökosit) azaltacağı için mikroplar vücudumuzda daha kolay hastalık yapabiliyor.⁵⁴ Bu durum bile tek başına kemoterapiyi oldukça riskli kılıyor.

Kanser hastalarına düşük dozlarla ve kısa aralıklarla haftada bir veya iki kere kemoterapi verme yerine, büyük dozlarda 3 veya 4 haftalık uzun zaman biriminde tedaviye gitmek hastayı daha çok yıpratıyor. Uzun aralıklı tedavi daha çok yapılmaktadır. Yüksek dozajdaki tedavi aralıkları uzadığında, kanserli tümörün kemoterapi ilaçlarına direnç kazanmasına neden olmaktadır. Hastalar bu konularda çok bilgisiz olduklarından adeta bir kobay gibi kullanılmaktadırlar. Kemoterapiyle ilgilenen bilim dalı Medikal Onkoloji olarak adlandırılmaktadır. Cerrahi ve ısın tedavisi (radyoterapi) yanında duruma göre çeşitli ilaçların kullanıldığı ilaçla tedavi yöntemi olan kemoterapinin kanserli tümörü tedavisi bir ekip işidir ve ekibin tüm üyelerinin bulunduğu merkezlerde yapılmalıdır.⁵⁵

Radyoterapi konusunda yaşanan en büyük endişe, radyasyonun sağlam dokulara da zarar vermesi yönündedir. Son teknolojik gelişmelerle bu olumsuz durum aza indirildi. Radyoterapi bazen kemoterapiyle birlikte, bazı hastalarda cerrahi müdahale öncesi tümörü küçültmek amacıyla, bazı hastalarda ise cerrahiden sonra kalan kanser hücrelerini yok etmek için kullanılıyor.

Amerika'da 'Ulusal Kanser Kurumu'nun (NCI) kanser teşhis tedavi bölümünün⁵⁶ başkanı olan Dr. James H. Doroshow, başında olduğu

⁵⁴ En sık görülen yan etkiler bulantı, kusma, saç dökülmesi ve yorgunluktur. Kemoterapi büyüyen ve bölünen hücreleri öldürdüğünden, bu tür özellikleri olan normal hücrelere de zarar verebilir. Bu tür hücreler kemik iliği, sindirim ve üreme sisteminde, saç foliküllerinde bulunduğu için yan etkiler daha çok bu bölgelerde görülür.

⁵⁵ Kemoterapi bazen evde alacağınız haplarla yapılır. Kemoterapi çoğunlukla damar yoluyla verilen ilaçlarla hastanelerde yapılır. Damardan uygulanan kemoterapi ilaçları, genellikle serum setinden veya serumun içine karıştırılarak çeşitli sürelerde verilir. Uzun süreli uygulamalarda hastaneye yatmak gerekebilir. Kemoterapi, hastanın durumu ve bulunduğu yere göre bazen karın boşluğuna, akciğer zarı içine ve mesane içine uygulanabilir. Bu şekilde yapılan uygulamalar mutlaka bir merkezde ve uzman medikal onkolog doktor kontrolünde yapılır.

⁵⁶ National Cancer Institute's (NCI) division of cancer treatment and diagnosis (DCTD).

kurumun 2007 yılında 50 bin kanser hastası üzerinde uyguladığı bir klinik deneyde, daha önceki kanser hastalarının klinik deneme ve tedavi sonucu maruz kaldıkları toksikler konusunda sağlıklı bir veriye ulaşamadıklarını bildirmektedir.

Dr. Doroshow'a göre; eğer bir doktor yeni bir kemoterapi karışımı üzerinde çalışıyorsa, bu ilacı öncelikle kendi test ettikten sonra ortaya çıkan toksik reaksiyonunu kanser uzmanları ve bunun üzerine araştırma yapan (onkoloji) çevreye bilimsel makaleyle duyurmak zorundadır.⁵⁷ Birçok doktor, kadınlarda ileri seviyedeki meme kanserinde yüksek dozdaki kemoterapi tedavisinin en iyi yol olduğunu düşünüyordu. Son yirmi yılda, ilerlemiş meme kanseri tedavisinde bu oldukça acımasız metot kullanılırken, son klinik deneyler gösterdi ki daha az yan tesiri olan düşük orandaki kemoterapi tedavisi ile yüksek dozdaki kemoterapi tedavisi arasında tedavi yönünden bir fark yoktur. Son 20 yılda ileri seviyede göğüs kanseri olmuş kadın hastalar için verilen yüksek dozda kemoterapiden dolayı Amerika'da 9000 kişinin öldüğü ortaya çıktı.⁵⁸

Amerika'da 'The Journal of American Cancer Society' tarafından 26 Şubat 2007'de yayınlanan (online) araştırmaya göre, ilaç firmalarının desteklediği göğüs kanseri üzerine yapılan klinik deneylerin sonuçları ile ilaç firmalarının desteklemediği bağımsız araştırmacıların klinik deneyleri sonuçları karşılaştırıldığında sonuç farklı çıkmaktadır. İlaç firmalarının desteklediği göğüs kanseri tedavisi üzerine yapılan klinik deneylerin sonuçları % 84 olumlu olarak gösterilirken, ilaç firmalarının desteklemediği kanser üzerinde bağımsız bir şekilde yapılan klinik deneylerin sonucu ancak % 54 oranında olumlu çıkmaktadır. Ayrıca ekonomik nedenlerden dolayı bağımsız araştırmacıların bu tip bir araştırma yapmak için fazla şansı olmamaktadır.⁵⁹

İlaç firmaları tıp dünyasının en güçlü oyuncularından olduğundan, özellikle ilaçlar ve yan tesirleri konusunda yapılacak yayınların mümkün olduğu kadar önüne geçmeye çalışmaktadırlar. Oldukça saygın bir medikal dergi olan ve kanser araştırmaları konusundaki son gelişmeleri ve makaleleri yayınlayan 'The Oncologist'in editörü

⁵⁷ Janet Raloff, "Cancer Data: Burying Bad News", Science News, 24.09.2008, www.sciencenews.org.

⁵⁸ Shannon Brownlee, "Newtered", Washington Monthly, Ekim 2007.

⁵⁹ "Positive Results More Likely From Industry-Funded Breast Cancer Trials", Science News, 27.02.2007, www.sciencedaily.com.

Gregory A. Curt, aynı zamanda dünyanın en büyük ilaç firmalarından biri olan AstraZeneca’da çalışmaktadır.

Kanser ilaçları dünyada kolesterol düşürücü ilaçlardan sonra en çok satılan (değer bazında) ikinci ilaçtır. Kanser ilaçları çok pahalı ilaçlardır.⁶⁰ Küresel olarak kanser tedavisinin pazarının değeri 2007-2008’de 40 milyar dolar ile 50 milyar dolar arasında iken 2012 yılında ise kanser hastalığının tedavi masrafının dünyada 65 milyar doları geçeceği tahmin ediliyor.⁶¹ Kanserli hastalar üzerinde yapılan kemoterapi ve radyoterapi tedavilerinin milyarlarca dolarlık bir ticari getirisi olduğundan bu tedavi metotlarının çok az başarılı olduğu, bazen faydasından çok zararı dokunduğu pek gündeme getirilen konular değildir.

Kemoterapi konusunda uzman olan Amerikalı Dr. Ralph Moss, “Soruşturulan Kemoterapi” adlı kitabında bu klasik metoda eleştirel yaklaşp, bu tedavi metodunun açıklanmayan yüzünü ortaya koyar. Her kemoterapi tedavisi almak zorunda kalan hastanın bu kitabı okuması gerekir. Dr. Moss, kanseri kısaca hücrelerin normal fonksiyonu kaybederek kontrolsüz büyümesi, dokulara ulaşarak onları tahrip etmesi, habis (kötü huylu) tümör oluşturmaları, kanserin olduğu yerin dışına çıkıp lenf bezleri ve kan yoluyla diğer organlara yayılmaya başlayarak kısaca metastaz yapması olarak tanımlamasına rağmen, kanser olarak adlandırılan hastalığın yüzden fazla değişik durumu (conditions) bulunur diyerek, bu kadar çeşitli durumu bulunan bu hastalığın tek bir durumunun bile birçok hedef alanı olduğunu belirtir.⁶²

Kanser hastalarını iyileştirmeye yönelik kemoterapinin (curative chemotherapy) amacı, vücuttaki kanserli hücreleri zehirlemektir. Fakat kanserli tümör, kanserli hücrelerin ölümüne sebep olan zehirli ilaca (sitotoksik/cytotoxic) direnç geliştirebilir. Başarılı geçen bir kemoterapi tedavisinden sonra bile kanserli tümörün tekrar oluşması

⁶⁰ Piyasadaki bazı kanser ilaçlarının aylık tedavi masrafı ortalama 4000 dolar, senelik ise 50.000 dolar civarındadır. Genentech’in ürettiği kanser ilaçlarından Avastin, aylık 4000 dolar, Herceptin 3000 dolar, Rituxan 4200-13.000 dolar arası; Pfizer firmasının ürettiği Sutent 4000 dolar; Bayer’in ürettiği Nexavar 4300 dolar; Novartis’in ürettiği Gleevec 2600 dolar bedelle kanser tedavisindeki hastalara mâl olmaktadır. “Prices Soar For Cancer Drugs”, USA Today, 11.07.2006.

⁶¹ “Who’s Developing What in Cancer Drugs 2007”, Espicom Business Intelligence, Kasım 2007, www.espicom.com.

⁶² Ralph Moss, Questioning Chemotherapy, New York, Equinox Press, 1995, s. 11.

oldukça sık görünen bir durumdur. Kanserli olan habis (malign/melonom) hücreler, koloni oluşturarak bütünüyle yok olmaya karşı direnç gösterirler. Kanserli hücreler, kendilerini yok etmek isteyen toksinli (sitotoksik) ilaçlar karşısında yok olmama mücadelesi verirken, direnç sırasında biyokimyasal savunma mekanizmaları geliştirirler.

Kanser uzmanları (onkolojist) klinik direnme olarak adlandırdıkları bu durumu önlemek için çeşitli yollar deneseler de kanserli tümör, çeşitli zehirli kemoterapi ilaçlarına karşı direnç gösterecektir. Bu, tümörün kemoterapi tedavilerinden sonra tekrar ortaya çıkmasının nedenlerinden biridir. İyileştirici amaçlı kemoterapinin (curative chemotherapy) esas hedefi, vücutta bulunan ve gizlice dolaşan bütün kanserli hücreleri yok etmektir. Bu metot, kanserli hücreleri yok ederek veya küçülterek kanser hastasına hastalığın verdiği olumsuz etkileri azaltıp hastanın normal yaşamını devam ettirebilmesinin süresini uzatır. Bu metot, doğruluğu onaylanmamış birkaç hipotez (kuram) içerdiği gibi, bu uygulamanın bütün kanser türleri üzerinde uygulanması da imkânsızdır.⁶³ Mesela kemoterapinin göğüs, kolon ve akciğer kanserlerinde tedavi edici etkisinin çok kısıtlı hatta olmadığı konusunda çeşitli bilimsel yayınlar olmasına rağmen, hâlâ bazı doktorlar bu hastalara kemoterapi uygulamaktadırlar.

Kemoterapinin kanserli hücreleri öldürürken sağlıklı hücreleri de öldürdüğü, bağışıklık sistemini zayıflattığı, açlık hissini körelttiği, diğer enfeksiyonlu hastalıklara yol açtığı, hastayı daha da güçsüz kıldığı, oldukça rahatsız edici yan etkileri bulunduğu ve başarı oranı yüksek olmadığı için son yıllarda kemoterapinin uygulanıp uygulanmama konusu soruşturulmaktadır. Hong Kong'da kemoterapi üzerine yapılan ve British Journal of Cancer (Ocak 2009) dergisinde yayınlanan araştırma,⁶⁴ kanserli hücrelerin normal hücreler gibi ölmediğini ortaya koydu. Canlı vücudunda işlevini yitiren, hasar gören hücrelerin vücuttan atılması yaşamın temel ilkelerindendir.

Eğer bu hücreler imha edilemezse, kısaca intihar edecek mekanizmaları geliştiremezlerse, bölünerek çoğalmaya devam ediyorlar ve tümör oluşuyor. Bu araştırma, kanserli hücrelerin normal ömrünü tamamlayan sağlıklı hücrelerin intihar etmelerini sağlayan mekanizmayı bozarak yaşadıklarını ortaya çıkardı. Kanserli hücrelerin bu

⁶³ Ralph Moss, a.g.e., s. 13-14.

⁶⁴ H.L. Tang, K.L. Yuen, H.M. Tang, M.C. Fung, "Reversibility of Apoptosis in Cancer Cells", British Journal of Cancer, Vol. 100, Issue 1 (Ocak, 2009) s. 118-122.

yeteneğiyle, kemoterapi ilaçlarıyla verilen toksinlerin (zehir) etkilerine direnir onları bloke edebilme kabiliyeti olduğu görüldü. Deney sırasında karaciğer, meme ve rahim kanserli hücrelere hücrelerin intihar sürecini tetikleyen 3 farklı ilaç verildi. Deney sonucunda, ilaçlar kesildiği anda kanserli hücrelerin tekrar canlandığı görüldü. Böylece kanserli hücrelerin eldeki kemoterapi ilaçlarına karşı tamamen yok olmadığı ve tekrar çoğalmaya başladığı ortaya bir kere daha çıkmış oldu.

Son yapılan (2006) bilimsel araştırmalar, kemoterapi tedavisinin neden olduğunu, yan etkilerinin tahmin edilenden daha fazla olduğunu ortaya koydu. Amerika’da Harvard Medikal Okulu (Harvard Medical School) ve Dana-Faber Kanser Enstitüsü’nün (Dana-Faber Cancer Institute) desteklediği çalışmanın sonucu, göğüs kanseri hastalarına yapılan kemoterapinin daha önce bilindiği sanılan yan etkilerinden daha çok yan etki yaptığını ortaya koydu.⁶⁵

Mesela genelde lokal bölgeye uygulanan fakat zaman zaman da kemoterapiyle beraber de uygulanan radyoterapinin, gelişen teknolojinin kullanımıyla uygulanan modern radyoterapinin tamamen güvenli olduğunun ileri sürülmesi hatta birçok medikal web adreslerinde (breastcancer.org) ifade edilmesine rağmen, 7 Mart 2007 tarihli Journal of the National Cancer Institute (JNCI) adlı medikal dergi, göğüs kanseri ameliyatı geçirmiş kadınlarda ameliyatı müteakip radyasyon tedavisi geçirmesinin kalp hastalıklarını tetiklediğini belirtmiştir.

Son yıllarda röntgen ve tomografi cihazlarının gelişmesi, bilgisayarlarla kontrol edilir şekle gelmesi ile hastalıklar daha önceden daha sağlıklı tespit edilir hale geldi ve burada da yeni bir para kazanma endüstrisi gelişti. Böylece hastalar gereğinden fazla röntgen ve tomografi çekirmek zorunda bırakıldılar. Ne kadar çok hastanın bu cihazlarla kontrolü yapılırsa o kadar çok para kazanılıyordu. Bu cihazların yaydıkları X ışınlarının hastaları radyasyona maruz bırakması bir risk teşkil ettiğinden, gereksiz yere röntgen ve tomografi çekimi de neredeyse diğer bir sömürü şekli haline getirildi. Mesela Amerika’da MRI (Magnetic Resonance Imaging) görüntüleme cihazı 600.000 dolar ile 2 milyon dolar arası rakama mâl olmaktadır. Bu cihazı alan doktor veya herhangi bir özel klinik de bu verdiği parayı bir an evvel çıkartmak ister.

Amerika’da yapılan istatistikler göstermiştir ki MRI cihazı alan bir kliniğin MRI çekimine teşvik ettiği hasta sayısı daha öncekine

⁶⁵ The Journal of the National Cancer Institute, 16.08.2006.

göre % 23 artış göstermektedir. Yine ABD’de MRI çekimlerinin % 43 gereksiz yere yapıldığı ortaya çıkmıştır.⁶⁶ Yine İngiltere’de yapılan bir araştırmaya göre, bu görüntülü radyolojik incelemelerin % 30’a yakın kısmının gereksiz olduğu ortaya konulmuştur. Tomografi çekimi sırasında alınan radyasyon 13 miligray olup, bu miktar Hiroşima’da atom bombasının atıldığı yerin 1,5 mil (2,4 km) uzağında bulunan insanların aldığı radyasyona eşittir.⁶⁷

Türkiye’de 2009 yılı itibarıyla yılda yaklaşık 4,5 milyon tomografi çekiliyor. Bunu nüfusa göre oranladığınızda, 16 kişiden bir kişiye bir çekim düşüyor⁶⁸ ki bu inanılmaz büyük bir rakamdır. Giriş bölümünde bahsettiğimiz gibi 2009 yılında ABD California Üniversitesi’ndeki araştırmaya göre, tomografi cihazları bazı durumlarda 442 kez akciğer röntgeni (74 manogram) çekirmiş kadar radyasyonun vücuda nüfuz etmesine neden olabiliyor. Her 80 hastadan birinde kanseri tetikliyor. Daha önceki araştırmalarda bin kişiden bir kişide kanser geliştirme riski olduğu iddia ediliyordu.⁶⁹ Her ne kadar bir hasta yılda beş kez tomografi cihazıyla tetkik yaptırabilir dense de bu son araştırmalardan sonra kişinin tomografi cihazlarıyla senede bir defadan fazla görüntü alınması tavsiye edilmiyor.

Bugün dünyada kanser hastalığının ortalama yıllık tedavi masrafı 10.000 doların üstündedir. Dünyada senede 10 milyon kişi herhangi bir kanser çeşidine maruz kalmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) bildirdiğine göre bu sayı % 50 artışla 2020 yılına kadar 15 milyon seviyesine ulaşacaktır. Kanserli hastaları yaşatma başarısı çok düşük, bunun yanında çok pahalı olan tedavisi özellikle gelişmekte olan ülkelerin üzerinde büyük mali bir yük olurken, ilaç firmalarının da kanser ilaçlarından ve kanser hastaları üzerinden daha çok kâr yapmasını sağlamaktadır. Bu birçok soruyu da akla getirmektedir: Acaba ilaç firmaları çok çeşitliliği olan kanserin kesin tedavisini bulamıyorlar mı yoksa bulmak mı istemiyorlar?

⁶⁶ Stan Cox, Sick Planet: Corporate Food and Medicine, London, Pluto Press, 2008, s. 3.

⁶⁷ Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta, Biri Bizi Hasta Ediyor, İstanbul, Hayy Kitap, 2008, s. 92-93.

⁶⁸ Ayşegül Aydoğan, “Radyasyona Karneli Takip”, Milliyet Gazetesi, 18.12.2009.

⁶⁹ Jenny Hope, “CAT scan cancer fear: Radiation ‘could trigger the disease in one in 80 patients’”, The Daily Mail, 15.12.2009.

İnsanları ömür boyu ilaçlara mahkûm edip yaşatmak çok büyük ve devamlı bir kazanç kapısı sağlamaktadır. İlaç firmaları çoğunlukla toksinli olduğu için hastalar için büyük yan tesirlere sahip ilaçları, kansere karşı yeni mucize ilaç sloganlarıyla, büyük reklamlar ve promosyonlarla pazarlara sürmektedirler. Fakat mucize olarak sunulan ilaçlar kansere kesin tedavi getirememektedir. İlaç firmaları yeni ilaçlar üzerine yaptıkları araştırmaların iki katını ilaçların pazarlamasına, promosyonuna ve reklamına harcamaktadırlar. 2005 yılı itibariyle promosyona ve pazarlamaya ilaç firmaları 60 milyar dolar harcadı fakat bu promosyonlar konusunda kamuoyuna fazla bir bilgi vermezler.⁷⁰

Çok Pahalı Kanser İlaçlarıyla Yapılan Soygun

*Biz bu kanser ilacını (fakir) Hintliler için yapmadık. Biz bu ilacı almaya gücü yeten Batılılar için yaptık.*⁷¹

Bayer ilaç şirketinin CEO'su Dr. Marijn Dekkers, Ocak 2013

Her geçen gün birbirinden daha pahalı yeni kanser ilaçları piyasaya çıkartılıyor. Fakat bunların büyük çoğunluğu kanseri tamamen yok edici değil fakat hastalığı böbrek, şeker ve kalp hastalığı gibi kronik hastalıklar sınıfına sokup hastayı ömür boyu kanser ilaçları almaya mahkûm ediyor. Bu ilaçların bir kısmı sözde hastayı kanserden ölmekten kurtarıyor fakat sözde hastaları kanserden en az zarar görerek yaşamalarını sağlıyor. Bu yeni versiyon kanser ilaçları tamamen kurtaran değil ama çok geç kalınmamışsa kanseri kısmen kronik bir hastalığa dönüştüren ilaçlar. Bunlar aslında hastalığın ilerlemesini yavaşlatan, kanser hastalığına kesin çare olmayan ilaçlar.

2001 yılı Mayıs ayında ABD'de yapılan Amerikan Klinik Onkoloji Derneği'nin (ASCO) kongresinde de görüşler bu yöndeydi. Artık hastalar kansere yenilmiyor, birlikte yaşayabiliyor. Bu durum, hastaların çok pahalı kanser ilaçlarıyla yaşam boyu daha çok sömürülecekleri demek. Bu yöndeki en umut veren ilacın öncülerinden olan Novartis'in piyasaya sürdüğü, çok pahalı (ilk çıktığında senede 90 bin dolara mâl

⁷⁰ Sarah Boseley, "Drug firms a danger to health-report", The Guardian, 26.06.2006.

⁷¹ "We didn't make this medicine for Indians... We made it for western patients who can afford it: Pharmaceutical chief tries to stop India replicating its cancer treatment", Daily Mail, 24.01.2013.

oluyordu) ve birçok yan tesiri olan Gleevec/Glivec (Imatinib) adlı kanser ilacıdır. Bu ilaç FDA tarafından Mayıs 2001’de onaylanmış olup, bir çeşit kan kanseri (Chronic myelogenous / myeloidleukemia / CML) ve midedeki-bağırsaktaki kanserli tümörün (Gastrointestinal Sarmal Tümörse / Gırt) tedavisi için kullanılmaktadır. Piyasaya bunlara benzer bir sürü kanser ilacı da sürülmüştür.⁷²

İlaç şirketleri, bir ilacın piyasaya çıkmasının maliyetinin 1 milyar doları geçtiğini iddia ediyor fakat bazı kaynaklar da bir ilacın piyasaya çıkmasına kadar yapılan masrafların 90 milyon doları geçmediğini öne sürüyor.⁷³ Bu ilaçların fiyatlarının özellikle yüksek tutulduğuna ve artık başka şansı kalmayan kanser hastalarının soyulduğuna en güzel örnek, Zaltrap adlı kanser ilacının ABD’nin önemli bir sağlık merkezinde fiyatı pahalı bulunup kullanılması reddedilince şirketin fiyatı yarıya indirmesidir.

Kanser ilaçları piyasasında büyük bir sömürü hâkimdir. Bu ilaçların ne kadarının kalıcı ve kesin tesir gösterdiğinin hâlâ tam olarak bilinmemesi ve bu kimyasal bazlı kanser ilaçlarının inanılmaz şekilde pahalı satılması, ilaç sektörünün yarattığı diğer bir sömürü aracıdır. Bu ilaçların makul fiyatlara satılma imkanı varken çok yüksek rakamlara satılması, hastaları ve ailelerini mağdur etmekte, kanser gibi bir hastalık tarafından terörize edilen hastaları bir de ilaç firmaları terörize etmektedir.

Kanser ilaçları gerçekten de artık bir alternatifi kalmayan ve son şanslarını kullanan kanser hastalarını adeta soymak için fiyatlandırılmaktadır. Özellikle kanser ilaçları inanılmaz şekilde pahalı. 2003-2013 yılları arası kanser ilaçlarının fiyatları ikiye katlanmıştır. Bunun makul hiçbir izahı yoktur. Kanser hastaları artıkça fiyatlar azalacağı yere artıyor. Bu ilaçların kesin olarak tedavi ettiği de şüphelidir. Durumun vahametini daha iyi anlamak için bu ilaçlardan birkaç örnek vermek gerekiyor.

⁷² Yine bunlardan biri de 1998’de satışı onaylanan ‘Herceptin’ adlı kanser ilacıdır. Sadece genetik bozukluk yüzünden meme kanserine yakalanan hastaları tedavi ediyor. Bu ilacı kullanmak isteyen hastaların ilk önce gen testi yaptırmaları gerekiyor. Çünkü bu ilaç sadece ‘HER-2’ geni bulunan hastalarda faydalı oluyor. Bu grup da meme kanserli hastaların sadece % 30’unu oluşturuyor. Haftada yarım saat süren seanslarla damardan hastaya verilen ilaçla tedavi yoluna gidiliyor. Bu ilaçta çok kısıtlı uygulama alanı olduğu gibi kanseri yavaşlatıyor.

⁷³ “Cancer Drugs Too Expensive to Afford”, ABC News, 18.12.2013.

Nexavar (Sorafenib); Bayer şirketinin ürettiği Nexavar adlı ilaç böbrek, karaciğer ve tiroid kanseri tedavisinde kullanılıyor ve hastalara senelik kullanımı 96 bin dolara mâl oluyor. Batı'da bile bu parayı verecek hasta oldukça azdır. Hindistan'daki ilaç patenti kanunlarına göre, eğer orijinal ilaç piyasada bulunmuyorsa, hükümet bu ilacın muadilini yapmak için herhangi bir ilaç firmasına izin verebilir. Hindistan hükümeti Hintli firma Natco Pharma şirketine bu ilacın (Nexavar) mübadilini yapması için lisans verir ve şirket bu kanser ilacını yaparak piyasaya orijinalinden % 97 daha ucuz olarak piyasaya sürer. İlaç Hintli kanser hastalarına 96 bin dolara değil, senelik 2800 dolara mâl olur. Bunun üzerine Bayer firması büyük tepki koyar, en büyük tepki de CEO'su Dr. Marijn Dekkers'ten gelir. Dekkers'e göre bu kanser ilacını Bayer Hintliler için yapmamış, bu ilacı almaya gücü yeten Batılılar için yapmıştır ve Hindistan patent yasası ise hırsızlıktır.⁷⁴ Peki, kanser hastalarını bu kadar pahalı ilaçlarla sömürmek hırsızlık olmuyor mu?

Zaltrap: Kolon-rektum kanserini tedavi ediyor diye piyasaya sürülen ve Sanofi şirketinin piyasaya çıkardığı Zaltrap adlı ilaç, hastalara aylık 11 bin dolara mâl olunca ve 2012 yılında ABD'nin ünlü kanser tedavi hastanesi (Memorial Sloan-Kettering Cancer Center) tarafından çok pahalı diye kullanılması reddedilince, Sanofi kamuoyu açıklaması yaparak ilacın fiyatını yarıya düşüreceğini ilan etti.⁷⁵

Avastin: İleri seviyede akciğer, kolon ve göğüs kanserine yakalanmış hastaların tedavisinde kullanılan ve yeni mucizevi kanser ilacı olarak tanıtılan Avastin, hastanın vücut ağırlığına ve hastalığın aşamasına göre tedavisi için senede 50.000-100.000 dolar arası maliyeti olan pahalı bir ilaçtır. 2007 yılında Amerika'da toplam 2,3 milyar dolar satılırken, bütün dünyada 3,5 milyar dolarlık satılmıştır.⁷⁶ Mucize ilaç diye tanıtılan ürün, üreticisi Genentech'e çok büyük bir gelir sağlamaktadır. Fakat diğer kanser ilaçlarında olduğu bu ilacın da üzerinde kanserli hastayı ne kadar tedavi edebildiği konusunda spekülasyonlar vardır. Bu ilaç kanserli hastanın günlük yaşamını bir şekilde iyileştirmesi yanında, ilacın aslında hastanın ömrünü birkaç ay uzattığı ve ölümcül yan etkilere sahip olduğu ileri sürülmektedir.

⁷⁴ a.g.m., Daily Mail, 24.01.2013.

⁷⁵ Andrew Pollack, "Price of Cancer Drug Zaltrap After Sloan-Kettering Rejection", The New York Times, 08.11.2012.

⁷⁶ Gina Kolata, Andrew Pollack, "Costly Cancer Drug Offers Hope, But Also a Dilemma", New York Times, 06.07.2008.

Avastin'in yalnız başına fazla bir etkisi olmadığı, genelde kemoterapi tedavisiyle kullanıldığı ve kemoterapinin yan etkilerini önlemediği belirtilir.⁷⁷

Folotyn: Lenfomlar bağışık sisteminin urlarıdır. Lenf düğüm-lerinde çıkan ve lenfositlerden oluşan urların tümüne lenfoma denir. Lenfomalar, lösemiyle yakından ilgilidirler; bir kişide iki durum birlikte de görülebilir ya da öbürü olmadan yalnız biri de olabilir. Lenfoma hastalığı lösemilerle birlikte tümü kan kanserleri adı altında toplanmaktadır. Allos Therapeutics şirketi tarafından yapılan Foloty adlı ilaç, sözde diğer kanser ilaçlarının tedavi edemediği Lenfoma (T-cell Lymphoma) kanser hücrelerine karşı etkili oluyor, kanserli tümörleri küçültüyor fakat ABD'de hastaya ayda 30 bin dolara mâl oluyor.⁷⁸ Bu ilacın kanserli hastaların yaşamını uzattığına dair elde kesin deliller yokken,⁷⁹ aylık masrafı ABD'de bir araba alma fiyatıdır.⁸⁰

Iclusig: Ariad şirketinin ürettiği lösemi, kan kanseri (myeloid leukemia) için kullanılan Iclusing adlı ilaç, ABD'de senede 115 bin dolara mâl oluyor.⁸¹

Kenevirin Etkin Bileşiklerinden Olan Kannabinoidlerin Sentetik ve Doğal Formundan İlaçlar Yapılıyor

Şu anda kenevir bitkisindeki etkin maddelerden THC sentetik olarak üretilerek iki çeşit ilaç üretiliyor. Biri Marinol (dronabinol), bir diğeri ise Cesamet (nabilone). Bunlar kanser tedavisinde kullanılan kemoterapiden sonra oluşan mide bulantısı, kusma gibi yan tesirlerle oluşan hastalıklara karşı kullanılıyor. Marimol aynı zamanda özellikle AIDS'in neden olduğu iştahsızlık ve kilo kaybı için de öneriliyor. Solvay Pharmaceuticals tarafından üretilen, 1986'dan itibaren Marinol ismiyle satılmaya başlanan, kenevirin etkin maddesi olan THC'nin sentetik formunu ihtiva eden ilaç, 2,5 - 5 ve 10 mg kapsüller içinde İngiltere, Avustralya, Kanada ve bazı Avrupa ülkelerinde satılıyor.

⁷⁷ a.g.m.

⁷⁸ Andrew Pollack, "Questioning a \$30,000-a-Month Cancer Drug", The New York Times, 04.12.2009; Leah Culler, "10 drugs that cost more than a car", MSN Money News, 23.05.2013.

⁷⁹ Andrew Pollack, a.g.m.

⁸⁰ Leah Culler, a.g.m.

⁸¹ a.g.m.

Pfizer firması tarafından 1980'lerde piyasaya çıkartılan Levonantradol adındaki kanser ilacı, kenevirde bulunan kannabinoidlerin sentetik formundan (Ajulemic Acid / CT3)⁸² yapılıyor. Bu ilaç Marinol'un kullanıldığı hastalıklarda kullanıldı, bazı durumlarda da daha etkili olduğu görüldü.

Cesamet ise ABD'li ilaç devi Eli Lilly tarafından üretiliyor. Kullanımını FDA 1985 yılında onaylıyor. Aynen Mariol gibi kemoterapinin yan tesirlerinden oluşan hastalıkları gidermek için kullanılıyor. Casamet ve Marinol, yalnız sentetik olarak THC içeriyor. Kenevirin doğal yapısında olduğu gibi diğer kannabinoidlerden içermiyor. Bu iki ilacın etkin yan tesirleri var: Tedirginlik/dysphoria, panik atak vb.

Kenevirin etkin maddesinden yapılan diğer ilaç sprey formunda sunulan, İngiliz GW Pharmaceuticals tarafından üretilen Sativex (ABD, Nabiximols). Direkt olarak THC ve CBD türü kannabinoidleri yaklaşık 1/1 (2,7 mg THC / 2,5 MG CBD) oranında kenevirden alıyor. Diğer yalnız sentetik THC kannabinoidi bulunan sentetik ilaçlar gibi güçlü yan tesirleri içermiyor. İleri derece kanser hastalarının ağrılarını dindirmede, MS hastalarının ağrılarında, çok sık ufak tualete gitmede kullanılıyor. Bu ilaçlar da ucuz değil ve Sativex'in sprey formu İngiltere'de hastalara günde 11 sterline (17,6 dolar) mâl oluyor.⁸³ Bu ilaç senede de 6300 dolara mâl oluyor.

Kannabinoidlerin sentetik kimyasal formundan yapılan Marinol'un⁸⁴ ABD'de ve Kanada'da satış fiyatı (30 tablet x 10 mg

⁸² Ajulemic acid (CT3), THC'nin enzimle katalizlenen reaksiyonlarında oluşan kimyasal birleşik. Bu kannabinoid bileşiği 1980'lerde bulundu. Sonra ağrı dindirici ve şişmeleri önleyici olduğu görüldü.

⁸³ Siobhan Ryan, "Sussex MS sufferers call for drug funding", The Argus, 04.06.2011.

⁸⁴ Tetrahydrocannabinol (THC), or more precisely its main isomer (–)-trans- Δ^9 -tetrahydrocannabinol ((6aR, 10aR)-delta-9-tetrahydrocannabinol), is the principal psychoactive constituent (or cannabinoid) of the cannabis plant. First isolated in 1964, in its pure form, by Israeli scientists Raphael Mechoulam, Yechiel Gaoni and colleagues at the Hebrew University of Jerusalem, it is a glassy solid when cold, and becomes viscous and sticky if warmed. A pharmaceutical formulation of (–)-trans- Δ^9 -tetrahydrocannabinol, known by its INN dronabinol, is available by prescription in the U.S. and Canada under the brand name Marinol. An aromatic terpenoid, THC has a very low solubility in water, but good solubility in most organic solvents, specifically lipids and alcohols.

doz) 652 dolar; günde bir tablet alırsanız senede 7824 dolara mâl oluyor. Kenevirden sentetik olarak elde edilen diğer kanser ilacı Nabilone, senelik 4 bin dolara mâl oluyor. Cesamet'in ABD, Kanada, Meksika, İngiltere gibi ülkelerde satışı serbest ve 200 adet ilaç 710 dolara mâl oluyor.

Sentetik ve kimyasal yolla üretilmeden kenevirden direk olarak alınan kannabinoidler, hammadde olarak İngiliz GW Pharmaceuticals tarafından sprey formunda üretilen Sativex adlı ilaçta var, dilaltına sıkılıyor ve kullanılıyor.⁸⁵ Bu ilaç 10 ml'lik şişeler içinde yaklaşık 190 dolara satılıyor ve ancak 10 gün gidiyor. Aslında çok ucuza mâl olan ve dişi kenevirin yapraklarından ve tomurcuklarından elde edilen kenevir yağı (kenevir tohumu yağı değil) bu ilaçtan çok daha etkili çok daha çeşitli hastalıkları tedavi ediyor.

⁸⁵ GW İngiltere, iyi kourunan bir bölgede yılda 20 ton dişi Hint keneviri üretiyor. Bundan aldığı etkin madde kannabinoidlerden (CBD/THC) de Sativex aldı ilacı 10 ml'lik küçük şişelerde sprey olarak üretiyor.

MEDİKAL AMAÇLA KULLANILAN KENEVİR (ESRAR)

Kenevirin tedavi edici özelliği üzerinde yapılan bilimsel araştırmalarda İsrail dünyada öncülük etmektedir.

Esrarla birçok hastalığın tedavisi binlerce yıl geriye gider. Dünyanın bilinen en eski psikolojik, duygusal problemlerinin çözümünde kullanılan psikoterapik ilaçtır.⁸⁶ Esrar Çin’de binlerce yıl evvel biliniyordu. Hindistan’da çalışan İngiliz Doktor William O’Shaughnessy, 1839 yılında dişi kenevirin medikal veya esrar formunun iştah açıcı, ağrı kesici (analgesic/analjezik), mide bulantısı ve kusmayı önleyen, kas rahatlatıcı özelliklerinin farkına vardı. Bu gözlemlerini yayınlayınca diğer olumsuz tesirleri bilinmediğinden, İngiltere’de esrar medikal olarak kullanılmaya başlandı. Kraliçe Victoria’ya (1819-1901) bile esrarı doktorlar ağrı kesici amaçla veriyorlardı.⁸⁷

1854’ten başlayarak 1942 yılına kadar ABD’de medikal ilaç olarak kullanıldı. Batı’da uzun zaman ilaç olarak kullanılmasına izin verilirken, 1971 yılında Birleşmiş Milletler’in narkotik kökenli ilaçların hammaddelerinin ithalatını ve ihracatını yasaklaması üzerine esrarın medikal olarak da kullanılması çok kısıtlı alanda kaldı.⁸⁸ İngiltere’de ilaç olarak bile 1961 ve 1971 yıllarında (1971 Narcotic Conventions) çıkartılan narkotik hükümlere göre yasaklanmıştı. 1997 yılında İngiltere’de esrarın medikal amaçlarla kullanılmasının faydalarını içeren bilimsel raporları sunmak ve incelemek için Lordlar Kamarası’nda bir komisyon kurulmuştu. Bunun sonucu olarak bu komisyon, esrarın multiple sklerosis ve

⁸⁶ Mohamed Ben Amar, “Cannabinoids in medicine: A review of their therapeutic potential”, Journal of Ethnopharmacology, 105, 2006, 1-25, s. 2.

⁸⁷ D. Baker, G. Pryce, G. Giovannoni, Thompson, A.J., “The therapeutic potential of cannabis”, Lancet Neurology 2, 2003, s. 291-298.

⁸⁸ UN Convention on Psychotropic Substances, 1971, United Nation, http://www.incb.org/documents/Psychotropics/conventions/convention_1971_en.pdf.

kronik ağrılar artık dayanılmaz hale geldiğinde kullanılmasını uygun bulmuştu.⁸⁹

İngiltere'nin uzman farmakolojistleri ve kenevirden medikal amaçlarla elde edilen esrar ve tesirleri üzerine çalışmalar yapan üç doktora ek olarak diğer on beş uzmanın katkılarıyla yazılan 'Medikal Amaçlarla Kullanılan Esrar ve Kannabinoidler' adlı kitapta⁹⁰ esrarın medikal amaçlarla kullanılması konusunda çok kıymetli bilimsel bilgiler vardır.

ABD esrar yetiştirmeye en uygun yer olan California eyaletinde 1996 yılında esrarın medikal olarak kullanılmasına izin verdi. Bu izin 1998'de Alaska, Oregon, Washington eyaletlerinde, 1999'da Maine eyaletinde, 2000 yılında Hawaii, Colorado, Nevada eyaletleri derken, 2014 başlarında 20 eyalete yayıldı.

Fakat ABD'de kontrollü ve resmî olarak 4 bine yakın kuruluş medikal amaçla esrar üretiyor. Bunların senelik satışı 1,2-1,3 milyar dolar arasındayken,⁹¹ 2013 yılında 1,44 milyar dolara yükselmişti. San Fransisco'da yatırımcı organizasyonu olan Arc View Group'un (<http://arcviewgroup.com>) araştırmasına göre; ABD'de hem medikal hem de zevk aracı olarak kullanılması kanuni olarak serbest bırakılan eyaletlerde, esrar pazarı % 64 oranında artarak 2014 yılında 2,34 milyar dolara ulaşacak. 2020 yılına kadar da bu pazar 10,2 milyar dolar olacak.⁹²

Artık birçok ülkede esrarın medikal amaçlı olarak doktor reçetesiyle kullanımı serbest: ABD, Kanada, Hollanda, Almanya, İtalya, İspanya, İsrail, Portekiz, Çekoslovakya bunlardan birkaçı. Diğer birkaç ülke de medikal amaçla esrar kullanımını serbest bırakmak için çalışmalar yapıyorlar: Uruguay, Guatemala, Meksika vs. İsrail'de 1990'lı yıllardan itibaren medikal amaçlı esrar kullanımı serbesttir. 2012 yılına gelindiğinde ise 10 bin hasta, çeşitli hastalıklarının tedavisi nedeniyle reçeteli olarak medikal

⁸⁹ Dr. Geoffrey William Guy, Dr. Brian Anthony Whittle, Dr. Philip Robson (Edit), The Medicinal Uses of Cannabis and Cannabinoids, London, Pharmaceutical Publ., 2004, s. XI.

⁹⁰ a.g.e.

⁹¹ Ana Campoy, "The Pot Business Suffers Growing Pains", The Wall Street Journal, 22.04.2013.

⁹² Heesun Wee (Edit), "How legal marijuana could be the next great American industry", CNBC, 14.01.2014; Alison Vekshin, "Legal Weed Lures Investors to Marijuana Industry", Bloomberg News, 16.01.2014.

esrar kullanıyor.⁹³ Hollanda'da 1976 yılında başlayıp belli kafelerde satılan ve zevk için kullanılmasına müsaade edilen esrarın, 2003 yılında medikal amaçla doktor reçetesiyle kullanılmasına müsaade edildi. Çekoslovakya'da medikal amaçla esrar kullanımı Nisan 2013'te serbest bırakıldı. Fransa'da Haziran 2013'ten itibaren kenevirden elde edilen türevlerden ilaç yapımına müsaade edildi. Belli hastalıklar normal ilaçlarla tedavi edilmediği takdirde, bu ilaçların reçeteyle kullanımına izin verildi. 2013 yılına gelindiğinde ABD'nin de 20 eyaletinde medikal esrar (medical marijuana) kullanılması doktor reçetesiyle serbest bırakıldı.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi kenevirin tedavi edici özelliği üzerinde yapılan bilimsel araştırmalarda İsrail bütün dünyaya öncülük etmektedir.⁹⁴ İsrail'in Tel Aviv Üniversitesi'nde, doğal THC, 1964 yılında Dr. Raphael Mechoulam tarafından kenevir bitkisinden ilk defa laboratuvarında ayrıştırılıp izole edilmişti. ABD ise o yıllarda böyle deneylerin yapılmasını desteklemiyordu.⁹⁵ Binlerce yıl tedavi edici özelliği bilinen ve kullanılan kenevirden elde edilen esrarın medikal olarak kullanımını 1930'larda yasaklamalarından

⁹³ Laurene E. Bohn, "Israel pushing ahead in medical marijuana industry", The Seattle Times, 02.11.2012.

⁹⁴ April M. Short, "Medical marijuana sprouts in Israel and the Israeli government is funding breakthrough research on the healing potential of the cannabis plant", Alternet, 16.09.2013; Shira Rubin, "A Flourishing \$40 Million Medical Marijuana Industry Helps Israelis Forget", Tablet (Jewish News), 12.07.2013.

⁹⁵ İsrail'de Tel Aviv Üniversitesi'nde kenevirin en etkin maddesi THC (delta-9-tetrahydrocannabinol) 1964 yılında Dr. Raphael Mechoulam tarafından kenevir bitkisinden ilk defa laboratuvarında ayrıştırılıp izole edilmişti. Bu buluş diğer doğal ve sentetik kannabionidler üzerinde çalışmanın yolunu açtı. Çünkü bu bileşikler insan vücudunda da bulunuyor ve insanın psikolojik davranışlarını ve beyninin fonksiyonlarını etkiliyordu. Dr. Raphael Mechoulam'ın bu buluşunun bilimsel çevrelerde büyük ses getirmesine ve bu araştırmayı ABD'de U.S. National Institutes of Health kuruluşunun finanse etmesine rağmen, ABD'nin ise keneviri sabıkalı bir bitki olarak damgalaması, ABD Narkotik Bürosu'nun bu konuda taviz vermez tutumu dolayısıyla o yıllarda ABD'de böyle deneylerin yapılması desteklenemiyordu. Dr. Raphael Mechoulam, THC'nin kanser başta olmak üzere birçok hastalığa iyi geldiğinin yaptığı deneyler sonunda farkına varmış, kendisiyle yapılan çeşitli roportajlarda da bunu dile getirmişti. Atif B. Awad, Carol S. Fink, Phytosterols as Anticancer Dietary Components, Recreational and Scientific, New York, Simon& Suchuter/Scribner Publ., 2012, s. 80; <http://www.truliteled.com/dr-raphael-mechoulam-and-the-center-for-research-on-pain-cannabis-research/>.

yaklaşık 30 yıl sonra bir İsraili bilim insanının bilimsel buluşuyla tekrar medikal alanda kullanılmasının önü açıldı.

1982 yılında İlaç Kurumu Komisyonu'nun (Committees of the Institute of Medicine / IOM) ve Dünya Sağlık Örgütü'nün esrar üzerindeki incelemelerinin büyük bir olumsuz görüş içermemesi⁹⁶ sayesinde, esrarın medikal olarak kullanılmasıyla birçok iyileştirici etki gösteren bilimsel çalışmalar da ABD'de çoğalmaya başladı. ABD, ilk defa 1996 yılında California eyaletinde esrarın medikal olarak kullanılmasına izin verdi. Böylece medikal esrarın yanlış kullanımdan dolayı oldukça kötüye çıkan ismi, bilimsel araştırmalar sonucunda silinmeye başlandı.

Medikal Esrar Nedir?

Türkiye'de halk dilinde kullanılan esrar aslında kenevir (Hint keneviri / Esrar Keneviri / Cannabis Sativa / Bio-Kenevir / Yabani Kenevir).⁹⁷ Dişi Hint kenevirinin genellikle tomurcukları ile genç yaprakları uyarıcı veya uyuşturucu madde olarak kullanılmaktadır. Esrar da bundan elde edilir.

THC (Delta 9 Tetra Hydro Cannabinol): Hint keneviri (Cannabis sativa ve Cannabis indica) bitkisinde doğal olarak bulunan analjezik (ağrı kesici) madde. Esrarın etken maddesidir. Kana karıştığında sinirleri gevşetir ve keyif verir. Ağrı dindirici özelliği vardır. Bitkinin dışısında erkeğine kıyasla 4-5 kat daha fazla bulunur. Bu sebepten esrar (marijuana) dişi Hint kenevirinden elde edilir. Cannabinoidler (kannabinoidler) % 3-10 oranında olup bunların en önemlileri THC'dir. THC dişi kenevirin yetiştiği bölgeye göre değişik miktarlarda kenevirde bulunur. % 0,3'ten başlayarak % 15, hatta % 20 oranlarında bile bulunur.⁹⁸

⁹⁶ Lynn Etta Zimmer-John P. Morgan, Marijuana Myths, Marijuana Facts: A Review of the Scientific Evidence, New York, Lindesmith Center-Gotham City Printing, 1997, s. 12.

⁹⁷ Latince kökenli Cannabis, Batı'da genel olarak kullanılan isimdir. Cannabis Sativa, Cannabis Indica ve Cannabis Ruderalis gibi birçok çeşidi vardır. En yaygın Cannabis Sativa'dır. Sıcak bölgelerde yetişir. Marihuana (marijuana) ismi genelde Meksika'da kullanılıp Batı'ya yayılmıştır. Bu İspanyolca kökenli adı taşımasının nedeni ABD'ye Meksika'dan gelmiş olmasıdır. Diğer ismi Haşhaş/Haşiş de Arapça'dır. Türkiye'de Afyon (opium) çiçeği ve tohumuna haşhaş adı verilir. Bu da hekimlikte ağrı dindirici, ishal kesici olarak kullanılır.

⁹⁸ Bugüne kadar 60 cannabinoid türü keşfedilmiştir ve araştırmalar devam etmektedir. Bu cannabinoidlerden sadece THC beyne zarar verici etkiye

Esrar, bilinen 460 kimyasal içerir. Bunların 60'tan fazlası kannabinoidler adı altında gruplanır. Esrarın kannabinoidler altındaki kimyasallarının beyne zararlı etkisi olmadığı, THC'nin olumsuz etki yaptığı biliniyor. Bunun yanında dünyada yaygın kanının aksine esrar içiminin, alkol, kokain, sigara, sentetik uyarıcı amfetamin gibi uyuşturucu ve uyarıcı kullanımlarından daha az tehlikeli olduğu bilimsel çalışmalar sonucu ortaya konulmuştur.⁹⁹

AIDS ve kanser tedavisinde kemoterapi ve radyasyon etkisini azaltma, glokom, artrit, romatizma, kalp, sara, astım, mide, uykusuzluk, psikoloji, omurga rahatsızlıkları gibi en az 250 hastalıkta kullanılıyor. Kenevirin etken maddesi olan THC'nin sentetiği, gerçeğinin yarısı kadar iyileştirebiliyor. Bazı doktorlar bilinçaltı temizliği için kenevirin tek yöntem olduğunu söylüyor.¹⁰⁰ Dişi kenevirde bulunan düşük dozdaki (bir kullanıştaki esrar miktarının bin katı veya daha az oranda) THC'nin oksijen eksikliği (hypoxia), ilaç zehirlenmesi, felç gibi nedenlerle beynin zedelenmesiyle oluşan algılama bozukluklarına da iyi geldiği bilimsel deneyler sonucu ortaya çıkarılmıştır.¹⁰¹

Medikal esrar ile illegal olarak satılan esrarın temel olarak birbirinden farkı yoktur. Fakat medikal esrar hiçbir zirai ilaç kullanılmadan kontrol altında yetiştirilir, kontrol altında kurutulur, ağzı kapalı kutularda ve soğuk bir yerde hijyenik metotlarla saklanır. İçindeki etkin madde THC ve diğer kimyasalların miktarını bilinen doktor tavsiyesi eşliğinde reçeteyle satılıp doktorun önerdiği dozlarda kullanıldığı an medikal esrar kategorisine girmektedir. Kenevir yapraklarının iyi kurutulması ve fermentasyonu önlemek için, nemli olarak değil, iyice kapalı cam kutularda, ışık almayan ve serin yerde saklanması gerekmektedir. Yaprakların ve tomurcukların 104 derecelik (220 F) fırında 3-5 dakika süreyle kurutulması gerekmektedir. Bundan fazlası da bitkiyi yakar. İyi

sahiptir. Cannabidiol (CBD), Cannabinol (CBN), Cannabidiolasit (CBDA), Cannabinolasit (CBNA), Tetrahydrocannabinolasit (THCA), Cannabigerol (CBG), Cannabichromen (CBC) ve Cannabitirol (CBT) diğer önemli Cannabidiol bileşikleridir.

⁹⁹ David Nutt, Leslie King, Lawrence Phillips, "Drug Harms in the UK: A Multicriteria Decision Analysis," *The Lancet*, 01.11.2010.

¹⁰⁰ Nesrin Dabağlar, "Kenevir beraat etmeli mi?", *İndigo*, Sayı: 91, 12.07.2013, <http://indigodergisi.com/2013/07/kenevir-beraat-etmeli-mi/>.

¹⁰¹ Yosef Sarne (Prof), Miriam Fishbein, Sahar Gov, Fadi Assaf, Mikhal Gafni, Ora Keren, "Long-term behavioral and biochemical effects of an ultra-low dose of Δ9-tetrahydrocannabinol (THC): neuroprotection and ERK signaling", *Experimental Brain Research*, 2012, 221 (4): 437.

kurutulmadığında başta Aspergillus küfü olmak üzere tehlikeli küfller oluşturur ki bu insan sağlığına zararlıdır.¹⁰²

Medikal amaçlarla kullanacağınız 1 gr esrarda ne kadar mgr oranında THC olduğunun bilinmesi de önemli. Doz miktarı da biraz içinde bulunan THC oranına bağlıdır. Bu neden başta olmak üzere diğer birçok nedenden dolayı medikal amaçla esrar kullanımı ABD ve diğer bazı ülkelerde olduğu gibi devlet izni ve kontrolü altında, doktor onayı ve reçetesi ile yapılmalıdır. Türkiye’de ve dünyada çok büyük miktarda para, çoğu etkili olmayan kimyasal kanser ilaçlarına harcanırken, kanser hastaları hem sağlıklarından hem de paralarından olmaktadır.

Amerika’da medikal olarak esrarı kullanma izni Department of Public Health (DHC) tarafından veriliyor. Hangi doktorun medikal esrar konusunda reçete yazacaklarını da bu kurum belirliyor. Medikal esrarı her eczane satamıyor, yalnız yetkili eczanelerde satılıyor (Registered Marijuana Dispensaries / RMD). Hastalara 60 günlük tedavi için 283,4 gr (10 ounce) veriliyor.¹⁰³ Bu, günlük 4,7 grama tekabül ediyor. 12 saati bölerseniz, üç saatte bir günde 1,2 gr civarında alınıyor demektir. Bu dozlar hastanın doktor tavsiyesini ne şekilde aldığına ve hastalığın şiddetine, içindeki THC oranına göre değişebiliyor.

Kanada’da halka en iyi sağlık hizmeti verme konusunda araştırmalar yapan ve halkı aydınlatan bir devlet kurumu olan Health Canada’nın (Kanada Sağlık)¹⁰⁴ yaptığı istatistiki araştırmalara göre ABD’de Washington ve California’da sağlık amacıyla kullanılan esrar ortalama günde 1,4 gr ve 2,86 gr civarlarında dozlarda alınıyor. Bazı araştırmacılara göre ise duruma bağlı olarak değişen durumlarda bu kullanım günde 0,5 gr ile 7,4 gr arasında değişebiliyor. Kanada Sağlık kurumunun dumanını içine çekme ve yeme şekillerinde önerdiği günlük doz kullanımı ise 1-3 gr civarındır. Fakat bazı uzmanların gündelik dozu 5 gr üzerinde önerdiğine de dikkat çekiliyor.¹⁰⁵

¹⁰² Chris Conrad, *Hemp for Health: The Medicinal and Nutritional Uses of Cannabis Sativa*, Rochester-Vermont, Healing Arts Press, 1997, s. 192.

¹⁰³ Medical Marijuana in Massachusetts: 105 CMR 725:00, Implementation of an Act for the humanitarian Medical Use Of Marijuana, http://www.hanover-ma.gov/sites/hanoverma/files/file/file/medical_marijuana_presentation.pdf.

¹⁰⁴ <http://www.hc-sc.gc.ca/index-eng.php>.

¹⁰⁵ Pauline Comeau, “New dosage limits for medical marijuana: But where’s the science?” CMAJ, 11 Eylül 2007, Vol. 177, No. 6.

Bilimsel araştırmalara göre kenevirin içinde  zellikle THC'nin bulunmayıp kannabidiolların bulunduğu kenevir tohumu yağındaki kannabidiolların, kişilerde depresyon ve şizofreni de dahil psikolojik, psikiyatrik bozuklukları da iyileştirdiği görülmektedir.¹⁰⁶ Ayrıca kenevirde bulunan kannabidiolların çeşitli ülkelerde çeşitli isimlerle (Amazeo, Amipride, Amival, Solian, Soltus, Sulpitac, Sulprix) satılan Amisulpride gibi şizofreni ve antidepresan ilaçları gibi yan etkisi de yoktur.¹⁰⁷

Kenevir  zerine Dönen Oyunlar

Reçeteli (kimyasal bazlı) ilaçları kötüye kullanma ABD'nin en hızlı büyüyen (ilaç) problemi... İstatistiki göstergelere göre... Ülkede en yanlış kullanılan... sakinleştirici ilaç kategorisinde reçeteli ilaçlar bulunuyor.

Matthew B. Robinson - Renee G. Scherlen, Lies, Damned Lies and Drug War Statistics¹⁰⁸

Kimyasalların Doğal Tedavi Ediciler  zerindeki Savaşı

Kimyasal sentetik ilaç üreten büyük ilaç firmaları doğal ve alternatif ilaçlara da karşıdır. Bu tip ilaçların itibarsızlaştırılması, yasaklanması için perde arkasından h k metlere baskı yaparak ellerinden geleni yapmaları da normaldir. Çünkü işin içinde büyük paralar vardır. ABD'de dişi kenevirden elde edilen esrarın medikal amaçlarla kullanılmaması için yapılan itibarsızlaştırma propagandaları 1930'larda başlamıştı. Bu tarihlerde ABD Narkotik Bürosu'nun (U.S. Bureau of Narcotics) bastırđı broşürde şöyle yazıyordu:

  zun süre esrar kullanımı kişi delilik belirtileri içine sokar ve bu da kişi öldürme ve saldırganlık gibi yüksek dereceli suçlara iter. Bundan dolayı esrar öldüren uyul turucu (killer drug)' adını

¹⁰⁶ F.M. Leweke, D. Piomelli, F. Pahlisch, D. Muhl, C.W. Gerth, C. Hoyer, J. Klosterk tter, M. Hellmich, D. Koethe, "Cannabidiol enhances anandamide signaling and alleviates psychotic symptoms of schizophrenia", Translational Psychiatry, 2012, 2, e94; Alline Cristina Campos, Fabricio Araújo Moreira, Felipe Villela Gomes, Elaine Aparecida Del Bel and Francisco Silveira Guimarães, "Multiple mechanisms involved in the large spectrum therapeutic potential of cannabidiol in psychiatric disorders", Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci., 2012, 5 Aralık, 367 (1607), s. 3364-3378.

¹⁰⁷ F.M. Leweke, D. Piomelli, F. Pahlisch, D. Muhl, C.W. Gerth, C. Hoyer, J. Klosterk tter, M. Hellmich, D. Koethe, a.g.m.

¹⁰⁸ Matthew B. Robinson, Renee G. Scherlen, Lies, Damned Lies and Drug War Statistics, Albany, State University of New York Press, s. 106.

almıştır. Bu narkotik zehri kullanma alışkanlığı yıkıma ve bazen de deliliğe götürür...”¹⁰⁹

ABD’de klinik çalışmaların ortaya koyduğu bilimsel sonuçlar gösterdi ki esrar sanıldığı gibi zararlı değil ama bu gerçekler dikkate alınmadı. Medyada esrarı kötü gösteren olaylar yayınlanarak toplumda esrar karşıtı bir panik yaratıldı... 1930’larda ABD Narkotik Bürosu Hazine Bakanlığı’na bağlıydı. Bu bakanlığın başında bulunan ve aynı zamanda Melon Bank’ın da sahibi olan Andrew W. Melon, akrabası olan Harry Anslinger’i (1892-1975) 1930 yılında Narkotik Bürosu’nun¹¹⁰ başına atadı. Melon Bankası, ABD’nin önde gelen DuPont şirketiyle işbirliği içindeydi. Bu kimya şirketinin büyük işlerinden biri de kereste ve kağıt üretimi idi... Bunlara yine kereste ve kağıt işinin yanında birçok büyük gazetenin sahibi olan William Randolph Hearst (1863-1951) de katılıyordu. Randolph, gazetele-riyle (28 değişik gazetesiyle) esrarı kötü gösterme kampanyasında başrolü oynuyordu. Kağıtları ağaç selülozundan yaptığından ve polyester işine girmeye niyetlendiğinden ayrıca DuPont firması da naylonu bulup geliştirdiği için bu ürünleri kenevir içerisindeki yüksek selüloz oranıyla tehdit ediyordu.¹¹¹

Kenevirden elde edilen esrarın medikal veya zevk gibi amaçlarla kullanılması 1920’lerden başlayarak 1930’ların sonlarına doğru ABD’de (Uniform State Narcotic Drug Act) ve bazı Batı ülkelerinde serbestti. 1937 yılında ABD’de esrarın medikal amaçla kullanılmasına karşı hükümetin tavrı değişti. Medikal amaçlar dışında üzerinde esrar bulunduranların kayıtlı olarak vergi ödemesi zorunluluğu getirildi (Senelik 24 dolarla başladı, enflasyona göre 637 dolara kadar çıktı). Vergi vermeden zevk amacıyla üzerinde bulundurana ve satana ceza getirildi fakat bunun arkasında başka sebepler vardı.

ABD kimya devi DuPont, 1937 yılında kömürden ve petrolden plastik üretmeyi başarmış, naylon ipliği bulmuş ve bunların patentlerini almıştı.¹¹² Naylon, plastiğin türeviydi ve artık plastiğin doğal

¹⁰⁹ a.g.e., s. 10.

¹¹⁰ U.S. Treasury Department’s Federal Bureau of Narcotics / FBN.

¹¹¹ Matthew B. Robinson, Renee G. Scherlen, a.g.e., s. 10-11.

¹¹² Jack Herer (Derleyen), Chris Conrad (Editör), Lynn&Judy Osburn (Editör), Ellen Komp (Editör), Jeremy Stout (Editör), Hemp&The Marijuana Conspiracy: The Emperor Wears No Clothes, The Authoritative Historical Record of the Cannabis Plant, Marijuana Prohibition & How Hemp Can Still Save the

hammaddesi olan selüloza, dolayısıyla zengin selüloz kaynağı olan kenevire artık ihtiyaç kalmamıştı. Plastik ve naylon artık petrol ve türevlerinden üretilebilir hale gelmişti. Kenevir yasaklandığı takdirde diğer rakiplerinin de doğal selüloz hammaddesi ortadan kalkmış ya da çok pahalıya mâl olmuş olacaktı. Çünkü Dupont kendi buluşu ve üzerine aldığı patent ile sahada bu konuda tek kalmak istiyordu. 1937 yılında hükümetin getirdiği (1937 Marijuana Tax Act) yasayla, ABD Kongresi'ne baskı yapıldı. Kenevirin ne kadar tehlikeli bir bitki olduğu ve esrar üzerine birçok yalan istatistikler üretilerek ABD halkına kara propagandayla durum inandırıldı.¹¹³

Andrew W. Mellon (1855 –1937) o dönem ABD'nin en zengin kişilerinden biri olup aynı zamanda dönemin en büyük bankalarından American Melon Bank'ın sahibi ve aynı zamanda da hazine bakanlığı yapmış çok güçlü biriydi. Mellon, DuPont ailesinin sahip olduğu şirketin çıkardığı sentetik naylon ipliği üzerine daha çalışmaları esnasında oldukça büyük para yatırımı yapmıştı. Bu sentetik ipliğin hammaddesine, kenevirde yüksek oranda bulunan selüloz rakip oluyordu.¹¹⁴

DuPont şirketi, Andrew W. Mellon ve diğer birkaç güç odağının harekete geçmesiyle çıkartılan dolaylı kanunlarla ve karalama kampanyasıyla ABD'de kenevirin ekim alanları gittikçe daraltıldı. Daha sonra çıkartılan kanunlarla (Boggs Act of 1952 - Narcotics Control Act of 1956) cezalar daha da arttırıldı. Üzerinde esrar bulunanlara 2 ile 10 yıl arası hapis, 20 bin dolara kadar para cezası geldi. Birbiri ardına çıkan yasaklamalarla 1900'lerin sonuna kadar (1978'de kısa bir süre izin verildi) ABD'de medikal amaçla kenevir yetiştirilmedi. Eğer ABD kenevir alanlarının ekimini kısıtlayıcı tedbirler almasa DuPont şirketi bu kadar büyüyemeyecek, insanlar da çevre de petrol ürünü kimyasalların verdiği zarardan dolayı bu kadar zehirlenmeyecekti.¹¹⁵

World, Hemp/Queen of Clubs Pub., 1992, s. 33, http://thinkorbebeaten.com/TOBE/www.thinkorbeeaten.com/theknoll/r/r/Jack_Herer_The_Emperor_Wears_No_Clothes_%5BHow_Hemp_Can_Save_The_World%5D.en.pdf.

¹¹³ a.g.e.

¹¹⁴ Laurence French, Magdaleno Manzanárez, 2004, NAFTA & Neocolonialism: Comparative Criminal, Human & Social Justice, University Press of America, 2004, s. 129.

¹¹⁵ Jack Herer (Derleyen), Chris Conrad (Editor), Lynn & Judy Osburn (Editor), Ellen Komp (Editor), Jeremy Stout (Editor), a.g.e., s. 33; Ethan Russo, Mary Lynn

Jack Herer 'Kral Çıplak' adlı eserinde bu konuda şöyle yazar; ABD'de ilaç enerji ve kağıt sektöründe zehirli sentetik ürün üreten şirketler doğal kenevir üretimi karşısında verilen akıl almaz avantaj ile ve bu şirketlerin senede milyarlarca dolarlık yaptıkları korunacak. Kenevir ekimi- (medikal) esrar üretimi yasaklanması sayesinde yaptıkları bu karlar azalmayacaktı. ¹¹⁶ İlaç firmaları ABD'de en tepe yerdeki politikacıları kontrollerinin altına almış bu politikacılar ilaç firmaları çıkarları doğrultusunda adeta lobicilik yapıyorlardı. ¹¹⁷

İsrail'de Tel Aviv Üniversitesi'nde doğal THC 1964 yılında Dr. Raphael Mechoulam tarafından kenevir bitkisinden ilk defa laboratuvarında ayrıştırılıp izole edilmişti. ABD ise o yıllarda böyle deneylerin yapılmasını desteklemiyordu. Bu buluş diğer doğal ve sentetik kannabinoidler üzerinde çalışmanın yolunu açtı. Çünkü bu bileşikler insan vücudunda da bulunuyor ve insanın psikolojik davranışlarını ve beyninin fonksiyonlarını etkiliyordu. Dr. Raphael Mechoulam'un bu buluşu bilimsel çevrelerde büyük ses getirmesine ve bu araştırmayı ABD'de U.S. National Institutes of Health kuruluşu finanse etmesine¹¹⁸ rağmen, keneviri sabıkalı bir bitki olarak damgalayan ABD Narkotik Bürosu'nun bu konuda taviz vermez

Mathre, Al Byrne, Robert Velin, Paul J. Bach, Juan Sanchez-Ramos, Kristin A. Kirlin, "Chronic Cannabis Use in the Compassionate Investigational New Drug Program: An Examination of Benefits and Adverse Effects of Legal Clinical Cannabis", Journal of Cannabis Therapeutics, Vol. 2 (1), 2002, Haworth Press, Inc.

¹¹⁶ Jack Herer (Derleyen), Chris Conrad (Editor), Lynn & Judy Osburn (Editor), Ellen Komp (Editor), Jeremy Stout (Editor), a.g.e., s. 43.

¹¹⁷ Baba Bush (George H.W. Bush, 1924) 1977'de CIA direktörlüğünü bırakınca, Eli Lilly ilaç firmasının yönetim kurulu direktörlerinden oldu (1977-1979) ... Bush Ailesi Eli Lilly, Abbot, Bristol ve Pfizer ilaç firmalarının hatırı sayılır miktarda hisse senetlerini ellerinde tutuyorlardı. 1979 yılında Bush açıkladığı servet beyannamesinde Pfizer ve diğer ilaç firmalarının büyük sayıda hisse senetlerini elinde tuttuğu görülmüyordu... Politikaya girip 1981 yılında ABD başkan yardımcısı olunca Bush ilaç firmaları için lobi faaliyetlerine başladı. Özellikle ABD'de yasak edilen ilaçların üçüncü dünya ülkelerinde satılmasını destekledi... ABD Yüksek Mahkemesi Bush'u ilaç firmalarının lobiciliğini yapmaması için uyardı. Jack Herer (Edit), a.g.e., s. 43-44.

¹¹⁸ Atif B. Awad, Carol S. Fink, Phytosterols as Anticancer Dietary Components, Recreational and Scientific, New York, Simon&Schuster/Scribner Publ., 2012, s. 80.

tutumu dolayısıyla, o yıllarda ABD’de böyle deneylerin yapılması desteklenemiyordu. Dr. Raphael Mechoulam, THC’nin kanser başta olmak üzere birçok hastalığa iyi geldiğinin yaptığı deneyler sonunda farkına varmış, kendisiyle yapılan çeşitli röportajlarda da bunu dile getirmişti.¹¹⁹

Binlerce yıl tedavi edici özelliği bilinen ve kullanılan kenevirde elde edilen esrarın medikal olarak kullanımını 1930’larda yasaklamalarından yaklaşık 30 yıl sonra, bir İsraili bilim insanının buluşuyla tekrar medikal alanda kullanılmasının önü açıldı. ABD’de uzun yıllardan sonra ABD Kongresi ilk defa 1970 yılında esrar-kenevir üzerine bilimsel araştırma yapılması için 1 milyon dolar fon ayırdı.¹²⁰

Ashında İsrail 1960’lı yıllardan itibaren hiç ara vermeden kenevirin-esrarın tedavi edici etkileri üzerine bilimsel olarak çalışıyordu. İsraili bilim insanlarının kenevirin tedavi edici özelliği üzerindeki olumlu bilimsel raporları karşısında bile ilgisiz kalmıştı ABD.

¹¹⁹ <http://www.truliteled.com/dr-raphael-mechoulam-and-the-center-for-research-on-pain-cannabis-research/>.

¹²⁰ Lynn Etta Zimmer, John P. Morgan, Marijuana Myths, Marijuana Facts: A Review of the Scientific Evidence, New York, Lindesmith Center-Gotham City Printing, 1997, s. 7.

KANSER HASTALIĞINI ÖNLEYİCİ DİĞER ALTERNATİFLER

Doğru Beslenme

Özellikle şunu belirtmekte fayda var: Kanser tedavisi erken evrelerde başladığında özellikle birinci evrede (bölgesinde, yayılmamış) veya ikinci evrede (tümör büyümüş, her an lenf düğümlerine ulaşabilir) etkili oluyor. Geç evrelerde (3 - tümör çevre bölgelere ilerliyor/ 4 - tümör vücudun diğer bölgelerine yayılmış) tedavi gittikçe zorlaşıyor. Kanserli hücre kötü huylu (malign) kanserli tümörden ayrılarak lenf sistemine veya kan dolaşım sistemine girmişse, kanserli hücreleri diğer organlara da taşıyorlar anlamındadır ki bu geç bir dönem demektir. Kanser çeşitlerinin çoğunluğu akciğer, meme, prostat ve bağırsakta ortaya çıkmaktadır.

İkinci bilinmesi gereken de şudur ki kanserin kesin tedavisinde sağlıklı beslenmeyi bir yaşam prensibine dönüştürmediğiniz sürece, tek başına bir ilaçtan veya bitkiden medet ummak yanlıştır. Kanser başta olmak üzere hastalıkların tedavisinde, öncelikle doğru beslenme, mümkün olduğu kadar hareketli olma, sigara ve içki gibi alışkanlıklardan uzak durma ve daha birçok bilinçli yaşam formları birlikte etkili olur.

Artık kanser ile sağlıksız beslenme arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu son dönemlerde bilimsel olarak kanıtlanmış ve de kabul gören bir gerçektir. Kanseri önleyici veya onunla mücadele edici en etkin yol, daha kanser başlamadan önleyici tedbirler almak, doğru beslenmek, düzenli spor yapmak, temiz hava ve yeterli güneş ışığı almak gibi birçok önemli yaşamsal kuralları takip etmekle mümkün olur. Kanseri tedavi edebilen ve kolay alternatif tedaviler vardır. Fakat bunlar çok ucuz yollar olduğu, ilaç firmalarının bunlardan pek kazançları olmayacağı için ilaç firmaları ve onların kontrolü altındaki bazı güçler ve sözde bilim insanları bunlara değer vermemektedirler ve bu tip alternatifleri

itibarsızlaştırmaya çalışmaktadırlar. Bütün bunlara rağmen bu konularda da hatırı sayılır bilimsel araştırmalar yapılmaktadır. Yalnız alternatif kanser tedavileri de kanserin son evrelerinde başlanılırsa yine geç kalmış olmaktadır.

Kanser oksijensiz ortamdan ve şekerden beslenmektedir. Vücut, kanseri beslemeye çalışırken mütemadiyen kapasitesinin üstünde çalışır. Kanser devamlı vücuttan kendisini beslemesini talep etmektedir. Besin alımı kesilirse, kendisini beslemek için vücudun şeker üretmesini sağlayamazsa, kanser açlıktan ölmeye başlar. Şeker de kanseri beslemektedir. 1978'e kadar ABD'nin resmî kuruluşlarından biri, beslenmenin kanserle bir ilgisi olmadığını iddia etmekteydi. Kanser, çığ yiyeceklerden ziyade pişmiş yiyecekleri sever. Pişirme işlemi, besinlerdeki enzimleri ve vitaminleri yok etmektedir. Kansere neden olan ve gıdalar üzerinde oluşan bir küf olan Alfatoksin diğer küfler gibi gıdanın gözle görülür küf gelişmesi olmayan derin kısımlarına kadar girerler. Bu nedenle küflenmiş gıdaların, küflenmiş kısımlarının atılarak diğer kısımlarının tüketilmesi yanlıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre, doğru beslenerek ve bilinçli bir yaşam şekli takip ederek kanseri % 70 oranında önlemek mümkündür.¹²¹ Kanser endüstrisinin acımasız sömürüsüne teslim olmadan önce beslenme ve ilaç alımı konusunda kendimizi bilinçlendirmeye bir an önce başlamamız gerekmektedir. Kanser riskini azaltmak için günde en az beş porsiyon meyve ve sebze içeren, yağ düşük, lif oranı yüksek diyet gıdalar tüketilmesi, kırmızı etin hafta da birden fazla yenilmemesi, hap şeklindeki vitaminlerden fazla medet umulmaması, gıdaların mevsiminde ve mümkün olduğu kadar doğal şekilde yetişmiş olanının tüketilmeye çalışılması ilk uygulanacak basit kurallardan bazılarıdır. Zararsız gibi görünse de bütün bu alternatif tedavileri konunun uzmanlarına sorarak, diğer sağlık durumlarınızı da göz önünde bulundurarak, aldığınız ilaçlarınızı doktorunuza bildirip denemeniz gerekiyor.

¹²¹ Mike Adams, "New research shows vitamin D slashes risk of cancer by 77 percent; cancer industry refuses to support cancer prevention", 08.06.2007, www.naturalnews.com.

B17 Vitamini

Kanser endüstrisi devamlı kanseri önleyen, riskini azaltabilen doğal tedavilere ve önlemlere karşı gelmektedir. Kansere karşı mücadelede oldukça etkili olan brokoli, sarımsak, soğan gibi bir sürü sebze ve bitkiye, kalsiyum, E vitamini, B17¹²² takviyelerine karşı kanser sektörünün bu konuda tavrı çok farklıdır. Acı bademde, kayısı çekirdeğinde (yaş olanında oldukça fazla) yüksek oranda B17 vardır. Özellikle acı badem ve kayısı çekirdeği günde 3-4 adetten fazla yenilmemelidir. Ayrıca elma çekirdeği, kaju, mercimek, şeftali çekirdeği, ceviz, semizotu ve çilekte de belli oranda B17 vardır. Özellikle acı bademde ve kayısı çekirdeğinde B17 vitamini oranı çok yüksektir fakat bunlar belli oranda toksin de ihtiva ettiği için bunların üç dört adetten fazla yenmesi tavsiye edilmiyor.

Mesela Amerikan Milli Kanser Enstitüsü (National Cancer Institute) web sayfasında (www.cancer.gov) B17'nin Laetrile ihtiva ettiğini, bu maddenin kanser tedavisinde kullanıldığını fakat Amerika'da FDA tarafından kanser tedavisi için onaylanmadığını, Laetrile'in siyanür ihtiva ettiğini, esas bunun kanseri iyileştirici olduğunu fakat bunun da belli miktarda toksin etkisini gösterdiğini ifade ederek B17 vitamininin kanser tedavisindeki faydalarını ellerinden geldiği kadar çürütmeye çalışmaktadırlar.¹²³

FDA onay vermediğini öne sürerek kendisini haklı çıkarmaya çalışmaktadır fakat bu işlerin içinde herkes bilir ki FDA Amerika'da ilaç firmalarının kuklası olmuştur ve onayladığı ilaçlar Amerika'da senede 100 binden fazla kişinin ölümüne sebep olmaktadır. Mesela bu tip haberleri yalanlamaya çalışan diğer kuruluş olan Amerikan Kanser Cemiyeti'nin (American Cancer Society) kanser hastalığından

¹²² B17, tam olarak vitamin olmasa da vitamin kategorisi içine sokulmuştur. Yine son yıllarda yapılan araştırmalar B17 vitaminin kanseri önleyen en güçlü etkenlerden biri olduğunu ortaya koymuştur. Edward G. Griffin, "World without cancer: the story of vitamin B17 Westlake Village", CA. American Media, 1997, www.naturalnews.com/012923.html. B17 yalnız acı badem ile kayısı çekirdeği içinde bulunur. Kayısı çekirdeği yaşken B17 oranı daha yüksektir. Kuruduktan sonra oran nispeten azalır. Hem kayısı çekirdeğini hem de acı bademi günde 5-6 taneden fazla yememek gerekir. Amerika büyük miktarda badem yetiştirip dünyaya satarken acı badem ağacı ekilmesini yasaklamıştır acaba neden?

¹²³ "Laetrile and Information on Vitamin B17", The Cancer Cure Foundation, www.cancercure.org/leatrile.htm, www.worldwithoutcancer.com, www.apricotsfromgod.com.

kendilerine büyük kazançlar sağlayan ilaç firmaları ve kanser ile ilgili tıbbi sektörle çok yakın ilişkisi vardır ve çok basit kullanım şekliyle belli vitaminlerin kanseri önlediğini desteklemek yerine açık olarak kanser sektöründen kâr yapanların çıkarları için mücadele verir. Kanser endüstrisinden milyarlarca dolar kâr yapan her kuruluş; bu tip alternatif, ucuz ve yan etkileri çok az olan buluşlara karşı olumlu bakmazlar, tam aksine bu gerçekleri çarpıtmak için uğraş verirler.

C Vitamini (kısmen)

Son yapılan bilimsel araştırmalarda C vitaminin ağız yoluyla değil toplardamarlar içine enjekte edildiğinde kısmen de olsa kanser tedavisinde faydalı olduğu ortaya kondu. Yüksek dozda C vitamini toplardamar içine (intravenöz) verildiğinde, deneysel olarak yumurtalık kanseri yapılan farelerde kanser hücrelerini öldürdüğü, kemoterapi ilaçlarının etkisini arttırmada, yan etkisini azaltmada yardımcı olduğu gösterilmiştir.¹²⁴ Yüksek doz C vitamini uygulamalarıyla kanser hastalarındaki özellikle halsizlik ve yorgunluk yakınmalarında belirgin azalma olmaktadır. Bunu yanında C vitamini ağız yoluyla alındığı zaman kanda tedaviye yardımcı olamamaktadır. Bu nedenle toplardamar içine uygulamaları yapılmaktadır.¹²⁵

Yüksek doz C vitamini uygulamaları bütün hastalar için uygulanacak bir tedavi yöntemi değildir. İleri evre kanseri olup özellikle halsizlik ve yorgunluk gibi tedavisi zor yakınmaları şiddetli olan hastalarda yardımcı tedavi olarak kullanımı daha yararlıdır. Uzman önerisi ve kontrolü altında yapılmalıdır. Bu konuda klinik çalışmaları devam etmektedir.

¹²⁴ Ma Y., “High-dose parenteral ascorbate enhanced chemosensitivity of ovarian cancer and reduced toxicity of chemotherapy”, *Sci Transl Med.*, Şubat, 2014 5; 6 (222): 222.

¹²⁵ Welsh J.L., “Pharmacological ascorbate with gemcitabine for the control of metastatic and node-positive pancreatic cancer”, *PACMAN: results from a phase I clinical trial*, *Cancer Chemother Pharmacol*, Mart 2013 (3): s. 765-75.

D Vitamini

Son araştırmalar; belli oranlarda ve devamlı alınan D vitamininin ve kalsiyumun kanserin birçok türünün oluşmasını önemli ölçüde engellemede yardımcı olduğunu göstermektedir.¹²⁶ Nebraska'da Eczacılık Fakültesi'nin (Creighton University School of Medicine) yaptığı ve 2007 yılında sonuçlanan dört yıllık araştırmaya göre, D vitamini ve kalsiyum kanser riskini % 77 azaltmaktadır. Nebraska'da 1179 kadının bir grubuna dört yıl boyunca günde 1500 mg oranında kalsiyum ve 1100 IU (international units) oranında D vitamini veriliyor, diğerlerine de hiçbir faydası ve zararı olmayan basit şeker hapı (plasebo) veriliyor. Dört yıl sonra kalsiyum ve D vitamini alan grupta meme, kolon ve deri kanseri de dahil olmak üzere birçok kanser çeşidinde % 77'ye varan oranda düşüş olduğu gözlemleniyor.

Kişilerin günlük alacağı kalori, protein gibi besin değerlerini belirleyen kuruluşlar da ilaç firmalarıyla yakın ilişki içindedirler. Beslenme uzmanlarının çoğu günde alınacak ve etkili olacak D vitamini oranının 1000 IU oranında olması görüşündeler. Fakat Amerika'da besin değerlerini tespit edip öneren kurumlardan U.S. Institute of Medicine, 50 yaş altındakiler için günlük D vitamini alma dozunu 200 IU olarak belirliyor.¹²⁷ Bütün bunlar yalnız halkın değil, bu konudaki uzmanların bile kafasının karışmasına, yanlış yönlendirilmelerine sebep oluyor. Yazın güneş ışığında, özellikle saat 11 ile öğleden sonra 3 arası fazla kalmanın kanser riski¹²⁸ taşıdığını göz önüne alarak, güneşin çok güçlü olmadığı saatlerde aşırıya gitmeden güneşlenmek bile bize belli oranda D vitamini sağlayabilmektedir.

Ayrıca balık yağı, yumurta ve tereyağında D vitamini varsa da D vitamini için en iyi kaynak güneştir ve bedavadır. Yine İngiltere'de Prof. Dr. Jon Tobias başkanlığında Bristol Üniversitesi'nde yapılan ve sonuçları

¹²⁶ Mike Adams, a.g.m., www.naturalnews.com.

¹²⁷ Amerikan National Academy of Science'in önerdiği minum D vitamini dozu 0-13 yaş 200 IU, 14-50 yaş 200 IU, 51-70 yaş 400 IU, 71+yaş 600 IU. Paul Auerbach, "Sunlight and Vitamin D", www.healthline.com.

¹²⁸ Güneşe fazla alışık olmayan oldukça çok sayıdaki İngiliz'in güneşli ülkelere tatile gitmesi ve bilinçsizce güneşlenmeleri sonucu Cancer Resaerch U.K.'e göre İngiltere'de her sene 9 bin kişi deri kanseri (melanoma) olmakta, senede 2000 kişi bu hastalıktan hayatını kaybetmektedir. En azından güneşlenmeden önce koruma derecesi yüksek factor 15 derecesinde güneş kremleri kullanmak gerekmektedir. Fakat bu güneş kremlerinin de oldukça çok yan etkileri olduğunu belirtelim.

Şubat 2009'da açıklanan bir araştırmaya göre; güneşlenmenin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinin bugüne kadar bilinenlerden çok daha fazla olduğunu öğreniyoruz. Mesela hamile bir kadının güneşli bir günde belli bir süre gezinti yapması hem kendisine hem de doğacak çocuğun sağlığına çok olumlu yansımaktadır.

Bristol Üniversitesi'ndeki araştırma sonuçlarına göre, yaz sonlarında sonbahara doğru doğan çocuklar güneş enerjisinden daha iyi faydalandıklarından, anneleri güneş vasıtasıyla daha çok D vitamini aldığından dolayı kışın ortalarında veya ilkbahara doğru doğan çocuklardan 5 mm daha uzun, kemikleri daha kalın ve dayanıklı olmaktadır. Bu çalışma, hamile kadınların hamilelik dönemlerinde D vitamini almalarıyla daha sağlıklı çocuklara sahip olacağının, aynı zamanda bu çocukların birçok hastalığa karşı güçlü bağışıklık sistemine sahip olacaklarının da bir göstergesidir. Aynı zamanda AB'ye gıda güvenliği danışmanlığı yapan İngiltere Gıda Bilim ve Teknoloji Enstitüsü'nden Dr. Peter Berry-Ottaway, D vitamini her ne kadar vitamin kategorisinde olsa da bir hormon gibi işlev görerek insan derisi altında bir form teşkil edip güneş ışığının zararlı etkilerini de önlemede yardımcı olur diye bildiriyor.

İngiltere Kanser Araştırma Kurumu (Cancer Research UK) Direktörü Sara Hiom'a göre son araştırmalar gösteriyor ki kişilerdeki D vitamini eksikliği başta kanser hastalığı olmak üzere birçok hastalığın tetikçisi olmaktadır.¹²⁹ Başta Amerika olmak üzere ilaç şirketlerinin hükümetler ve sağlıkla ilgili kuruluşlar üzerinde büyük etkileri vardır. İlaç firmaları, para kazanamayacakları veya potansiyel olarak kazançlarını engelleyen bağımsız tıbbi araştırmaların sonuçlarını karalamaya, onların geniş halk kitlesi tarafından duyulmamasına çalışırlar.

Zerdeçal: Hayat Kurtarıcı Mucize Bitki

Zerdeçal (*Curcuma longa*, Turmerik, Hint safranı) başta Hindistan olmak üzere Çin, Endonezya, Bangladeş gibi Asya'nın tropik bölgelerde yetişir. Türkiye'de ise Safranbolu'da yetiştiriliyor. Zerdeçal zencefil ailesine ait sarıçiçekli, büyük yapraklı ve yumrulu çok yıllık otsu bir bitkidir. Zerdeçal baharatının en aktif bileşkeni bitkinin doğal sarı pigmentini teşkil eden bitkinin % 2-5'ini oluşturan 'curcumin'dir.

¹²⁹ Robin McKie, "The great health debate: is sunshine a miracle cure?", The Observer, 08.02.2009.

Bilimsel çalışmalardan elde edilen veriler diyetle alınan bazı bitkisel kimyasalların, örneğin kırmızı üzümdeki resveratrol, soyadaki genistein ve zerdeçalındaki ‘curcumin’in çeşitli türdeki kanserleri önleyici özellikleri olduğunu göstermiştir.¹³⁰ Zencefil familyasından olan zerdeçalın içindeki aktif maddesi curcumin kansere iyi geldiği, antioksidan özelliği olduğu gibi bağışıklık sistemini güçlendirmekte ve birçok hastalığa iyi gelmektedir.¹³¹

- 130 J.Y. Surh, “Cancer chemo prevention with dietary phytochemicals”, *Nat Rev Cancer*, 2003; 3: s. 768-80; Bahvant Rai, Jasdeep Kaur, Reinhilde Jacobs, Jaipaul Singh, “Curcumin exhibits anti-pre-cancer activity by increasing levels of vitamins C and E and preventing lipid peroxidation and DNA damage”, *J Oral Sci.*, 2010; 52 (2): s. 251-256; Giuseppe Garcea, David P. Berry, Donald J.L. Jones, Raj Singh, Ashley R. Dennison, “A daily dose of 3.6 g curcumin achieves pharmacologically efficacious levels in the colorectum with negligible distribution of curcumin outside the gut” *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev.*, Ocak 2005, 14 (1): s. 120-125; Chuan S. Ng, Vladimir Badmaev, Razelle Kurzrock, “Curcumin has significant therapeutic activity in patients with pancreatic cancer.” *Qin Cancer Res.*, Temmuz 2008, 15; 14 (14): s. 4491-4499.
- 131 Aggarwal B.B., Sundaram C., Malani N., Ichikawa H, “Curcumin: the Indian solid gold”, *Adv Exp Med Biol*, 2007; 595:1-75; Darvesh A.S., Aggarwal B.B., Bishayee A, “Curcumin and liver Cancer: A Review”, *Curr Pharm Biotechnol*, Nisan 2011; Davis J.M., Murphy E A, Carmichael M.D., Zielinski M.R., Groschwitz C.M., Brown A.S., Ghaffar A, Mayer E.P., “Curcumin effects on inflammation and performance recovery following eccentric exercise-induced muscle damage”, *An J Physiol Regul Integr Comp Physiol*, Mart 2007; Dorai T., Cao Y.C., Dorai B., Buttyan R, Katz A.E., “Therapeutic potential of curcumin in human prostate cancer. I. Curcumin inhibits proliferation, induces apoptosis, and inhibits angiogenesis of LNCaP prostate cancer cells in vivo,” *Prostate*, 2001; 47 (4): s. 293-303; Dorai T., Gehani N., Katz A, “Therapeutic potential of curcumin in human prostate cancer. E. Curcumin inhibits tyrosine kinase activity of epidermal growth factor receptor and depletes the protein”, *Mol Urol*, 2000; 4 (1): s. 1-6; Funk J.L, Frye J.B., Oyarzo J.N., Kuscuoğlu N., Wilson J., McCaffrey G., et al, “Efficacy and mechanism of action of turmeric supplements in the treatment of experimental arthritis”, *Arthritis Rheum*, 2006; 54 (11): s. 3452-3464; Goel A, Kunnumakkara A.B., Aggarwal B.B., “Curcumin as “Curcumin”: from kitchen to clinic”, *Biochem Pharmacol*, 2008; 75 (4): s. 787-809; Hanai H., Lida T., Takeuchi R, Watanabe F., Maruyama Y., Andoh A, et al, “Curcumin maintenance therapy for ulcerative colitis: randomized, multicenter, double-blind, placebo-controlled trial”, *Chn Gastroenterol Hepatol*, 2006; 4 (12): s. 1502-1506; Jagetia G.C., Aggarwal B.B., “Spicing up” of the immune system by curcumin, *J. Clin Immunol*, 2007; 27 (1): s. 19-35; Johnson J.J., Mukhtar H., “Curcumin for chemoprevention of colon cancer,” *Cancer Lett*, 18.04.2007; Kim M.S., Kang H.J., Moon A, “Inhibition of invasion and induction of apoptosis by curcumin

Zerdeçalın kanserli hücreler üzerinde iyileştirici bir etki yaptığı konusunda yapılan birçok araştırmanın sonucu medikal dergilerde yayınlanmıştır. Yine Dr. Sharon McKenna liderliğinde yapılan deneylerin sonucunda zerdeçalın kanserli tümörü kısa sürede yok ettiği görülmüş, bunun sonuçları 2009 tarihli British Journal of Cancer dergisinde yayınlanmıştır.¹³² Zerdeçalın kanser tedavisi için kullanıldığında olumlu sonuçlar verdiği Türkiye’de tıp dergilerine de artık yansımaktadır.¹³³

Zerdeçalın antioksidan özelliği vardır,¹³⁴ şişmelere iyi gelmektedir.¹³⁵ Özellikle eklemlerdeki kireçlenmelere de iyi gelmektedir.¹³⁶ Ucuz olması nedeniyle ilaç sanayisinin gözdeleleri arasında değildir. Halkın

in H-ras-transformed MCF10A human breast epithelial cells”, *Arch Pharm Res.*, 2001; 24 (4): s. 349-354; Krishnaswamy K., “Traditional Indian spices and their health significance”, *Asia Pac J Clin Nutr.*, 2008; 17 Suppl 1: s. 265-268; Pari L., Tewas D., Eckel J., “Role of curcumin in health and disease”, *Arch Physiol Biochem*, 2008; 114 (2): s. 127-149; Phan T.T., See P., Lee S.T., Chan S.Y., “Protective effects of curcumin against oxidative damage on skin cells in vitro: its implication for wound healing”, *J Trauma*, 2001; 51 (5): s. 927-931; Shehzad A., Khan S., Shehzad O., Lee Y.S., “Curcumin therapeutic promises and bioavailability in colorectal cancer”, *Drugs Today (Barc)*, Temmuz 2010; 46 (7): s. 523-532; White B., Judkins D.Z., “Clinical Inquiry; Does turmeric relieve inflammatory conditions?”, *J Fam Pract.*, 2011 Mart, 60 (3): s. 155-156.

¹³² Sharon L. McKenna, G. O’Sullivan-Coyne, G.C. O’Sullivan, T.R. O’Donovan, K. Piwocka, “Curcumin induces apoptosis-independent death in oesophageal cancer cells”, *British Journal of Cancer*, 2009, 101, s. 1585-1595.

¹³³ Meryem Akpolat, Yeter Topçu Tarladaçalışır, Yeşim Hülya Uz, Melike Sapmaz Metin, Gülnur Kızılay, “Kanser Tedavisinde Curcuminin (Zerdeçal)”, *Yeni Tıp Dergisi*, 2010, 27: s. 142-147.

¹³⁴ Peter R. Holt, Seymour Katz, Robert Kirshoff, “Curcumin improves ulcerative proctitis and Crohn’s disease in patients with inflammatory bowel disease.” *Dig Dis Sci.*, 2005 Nov; 50 (11): s. 2191-2193.

¹³⁵ R.R. Satoskar, S.J. Shah, S.G. Shenoy, “Curcumin has anti-inflammatory properties in patients with postoperative inflammation.” *Int J Clin Pharmacol Ther Toxicol*, 1986 Dec; 24 (12): s. 651-654.

¹³⁶ Nyoman Kertia, Ahmad H. Asdie, Wasilah Rochmah Marsetyawan, “Ability of Curcuminoid Compared to Diclofenac Sodium in Reducing the Secretion of Cyclooxygenase-2 Enzyme by Synovial Fluid’s Monocytes of Patients with Osteoarthritis”, *Acta Medica Indonesiana - The Indonesian Journal of Internal Medicine*, Nisan 2012, 44 (2): s. 105-113; Gianni Belcaro, Maria Rosaria Cesarone, Mark Dugall, Luciano Pellegrini, Andrea Ledda, “A complex of curcumin and phosphatidylcholine is effective in reducing the symptoms of osteoarthritis.” *Altern Med Rev.*, 2010 Dec; 15 (4): s. 337-344.

kireçlenme dediği özellikle diz, kalça ve omurgalarda¹³⁷ kırıkdağların tahrip olmasından kaynaklanan bir rahatsızlık olan osteoartrit/artroz eklemlerde kalsiyum tuzlamun birikmesine yol açar. Eklemlerde ağrı ve şişlik olur. Bu tip hastalıkların mutlak tedavisi yoktur. Zerdeçal bunun için önemlidir. Beyinde hafıza, düşünme, algılama sorunları oluşturan Alzheimer, halk arasında “bunama” olarak bilinir. Alzheimer en sık görülen “demans” hastalığı tipidir. Zerdeçal alzheimer tedavisine de yardımcı olmaktadır.¹³⁸

Maalesef bu tip faydalı bitkilerin tedavi için kullanılma şekilleri ve dozajları konusunda genel kabul görmüş bir standart yoktur. Zerdeçal üzerinde 1.500 civarında araştırma yapılmasına rağmen¹³⁹ özellikle dozaj konusunda değişik kaynaklar, değişik dozaj ve kullanma şekli önerir. Mesela kolon kanseri (kolon-rektum) tedavisi için zerdeçal kullanımında günlük 3,6 gr dozaj tavsiye ediliyor.¹⁴⁰

Zerdeçal aynı zamanda safrakesesinin kolay çalışmasını sağlar, yorulmasını önler ve işini kolaylaştırır. Safrakesesi karaciğerden salgılanan safranın toplandığı, karaciğerin alt kısmında bulunan torba şeklinde bir organdır. Kesenin görevi, safrayı depolayıp, yoğunlaştırmak ve gerekli aralıklarla oniki parmak bağırsağına safra salgılamaktır.¹⁴¹ Yapılan

¹³⁷ Artroz en sık yük taşıyan eklemlerde görülür. En fazla diz eklemi olmak üzere, kalça, el parmakları ve omurga sık olarak tutulur. Buna karşın, özel bir yaralanma olmadığı müddetçe bilek, omuz, dirsek gibi eklemlerin tutulumu nadirdir. Ağır spor yapanlarda tedavi edilmemiş ve kopmuş ön çapraz bağ yırtıldıktan sonra 10 yıl sonra eklemlerde artroz riskinin çok yüksek oranda görülür. Bu kireçlenme adı verilen ‘degeneratif eklem hastalığı’ iltihapsizdir. Sadece o bölgeyle sınırlı olan artritler ve yumuşak doku hastalıkları iltihapsiz romatizma olarak sınıflandırılabilir. İltihaplı veya tıbbi deyişle inflamatuvar romatizma! hastalıklar ise nedeni tam bilinmeyen ve tüm vücutta belirti veren hastalıklardır.

¹³⁸ Laura Zhang, Milan Fiala, John Cashman, James Sayre, “Curcumin appears to enhance clearance of amyloid-beta in Alzheimer’s disease patients.” J Alzheimers Dis., Eylül 2006, 10 (1): s. 1-7.

¹³⁹ Green Med Info, <http://www.greenmedinfo.com/substance/curcumin>.

¹⁴⁰ Giuseppe Garcea, David P. Berry, Donald J.L Jones, Raj Singh, Ashley R. Dennison, Peter B. Farmer, Ricky A. Sharma, William P. Steward, Andreas J. Gescher, “A daily dose of 3.6 g curcumin achieves pharmacologically efficacious levels in the colorectum with negligible distribution of curcumin outside the gut,” Cancer Epidemiol Biomarkers Prev., 2005 Jan, 14 (1): s. 120-125.

¹⁴¹ Yetişkin bir insan vücudu günde yaklaşık 700 ml safra üretir. Safranın önemli işlevlerinden birincisi, yağları çok sayıda küçük damlacıklara ayırmaktır. İkinci işlevi, yağ sindiriminin son ürünleri ile yağda çözünen

araştırmalar zerdeçalın safrakesesinin artıklarını kolayca onikiparmak bağırsağına boşaltmasını da yardım ettiğini göstermektedir.¹⁴²

Zerdeçal içinde bulunan birçok etkin maddenin yanı sıra özellikle aktif maddesi curcumin (kurkumin) sayesinde çeşitli hastalıklar için (MS, Antioksidan şişmelere karşı, yara –yanık tedavilerinde) tedavi edici özelliğe sahiptir. 1 tatlı kaşığı zerdeçal yaklaşık 3 gramdır; ortalama 30-90 mg curcumin içerir. 200 mg/gün'lük dozlarda (yaklaşık 2-4 silme tatlı kaşığı toz) zerdeçalın antienflamatuvar (iltihapla mücadele eder), antikanserojen ve antiaterojenik (kalpten dokulara kan taşıyan damarlardaki - arterlerde - damar sertliğini önler) olduğu gösterilmiştir. Bilinen bir yan etkisi yoktur. Zerdeçaldaki en önemli nokta, içindeki aktif maddesi curcuminin sayesinde senede 7,6 milyon kişinin ölümüne sebep olan¹⁴³ kanseri önleyici özelliğe sahip olmasıdır.

Zerdeçal alırken bazı ilaçlarla beraber kullanılmaması kanamaya neden olabileceğinden aspirin, Coumadin, Plavix gibi kan inceltici ilaçlarla ve mide asidini artırma ihtimali olduğu için Cimetidine (Tagamet), Famotidine (Pepcid), Rantidine (Zantac), Esomeprazole (Nexium), Omeprazole, Lansoprazole (Prevacid) ilaçlarıyla beraber alınmaması tavsiye edilmektedir. Ayrıca diyabet - şeker hastalığı ilaçlarıyla beraber alınması da kan şekerini düşürmeye neden olabilir.¹⁴⁴ Zerdeçal kullanırken bu konulara da dikkat edilmesi gerekiyor.

Magnezyum ve Kanser Tedavisi

Magnezyum vücutta enerji üretimi, protein yapımı, hücre çoğalması, sinir iletimi, kaslar için vazgeçilmez bir mineral olup, karbonhidratların, proteinlerin ve yağların enerjiye dönüştürülmesine yardımcı olan birçok enzimi aktive etme yeteneğine sahiptir. Şeker metabolizmasını düzenleyen insülin hormonu salgılanmasını ve hücreye girişini de artırır. Aynı zamanda kalsiyum, potasyum, D vitamin ve çinko gibi bazı önemli besin öğelerinin kandaki seviyelerini düzenlemede de yardımcıdır.

vitaminlerin (A, D, E, K Vitaminleri) emilimine yardım etmektir. Diğer bir önemli işlevi ise kandaki zararlı ürünlerinin atılmasında rol almaktır.

¹⁴² Abdul Rasyid, Abdul Rashid Abdul Rahman, Kamaruddin Jaalam, Aznan Lelo, "Curcumin has gall-bladder emptying properties" Asia Pac J Clin Nutr., 2002, 11 (4): s. 314-318.

¹⁴³ R. Beaglehole, R. Bonita, R. Maqnusson, "Global cancer prevention: An important pathway to global health and development", Public Health, Vol. 125, Sayı: 12, Aralık 2011.

¹⁴⁴ <http://umm.edu/health/medical/altmed/herb/turmeric>.

Magnezyum kanser tedavisinde de etkilidir. Fakat bu tedavi metodu da kimyasal ilaçlarla tedavi dışında başka eğitim almamış olan veya bu tip ucuz tedavi yolları çok gelir sağlama yollarını kapattığı için işine gelmeyen çevreler tarafından itibarsızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Radyoterapi-kemoterapi ile insanlara acı çektirerek çoğu zaman çok gereksiz olan veya çok pahalı kanser ilaçlarıyla oldukça kârlı bu sektörü ayakta tutmaya çalışmaktadırlar. Bu konuda araştırma yapıp kitap yazarak kanseri magnezyumla tedavi etmeye çalışan doktorlar vardır. ABD'li Doktor Marc Sircus bunlardan biridir.¹⁴⁵

Japonya Tokyo'da, Japonya Ulusal Kanser Merkezi (Japan's National Cancer Center) tarafından 1990'da başlatılan, binlerce kişi üzerinde yapılan ve bu hastaların sekiz yıl sürekli takip edilmesi üzerine yapılan çalışmalarda ekstra dozda (günlük en az 327 mg) magnezyum verildiğinde erkeklerde kolon kanserinin % 52 oranında azaldığı tespit edilmiştir.¹⁴⁶ Magnezyum eksikliği kemik üzerindeki tümör (periosteal tumor) oluşumuna da neden olurken, magnezyum bunu iyileştirici özelliğe de sahiptir.¹⁴⁷

Vücutta magnezyum eksikliği birçok kanser türünü tetiklerken,¹⁴⁸ hastaya belli oranlarda magnezyum verildiğinde ise kanseri tedavi edici etkisi olduğu bilimsel araştırmalar sonucu görülebilmektedir.¹⁴⁹ Magnezyumun kan kanserini de tedavi ettiği konusunda bilimsel araştırmalar vardır.¹⁵⁰ Tayvan'da Kaohsiung Tıp Fakültesi'nde (*The*

¹⁴⁵ Dr. Marc Sircus, *Transdermal Magnesium Therapy*, Phaelos Books&Mediaworks, 2007.

¹⁴⁶ E. Ma, S. Sasazuki, M. Inoue, M. Iwasaki, N. Sawada, R. Takachi, S. Tsugane, "High dietary intake of magnesium may decrease risk of colorectal cancer in Japanese men", Japan Public Health Center-based Prospective Study Group, *The Journal of Nutrition*, Nisan 2010, Vol. 140, s. 779-785, <http://jn.nutrition.org/content/140/4/779.full.pdf+html>.

¹⁴⁷ Hunt, B.J., Belanger, L.F., "Localized, multiform, sub-periosteal hyperplasia and generalized osteomyelosclerosis in magnesium-deficient rats", *Calcif. Tiss. Res.*, 1972, 9: s. 17-27.

¹⁴⁸ Anghileri, L.J., "Magnesium concentration variations during carcinogenesis", *Magnesium Bull.*, 1979, 1: s. 46-48; Blondell, J.W., "The anticancer effect of magnesium", *Medical Hypothesis*, 1980, 6: s. 863-871.

¹⁴⁹ Durlach J., Bara M., Guet-Bara A., Collery P., "Relationship between magnesium, cancer and carcinogenic or anticancer metals", *Anticancer Res.*, 1986 Nov-Dec, 6 (6): s. 1353-1361.

¹⁵⁰ Whitney, R.B., Sutherland, R.M., "The influence of calcium, magnesium and cyclic adenosine 3'5'-monophosphate on the mixed lymphocyte reaction", *J. Immunol*, 1972, 108: s. 1179-1183; Petitou, M., Tuy, F.,

School of Public Health - Kaohsiung Medical College) yapılan araştırmalarda yine magnezyumun mide kanserini tedavide de önemli rol oynadığı görölmüştür.¹⁵¹

Kanser ve Oksijen (O2) Terapi

Doktor kontrolü altında uzman doktorun eşliği olmadan kesinlikle yapmamanız gereken bir tedavi şeklidir. Gelişigüzel oksijen konsantratörü aleti alıp kendi kendinizi tedavi edebileceğiniz bir olay değildir. Her şeyde olduğu gibi oksijeni de limitlerin üzerinde almanız tehlikelidir. Oksijenin birçok hastalığa iyi geldiği, hücreleri canlandırdığı bilinmekte hatta kanser tedavisinde bile kısmen kullanılmaktadır. Havada % 21 oksijen, % 78 azot, % 0,3 diğer gazlar bulunmaktadır. Günümüzde bu oran % 16,5'lere kadar düşmektedir. Yetersiz oksijen alımı insanların daha çabuk strese maruz kalmalarına ve stresi daha yoğun yaşamalarına neden olur. Öncelikle oksijenin hücrelerimiz içinde çalışma sistemine göz atmak gerekmektedir.

İnsan vücudunun üçte ikisi sudur. Bu suyun % 90'ını vücutta beyaz kan hücrelerine sahip renksiz sıvı olan lenf/lökosit-akkan (akyuvarlar), bu kanın beyaz veya renksiz hücreleri olup mikroplara karşı vücudumuzun başlıca koruyucusudur, diğer % 10 da kana kırmızı rengini veren alyuvarlardır (eritrosit). Alyuvarlar içlerinde hemoglobin sayesinde oksijen ve karbondioksit taşırlar. Kan, vücudun bütün bölümlerine oksijenin ve gerekli besinlerin taşınmasında görev alır. Her normal sağlıklı hücrenin yaşam ve fonksiyonlarını sürdürebilmesi için oksijene bağımlı işleyen metabolik yollarla enerji (kalori) ihtiyacını karşılamak zorundadır. Enerji içinde yakıtta ihtiyaç duyulur; bu yakıt canlılar için oksijendir. Aldığımız besinleri oksijenle yakarak enerji ihtiyacımızı karşılarız.

Hücreler oksijen ve şekerden (glikoz) enerji elde ederler. Bu işlem oksijenin şekeri yakmasıyla olur. Bunun yanında karbondioksit ve su açağa çıkar. Bu bir yerde hücrenin sağlıklı nefes alışverişi ve sağlıklı çoğalması demektir. Eğer hücrelere de yeteri kadar oksijen olmazsa, enerji açağa çıkarma işlemi tam yapılamaz ve karbonmonoksit ve laktik asit gibi zararlı yan ürünlerle başa çıkılmamaya

Rosenfeld, C., Mishal, Z., Paintrand, M., Jasmin, C., Mathe, G., Inbar, M., "Decreased microviscosity of membrane lipids in leukemic cells; two possible mechanisms", Proc. Natl. Acad. Sci., USA, 1978, 75: s. 2306-2310.

¹⁵¹ Yang C.Y., "Calcium, magnesium, and nitrate in drinking water and gastric cancer mortality", Jpn J. Cancer Res., şubat 1998, 89 (2): s. 124-130.

başlanır. Bunların toksin etkileri hücre çalışma mekanizmasını bozar, oksijensiz kalan hücre oksijensiz solunuma (anaerobic) geçer. Hücredeki şekeri tam olarak yakamaz, hücredeki oksijen eksikliği de şekerden ve oksijensiz ortamdan beslenen kanserin gelişmesi için en uygun ortamı hazırlar. Lösemi kandaki beyaz kan hücrelerinin sayısının kontrolsüz biçimde çoğalmasıyla ortaya çıkar.

Hücrelere oksijenin yeterli gitmemesi, hücrelerin de sağlıklı çalışmaması birçok nedene dayanır. Stresli bir yaşam, kötü beslenme, hareketsiz bir yaşam, sigara, alkol gibi alışkanlıklar, yaşlanma, tıkanan damarlar, damar sertliği, kardiovasküler hastalıklar, kirli hava, şeker, akciğer gibi hastalıklar oluştuğunda hücrelere oksijenin yetersiz gitmesine neden olur. Oksijen eksikliği insanı ölüme kadar götüren olaylar zincirini etkileyebilir. Bağışıklık sistemini çökertir. Böylece sık baş ağrısı, kronik eklem ağrıları, unutkanlık, sık geçirilen enfeksiyon, iyileşmeyen yara, bitkinlik, yorgunluk, yaşam sevincinin azalması, erken yaşlanma belirtileri görünmeye başlar. Bu durum kanser gibi hastalıkları da tetikler. Oksijenin kanseri bir ölçüde tedavi ettiği ya da kanser tedavisine destek olduğu bir gerçektir. 2009 yılında İngiltere Oxford Üniversitesi'nde araştırmacılar kanserli tümöre oksijen enjekte edildiğinde kanserli tümörden geçen kılcal damarların canlandığını ve hastanın radyoterapiye daha iyi cevap verdiğini gözlemlemişlerdir.¹⁵² Bilim insanları kandaki oksijenin azalmasıyla kanserli hücrelerin hızla büyüdüğünü daha önceleri gözlemlemişlerdi.

1931'de Nobel Ödülü alan Otto Warburg (1883-1970) kanser hücrelerin oksijenli ortamda var olamadıklarını ispat etmişti. Bunun yanında oksijenin kanser tedavisinde olumlu sonuçlar doğurduğu ileri sürülmesine rağmen, bu durum sesini duyurmakta kendi zamanında başarılı olamamıştı. Bu durum bugün de fazla bir yol almış görünmüyor. Yalnız Otto Warburg'un talebesi Prof. Dr. Manfred von Andrenne (1907-1997), hocasının izinden giderek onun çalışmalarını daha ileri götürmüştür. 1960'larda çeşitli tedavi metotlarıyla ve egzersizle birleştirerek geliştirdiği oksijenle yapılan terapi, oksijen eksikliği hastalıklarının tedavisinde kanseri, şişmeleri önlemede oldukça olumlu sonuçlar vermişti.¹⁵³ Oksijen tedavisi

¹⁵² Jo Willey, "Oxygen kills cancer", Daily Express, 01.08.2009.

¹⁵³ Manfred von Andrenne, "Oxygen Multistep Therapy: Physiological and Technical Foundations", Thieme, 2000; ayn. yaz., "Fundamentals of combating cancer metastasis by oxygen multistep immunostimulation processes", 1985 May, 17(1): 47-65, <http://>

kapanmayan yaralara,¹⁵⁴ şeker hastalığının neden olduğu yaralara¹⁵⁵ da iyi gelmektedir.

Oksijen tümörün içinden geçen kılcal damarları canlandırıyor ve bu işlemin kanserli hücreleri dumura uğrattığı düşünülüyor.¹⁵⁶ Kanserli hücrelerin oksijensiz ortamda daha hızlı büyüdükleri deneyler sonucu görülmektedir.¹⁵⁷ İngiliz Akciğer Vakfı'nın (The British Lung Foundation/www.blf.org.uk) Haziran 2011'de yayınladığı bir araştırma raporuna göre¹⁵⁸ yüksek yoğunlukta oksijen solumak kandaki düşük oksijen oranını düzeltmektedir.

İngiltere'de 2009 yılında yapılan ve Ağustos 2009'da The Journal Cancer Research dergisinde yayınlanan deney sonuçlarına göre oksijen terapi başka metotlarla yapılan kanser tedavisine de oldukça yardımcı oluyor. Radyoterapi ile kanser tedavisi oldukça zahmetli yan etkileri olan bir tedavi metodu. Ayrıca kanserli hücrede bulunan düşük oksijen radyoterapi ve kemoterapi tedavilerine karşı kanserli hücreyi koruyor tedaviye karşı direnç gösteriyor. İngiltere'de yapılan araştırmaya göre kanserli hücrelere oksijen verilerek bu hücrelerin radyo ve kemoterapi tedavilerine kolayca olumlu yanıt verdiği görüldü.¹⁵⁹

www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3892251?ordinalpos=26&itool=EntrezSystem2; Dr. Sircus, "Dr. von Ardenne on Cancer", Inflammation and Oxygen, IMVA, 26.02.2014, <http://drsircus.com/medicine/dr-von-ardenne-on-cancer-inflammation-and-oxygen>.

¹⁵⁴ Kulikovsky M., Gil T., Mettanes I., Karmeli R., Har-Shai Y., "Hyperbaric Oxygen therapy for non-healing wounds", Israel Medical Association Journal, 2009, Vol. 11: s. 480-484.

¹⁵⁵ Ong M., "Hyperbaric oxygen therapy in the management of diabetic lower limb Wounds," Singapore Med J., 2009, 49 (2): s. 105-109.

¹⁵⁶ Francesco Colotta, "Cancer-related inflammation, the seventh hallmark of cancer: links to genetic instability", Carcinogenesis, Vol. 30, No. 7, s. 1073-1081, <http://carcin.oxfordjournals.org/content/30/7/1073.full.pdf>. Oxygen stimulates the growth of new blood vessels in tumors and the common belief is that this leads to metastasis and genetic instability in cancer.

¹⁵⁷ S. Thomas, M. Harding, S.C. Smith, J.B. Overdevest, M.D. Nitz, H.F. Frierson, S.A. Tomlins, G. Kristiansen, D. Theodorescu, "CD24 is an effector of HIF-1 driven primary tumor growth and metastasis," *Cancer Research*, 2012, DOI:10.1158/0008-5472.CAN-11-3666; <http://www.sciencedaily.com/releases/2012/09/120913123516.htm>.

¹⁵⁸ <http://www.blf.org.uk/Page/Oxygen>.

¹⁵⁹ Jo Willey, a.g.m.

Normal hücreler oksijene ihtiyaç duyar; kanser hücreleri oksijenden kaçınır. Hastanede kontrol altında bir basınç odasına alınan hastaya, 1 atmosferden daha yüksek basınçta, aralıklı olarak % 100 oksijen solutulması şeklinde uygulanan tıbbi bir tedavi, hiperbarik oksijen terapisi¹⁶⁰ alternatif kanser tedavisi uygulayan kliniklerde kullanılan bir yöntemdir. Oksijenin kanseri tedavi ettiği konusunda birçok araştırma olmasına rağmen¹⁶¹ bu tedavi metodunun öncelikli bir kanser tedavi metodu olmadığı ve bu konuda hâlâ tartışmalar olduğunu da belirtelim.¹⁶²

Solunum sorunları olanlar yeteri kadar oksijen alamazlar. Bu kişiler için de oksijen terapi gereklidir. Yoğun oksijen tedavisi alan kişilerde enerjilerinin arttığı, uykularının daha düzenli olduğu, yaşam kahtelerinin arttığı görülür. Oksijen tedavi edici doğal bir ilaç olarak kullanılırken, özellikle hücreleri besleyen, güçlendiren hayati

¹⁶⁰ Hiperbarik oksijen tedavisi, 1980'li yıllardan beri diyabete bağlı iyileşmeyen yaralarda, medikal ve cerrahi tedavilere ek olarak uygulanan bir tedavi yöntemidir. Hiperbarik oksijen tedavisi, radyoterapi uygulanan kanser hastalarında, iyileşme güçlüğü olan yaralarda da kullanılır.

¹⁶¹ "Oxygen - key to most life - decelerates many cancer tumors when combined with radiation therapy", Science Daily 23.07.2013; Decosse J.J., Rogers L.S., "Influence of High-Pressure Oxygen and Chemotherapy on the AMel 4 Hamster Melanoma", Cancer Research 26,1966, Part. 1: s. 287-292; Henk J.M., "Late results of atrial of hyperbaric oxygen and radiotherapy in head and neck cancer: A rationale for hypoxic cell sensitizers?", International Journal of Radiation Oncology Biology Physics, 1986, Vol. 12 (8): s. 1339-1341; Bennett M., Feldmeier J., Smee R., Milross C., "Hyperbaric oxygenation for tumour sensitization to radiotherapy, Cochrane Review, 2006; Feldmeier J.J., Heimbach R.D., Davolt D A, Brakora M.J., Sheffield P.J., et al., "Does hyperbaric oxygen have a cancer-causing or promoting effect?" Undersea Hyperb Med, 1994, 21 (4): s. 467-475; Daruwa E.A., Christophi C., "Effect of hyperbaric oxygen in the treatment of malignancy - a review", World J Surgery in press, 2006, 30 (12): s. 2112-2131; Granowitz E.V., Tonomura N., Benson R.M., Katz D.M., Band V., "Hyperbaric oxygen inhibits benign and malignant human mammary epithelial cell proliferation", Anti Cancer Research 25, 2005, s. 3833-3842.

¹⁶² "Dr. Yunchao Su, Dr. Dmitry Kondrikov (Medical College of Georgia) have found *Medical College of Georgia* Powerful free radical causes lung damage from oxygen therapy", Science Daily October, 06.10.2010. Bu çalışmada oksijen terapi gören bazı hastalarda zararlı serbest radikallerin terapi sırasında açığa çıktığı, akciğere zarar verdiğinin gözlemlendiği iddia edilmektedir. Bunun yanında uç firmalarının büyük paralar vererek satın aldıkları sözde bilim insanlarına, doğal tedavi yöntemleriyle tedavi edilecek yöntemleri itibarsızlaştırmak için çalışma yaptırdıklarının da oldukça yaygın olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

bir maddedir. Ayrıca damar hastalıklarını tedavide ideal tedavi yollarından biridir. Batı’da oksijeni terapi amaçlı kullananların % 99’unda yan tesiri görülmemiştir.¹⁶³

Oksijen tedavisini ağır durumda olmayan hastaların artık doktor kontrolü ve tavsiyesi ile evinde de yapması mümkündür. Özellikle Batı ülkelerinde evlere çeşitli boyutlarda silindirik tüplerle gaz veya tanklar içinde sıvı olarak oksijen doktor kontrolünde ve hastaneler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Diğer pratik yol ise fazla büyük olmayan, taşınabilir oksijen üretme makinesi (oksijen konsantratörü) kullanmaktır. Bu solunum cihazları havadaki oksijeni ve nitrojeni ayırarak elde edilen oksijenin kullanılmasını sağlar. Bu sistemde atmosferden alınan hava, filtrelerden geçirilerek moleküler eleğe gönderilir. Burada azot tutulur, oksijenin geçmesine izin verilir. Nemlendiriciden geçirilen oksijen, oksijen maskesi aracılığıyla hastaya verilir. Makinenin içinde bulunan mikroişlemciler vasıtasıyla makinenin çalışmasının kontrolü otomatik olarak yapılmaktadır. Türkiye’de doktor reçetesi ve tavsiyesi ile SGK bu aletlerin evlerde kullanılması halinde bunların ücretlerinin bir kısmını da karşılamaktadır.

Bunun yanında piyasada bin-iki bin TL civarlarında satılan (pili taşınabilirler daha pahalı) hatta kiralanabilen tekerlekli ev tipi oksijen cihazlar, solunum cihazları veya oksijen konsantratörleri (Oxygen Concentrator) adıyla bu aletlerin oldukça çeşitli modelleri bulunmaktadır. Oksijen konsantratörleri, elektrikle çalışan ve havada bulunan oksijeni ayırtırmayı sağlayan cihazlardır. Yalnız piyasada çok çeşitli ve medikal kapasitesi düşük ürünler de mevcut olduğu için bilinçli seçim yapılması gerekmektedir.

Öncelikle kullanacağınız oksijen aleti güvenilir ve iyi çalışıyor olmalıdır. Özellikle sağır ve kulağı az işitenlerde oksijen terapi kulak ağrısına neden olabilmektedir. Oksijen terapisi burunun içinde kuruma yapabilir. Daha önce kalp krizi geçirmiş astım hastalığı olanlar oksijen terapiye olumlu cevap vermeyebilirler. Bunlar gelişigüzel alınmamalı, muhakkak doktor kontrolünde kullanılmalıdır.

¹⁶³ Dr. Mark Sircus, “Oxygen is a Nutritional Drug”, IMVA, 27.01.2014, <http://drsircus.com/medicine/oxygen-is-a-nutritional-drug>.

Ozon (O3) Terapi

Medikal ozon, % 5 ozon ve % 95 oksijen karışımından oluşmaktadır. Ozon çok yüksek oksidasyon (yakma) gücüne sahip olduğu için tıpta “aktif oksijen veya süper oksijen” olarak tanımlanır. Aktif oksijen molekülü olan ozon gazı kullanılarak yapılan iyileştirici tedavilere “ozon terapi” denilmektedir. Ozon, güçlü mikrop öldürücü ve hava temizleyici bir maddedir. Artık tıbbi amaçlar için de kullanılmaktadır. Türkiye’de de birçok hastanede ve özel kliniklerde kullanılmaktadır. Kanserden diyabete, hepatitten AIDS’e, kronik yorgunluktan strese, “anti-aging”ten kozmetiğe kadar yüzlerce hastalıkta uygulanmaktadır. Ozon, havada bulunan oksijenin parçalanması yoluyla elde edildiği için kararsız yapısı nedeniyle dezenfeksiyon görevini tamamladıktan sonra daima hammaddesi olan oksijene dönüşür.

Ozon doğada, güneşten gelen mor ötesi ışınların atmosferdeki oksijeni parçalayarak ozon moleküllerini çevirmesi sonucu oluşur. Teknolojik olarak ise elektrik enerjisi yardımıyla havada bulunan oksijenin parçalanması yoluyla ya da saf oksijenden elde edilir. Ozon gazı ticari kullanımı olan doğal tek dezenfektandır. Ozon görevini tamamladıktan sonra daima hammaddesi olan oksijene dönüşür. Ozon gazı sıcaklıkla ters orantılıdır. Oksidasyon gücü çok yüksek olan bir gaz ve bilinen en kuvvetli dezenfektanlardan birdir. Yüksek oksidasyon kuvveti, ozonun mikroorganizmalarının yok edilmesinde tam etkin bir rol oynar. Ozon dezenfeksiyonu, mikrop hücre zarını parçaladığından mikroplar eriyerek yok olur. Dünya çapında içme suyu sağlayan arıtma tesislerinde mikrop öldürücü olarak kullanılır.

Beyin hücreleri açısından oksijen son derece önemlidir. Beyin tüm fonksiyonları görmek üzere özellikle yoğun bir şekilde oksijen kullanır. Soluduğumuz havayla vücudumuza giren oksijenin büyük bir kısmını beynimiz tüketir. Beynimiz vücudumuzun ağırlığının yüzde 2,5’ini oluşturmaya rağmen, aldığımız her soluktaki oksijenin yaklaşık % 25’i beynimiz tarafından kullanılır. Beynimiz sonuçta gelmez bir şekilde bol oksijen tüketicisidir. Beynimize bir şekilde gerek stres, gerek sigara kullanımı, gerekse diğer nedenlerle oksijen yeterli bir şekilde gelmediği zaman fonksiyonları geriler, zindeliği azalır, vücut yönetimi sekteye uğrar. Ozon tedavisiyle beynimize bol bir şekilde gelen oksijenle beyin hücrelerimizin metabolizması

artar, hücreler canlanır ve tazelenir. Sonuçta ozon-oksijen etkisiyle beynimizin yönettiği ya da beynimizde olup biten olaylarda düzelmeler olur. Ozon tedavisi, kişiye kendini iyi hissetme hali verirken, kişinin bedenlen ve zihnen enerjik hissetmesini sağlar.

Ozon tedavisi tamamlayıcı tedavi olarak kanser hastalarında oldukça başarılıdır. Burada düşük dozlarda ozon bağışıklık sistemi (immün sistem) aktivasyonunda kullanılır. Lenfositler, yardımcı ve baskılayıcı hücreler, lenfositler ve katil hücreler gibi immün hücreler cytokin denilen interferonu da içeren haberci proteinleri üretmek için ozonun başlattığı biyolojik reaksiyonlar yoluyla aktif hale getirilir. Aslında, ozon vücudun kendi interferon ve interleokinlerini artan miktarlarda üretmesini sağlar. Ozonlanmış kanın hastaya verilmesiyle, pozitif olarak artan bir immün reaksiyonu başlatılır. Bu aynı zamanda vücudun genel direncinin ve zindeliğinin artmasına katkıda bulunur.

Hastanın kendi bedeninden alınan kana medikal ozon gazı enjeksiyonu yapıldıktan sonra, tekrar aynı kanaldan verilmesi suretiyle yapılıyor. Toksinlerin atılması, dokuların yenilenmesi, bağışıklık ve dolaşım sisteminin güçlenmesi amacıyla yapılan ve bedene çok fazla fayda sağlayan ana ozon terapi yöntemidir. Kan alındıktan sonra bir süre ozonun kanla homojen bir kıvama gelmesi için beklenir. Bu süre zarfında kanın bir nevi demlendiğini, kanın çok daha parlak ve kırmızı renge dönüştüğünü gözlemleyebilirsiniz. Majör Otohematerapi, aslında ozon terapinin daha geniş bağlamda tanımlanması için kullanılan bir terimdir. Alman kan ozonla birleştğinde içinde bulunan patojenlerden arındırılmış olur ve tekrar hastaya enjekte edildiğinde ise otojen bir etki yaratarak, yani bir nevi kendi aşımını üreterek nüfuz etmesi sağlanır.

Sodyum Bikarbonat Kanserle Mücadele Eder mi?

İskoçyalı embriyolog Dr. John Beard (1858-1924), midede oluşan hidroklorik asidin eliminasyonunun pankretik enzimler tarafından yok edildiğine inanıyordu. Pankreastaki hazmettirici enzimlerin (pancreatic proteolytic digestive enzymes) vücudun kansere karşı en büyük direnç gösteren mekanizması olduğunu görmüştü. Enzimle yapılan terapinin kanseri iyi edeceğine inanıyordu.¹⁶⁴ Özellikle pankreas enzimi ‘Trypsin’i kansere karşı

¹⁶⁴ John Beard, The Action of Trypsin...”, Br Med J., 4, 140-41, 1906; John Beard, “The Enzyme Treatment of Cancer”, London, Chatto&Windus Publ., 1911.

savaşan en önemli silah olarak görüyordu. Pankreas enziminin pH'ı 8'dir. Yani alkalidir.

1902 senesinde bebek büyüme aşamasındayken kanser hücrelerinin plasenta ve çocuk kordonunda olduğunu ve pankreas gelişimini tamamladıktan sonra bütün kanser hücrelerinin yok olduğunu tespit ettikten sonra bilimsel makalelerde kanserin pankreasla alakalı olduğunu yazmış, 1906 senesinde de pankreatik enzimlerin bedenin kansere karşı en büyük savunma mekanizması olduğunu açıklamıştı.¹⁶⁵

1911 senesinde Dr. Beard, "Kansere karşı enzim terapisi - The Enzyme Therapy of Cancer" adlı kitabını yayımladı.¹⁶⁶ 1923 senesinde, Dr. Beard'ın vefatından sonra Marie Curie'nin radyasyon terapisiyle bu bilgi unutuldu ya da unutturuldu.¹⁶⁷ O dönemlerde henüz pankreasın Sodyum Bikarbonat (Sodium Bicarbonate) salgılayarak mideden gelen asidik sıvıları nötralize ettiği bilinmiyordu.¹⁶⁸

Vücutta her gün önemli miktarda karbondioksit ve bazı organik asitler üretilir. Bunların bir kısmı böbrekler yoluyla, bir kısmı akciğerle uzaklaştırılır ya da mevcut tampon sistemlerle nötralize

¹⁶⁵ John Beard, a.g.m.

¹⁶⁶ John Beard, a.g.e.

¹⁶⁷ "Dr. Daniel H. Duffy Sr, Dr. John Beard and the The Unitarian Trophoblastic Theory", <http://www.encognitive.com/node/17964>.

¹⁶⁸ Karın boşluğunda, mide ile onikiparmak bağırsağı arasına yerleştirilmiş pembe renkli, 80-100 gram ağırlığında, 13-18 cm uzunluğunda ve 3-4 cm genişliğindeki küçücük bir salgı bezi olan pancreas, bizim için hayati görevler görür. Pankreasın yaklaşık % 98'ini teşkil eden 78-95 gramlık kısmında üretilen ve bir kanalla bağırsağa boşaltılan enzimler ve bikarbonat, sindirim işinde kullanılırken, kalan % 2'lik kısmını teşkil eden 2-5 gramlık hücre topluluğuna ise iç salgı bezi olarak metabolizmada karbonhidrat düzenleyici hormonlar olarak bilinen insulin ve glukagon üretilir. Dış salgı bezi olarak sindirim enzimlerini ihtiva eden pankreas özsuundaki sindirim enzimleri 2-3 mm kalınlığında bir kanal (ductus pancreaticus) vasıtasıyla bağırsağa dökülür. Glukagon üretmekle vazifeli alfa hücreleri, % 80'i ise insülin üretmekle vazifeli beta hücreleridir. Kandaki şeker miktarı (glukoz) normalin üzerine yükseldiğinde, bunu düşürmek için salgılanan insülin, aynı zamanda şeker halindeki bu fazla kaloringin yağ ve karbonhidrat halinde depolanmasını da tetikleyen bir hormondur. Ayrıca yağların bir enerji kaynağı olarak yıkılıp parçalanmasını da yavaşlatır. İnsülinin aksine işler yaptırılan glukagon ise kan şekeri seviyesini yükseltici tesiriyle bilinir, aynı zamanda yağ asitlerinin parçalanmasını tetikleyerek yağ depolanmasının önlenmesinde rol alır.

edilir. Aşırı asit ortam her canlıyı tehdit eder ve biz bu asidi her an bünyemizde üretiyoruz. Vücudumuzdaki asit alkali dengesini alkali oranının % 7,36'nın üzerinde olması sağlıklı bir asit alkali dengesini gösterir.

Tüm işlenmiş ve hazır gıdalar, işlenmiş etler, şekerli gıdalar, kolalı gazlı içecekler, unluwarenlar, pastalar, cips türevi besinler, hazır soslar, alkol, kahve, kola, rafine tuz, kızartmalar, kömürde pişmiş yiyecekler, tahıl, kümes hayvanı, balık, deniz ürünleri, süt ürünleri ve fasulye vs. ile vücudumuzdaki asit oranını arttırıyoruz. Bu besinlerin yanında sebze yiyerek asidik oranı dengelemek gerekiyor. Yiyecekler ve oksijen kanla hücrelere taşınır. Hücrede bir tür 'yanma' işlemiyle enerji oluşur. Ama bu yanmanın sonunda ortaya 'artıklar' çıkar. Bu artıklar asit artıklardır. Temizlenmezlerse hücre içi 'asitlenir.' Vücuttaki asit fazlalığı (asidik pH) hücrelerin yapısını bozar. Bu durum kalp damar hastalıklarını diyabet-şeker, ostropoz, heartburn ve kansere uzanan ciddi hastalıkları tetikler. İnsan yaşamının biyolojisinin düzgün ve sağlıklı işlemesi, ortamın asitik değil alkali olmasına bağlıdır. Bunu en iyi dengeleyen elementlerden biri de sodyum bikarbonattır.

Asitlenmeyi azaltan besinler, alkali besinlerdir. Vücuda olumlu alkali dengesi veren, hücrede biriken zararlı asit oranını nötralize eden maddelerden biri de eczanelerde İngiliz karbonatı adıyla satılan Sodyum Bikarbonattır (kabartma tozu değil). Bu aynı zamanda ilkbaharda çoğalan alerjik reaksiyonların önlenmesinde de yardımcı olur. Kanseri, Diyabet, MS, Akne, Egzama ve diğer bütün hastalıklar vücudun asitlenmesinden kaynaklanır. Vücut alkali hale geldiğinde, hastalıklarda çok geç kalınmamışsa hastalık belirtilerinde iyileşme olduğu gözlemlenmektedir. Vücudun asitlenmesi demek bir ölçüde vücudun toksinlenmesi demektir. Vücudu toksinlenmeden temizlemek kanseri tedavi etmenin önemli yollarından biridir. Bu tip metotları takip edip kanseri tedavi eden doktorlar var.¹⁶⁹

Mesela ABD'de Dr. Marc Sircus,¹⁷⁰ İtalya'da Dr. Tullio Simoncini, kanserli hastaları sodyum bikarbonatla tedavi etmektedirler

¹⁶⁹ Connie Strasheim, Defeat Cancer, 15 Doctors of Integrative & Naturopathic Medicine Tell You How South Lake Tahoe: USA, BioMed Publishing Group, 2011.

¹⁷⁰ Dr. Mark Sircus, "Sodium Bicarbonate - Rich Man's Poor Man's Cancer Treatment", <http://drsircus.com/books/e-book/sodium-bicarbonate-second-edition>

ve her ikisinin de bu konuda kitapları vardır. Dr. Tullio Simoncini birçok uzmanın aksine kanserin bir mantardan (candida fungus) kaynaklandığını iddia etmekte¹⁷¹ ve kanser tedavisini de mantarı yok eden sodyum bikarbonat üzerine oluşturmaktadır.¹⁷²

Hasta, her gün düzenli olarak aç karnına içtiği bir bardak karbonatlı su ile pH seviyesini 8 seviyelerine çıkarıp, 4-5 hafta içinde eğer çok geç kalınmamışsa kanserle mücadele ediyor. Eğer idrarınızdaki pH 7,36 ve üstüyse vücudunuz “alkali” haldedir, dilerseniz her gün 1-1,5 litre suya bir çay kaşığı karbonat atıp kullanmaya devam edebilir ya da sadece ihtiyaç duyduğunuzda bunu uygulayabilirsiniz. İdrarınızdaki pH testini kendiniz dijital pH ölçerlerle yapabilirsiniz.

Yalnız sodyum bikarbonatın tansiyonu yükseltme ihtimali de var. Sodyum bikarbonatın yüksek tansiyonu olan kalp, akciğer ve karaciğerinde hassasiyet olan hastaların doktor denetimi altında olması gerekiyor.

Medikal Kenevir (Esrar) Kanseri Tedavi Ediyor mu?

ABD’de Virginia Tıp Fakültesi (Medical College of Virginia), kenevir (esrar) üzerine yaptığı klinik araştırmaların sonucunu 18 Ağustos 1974’te açıkladı¹⁷³ fakat bir sene sonra *Journal of the National Cancer Institute* dergisinde 1975 yılında yayınlana-bildi. Kenevirdeki etkin madde THC’nin akciğer, meme kanseri ve kan kanserinin ilerlemesini yavaşlattığını ve yaşamları % 36 oranında uzattığını laboratuvarındaki fareler üzerinde yapılan ça-

<http://drsircus.com/>.

¹⁷¹ Dr. Tullio Simoncini, *Cancer Is A Fungus*, Roma, Edizioni Lampis Publ., 2007, s. 73. Bkz. <http://www.cancerisafungus.com/pdf/NexusReview-Cancer-Fungus.pdf>, <http://www.curenaturalcancro.com/whois-simoncini.html>.

¹⁷² Dr. Tullio Simoncini, (1951-...) Roma’da yaşayan bir onkolog. Simoncini, Cancer Center adlı kendi adını taşıyan kliniğinde (<http://simoncini-cancer-center.com/en/presentation>) sodyum bikarbonatla kanserli tümörleri tedavi ediyor. Kanserli bölgelere iğne veya sonda ile sodyum bikarbonat enjekte edenlerden. Ağızdan alınan sodyum bikarbonatın bağırsak yollarına kadar iyi emildiğini ama diğer bölgelere etkili olabilecek kadar ulaşamadığını savunuyor.

¹⁷³ “THC slowed the growth of lung cancers, breast cancers and a virus-induced leukemia in laboratory mice, and prolonged their lives by as much as 36 percent”, *Washington Post*, 18.08.1974.

lışmalarda gözleendiğini açıkladı. Bunun üzerine ABD’de İlaçları Denetleme Ajansı (Drug Enforcement Agency / DEA) Virginia Tıp Fakóltesi’nin bu deneyinin devam etmesini durdurdu.¹⁷⁴ Bu olay geniş olarak Jack Herer’in ‘Kral Çıplak’ (The Emperor Wears No Clothes) kitabında anlatılır. Böylece ilaç firmalarının çok pahalı satılan kimyasal kanser ilaçlarıyla halkı soymasının önünü açtı.

Dişi kenevirden elde edilen esrarın medikal amaçla kullanıldığında birçok hastalığın yanında birçok kanser çeşidini de önlediği bir geçektir¹⁷⁵ ve bu konuda birçok bilimsel araştırma ve yayın varken,¹⁷⁶ bunlar Batı’da zaman zaman ulusal medyaya

¹⁷⁴ Raymond Cushing, “Pot Shrinks Tumors, Government Knew in ‘74”, AlterNet, 30.05.2000.

¹⁷⁵ Sayer Ji, “Cannabis Extract Fights Incurable Form of Lukemia”, Activist Post, 29.04.2014; Singh Y, Bali C., “Cannabis extract treatment for terminal acute lymphoblastic leukemia with a Philadelphia chromosome mutation”, Case Rep Oncol., 28 Kasım 2013, 6 (3): s. 585-592; Guzmán M., “Cannabinoids: potential anticancer agents”, Nat Rev Cancer, 2003 Ekim, 3 (10): s. 745-755; Rick Simpson, “Natures Answer For Cancer”, USA: 2013, <http://phoenixtears.ca/natures-answer-for-cancer/>; <http://abakusmagazine.wordpress.com/2014/03/13/rick-simpson-oil-in-combination-with-natural-therapy/>, <http://tv.greenmedinfo.com/category/cannabis-2/>.

¹⁷⁶ Clint Werner, Marijuana Gateway to Health: How Cannabis Protects Us from Cancer and Alzheimer’s Disease, San Francisco, Dachstar Press, 2011; Sreevalsan S., Joseph S., Jutooru I., Chadalapaka G., Safe S.H., “Induction of apoptosis by cannabinoids in prostate and colon cancer cells is phosphatase dependent”, Anticancer Res., 31 Aralık 2011 (11): s. 3799-3807; Manuel Guzmán, “Cannabinoids: potential anticancer agents”, Nature Reviews Cancer 3 Ekim 2003, s. 745-755; Soroceanu L., Murase R., Limbad C., Desprez P.Y., McAllister S.D., “Id-1 is a key transcriptional regulator of glioblastoma aggressiveness and a novel therapeutic target”, Cancer Res 2013, 73 (5): s. 1559-1569; Velasco G., Sanchez C., Guzman M., “Towards the use of cannabinoids as antitumour agents”, Nature Reviews Cancer 12, Haziran 2012, s. 436-444; Carter G.T., Flanagan A.M., Earleywine M., Abrams D.I., Aggarwal S.K., Grinspoon L., “Cannabis in palliative medicine: improving care and reducing opioid-related morbidity”, Am J Hosp Palliat Care 2011, 28: s. 297-303; McAllister S.D., Christian R.T., Horowitz M.P., Garcia A., Desprez P.Y., “Cannabidiol as a novel inhibitor of Id-1 gene expression in aggressive breast cancer cells”, Mol Cancer Ther 2007, 6: 2921-2927; Opens new window; Hu H., Han H.Y., Wang Y.L., et al. “The role of Id-1 in chemosensitivity and epirubicin-induced apoptosis in bladder cancer cells”, Oncol Rep, 2009, 21: s. 1053-1059; Ponz-Sarvis M., Nguewa P.A., Pajares M.J., et al. “Inhibitor of differentiation-1 as a novel prognostic

da yansımaktadır.¹⁷⁷ Kenevirin içindeki kannabinoidlerin kanseri tedavi etme potansiyeli üzerinde çeşitli bilimsel çalışmalar devam etmektedir. Güney California Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mitch Earleywine, 2005 yılına kadar yapılan bu çalışmaları bu konuda yazdığı kitapta özetlemişti.¹⁷⁸ Sonraki yıllar bu araştırmalar hızla arttı.

Esrarda bulunan kannabionidler mutluluk veriyor, ağrıları dindiriyor ve şişmeleri önüyor.¹⁷⁹ İçindeki etkin maddelerden olan kannabinoidler sayesinde kanser hastalarında yatıştırıcı, ağrı dindirici, mide bulantısını ve kusmayı önleyici, iştah açıcı etkilerinin olması yanında kanserli tümörün büyümesini önleyici¹⁸⁰ ve birçok kanser türünü (kan kanseri, pankreas, akciğer, karaciğer, kanserli beyin tümörü, prostat kanseri, ağız içi kanseri, göğüs kanseri vs.) tedavi edici etki de yaptığı konusunda birçok araştırma bulunuyor.¹⁸¹ Kannabionidler kolon ve prostat kanserinin tedavisine de

factor in NSCLC patients with adenocarcinoma histology and its potential contribution to therapy resistance", Clin Cancer Res., 2011, 17: s. 4155-4166.

¹⁷⁷ Chris Roberts, "Marijuana based drug may "turn off" gene that causes breast cancer", NBC News, 24.09.2012.

¹⁷⁸ Prof. Mitch Earleywine, Understanding Marijuana: A New Look at the Scientific Evidence, Oxford-New York, Oxford University Press, 2005.

¹⁷⁹ Christopher Berglan, The Athlete's Way: Training Your Mind and Body to Experience the Joy of Exercise, New York, St. Martin Press, 2007, s. 107.

¹⁸⁰ Torres S., Lorente M., Rodriguez-Fornes F., et al., "A combined preclinical therapy of cannabinoids and temozolomide against glioma", Mol Cancer Ther., 2011, 10: s. 90-103.

¹⁸¹ Manuel Guzmán, "Cannabinoids: potential anticancer agents", Nature Reviews Cancer 3, Ekim 2003, s. 745-755; Guzmán, M., "A pilot clinical study of Δ^9 -tetrahydrocannabinol in patients with recurrent glioblastoma multiforme", British Journal of Cancer 95, 2006 (2): s. 197-203; McAllister S.D., Murase R., Christian R.T., et al. "Pathways mediating the effects of cannabidiol on the reduction of breast cancer cell proliferation, invasion, and metastasis", Breast Cancer Res Treat, 2011, 129: s. 37-47; McAllister S.D., Murase R., Christian R.T., Lau D., Zielinski A.J., Allison J., Almanza C., Pakdel A., Lee J., Limbad C., Liu Y., Debs R.J., Moore D.H., Desprez P.Y., "Pathways mediating the effects of cannabidiol on the reduction of breast cancer cell proliferation, invasion, and metastasis", Breast Cancer Res Treat., Ağustos 2011, 129 (1): s. 37-47; McAllister S.D., Christian R.T., Horowitz M.P., Garcia A., Desprez P., "Cannabidiol as a novel inhibitor of Id-1 gene expression in aggressive breast cancer cells", Molecular Cancer Therapeutics 6, s. 2921-2927, 1 Aralık 2007; Munson, A.E., "Antineoplastic (tümör hücrelerinin gelişimini önleyen)

olumlu sonuçlar vermektedirler.¹⁸² Kanser tedavisinde kullanılan kemoterapiler gibi yan etkileri ve toksinleme gibi yan etkileri de görülüyor. Medikal esrar sentetik ağrı kesicilerin özellikle afyondan elde edilen morfin ilacının verdiği zararları ve bağıışıklığı da azaltır.¹⁸³ Medikal esrarın birçok kanser çeşidini tedavi ettiği konusunda oldukça çok bilimsel çalışma var.¹⁸⁴

Her ne kadar esrar bugün medikal olarak kanser tedavisinde yaygın olarak kullanılmamasına rağmen, buna uzun süre ayak diremek imkânsız gibi görünüyor. Çünkü her geçen gün yapılan yeni bilimsel araştırmalar bu konuda yeni durumları gündeme getirirken, yeni tartışmaları da beraberinde getiriyor.¹⁸⁵

activity of cannabinoids” *Journal of the National Cancer Institute*, 1975, 55 (3): s. 597-602; Preet, A., Ganju, R.K., Groopman, J.E., “ Δ^9 -Tetrahydrocannabinol inhibits epithelial growth factor-induced lung cancer cell migration in vitro as well as its growth and metastasis in vivo”, *Oncogene* 27, 2007 (3): s. 339-346; Paola Massi, Angelo Vaccani, Stefania Ceruti, Arianna Colombo, Maria P. AbbraccioDaniela Parolaro, “Antitumor Effects of Cannabidiol, a Nonpsychoactive Cannabinoid, on Human Glioma Cell Lines”, *The Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 2004, Vol. 308, No. 3, Dept. of Structural and Functional Biology, Pharmacology Unit and Center of Neuroscience, University of Insubria, Italy (Ekim, 2003);

¹⁸² Sreevalsan S., Joseph S., Jutooru I., Chadalapaka G., Safe S.H., a.g.m., s. 3799-3807.

¹⁸³ Carter GT, Flanagan AM, Earleywine M, Abrams DI, Aggarwal SK, Grinspoon L., a.g.m., s. 297-303.

¹⁸⁴ National Toxicology Program: NTP toxicology and carcinogenesis studies of 1-trans-delta(9)-tetrahydrocannabinol (CAS No. 1972-08-3) in F344 rats and B6C3F1 mice (gavage studies). *Natl Toxicol Program Tech Rep Ser* 446: 1-317, 1996; Bifulco M., Laezza C., Pisanti S., et al., “Cannabinoids and cancer: pros and cons of an antitumour strategy”, *Br J Pharmacol* 148 (2): 123-135, 2006.; McKallip R.J., Lombard C., Fisher M., et al.: “Targeting CB2 cannabinoid receptors as a novel therapy to treat malignant lymphoblastic disease”, *Blood* 100 (2): 627-634, 2002; Guzmán M., “Cannabinoids: potential anticancer agents”, *Nat Rev Cancer*, 3 (10): 745-55, 2003; Ramer R., Bublitz K., Freimuth N., et al.: “Cannabidiol inhibits lung cancer cell invasion and metastasis via intercellular adhesion molecule-1”, *FASEB J* 26 (4): 1535-1548, 2012; Velasco G., Sánchez C., Guzmán M., “Towards the use of cannabinoids as antitumour agents”, *Nat Rev Cancer*, 2012 May 4; 12 (6): s. 436-444.

¹⁸⁵ National Toxicology Program: NTP toxicology and carcinogenesis studies of 1-trans-delta(9)-tetrahydrocannabinol (CAS No. 1972-08-3) in F344 rats and B6C3F1 mice (gavage studies). *Natl Toxicol Program Tech Rep Ser* 446: s.1-317, 1996; Bifulco M., Laezza C., Pisanti S., a.g.m., s. 123-135; McKallip R.J., Lombard C., Fisher M., a.g.m., s. 627-634; Guzmán M., “Cannabinoids:

Kenevirden Elde Edilen ve Gelişigüzel İçilen Esrarın Sağlığa Zararları

*Esrar iyi bir alışkanlık değil fakat alkolden daha az tehlikeli.*¹⁸⁶

Barack Obama, Ocak 2014

Esrar diğer uyuşturucular gibi bağımlılık yapmıyor fakat bilinçsiz kullanımı sağlığa zararlı...

Esrar, içinde bulunan ve zevk verip kafa yapan, bunun yanında birçok tedavi edici özelliği bulunan THC toksik bir madde değildir. İçindeki toksik oran insanda zehirlenme yapmayacak kadar az bir miktarı ihtiva ediyor. Bundan dolayı esrarı aşırı miktarlarda kullanıp esrar zehirlenmesinden ölme olayı pek görülen bir vaka değil.¹⁸⁷ Her ne kadar aşırı dozda da alınsa ölümcül bir etkisi olmadığı bilimsel olarak da kabul edilen esrarın¹⁸⁸ gelişigüzel kontrolsüz içildiğinde sağlığa çeşitli zararlar verdiği bir gerçektir. Esrar yapılan formu sigara gibi veya tütüne sarılarak içildikten sonra gevşeme, konuşkanlık, kendini iyi hissetme, rahatlama hissedilir. Bunun yanında kişinin reflekslerinde koordinasyonunda

potential anticancer agents", Nat Rev Cancer 3 (10): s. 745-755, 2003; Ramer R., Bublitz K., Freimuth N., et al.: "Cannabidiol inhibits lung cancer cell invasion and metastasis via intercellular adhesion molecule-1", FASEB J 26 (4): s. 1535-1548, 2012; Velasco G., Sánchez C., Guzmán M., "Towards the use of cannabinoids as antitumour agents", Nat Rev Cancer., 2012 Mayıs 4, 12 (6), s. 436-444; Bowles, D.W., O'Bryant, C.L., Camidge, D.R., Jimeno, A., "The intersection between cannabis and cancer in the United States", Critical reviews in oncology/hematology (Review) 83 (1), 2012, s. 1-10. doi:10.1016/j.critrevonc.2011.09.008; Washington, Tabitha A., Brown, Khalilah M., Fanciullo, Gilbert J., "Chapter 31: Medical Cannabis", Oxford University Press, 2012, s. 165. "Proponents of medical cannabis site its safety, but there are clear uncertainties regarding safety, composition and dosage."

¹⁸⁶ David Remnick, Going The Distance, The New Yorker, 27.01.2014; Dylan Stableford, "Obama on pot: 'I don't think it is more dangerous than alcohol'", Yahoo News, 19.01.2014.

¹⁸⁷ Chris Conrad, Hemp for Health: The Medicinal and Nutritional Uses of Cannabis Sativa, Rochester-Vermont, Healing Arts Press, 1997, s. 191.

¹⁸⁸ Calabria B., Degenhardt L., Hall W., Lynskey M., "Does cannabis use increase the risk of death? Systematic review of epidemiological evidence on adverse effects of cannabis use", Drug Alcohol Rev (Review) 29 (3), Mayıs 2010, s. 318-330; Ashton C.H., "Pharmacology and effects of cannabis: a brief review", Br J. Psychiatry (Review) 178 (2), Şubat 2001, s. 101-106.

belli oranda bozulma olur. Bir yere konsantre olamaz, dikkat gerektirecek işleri yapmada zorlanır. Bellek üzerinde olumsuz etkisi vardır, unutkanlık yaptığı gibi öğrenme ve kavrama yetisini olumsuz etkiler. Bazı çalışmalar esrarın olumsuz etkileri özellikle genç yaşlarda başlayıp uzun süre içme sonucunda ortaya çıktığını ortaya koymaktadır.¹⁸⁹

Esrar doktor kontrolünde medikal olarak kullanıldığında oldukça geniş kullanım alanı ve faydası varken, bilinçsiz şekilde zevk için kullanıldığında birçok zararı da beraberinde getirmektedir.¹⁹⁰ Esrar bağışıklık yapan bir madde değil, hatta bağışıklık yapma oranı sigaradan da az. Bu konuda 1990’larda başlayan araştırma sonuçlarında esrarın bağışıklık yapan maddelerin sonlarında geldiği görülecektir. Bu yıllarda yapılan çeşitli araştırmaların sonucunu The New York Times gazetesi yayınlamıştı.¹⁹¹ Bu sıralamaya göre bağışıklık bakımından ilk sırayı eroin almakta, sonra sırasıyla,

¹⁸⁹ Bartholomew, J., Holroyd, S., Heffernan, T.M., “Does cannabis use affect prospective memory in young adults?”, *Journal of Psychopharmacology* 24 (2), 2009, s. 241-246; Indlekofer, F., “Reduced memory and attention performance in a population-based sample of young adults with a moderate lifetime use of cannabis, ecstasy and alcohol”, *Journal of Psychopharmacology* 23 (5), 2008, s. 495-509; Leweke, F. Markus, Koethe, Dagmar, “Cannabis and psychiatric disorders: it is not only addiction”. *Addiction Biology* 13 (2), 2008, s. 264-275; Rubino, T., Parolaro, D., “Long lasting consequences of cannabis exposure in adolescence”, *Molecular and Cellular Endocrinology*, 2008, s. 286.

¹⁹⁰ Prof. C. Heather Ashton, “Pharmacology and effects of cannabis: a brief review”, *The British Journal of Psychiatry* (2001) 178, s. 101-106; Agurell, S., Halldin, M., Lindgren, J.-E., “Pharmacokinetics and metabolism of Δ^9 -tetrahydrocannabinol and other cannabinoids with emphasis on man”, *Pharmacological Reviews*, 38, 1986, s. 21-43; Devane, W.A., Dysarz, F.A., Johnson, M.R., “Determination and characterisation of a cannabinoid receptor in rat brain”, *Molecular Pharmacology*, 34, 1988, s. 605; Hall, W. & Solowij, N. & Lemon, J., “The Health and Social Consequences of Cannabis Use”, *National Drug Strategy Monograph Series*, No. 25, Canberra, Australian Government Publishing Service, 1994; Johns, A., “Psychiatric effects of cannabis”, *British Journal of Psychiatry*, 178, 2001, s. 116-122.

¹⁹¹ Philip J. Hilts, “Is Nicotine Addictive? It Depence on Whose Criteria You Use”, *The New York Times*, 02.08.1994; Steven J. Markoff, “Addictiveness of Marijuana”, *Medical Marijuana*, 03.06.2009, <http://medicalmarijuana.procon.org/view.additional-resource.php?resourceID=002536>; “Cannabis Less Harmful Than Aspirin, Says Scientist,” *Independent (UK)*, Ekim 2010.

alkol, kokain, nikotin, kafein, en sonda da esrar yer almaktadır. Bazı araştırmacılar neredeyse sigarayı (nikotin) ilk sıralara koymaktadırlar.¹⁹²

Esrar işi illegal yapıldığından, kaçak yetiştiricilik, bilinçsiz kurutma ve sağlıklı yerlerde saklama sonucu esrarın üzerinde birçok zararlı mantar, küf, bakteri oluşur. Bunlardan en tehlikelisi de *Aspergillus* küfü ve çeşitleridir (*Aspergillus flavus*, *Aspergillus fumigatus*, *Aspergillus niger* vs.) *Aspergillus* küfü içerken akciğeri olumsuz etkiler. İyi kurutulmayıp iyi ortam içinde saklanmayan esrarda kanser yapıcı alfortoksin bile üremektedir.¹⁹³

Bu zararlı mantar, küf bakteri gibi maddeleri esrarın üzerinden yok etmek için esrarı içmeden önce ev fırınında 150 derecede (302 F) 5 dakika fırınlamak gerekmektedir.¹⁹⁴ İşte bunun gibi birçok sebepten dolayı esrar medikal olarak devlet kontrolü altında ya da özel ilaç firmalarına verilen izinlerle çok sıkı denetim altında yetiştirilip, hijyenik ortamlarda kurutulup, sağlıklı ortamda, ağız kapalı ve hava almayacak şekilde, nemin % 15 MC altında olan yerlerde saklanmaktadır.

Yapılan bilimsel araştırmalar sonucu esrar kullananlarda sosyal ve kişisel problemlerin oluştuğu, mental sağlıklarının yanında fiziki sağlıklarının da olumsuz etkilendiği gözlenmiştir.¹⁹⁵ Yüksek dozlarda esrar kullananlar mutluluktan uçma, kendini zinde hissetme, euphoria yanında kaygı ve vesvese - anxiety duyguları altında halüsinasyon görme hislerine de kapılabilirler.¹⁹⁶ Özellikle uzun süre ve yüksek miktarda esrar kullanan kişilerde ani baş-

¹⁹² Prof. Daniel M Perrine, *The Chemistry of Mind-Altering Drugs: History, Pharmacology, and Cultural Context*, American Chemical Society Publ., 1996.

¹⁹³ J.M. McPartland, "Microbiological contaminants of marijuana", *Journal of the International Hemp Association* 1: 1994, s. 41-44, <http://www.hempfood.com/IHA/iha01205.html>; J.M. McPartland, "Common names for diseases of *Cannabis sativa*", *L. Plant Disease* 75, 1991, s. 226-227.

¹⁹⁴ Levitz S.M. ve R.D. Diamond, "Aspergillosis and marijuana", *Annals of Internal Medicine* 115, 1991, s. 578-579.

¹⁹⁵ Gordon A.J., Conley J.W., Gordon J.M., "Medical consequences of marijuana use: a review of current literature", *Curr Psychiatry Rep (Review)* 15 (12), Aralık 2013, s. 419.

¹⁹⁶ Osborne, Geraint B., Fogel, Curtis, "Understanding the Motivations for Recreational Marijuana Use Among Adult Canadians", *Substance Use & Misuse* 43 (3-4), 2008, s. 539-572; Ranganathan, Mohini, d'Souza,

layan ve kimi zaman birkaç saat, kimi zaman birkaç gün süren halüsinasyon, duygusal gelgitler, bilinç bulanıklığından oluşan bir tablo gelişir. Bazen de tamamen şizofreni benzeri tablolara da sebep olabilir. Şizofreni yaptığı konusu ise hâlâ üzerinde biri birlik sağlanmayan tartışmalı bir konudur.¹⁹⁷

ABD’de Northwestern Üniversitesi Tıp Fakültesi, Massachusetts General Hospital ve Harvard Tıp Fakültesi işbirliğinde, esrar üzerine yapılan bir araştırma, 16 Nisan 2014 tarihli The Journal of Neuroscience (<http://www.jneurosci.org>) dergisinde yayınlandı. Bu makaleye göre özellikle genç yaşta esrar içmeye başlayanların beyinleri esrar içiminden olumsuz etkileniyor. Beynin ağırlığını ve yoğunluğunu bile olumsuz etkiliyor.¹⁹⁸

Esrar ilk kullanım devresinde bazı kişilerde dakıkada 160 veya daha üste çıkabilen kalp çarpıntısına (taşikardi/tachycardia) sebep olabilir.¹⁹⁹ Sonra kullanmaya devam edildiğinde, vücut alışır, bunu tolere etmeye başlar. Ayrıca düşük kan basıncına (postural hypotension) ve bayılmaya kadar götürebilen etkiler yapabilir. Özellikle daha önce kalp ve damarlar ile ilgili (kardiovasküler) hastalığı olan gençlerde çok az da olsa bu tip hastalığı tetikleyebilir. Tütünün içine karıştırılıp sarılarak içildiğinde birçok zararlı maddeyi de bünyenize almış olursunuz.²⁰⁰ Bundan dolayı kronik esrar içicilerinde bronşit sık görülen hastalıktır. Kronik bronşitte günde 3-4 sarma esrar içme, akciğerlere günde 20 sigaranın verdiği zarara eşittir.²⁰¹

Deepak Cyril, “The acute effects of cannabinoids on memory in humans: a review”, *Psychopharmacology* 188 (4), 2006, s. 425-444.

¹⁹⁷ Delisi, Lynn E., “The effect of cannabis on the brain: can it cause brain anomalies that lead to increased risk for schizophrenia?”, *Current Opinion in Psychiatry* 21 (2), 2008, s. 140-150; Denson, T.F., Earleywine, M., “Decreased depression in marijuana users”, *Addictive behaviors* 31 (4), 2006, s. 738-742; Michael Slezak, “Doubt cast on cannabis, schizophrenia link”, *ABC Science*, 01.09.2009, Abc.net.au.

¹⁹⁸ Alex Dobuzinskis, “Casual pot use causes brain abnormalities in the young”, *Study Reuters*, 17.04.2014.

¹⁹⁹ Paton, W.D.M., Pertwee, R.G., “The actions of cannabis in man. In *Marijuana: Chemistry, Pharmacology, Metabolism and Clinical Effects* (ed. R. Mechoulam), London, Academic Press, 1973, s. 288-334.

²⁰⁰ British Medical Association, *Therapeutic Uses of Cannabis*, London, Harwood Academic, 1997.

²⁰¹ M.K. Benson, A.M. Bentley, “Lung disease induced by drug addiction”, *Thorax* 1995, 50: 11, s. 1125-1127.

Uyuşturucuda En Büyük Kimyasal Tehlike: Bonzai-Jamaika

"Ailelerin Dikkatine"

2009 yılından itibaren dünyaya yayılmaya başlayan ve tüm gençlik için eroin ayarında en büyük tehlike olan sentetik uyuşturucular var. Bunlardan biri de şu anda Türkiye’de Bonzai ve onun bir çeşidi olan Jamaika. Jamaikan gold, sepice, Jamaikan golde extreme, black magic, black mamba, K2 vs. gençler arasında hızla yayılan en tehlikeli sentetik uyuşturucular. Bunların Batı’daki sokak isimleri Spice, Black Mamba, K2, MOJO, White Widow vs. Bunlara genel olarak sentetik marihuana-esrar (synthetic marijuana) deniyor. Eğer esrarın üzerine de sonradan kimyasal sentetik uyuşturucular sıklımıyorsa, esrar bitkisel bir ürün olduğu için bunlardan tamamen ayn tutulması gerekiyor. Meşhur Time dergisinin Nisan 2014 tarihli haberine göre, bu sentetik uyuşturucu piyasada serbest olarak satılıyor. Gençler arasında çok yaygın, şu anda dünyada uyuşturucu konusundaki en büyük problem ve çok tehlikeli. En büyük problemlerden biri de kalbe kan akışını yavaşlatması.²⁰² Bunlara laboratuvarıda kimyasal ekleniyor.²⁰³ Mesela ABD’de bitkisel diye satılan karışım kanunlarda yasak kategorisine girmiyor. Fakat üstüne sıkılan kimyasal maddeyle çok tehlikeli hale geliyor. ABD’de bazı bölgelerde yasaklanmaya başlandı be.²⁰⁴ Ashında çok geç kalındı. Türkiye de 2011 yılında yasakladı fakat henüz başa ıkılamıyor.

12 Mayıs 2014 tarihli Bugün gazetesi, Türkiye’deki bu tehlikeye şöyle dikkat ekiyorodu: Türkiye’de Emniyet’in 2013 Türkiye Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) raporunda Bonzai ile ilgili yer alan bğere göre, Türkiye’de 2012 yılında Bonzai olay sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık 19 kat, şüpheli sayısında ise yaklaşık 57 kat artış gerçekleşti. Hem olay sayısı hem de şüpheli sayısındaki bu artışı, Bonzai kullanımının yaygınlaştığını gösteriyor. Kullanıcılar arasında ‘Hızlı lm’ diye adlandırılan Bonzai’nin yanı sıra en zararlı maddeler arasında metamfetamin de yer alıyor....

²⁰² Jon Herskovitz, “Louisiana bans components for synthetic marijuana due to health scare”, Reuters, 20.03.2014.

²⁰³ Jamie Cung, “The Rise of Fake Pot”, Time, 10.04.2014.

²⁰⁴ Jon Herskovitz, a.g.m.

Uyuşturucu kullanım yaşı ülkemizde 11'e düştü. Eskiden Hacıhüsrev, Tarlabası gibi torbacı tabir edilen uyuşturucu tacirleri bugün okul çevrelerini mesken tuttu. Uzmanlar İstanbul'daki okulların çevresinde son aylarda çok ucuz olduğu için en çok sentetik bir uyuşturucu türü olan Bonzai'nin satıldığına dikkat çekiyor... Torbacıların tuzağına düşen çocuklar ise üzerlerindeki formları çıkararak uyuşturucu alıyor. Torbacılar güvenlik endişesi nedeniyle üzerinde okul forması bulunan öğrencilere uyuşturucu satmıyor... Torbacılardan uyuşturucu maddeyi alan gençlerin durumu içler acısı. Bugün gazetesi muhabirleri, İstanbul'da Nene Hatun Anaokulu üe 75. Yü İlköğretim Okulu'nun yanı başında uyuşturucu maddeyi alan gençlerin kendinden nasıl geçtiklerini fotoğrafladı. Tezgahtan Bonzai satın alan bir genç, yaklaşık 100 metre ötede kendinden geçerek bayılıyor.²⁰⁵

Bunları sentetik esrar olarak kabul edebiliriz. İçinde bulunan ve çeşitli sayıdaki kimyasal bileşiklerin tam olarak formüle edilememesi bu maddeyi daha da tehlikeli kılıyor. Bu sentetik olarak üretilmiş uyuşturucu bitkisel denilerek ticari amaçla piyasaya sürülüyor. Lise ve üniversite gençliğinin kullandığı "ucuz" fakat öldürücü bir uyuşturucu. Tek bir duman bile öldürebilir. Uzun zaman kullanıldığında vücutta büyük sivilceler, deri hastalıkları, saç dökülmesi, hafıza kaybı ve delüğe neden olabilir. En önemlisi ani ölüm riski vardır. Zamanın en tehlikeli uyuşturucuları arasındadır. Kısa sürede bağımlılık yapıyor.

Sentetik bir uyuşturucu olduğu için vücutta tahribatı esrar ve eroinen çok daha yüksek oluyor. Böbrek ve kalp yetmezliğine yol açıyor. Gençlerde birkaç yıl içinde kalp krizini tetikliyor, ani ölümlere neden oluyor. Beyin kimyasını bozuyor. Bonzai, bazı kurutulmuş bitkileri ihtiva eder, aktif etken madde esrardaki THC'ye yakın fakat sentetik olan bir versiyonu.²⁰⁶Yüksek bağımlılık potansiyeli olup hiçbir tıbbi yaran olmayan bu madde, 2011 yılında yasadışı maddeler sınıfına alınmış ve alınması, satılması, kullanılması ve bulundurulması suç kapsamında değerlendirilmiştir. Bir de bu tip uyuşturucuların üzerine sonradan da sprey şeklinde kimyasallar sıkılıyor. Gençler bu şekilde adeta intihara sürükleniyor.

²⁰⁵ Cihan Acar, Yunus Tıyaki, "Okul önünde uyuşturucu tuzağı", Bugün, 12.05.2014.

²⁰⁶ "More illness from synthetic marijuana likely", Science Daily, 22.01.2014.

Doktorlar da bu konuda fazla bilgili değiller. Aileler çocuklarında aniden gelişen dikkat ve algılama kaybı, saç dökülmesi, derilerinde değişiklik, büyük sivilceler, kalp çarpıntıları, ani kalp rahatsızlıkları, düzensiz kalp atışı şikayeti belirtileri gösteriyor, aynı zamanda ani sinirlilik, halüsinasyon, intihar eğilimi, psikolojik davranış bozuklukları, huzursuzluk, içine kapanma, ani bayılma gibi belirliler gösteriyorsa, böbreklerinde hasar oluşmuşsa bu tip sentetik uyuşturucuları kullandığından şüphelenmek,²⁰⁷ doktoru bu yolda uyarmak ve çocuklara bir an önce bunun ölümcül olduğunu anlatmak gerekiyor.

²⁰⁷ Andrew A. Monte, Alvin C. Bronstein, Dazhe J. Cao, Kennon J. Heard, Jason A. Hoppe, Christopher O. Hoyte, Janetta L. Iwanicki, Eric J. Lavonas, “An Outbreak of Exposure to a Novel Synthetic Cannabinoid”, *New England Journal of Medicine*, 2014; 370 (4): s. 389; “More illness from synthetic marijuana likely”, *Science Daily*, 22.01.2014.

İLAÇLAR VE İLAÇ FİRMALARI NE KADAR GÜVENLİ? DOKTORLAR NE KADAR BAĞIMSIZ VE NE KADAR BİLGİLİ?

Doktorlar, Hastalar ve Hükümetler

Doktorların yapacakları en önemli görevi öncelikle toplumu ilaç kullanmamaları konusunda uyarıp eğitmektir.

Sir William Osler (1849-1919)²⁰⁸

İnsan hastalandığında bir başkasına başvuran ve öleceğini bilen tek canlıdır. Çoğunluk kişi ölme ve hasta olma korkusuyla yaşar. İnsan-anoğlu modern yaşamda eskisinden daha çok ve çeşitte hastalıklarla haşır neşir olmaktadır. Bu olgudan kaçmasına da imkan yoktur. İnsan hayatının çeşitli dönemlerinde bir şekilde doktorlarla karşılaşmak zorundadır. Kendisini doktorun otoritesine bırakmak ona güvenmek mecburiyetindedir. Doktora güvenmediği takdirde yapacağı tek şey başka doktora gitmektir ki bu olay nadiren gerçekleşir.

Doktorlara gittiğinizde birçok kişiye anlatamadığınız en mahrem meseleleri anlatmak zorunda kalacağınız gibi en mahrem yerlerinizi de göstermek zorunda kalırsınız. Kadınların jinekoloğa gidip en mahrem muayeneye maruz kalması ile erkeklerin prostat kontrolünde makatından manuel rektal kontrolü korkulu rüyaları olmaktadır. Birçok erkek bu yüzden prostat muayenelerini yarım yaptırmaktadır. Kısaca doktor ile hasta arasındaki ilişki çok kapsamlıdır. Doktora inanmak ve ona güvenmek bu ilişkide en önemli noktadır.

Sağlık alanı gittikçe özelleşirken, insan odaklı ve insan sağlığının öncelikli olması gereken bu sektörde, para kazanma durumu öne

²⁰⁸ Sir William Osler, Kanadalı doktor olup tıp öğretiminin düzenlenmesi ve çağdaşlaşması için önemli bir rol oynamıştır. Modern tıbbın kurucularından sayılır. 'One of the first duties of the physician is to educate the masses not to take medicine.' W.B. Bean (ed), Sir William Osler: Aphorisms from His Bedside Teachings and Writings, New York, Henry Schuman Inc., 1950.

çıkılmaktadır. İlaç firmaları ile doktorların çıkar ilişkilerinin gittikçe gelişmesinden sonra, doktorlar ile hastalar arasındaki güven ilişkisi de nispeten sarsılmıştır. Ayrıca hükümetlerin üzerinde olan ilaç yükümlülükleri ve ilaç firmalarının oluşturduğu baskı lobileri, dünyada ilaç sektörünün gittikçe tekelleşmesi, sektörün bir avuç ilaç firmasının eline geçmesi sağlık sektörünü daha çok yozlaşmaya itmektedir.

1978 yılında ABD ve İngiltere’de birkaç uzmanın bir araya gelerek yazdığı “Modern İlacın Kültürel Krizi” adlı eser,²⁰⁹ modern–kimyasal ilaç sektörünün ilaçları kolonileştirme döneminden²¹⁰ itibaren nasıl bir sömürü yaptığını ve kitlelerin kontrol silahı olarak nasıl kullanıldığını,²¹¹ emperyalist düzen ile ilaç sektörünün ilişkisini,²¹² Rockefeller ailesi ve Rockefeller Vakfı’nın bu alanda oynadığı rolü,²¹³ bu sistemde para ve kârın önce geldiğini, insanın ve sağlığının arka plana itildiği yozlaştırılan bu sistemde doktorlara ne gibi bir rol biçildiğini çok açık ve net olarak ortaya koymaktadır. Bu eserin üzerinden otuz yıldan fazla zaman geçmesine rağmen, ortaya konulan acı tespitler maalesef bugün de geçerlidir.

Dünyada ülkeler ortalama milli hasıllarının % 5-10 arasını sağlık sektörüne ayırırlar fakat en önemli nokta olan hastalıkları önleme ve kalıcı kesin tedaviler üzerine odaklanmazlar... Kimyasal ilaçlar bir yerde tedavi ederken, diğer taraftan da yeni hastalıklara yol açarlar. Zararları faydalarını gölgeler.²¹⁴ Hükümetler bir ölçüde kimyasal ilaçları ve onlarla yapılan tedavi yöntemlerini destekler. Alternatif tedavi yollarıyla ilgilenmedikleri gibi bu konuda katkı da sağlamazlar. Aslında kimyasal ilaçlara harcanan paranın çoğu sokağa atılırken, diğer sağlık sorunlarını ve diğer harcamaları da beraberinde getirir.

Doktorlar yalnız klasik kimyasal ilaçlar yoluyla yapılan tedavi metotlarına odaklanırlar. Hastalıkların temel nedenleri konusunda

²⁰⁹ John Ehrenreich (Edit), *The Cultural Crisis of Modern Medicine*, New York-London, Monthly Review Press, 1978.

²¹⁰ Frantz Fanon, “Medicine and Colonialism Kitap”, John Ehrenreich (Edit), a.g.e., s. 229-250.

²¹¹ Irving Kenneth Zola, “Medicine As an Institutional of Social Control”, John Ehrenreich (Edit), a.g.e., s. 80-99.

²¹² James A. Paul, “Medicine and Imperialism”, John Ehrenreich(Edit), a.g.e., s. 271-286.

²¹³ E. Richard Brown, “Public Health in Imperialism: Early Rockefeller Programs at Home and Abroad”, John Ehrenreich (Edit), a.g.e., s. 251-270.

²¹⁴ Marc Renaud, “On The Structural Constraints to State Intervention in Health”, John Ehrenreich (Edit), a.g.e., s. 107.

bilgileri fazla yoktur. Tıp fakültelerinde alternatif tedaviler öğretilmediğinden, bu seçimi kullanma ehliyetleri ve bilgileri de yoktur. Bir doktor hastasıyla karşılaştığında, hastasının tükettiği meyvelerdeki ve sebzelerdeki besin değerlerinin eksik olup olmadığı ya da hayvansal besinlerin doğal beslenen hayvanlardan gelip gelmediği, antibiyotik ve hormon alan hayvanların ürünlerinin tüketilip tüketilmediği ile ilgilenmez. Çünkü doktorlar genelde buna göre bir eğitim almamıştır. Teşhislerini de buna göre yapmazlar. Çoğu doktorun kendisi bile belli beslenme kurallarına dikkat etmeden beslenir. Çoğu doktor hastasına doğal organik besinlerle beslenip beslenmediğini sormaz bile. Tıp genelde beslenmenin doğal olduğunu kabul ederek tanım-larını, tespitlerini ve teşhisini yapmaktadır. Hastaya durumuna göre şekerden, aşırı tuzdan, kızartmalardan, sigara ve alkolden uzak durun denir fakat bunlar tek başına çözüm değildir.

İşin diğer bir sorunlu tarafı da şudur: Doktorların modern yaşamda hızla çeşitlenen ve boyut değiştiren hastalıklar ile onlara teşhis koyma becerileri ve bilgileri yetersiz kalmaktadır. Doktorların tıp fakültesindeyken öğrendikleri ya da medikal dergilerde okudukları, ilaç firmalarının kendilerine empoze ettikleri bilgilerle sınırlıdır. Doğru diye uygulamaya koydukları, teşhiste, tedavide uyguladıkları yöntemlerin bir süre sonra bazılarının yanlış olduğu da ortaya çıkabilmektedir. Bir tek hastalığı bile tedavi ederken bunun nedenlerini bulmak artık bir tek doktorun uzmanlık alanı dışına çıkmakta, bir doktorlar dayanışması gerekmektedir. Aslında doktorların hepsi diyetisyen olduktan sonra, sadece uzman olacakları alanlarda uzmanlaşmalıdırlar. Çünkü modern yaşamdaki sağlıklı beslenmenin neden olduğu hastalıkları ilaçsız olarak diyetle tedavi etmek mümkündür. En iyi doktor, hastasını ilaçsız tedavi eden doktordur.

Doktorluk oldukça stresli bir meslek olup, doktorlar bu kadar yoğun hasta trafiğinde hastayı doğru dürüst muayene etmeye bile vakit bulamaktadırlar. Kliniklerinden ve hastaneden çıktıklarında normal olarak artık hastalık lafı konuşmak bile istemediklerinden, tekrar yeni çıkan bilimsel araştırmalara göz gezdirmeye, medikal dergileri okumaya bile vakitleri olmamaktadır. Kâr odaklı kapitalizmdeki sağlık sistemi, hem doktorlar hem de hastalar için oldukça risk oluşturmaktadır. Türkiye'nin güvenilir doktorlarından olan Prof. Dr. Rasim Küçükusta'nın bir kitabının adının 'Adamın Biri Doktora Gitmiş Gidiş O Gidiş'²¹⁵

²¹⁵ Prof. Dr. Rasim Küçükusta, Bir Adam Doktora Gitmiş Gidiş O Gidiş, İstanbul, Hayy Kitap, 2009.

olması, bazı gerçekleri en kısa yoldan anlatmaktadır. Bunun yanında dünyanın neresinde olursa olsun doktorlar toplumun saygıdeğer, elit ve biraz da soruşturulamaz sınıfını teşkil ederler.

Hastalar kolay kolay doktoru soruşturamaz, onun kararlarını eleştirecek yeterli bilgisi de yoktur. Bunun yanında doktorların yazdıkları reçeteli ilaçlardan, doktorların koydukları yanlış teşhislerden, yanlış tedavilerden dolayı bütün dünyada ölüm sayısı da oldukça çoktur. Bu nedenlerle yalnız ABD'deki hayat kayıpları senede yüz binlere ulaşmaktadır. Bu konuda doktorları hedef göstermek yanlıştır. Bozuk sistem, ilaç firmalarının yanlış yönlendirmeleri, sağlık konularında hâlâ doldurulamayan büyük bilgi ve doğru sistem eksikliği ve yanlış tıbbi bilgiler, insanoğlunun oldukça kompleks bir yapıya sahip olması ve özellikle bu sistemin kâr odaklı bir şekle dönüşmesi, insan kayıplarının sayılarını arttırmakta, hasta ile doktor arasındaki güveni zedelemektedir.

Sağlık Sektörü ve Yolsuzluklar

Bütün dünyada sağlık sektöründeki en büyük problem, bu sektörün ilaç firmaları tarafından kuşatılıp maksimum seviyede sömürülmesidir.

Dünyada sağlık sektöründe, yüz milyarlarca doları bulan inanılmaz boyutta yolsuzluklar vardır. Dünya sağlık sektöründeki yolsuzlukların boyutu devletlerin ekonomilerini sarsacak, bütün dünyada halkın sağlığını olumsuz şekilde etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Sağlık sektöründeki yolsuzluğun merkezinde de ilaçlar ve ilaç üreticileri bulunmaktadır. Bu yüzden bu konuyu belgelerle inceleyip konuya açıklık getirmek gerekmektedir. Sağlık sektöründeki davalara bakan avukatlar, size sağlık sektöründe ispat edilmesi en zor kısmın doktorların yaptığı ameliyatların ne kadarının gerekli ne kadarının gereksiz olduğunu ispatlamak ve aynı şekilde ameliyatlar sırasında yapılan yanlışları ortaya koymak olduğunu söyleyeceklerdir.

Amerikalı araştırmacı-gazeteci Martin Weitz, 1974 yılında yazdığı “Sağlık Şoku” isimli kitabında,²¹⁶ Amerikan Senatosu’nun araştırma raporunu örnek göstererek, Amerika’da doktorların yılda 2,4 milyon adet gereksiz ameliyat yaptıklarını ve bu nedenle 11.900 ölüme sebebiyet verdiklerini yazıyordu. 1982 yılında ABD’li Dr.

²¹⁶ Martin Weitz, Health Shock: A Guide to Ineffective and Hazardous Medical Treatment, USA, David&Charles PLC, 1974, 1980.

Robert G. Schneider, Amerika’da doktorların yaptığı ameliyatların % 15 - % 25 oranındaki kısmının gereksiz olduğunu açıklıyordu. Bazı tip ameliyatlarda da bu oranın % 50 - 60’lara yükseldiğini belirtiyordu.²¹⁷1995 yılında yapılan diğer bir araştırmada, ABD’de yapılan gereksiz ameliyatlar % 60 oranına kadar yükseliyor.²¹⁸

Bu tip istatistikleri ve araştırmaları maalesef en iyi Amerikan kaynaklarından elde ediyoruz. Amerika bu konulan bu kadar araştınp kontrol etmesine rağmen bu gelişmeler oluyorsa, diğer ülkelerdeki, özellikle az gelişmiş ülkelerin sağlık sektörlerindeki yanlış uygulamaların boyutlarını siz hesap edin. Bu yanlışlıkları ne kadannm doktorların bilgi eksikliğinden ve ne kadarının doktorların daha çok para kazanma isteğinden kaynaklandığını büemiyoruz fakat bu sektör bu tip olaylara çok açıktır.

Sağlık sektöründe promosyon adı altında doktorlara rüşvet vererek kendi ilaçlarının mümkün olduğu kadar daha çok reçetelere yazdırmak, ilaç ve medikal alet üreten firmaların politikacılar ve sorumlular ile yakın ilişkilere girerek devlet ihalelerinin kazanılmasını sağlamak en çok uygulanan yolsuzluklardandır. Roche’un İsviçre’nin Basel şehrindeki merkezinde üretim menajeri olan Stanley Adams, 1973 yılında, elinde belgelerle o zamanki adı Avrupa Ortak Pazarı olan Avrupa Birliği’ne başvurarak, Roche firmasının daha çok kâr yapmak için AB’nin anti-tekelcilik yasalarına aykırı hareket ettiği konusunda şikayette bulunur. Roche ceza yedi fakat bu skandali ortaya çıkartan Stanley Adams, İsviçre polisi tarafından şirketin ticari sırlarını ifşa etme suçundan tutuklanmış ve 20 yıl hapis cezasıyla yargılanıp altı ay hapis cezası almıştı. Stanley Adams, ilaç firmalarının kendi çıkarları doğrultusunda çalışmak için ülkelerin üeri gelen politikacıların parayla satın aldıklarını belirtir.²¹⁹

İlaç firmalarının ilaçlarını pazarlamak için yaptıkları oyunlar ve kanunsuzluklar saymakla bitmez. Berlin merkezli, uluslararası şeffaflık konusunda araştırma yapan bir kuruluşun (Transparency

²¹⁷ Terry A. Rondberg, “D.C. Under The Influence of Mosem Medicine; The Chiropractic Journal Under The influence of Modem Medicine”, The Chiropractic Journal, 1998, <http://www.worldchiropracticalliance.org/resources/files/InfluenceBook.pdf>.

²¹⁸ David Axene, FSA, Richard Doyle M.D., Analysis of Medically Unnecessaiy Inpatient Services, Milliman&Robertson, Inc., 1995.

²¹⁹ Nick Mathiason, “Blowing the Final Whistle”, The Observer, 25.11.2001.

International - Uluslararası Şeffaflık Derneği) araştırmasını kaynak alan WHO'nun raporuna göre; dünyada sağlık sektörünün tedavi için yaptığı harcamaların % 10 - % 25 arası dilimi manipülasyon, rüşvet gibi çeşitli yollarla boşa harcanıyor.²²⁰ Avrupa Sağlık Sektörü Sahtekarlık & Yolsuzluk Ağı (European Healthcare Fraud & Corruption Network / EHFCN) adındaki organizasyon, sağlık sektöründeki yolsuzlukları araştıran bir sivil toplum örgütüdür.

Ekim 2006'da Madrid'de bu konuda yapılan konferansı içeren bildiriye göre, Avrupa'da sağlık harcamaları yıllık yaklaşık 1 trilyon euroyu bulmakta, bu sektördeki yolsuzluklar da en az 30 milyar euro olmak üzere 100 milyar euroya kadar çıkabilmektedir.²²¹ Bu rakamlar, dünyamızın sağlık sektöründeki yolsuzluğun büyüklüğü konusunda ipucu verir.

İlaç firmalarının ne kadar güvenli, doktorların ne kadar bağımsız olduğu konusunu iyi anlamayı kolaylaştırmak için, konuya dünyanın en büyük ilaç firması Pfizer'in Eylül 2009'da aldığı ve daha önce bir örneği görülmemiş yükseklikteki para cezasıyla konuya girmek gerekiyor.

3-4 Eylül 2009'da, dünya medyalarına Pfizer ilaç firmasının kanunları ihlal ederek ilaç satışından ve promosyonundan dolayı Amerika'da 2,3 milyar dolar para cezası ödemeye mahkûm olduğu yansıdı.

Bu ceza, Amerikan tarihinde bugüne kadar bir şirkete uygulanan en büyük parasal ceza olarak sunuldu fakat Merck ilaç firması iki sene evvel daha büyük bir ceza ödemişti.

Dünyanın ve Amerika'nın hukuk tarihinde bir şirketin dava edilmesi sonucunda ödemek zorunda kaldığı en büyük oranda para cezasına 2007 yılında bir ilaç firması çarptırılmıştı. Merck & Co. ilaç firmasının ürettiği, birçok kişinin kalp hastalıklarıyla bağlantılı ölümlerine sebep olan, 1999'dan itibaren Amerika'da senelik satışı 2,5 milyar dolara ulaşan Vioxx ağrı dindirici ilaçtan dolayı 60 binden fazla kişi tarafından mahkemeye verilmişti. Firma Eylül 2004'te ilacı piyasadan geri çekmiş ve uzun süren

²²⁰ Transparency International, "Global Corruption Report", www.transparency.org.

²²¹ European Healthcare Fraud and Corruption Conference, 10-11 Ekim 2006, Madrid, www.ehfcn.org.

karşılıklı görüşmelerden sonra mahkeme sonuca bağlanmıştır. Kasım 2007'de Merck 4,85 milyar dolar ödemeyi kabul etmişti.²²²

Diğer büyük ilaç üreticisi Eli Lilly and Co., Ocak 2009'da Amerika'da şizofreni tedavisinde kullanılan Zyprexa ilacından dolayı 1,46 milyar dolar ceza ödemişti. Yalnız şu unutulmamalıdır ki ilaç firmalarının promosyon adı altında doktorlarla olan illegal ilişkileri ve ürettikleri ilaçlar üzerinde oynadıkları oyunların yalnız çok küçük bir kısmı mahkemeye intikal etmektedir. Mahkemeye intikal edenler, bütün dünyada yalnız buzdağının tepesindeki ufak bir kısımdır. Büyük ilaç firmaları diğer ülkelerde çoğunlukla büyük cezalardan kaçabilmekte fakat Amerika bu konuda çok sıkı davranmaktadır.

Amerika'da ilaç tüketicilerini ve doktorları daha iyi yönlendirmek için patentli ilaçlar, onların muadilleri, fiyatları, tesirleri, güvenilirlikleri, kullanıldıkları yerler, doğru kullanım şekilleri ve dozları gibi çeşitli konularda bilgi veren "www.consumerreports.org" adlı bir site vardır. Bütün bunlara rağmen Amerika başta olmak üzere bütün dünyada ilaç güvenliği kontrolü yönünde büyük eksiklikler ve açıklar bulunmaktadır.

Mesela Amerika'da bir doktor reçeteli bir ilaç yazdığında, hasta bu ilacın Amerika'nın ilaçları onaylayan kurumu FDA tarafından onaylandığını zanneder. Fakat ABD'de reçeteli ilaçların beşte biri FDA tarafından onay almamıştır.²²³ Bunlar off-label olarak adlandırılır. Off-label ilaçların en geniş anlamda kullanım alanı, FDA tarafından onaylanmamış hastalıklar için de reçeteye yazılarak hastaya önerilmesidir. Bütün bunlar hasta için büyük bir risk taşımaktadır. Amerika'da ilaçların FDA tarafından nasıl gelişigüzel onaylandığı, FDA'nın nasıl güvenilirmez bir kurum haline dönüştüğü de zaten apayrı bir konu olup ilaç endüstrisindeki en büyük problemlerden biridir.²²⁴

Durumun ciddiyetini anlatmak için FDA'nın onayladığı ilaçlardan yalnız Amerika'da 100 binin üzerinde kişinin hayatını

²²² "Settlement limits insurers claims in Vioxx deal", Associated Press, The New York Times, 22.01.2009; "4850000000 dolar Settlement Involving Pharmaceutical Vioxx", 05.09.2007, www.beasleyallen.com/news/vioxx.

²²³ "Shopper's Guide to Prescription Drugs: Off-Label Drug Use", Consumers Union, 2007, www.consumerreport.org.

²²⁴ Bu konuda yazılmış en iyi kitaplardan biri için bkz.: Fran Hawthorne, Inside The FDA, New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2005.

kaybettiğini, 1,5 milyon kişinin de hastanelik olduğunu²²⁵ bu çalışmada sık sık dile getirmek zorunda kalacağız. Dünyada ilaçları denetleyen hiçbir kurumun mutlaka yan tesirleri bulunan ilaçları tam olarak test etmesi, denetlemesi mümkün değildir. Burada da bu konuyu daha detaylı analiz etmeden önce şunu belirtmek gerekiyor; o da sağlık sektöründe çok önemli rol oynayan doktorların ve ilaç firmalarının insan sağlığı ve hastalıklar konusunda henüz bir şey bilmediğini ve bu sektörün hata yapmaya çok açık ve müsait olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Doktorlar ve İlaç Firmalarının Sağlıksız İlişkileri

*Doktorlar ilaç firmalarının kucagında oturan fino köpekleri olmamalı...*²²⁶

Dr. Adriane Fugh-Berman, Georgetown Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2006

Doktorlar yeni çıkan ilaçlar konusunda bilgileri çoğunlukla birebir ilaç mümessillerinden aldıkları gibi ilaç firmalarının finanse ettiği ve arada sırada düzenlediği kongrelerden de alırlar. Doktorların yeni çıkan ilaçlar konusunda okuyup bilgi almaları konusunda fazla vakitleri de yoktur. Doktorlar ile ilaç firmalarının mümessillerinin-satış elemanlarının yakın birebir ilişkisi sağlıklı değildir. Bu sistem birçok şahsi menfaatlerin iç içe geçtiği bir şekle dönüştüğünde bütün sağlık sistemini ve hastaları da olumsuz etkiler. Doktorlar belli ilaç firmalarının önerdiği ilaçları doktorların reçetelerine yazdığı takdirde çeşitli promosyonlarla ödüllendirme de işin içine girince iş etik olmaktan çıkmaya başlar. Hipokrat yeminin de bir geçerliliği kalmaz.

Doktorları eleştirmeden önce aksi ispat edilmediği sürece onların ilaç firmalarının verdikleri bilgilere inanmak zorunda oldukları gerçeğini hatırlatmakta fayda vardır. İlaç firmalarında uzmanlaşmış kişiler de dahil olmak üzere doktorların geniş ölçülerde farmakoloji bilgisine sahip olmaları hemen hemen imkansızdır. Bu nedenle doktorların reçeteli veya tavsiye ettiği reçetesiz ilaçlar üzerinde sahip oldukları sorumluklar, her ne kadar doktorlara ait gibi görünse de bu sorumlulukta büyük pay ilaç firmalarına ait olmalıdır. Onlar özellikle ilacın özelliklerini, yan tesirlerini, ilaç yeni

²²⁵ Fran Hawthorne, a.g.e., s. 29.

²²⁶ Adriane Fugh-Berman, "Doctors must not be lapdogs to drug firms", British Medical Journal (BMJ), 333: 1027, 11.11.2006.

piyasaya çıktığı dönemlerde doktorlardan daha iyi bilmektedirler. Hem doktorlar hem de ilaç firmaları zaman içinde bu ilaçların yan etkilerini hastalar kullandıkça daha iyi görmektedir.

İlaç firmalarını eleştirmeden önce onların da çok tehlikeli, hata ve risk oranı oldukça yüksek bir alanda at koşturduklarını belirtelim. İlaç firmalarının yeni bir ilaç ortaya koymaları oldukça pahalı, oldukça zor ve uzun deneylerden sonra ortaya çıkar. İlaçların onaylanması sürecinde de onların yan etkilerini ve birkaç üacm bir arada kullanıldığında birbirleri arasındaki etküleşimlerinden oluşan yan etkileri tam olarak ortaya koymak hemen hemen imkânsızdır. Bunu tam olarak anlamak için bu ilaçları milyonlarca kişinin uzun bir zaman kullanması ve beklenmedik yan tesirlerini ügüü makamlara bûdirmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. İlaçların bazı kişilerde değışik reaksiyonlar vermesi de önüne geçilmesi çok zor olan diğeri bir problemdir.

Pfizer 2,3 milyar dolarlık cezanın 1,3 milyar dolannı sağığa zararlı olduğı için 2005 yılında piyasadan çekilen ağn kesici Bextra adlı hacından, diğeri 1 müyar dolannı FDA tarafından kullanılma şekli ve dozajı onaylanmayan bazı üaçları onay şeklinin dışında pazarladığı ve kanunsuz şekilde doktorlara ve piyasada promosyon yaptığı için aldı. Bextra ilacı FDA tarafından 2001 yılında kireçlenme/ mafsall ütihabı ve kadınların regli dönemi ağnları için onaylanmış, akut ağnların giderilmesi için onaylanmamıştı. Bu ilacın yüksek dozda kullanılmasının tehlikeli olmasına ve genel ağn kesici olarak onaylanmamasına ilacın böbrek, deri, kalp hastalığı tetikleme riski taşımasına rağmen Pfizer satış elemanlarına bu ilacın genel ağn kesici olduğunu ve onaylanmış dozun üstünde verilmesini doktorlara tavsiye ettiriyorlardı.²²⁷ Bu üacm risklerinin ciddi bir şekûde ortaya çıkması üe 2005 yfımında piyasadan çekilmişti. Pfizer onayı olmayan bazı üaçları reçetelerine yazmaları için doktorlara lokantalarda yemek ısmarlıyor, lüks seyahatlere gönderiyordu.²²⁸

The New York Times gazetesi, ilaç firmalarının kendi ürettikleri üaçları reçetelerine yazmaları karşüüğında üaç firmaları tarafından doktorlara yapılan direk veya dolaylı ülegal ödemelerin

²²⁷ Gardiner Harris, “Pfizer Pays \$ 2,3 Billion to Settle Marketing Case”, The New York Times, 02.09.2009.

²²⁸ Associated Press, “Pfizer to pay record \$2,3 bn settlement”, The Guardian, 02.09.2009; Devlin Barnett, “Pfizer to pay record \$ 2.3 bn for backing off-label use of drugs”, USA Today, 02.09.2009.

ve promosyon adı altındaki teşviklerin bu sektörde oldukça yaygın olduğunu söylüyor.²⁹ Bu tip uygulamalar aslında bütün dünyada yaygındır.³⁰ Pfizer'in ve dünyanın diğer büyük ilaç firmalarının bu oyunları, kanunsuz ilaç satışı ve promosyonları, insan sağlığını ihlal edişleri ve yakalanıp ceza almaları örnekleri oldukça çoktur. Pfizer yine 2004'te Neurontin adlı ilacını kanunsuz şekilde pazarladığı için Amerikan mahkemeleri tarafından suçlu bulunmuş ve 430 milyon dolar cezaya çarptırılmıştı.

Amerikalı Bayan Dr. Adriane Fugh-Berman'm 2006 Kasım ayında yayınlanan İngiiz Medikal Dergisi'ndeki (British Medical Journal) makalesinde, ilaç firmalarının nasıl doktorların çoğunun bağımsızlıklarını ellerinden alıp, onları kendi maaş memurları gibi yönlendirdiklerini hiç saklamadan ve çekinmeden hem de çok ciddi bir medikal yayın organında açıkça dünyaya ilan etmiştir. İlaç firmaları, ilaçlar ve insan sağlığı üzerine olan toplantıların bütün masraflarını ödeyerek organize ediyor. Buradaki dinleyicilerin ve konuşmacıların bütün masrafları ilaç firmaları tarafından karşılanıyor. Genelde doktorlar bu tip toplantılara ceplerinden para harcayıp gitmiyorlar. İlaç endüstrileri bu toplantılarda diyet, egzersiz, doğal beslenme gibi ilaçlara alternatif tedavi metotlarının konuşulmasına pek izin vermezler.

Dr. Adriane Fugh-Berman British Medical Journal'daki makalesinde bu gerçekleri düe getirerek şöyle diyor:

“İlaç firmaları kendi menfaatlerine değilse doktorları bilgilendirmeye yönelik toplantılara ilgi duymazlar. Bu tip eğitim toplantıları için ilaç firmalarına bağımlı olacak olursak bu kurslar ve konferanslar yoluyla onların kontrolü altına girilir. Tıp dünyası (doktorlar) bu teslimiyetçilikten ve takılan kurumsal tasmandan kurtulmalı, ilaç endüstrisinin fino köpekleri olmamalıdır; mutlu bir şekilde efendimizin (ilaç firmalarının) kucağında oturmayalım, sahibimizden kurtulalım.”

Evet, insanların sağlığı, doktorların ve üp dünyasının saygınlığı ve güvenilirliği için bir an önce üp dünyasının ilaç firmalarının kontrolünden kurtulması gerekmektedir.

²⁹ Gardiner Harris, a.g.m.

³⁰ Türkiye'de ilaç firmalarının oynadığı oyunlar konusunda bkz.: Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta, Biri Bizi Hasta Ediyor, İstanbul, Hayy Kitap, 2008, s. 65-68; Aynı zamanda Klinik Farmakoloji Demeği web sayfasına (www.kfd.org.tr) bakabüirsiniz.

Amerika'da 1977-1980 yılları arası ilaç araştırmaları sonuçlarının verilerini FDA'ya sunan 62 doktor, veri sonuçlarının bir bölümünü kısmen, diğeri bölümünü ise tamamen değıştirdikleri FDA tarafından ortaya çıkarılmıştı. Yine sonucu 1973 yılında açıklanan bir araştırmaya göre; FDA'nın ilaç araştırmaları yapıp sonuçlarını açıklayan bazı doktorlar üzerinde yaptığı araştırmaya göre, her beş doktordan bir tanesinin ilaç araştırması verileri üzerinde manipölasyon yaparak onaylanmasını sağıladıkları ilaçlardan kazandıklarını ceplerine attıkları ortaya çıkmıştı.²³¹

İlaç fiyatları ve kullanımları da dünyada en hızlı artan ürünlerdendir. Amerikan halkı, yalnız 2002 yılında reçeteyle satılan ilaçlar için 200 milyar dolardan fazla harcama yapmıştır. 1960 ile 1980 yılları arası Amerika'da ilaç satışları milli gelire oranla oldukça statik bir çizgideydi. 1980-2000 yılları arasında ilaç satış miktarları, yirmi yıl öncesi periyoda göre üç kat arttı. şimdi ise 200 milyar dolar rakamını geçti. 1980'lerden itibaren ilaç, Amerika'da en kârlı sektörlerden biri oldu. 2002 yılı rakamlarına göre bütün dünyada reçeteyle satılan ilaçlar 400 milyar dolar civarında iken bunun yarısı Amerika'da satılıyordu.²³² Bu rakamlar her yıl gittikçe artmaktadır. 2008-2009 yıllarına gelindiğinde 500 milyar doları aşmış, 2008 yılı için 655 milyar dolar civarında hesaplanmıştı.²³³ Zirai ilaç, suni gübre, suni tatlandırıcı, genleriyle oynanmış gıdalar ve yan ürünlerini üreten biyotek ve gıda firmalarının denetimi tam yapılamayan ürünleri insanların sağılığını ne kadar çok bozarsa, ilaç firmalarının kârları o kadar çok artmaktadır. Kimyasal ve gen teknolojisi yoluyla tohum, zirai ilaçlar, gübreler üreten şirketlerin aynı zamanda ilaç üreten bölümleri olması ve ilaç şirketleri ile iç içe olmaları bir tesadüf değıldir.²³⁴

²³¹ Edward G. Griffin, "World without cancer: the story of vitamin B17", Westlake Village, CA. American Media, 1997, s. 24.

²³² Marcia Angell, The Truth About the Drug Companies: How They Deceive Us and What to do About It, New York, Random House, 2005, s. 3-5.

²³³ Prescription Drug: Global Outlook to 2008, www.researchmarkets.com/reports/448991. Senelik ilaç harcamaları Türkiye'de senede 8-9 milyar dolar civarındadır.

²³⁴ Zirai ilaçlar ve genleri ile oynanmış ürünler üreten Aventis'in ilaç şirketi Aventis Pharma'dır. Aynı dalda faaliyet gösteren Monsanto'nun ilaç şirketi Pharmacia adı altında Dow Chemical firması ilaç sektöründe Dow Pharmaceuticals adıyla, yine Merck Research Company de Merck adıyla ilaç sektöründe faaliyet gösterir.

İlaç firmalarının iç içe olduğu profesyonel grup doktorlardır. İlaç firmaları, kendi ilaçlarını reçetelerine yazıp hastalarına önermeleri için doktorları yakın takibe almakta ve promosyon adı altında doktorlara el altından rüşvete varıncaya kadar birçok destek sağlamaktadırlar.²³⁵ Amerika'nın kuzeydoğusunda, Kanada sınırındaki 14. eyalet olan Vermont eyaletinde, Eylül 2008 yılında çıkan bir yasaya (Sunshine Act) göre; 2009 yılından başlamak üzere bütün ilaç ve medikal alet yapan firmalara kendi şirketleri dışında çalışan uzmanlara ve doktorlara promosyon amacıyla ödedikleri para, yemek, tatil, hediye gibi giderleri bildirme zorunluluğu getirildi. Vermont eyaletinde çıkartılan bu kanundan hemen sonra büyük ilaç şirketlerinden Eli Lilly ve Merck hemen bir açıklama yayımlayarak 2009 yılından itibaren şirketlerinin para ödeyerek ilaç konferanslarında konuşmacı olarak katılmaya teşvik ettikleri doktorlar da dahil doktorlara yaptıkları ödemeleri ve ödeme nedenlerini web sayfalarında açıklayacaklarını beyan ettiler.

Pfizer, Johnson & Johnson gibi ilaç firmaları da kanunu desteklediklerini açıkladılar. Amerika'da bugüne kadar bütün dünyada olduğu gibi doktorların bu tip promosyonlardan aldıkları paraları veya diğer ödemeleri takip edebilecek bir yol veya kaynakları yoktu. Bunların çoğu gizli kalıyordu. 620 bin kişilik nüfusla oldukça ufak sayılacak Vermont eyaletinde bile 81 ilaç firmasının doktorlara, hastanelere, tıp fakültelerine ilaçlarının promosyonları için uçak, hotel, yemek ücretleri, direkt ödemeler gibi çeşitli promosyonlar yoluyla bir yılda (2005 ile 2006) 2,25 milyon dolar, 2008 yılında ise 2,9 milyon dolar verdikleri ortaya çıkmıştı.²³⁶

Bu yasayla doktorların yazdıkları tanınmış ilaç firmalarının pahalı ilaçlarının reçetelerinden ilaç firmalarının ne kadar komis-

²³⁵ Bu konuyu herkesin bilmesine rağmen çok az kişi bu konuya değinmektedir. Bu işleri çok iyi bilen dünyanın prestijli medikal dergilerinden New England Journal of Medicine'nin eski baş editörlerinden Jerome P. Kassier'in yazdığı, doktorlar ile ilaç firmalarının karşılıklı menfaat ilişkilerini, ilaç firmalarının doktorları nasıl satın aldıklarını ve bu ilişkilerden zararlı çıkanın halk kitleleri olduğunu ortaya koyan kitap, bu konudaki acı gerçekleri göz önüne serer. Jerome P. Kassier, *On the Take: How Medicine's Complicity with Big Business Can Endanger Your Health*, Oxford-NewYork, Oxford University Press, 2005.

²³⁶ Benedict Carey, "Drug Maker to Report Fees to Doctors", The New York Times, 24. 09. 2008; Natasha Singer, "Vermont Acts to Make Drug Makers Gifts Public", The New York Times, 19.05.2009.

yon aldıkları, cerrahların ameliyat ettikleri hastalarının kalplerine yerleştirdikleri piyasada çok çeşitli fiyatlara satılan stentlerden, kalp ritmini düzenleyici pillerden (pacemakers) veya eklemlere konulan suni kırkırdaklardan, bunları yapan veya pazarlayan medikal şirketlerinden yine ne kadar komisyon alıp ek gelir elde ettikleri konusunda Vermont halkı kolayca bilgi sahibi olacaktır. Bu hak kesinlikle global alanda genişletilmeli ve diğer ülke insanlarına da sağlanmalıdır.

Görüldüğü gibi basit bir yasayla bazı haksızlıklar ve yolsuzluklar tam olarak önlenmese bile belli kısıtlamalar getirmek ve kısmen de olsa kontrol altına alabilmek mümkün olmaktadır. Bütün dünyada insan sağlığını tehlikeye atan, doktorların meslek onurunu, dürüstlüğünü ve güvenini zedeleyen, aynı zamanda ilaç firmalarının kötü şöhretini perçinleyen, ilaç firmaları ile doktorlar arasında karşılıklı menfaat ilişkilerine dayalı olarak yaratılan bu ahlaki olmayan ilişkiye bir an evvel ve tamamen son verilmelidir.

Çok geç kalınmış olsa da en azından bir örnek ve başlangıç olarak Vermont eyaletinde çıkartılıp uygulamaya konulan bu kanun örneğinde olduğu gibi bütün dünyada bu konuda ilaç firmaları ile doktorlar arasındaki bu çıkar ilişkisini tam olarak önleyemese bile en azından kısıtlayacak ve kontrol altına alabilecek kanunların bir an evvel çıkartılması gerekmektedir. Bu, insan sağlığını koruma açısından da zorunludur. Yine diğer bir kötü ve sağlıksız ilaç pazarlama örneği internet üzerinden yapılandır. Bütün dünyada internet vasıtasıyla ilaç satışı kontrolden çıkmış durumdadır.²³⁷ Okul önlerinde uyuşturucu ve uyarıcı ilaçların satışı da ayrı bir problem teşkil etmektedir. Her durumda ilaç firmalarının satışları çeşitli yollarla artmaktadır.

Yüksek tansiyon, depresyon, yüksek kolesterol, irritable (düzensiz) bağırsak fonksiyonu, cinsel işlev bozuklukları gibi birçok hastalığın oldukça pahalı ve fazla yan tesiri olan avuçlar dolusu ilaçlara başvurmadan tedavisi mümkündür. Son yıllarda çokça satılan zayıflama ilaçlarına da başvurmadan sağlıklı bir şekilde zayıflamak mümkündür. Dünyada kolay şekilde, en kısa zamanda kilo verdiren mucizevi zayıflama reklamlarıyla çokça satılan ilaçlardan biri de zayıflama ilacıdır. Daha güzel olma çılgınlı-

²³⁷ Laura L. Finley, *Hawking Hits on the International Highway: The Challenge of Online Drug Sales for Law Enforcement*, New York, Peter Lang Publ., 2008.

ğıyla artan zayıflama haplarının çoğu doktor kontrolü olmadan bilinçsizce kullanılmakta ve insan sağlığı üzerinde olumlu olacağına, birçoğu olumsuz etki yapmakta hatta bazıları ölüme sebep olmaktadır. Amerika'da FDA, 22 Aralık 2008'de 22 adet zayıflama ilacı hakkında bir uyarı yayınladı. Bu 22 ilacın prospektüsünde bulunmayan ve kullananların sağlığını tehlikeye düşürebilecek maddeler içerdiğine dikkat çekti.

İlaç devlerinin kontrolüne aldığı tıp dünyası, hatta medya yoluyla başka alternatiflerle tedavisi mümkün olan hastalıkları özellikle ilaçla tedavi etmeye yönlendirmeleri ve ayrıca sağlıklı olan insanları hasta kategorisine sokarak daha çok ilaç satma oyunları bir nevi terördür. Bu olumsuz etkiye uluslararası alanda boy gösteren ilaç firmalarının katkıları da oldukça büyüktür. İlaç firmaları kârlarını daha çok arttırmak uğruna insanları bir kobay olarak kullanarak birçok yeni ilacı, insan sağlığına zararlı olup olmadığını uzun vadede tam olarak test etmeden piyasaya sürmektedirler.

Bunun yanında ilaç üreten firmalar, hastalıkları tam ve kesin olarak iyi eden ilaçları değil, hastalıkları kontrol altında tutan ve devamlı alınması gereken ilaçları üretip insanları hayat boyu ilaç bağımlısı yapma politikasını gizlice uygulamaktadırlar. Her ilacın bir yan etkisi vardır. Özellikle hayat boyu alınan çeşitli ilaçlar insanda diğer hastalıkları tetiklemektedir. İnsan sağlığı için çalışmalar yapan ilaç firmaları, daha çok ilaç satmak için insan sağlığını belli ölçülerde gözardı etmekten çekinmemektedirler. İlaç firmaları doktorlarla ve sağlık konularındaki uzmanlarla yakın ilişki kurup onlara verdikleri çeşitli promosyonlarla ne pahasına olursa olsun kendi ilaçlarını pazarlamaya çalışmaktadırlar.

Tıp dünyasındaki medikal yayınlarda çıkan makaleler çok önemlidir. Doktorlar bu makaleleri takip ederek yeni ilaçlar, yeni hastalık buluntuları ve tedavileri konusunda fikir sahibi olurlar. Fakat daha çok para kazanma hırsı tıp alemini de kontrolü altına aldığından, bu medikal yayınlara bile artık dikkatle yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü burada yazan bazı tıp adamlarının ilaç firmalarıyla yakın ilişkileri vardır. The Lancet, British Medical Journal, New England Journal of Medicine ve The Journal of the American gibi medikal yayınlar, saygın bilimsel yayınlar olarak kabul edilir fakat burada medikal konularda yazıları çıkan uzmanların ne kadar bağımsız olduğunu kontrol etmek oldukça zordur.

Yapılan araştırmalar, birçok ilaç şirketinin doktorasını yapmış uzmanları maaşa bağlayarak kendi ilaçlarının yan etkilerine değinmeden, bu ilaçların etkilerini öven abartılı makaleler yazdırtığım ve kendilerine hayalet yazarlar (ghost writers) denilen kiraladıkları doktorların ismini koyarak bu makaleleri medikal yayın organlarında yayımlatılmışını göstermiştir.²³⁸Szde bu makaleleri yazanlar hem prestij hem de 20 bin dolara kadar para kazanmakta fakat hastaların yaşamlarını riske atmaktadırlar. Galler niversitesi'nden (University of Wales) Dr. David Healey, medikal yayınlarda yayınlanan makalelerin yansıının bu tip ilaç firmalarının derlediği, kiraladığı hayalet yazarların isminin verilerek yayınlanan makaleler olduğunu ileri sürer.²³⁹

British Journal of Medicine Editörü Dr. Richard Smith, medikal dünyasındaki bu ilaç firmalarına bağımlı, taraflı hayalet yazarlığının medikal yayınlardaki en büyük problemlerden biri olduğunu itiraf ediyor.²⁴⁰Bu konuda detaylı bilgi veren Antony Barnett'in kaleme aldığı İngiliz The Observer gazetesinde 7 Aralık 2003'te yayınlanan "İlaç Firmaları Medikal Yayınları Nasıl Yanlış Yönlendiriyor?" adlı makale oldukça aydınlatıcı olması yanında, insan sağlığı üzerinde çalışan ilaç firmalarının daha çok kazanmak için insan sağlığını nas hiçe saydıklarının gerçek yüzünü göstermektedir. Bu insan sağlığını hiçe sayan büyük sömürü oyununun içinde doktorlar, ilaç firmaları taraından kuşanılmaktadırlar. Bu düzen doktorları vicdanları e cepleri arasında sıkışırmaktadır, insanlar da sağlıklarını yitirmektedirler.

Bunun yarımında ilaç firmalarının yanlış yönlendirmelerine karşı mücadele veren, onurlarıyla işlerini yapan bir sürü doktor vardır. Aynı zamanda ilaç firmalarından veya sağlık sektörüyle ilgili kuruluşlardan maddi destek almadan, yardımlar ve bağışlar e ayakta duran The Cochrane Collaboration (www.cochrane.org) ve UpToDate (www.uptodate.com) gibi organizasyonlar, mümkün olduğu kadar son medikal gelişmelerden doktorları bağımsız bir şekde haberdar etmeye çalışmaktadırlar.

²³⁸ Colman Jones, "CBS's Marketplace", Aired, 25.03.2003.

²³⁹ Antony Barnett, "How drug firms hoodwink medical journals. Pharmaceutical giants hire ghost writers to produce articles then put doctor's names on them", The Observer, 07.12.2003.

²⁴⁰ Antony Barnett, a.g.m., http://observer.guardian.co.uk/uk_news/stoip/0,6903,1101680,00.html.

Mucize İlaç Olarak Sunulan Aspirin Bile Dikkatli Kullanılmalıdır

Bugün kişiler reçetesiz olarak gelişigüzel ağrı kesici ilaç alıp kullanılmaktadır. Ağrı kesicilerin çok büyük zararları olduğu son yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Dünyada en çok kullanılan ağrı kesici Aspirin olup, her gün gazetelerde Aspirin'in çeşitli hastalıklara da iyi geldiği haberlerini duyarsınız. Bütün kimyasal ilaçlarda olduğu gibi Aspirin de öyle masum bir ilaç değildir. Dünyada çok geniş kullanımı olan ve en güvenli ilaçlardan biri olarak kabul edilen Aspirin'in bile sayısız yan etkisi vardır.

Mesela bir Aspirin kutusu veya prospektüsü üzerindeki uyarılar şöyledir: Aspirin bazen hazımsızlık, baş dönmesi, kusmaya neden olabilir. Nadir olarak midede rahatsızlığa, kanamaya, ülsera neden olabilir. Nefes alma zorluğu, deride kaşıntı, şişkinlik, yumru, burun akması, dudakta, ağızda, yüzde, şişme gibi alerjik reaksiyonlar, nadir olarak karaciğerde problem, eğer böbreklerinizde bir problem varsa eklemlerinizde şişme göreceksiniz. Daha evvel mide ülseri geçirenlerin, karaciğer ve böbrek hastalığı olanların, kanında pıhtılaşma sorunu ve hemofili hastası olanların, hamile hanımların, sütannelerinin Aspirin alması tavsiye edilmez.²⁴¹

Bütün dünyada, günde 75 veya 100 mg dozda Aspirin alınması kalp ve damar hastalıklarından başlayarak her derde deva olarak sunuldu. Aspirin mucize bir ilaç olarak sunulurken romatizma ilaçları gibi Aspirin'in de asitli bir ilaç olduğu ve midenin koruyucu örtüsüne zarar verdiği, pıhtılaşmayı önlediği, kanın yoğunluğunu incelttiği için özellikle mide ülseri rahatsızlığı olanlarda kanamaya yol açtığı biliniyordu. Aspirin felç olma riskini azaltır fakat devamlı Aspirin alanlarda kafalarını bir yere çarptıklarında beyin kanaması riski daha fazladır. Aspirin'in ufak dozlarda her gün alınması birçok hastalığa iyi geliyor efsanesi de artık devamlı alınırken yarattığı risklerden dolayı yıkılmış durumdadır.

²⁴¹ Boots, Aspirin 300 mg, Aspirin üzerinde yazılan uyarılar: This medicine may sometimes causes indigestion, nausea, vomiting, rarely irritation of stomach wall ulcers and bleeding of the stomach, allergic reactions (itchy, lumpy skin, runny nose, swelling of the lips, face or mouth, difficulty breathing), rarely liver problems, if you have kidney problems you may notice swelling of the limbs. Do not take if: You have or ever had a stomach ulcer, severe liver, kidney problems, hemophilia and other blood clotting disorders, if you are pregnant and breast feeding.

Prof. Dr. Gerry Fowkes'in yönetiminde İskoçya Edinburg Üniversitesi'nde Aspirin üzerine yapılan araştırma sonuçları, Ağustos 2009'da İspanya'nın Barselona şehrinde toplanan Avrupa Kardiyoloji Kongresi'nde (European Society of Cardiology Congress) sunuldu. Araştırma çerçevesinde, sekiz yıl boyunca her gün bir Aspirin alan denekler arasında görünen kalp krizi ve felç vakalarında Aspirin almayanlara göre bir azalma görülmedi hatta Aspirin alanların bir kısmı mide kanamasından dolayı hastaneye kaldırıldı. Kısacası Aspirin'in kalp hastalıkları üzerinde efsaneleşen faydaları bugüne kadar anlatıldığı düzeyde olmamasının yanında, yan tesirleri faydasını gölgelemektedir. Britanya Kalp Vakfı (British Heart Foundation) günde bir Aspirin alımının kanama riskinden dolayı faydasından çok zarar getireceğine dikkat çekmiştir.²⁴²

Aspirin isminin patent hakkı Alman Bayer firması tarafından 6 Mart 1899 yılında alındı. En zararsız kabul edilen bir ilacın bile üzerinden 100 yıldan fazla bir zaman geçmesinden sonra faydası ve zararı daha net ortaya çıkabiliyor. Kısaca çok zorunlu kalmadıkça ve doktorlar tarafından tavsiye edilmedikçe gelişigüzel hap kullanmak her zaman tehlikeli olmaktadır.

Olayı şöyle özetleyebiliriz:

Hastalıklara faydası olmayan bazı ilaçların faydalı diye hastaya verilmesi (plasebo ilaçlar),

Birçok yan etkisi olan ilaçların yan etkilerinin bir kısmını yazıp uzun vadeli yan etkilerinin bir kısmını saklanması,

Hastalıkları tamamen iyi edecek ilaçlar üzerine değil insanların ömür boyu alacakları ilaçlar üzerine çalışmaların yoğunlaştırılması,

İlaçlar üzerinde araştırma yapan bilim insanlarını, uzmanları maaşa bağlayarak; onlara medikal dergilerde piyasaya sürecekları yeni ilaçların faydalarını abartarak öven yazıların yazdırılması,

İlaçların maliyetinin çok üzerinde fiyatlarla pazara sürülmesi,

İlaçların gerçek test ve deneme sonuçlarının kendilerine göre değiştirilmesi,

Doktorlara çeşitli yollarla promosyon adı altında rüşvet vererek kendi ilaçlarını reçetelerinde yazmaya zorlamaları,

²⁴² Owen Bowcott, "Doctors raise doubts over daily dose of aspirin: British Heart Foundation claims of bleeding may outweigh benefits", The Guardian, 31.08.2009.

Sağlık bakanlıklarında ve hastanelerdeki görevliler ile politikacıların çıkar ilişkilerine girerek ilaçlarını devlet teşekküllerinde pazarlamaları ve yeni ilaçlarına onay almaları,

İlaç firmalarının kendi çıkarları doğrultusunda çeşitli oyunlarla ve kartel oluşturarak halkı ve devletleri sömürmeleridir.

Bu liste daha da genişleyerek uzayıp gider. İlaç firmalarının ilaç oyunları, gelişmiş ülkelerde daha geniş çapta oynanır. Böylece gelişmiş ülkelerde, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kadar hatta daha fazla halkın sağlığı tehlike altındadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), ilaç firmalarının bütün dünyayı kaplayan oyunlarının farkındadır. 2006 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün İlaç Politikası ve Standardı Bölümü'nden Dr. Guitelle Baghdadi ilaç oyunlarının gelişmekte ve gelişmiş ülkelerde değişik şekillerde oynandığını belirterek, bu oyunların çok büyük para kayıplarına sebep olduğuna, bu kaybolan paraların insan sağlığına daha iyi hizmet için harcama şansını engellediğine dikkat çekmişti.²⁴³

Hastaların gereğinden fazla ilaç almalarından dolayı daha çok hastalanmaları, özellikle böbrek rahatsızlıklarının oluşması Amerika başta olmak üzere bütün dünyada daha da yaygınlaşmaktadır. Türk Nefroloji Derneği'nin kronik böbrek yetersizliği üzerine üç yıllık araştırma sonuçlarına göre (Ağustos, 2009); Türkiye'de 2002'de 20 bin olan kronik böbrek hastalarının sayısı 2009'da 50 bin rakamına yükselmiştir. 2016'da ise bu rakamın 100 bine ulaşacağı tahmin ediliyor.²⁴⁴ Türkiye de doktorların ilaç firmalarıyla olan karşılıklı çıkar ilişkisini ve gereksiz yere ilaç yazmalarını denetleyecek bir sistem geliştirdi.

Bu sistem, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) ilaç tasarrufuna ilişkin uygulamaya başlayacağı eylemin de bir parçasıdır. 120 bin civarındaki doktoru önce bilgisayar kayıtlarına geçiriyor. Bu kapsamda SGK gereksiz ilaç yazan, hep aynı şirketin ilaçlarını reçeteleyen doktorları otomatik olarak sistemden tespit edip kara listeye alacak. Kara listeye alınan doktorlar, SGK ile anlaşmalı

²⁴³ Thalif Denn, "Corruption in Pharmaceutical Industry Kills", 11.12.2006, www.aegis.com.

²⁴⁴ Kronik böbrek hastalarının Türkiye'de yıllık diyaliz maliyeti hasta başına 23-24 bin dolar. Senede Türkiye'de 1,5 milyar dolar 50 bin hastaya harcanıyor. Aşırı ilaç kullanıma dışında, tansiyon, şeker, aşırı tuz kullanımı kronik böbrek hastalığını tetikliyor.

hastanelerde çalışamayacak.²⁴⁵ Bu demektir ki ilaç konusunda devlet bile doktorlara fazla güvenli bakmıyor.

Shannon Brownlee'nin yazdığı "Aşırı Alınan İlaçlar Bizi Neden Daha Çok Hasta ve Daha Fakir Yapıyor?"²⁴⁶ adlı eser bu konuda oldukça aydınlatıcıdır. Genel olarak Shannon Brownlee'ye göre, hastalara doktorların aşırı dozda ilaç reçetesi yazmasının sebebini şöyle özetleyebiliriz:

a) Doktorların haklarında dava açılması korkusuyla hastalığın geçeceğinden emin olmaları için fazla sayıda ilaç reçetesi yazmaları,

b) Ellerinde hastalıklar konusunda bazen yeterli veri ve bilgi olmaması,

c) Doktorların ilaçlar ve hastalıklar konusunda medikal dergilerde oldukça çok sayıda yazılan makaleleri tam olarak takip edememesi, doktorların bu makalelerin bazıları tarafından yanlış yönlendirilmesi, bazen aynı konuda birbirleriyle çelişkili bilgi veren makalelerden hangisinin doğru olduğu konusunda emin olamamaları ve

d) En son olarak para faktörü; sağlık sektöründe özel teşvikin gelişmesi sonucu doktorlar için hastalar aynı zamanda müşteri olduğundan finansal gereklilik, doktorları hastalarını daha fazla medikal kapsam içine almasına teşvik etmektedir.

2008 yılında bütün dünyayı sarmaya başlayan finansal kriz sırasında Amerika'da çok güvenilir ve sağlam zannedilen büyük finans şirketleri yıkılmaya başlamıştı. Bunun esas iki nedeni vardı:²⁴⁷ İnsanoğlunun daha çok para kazanma hırsı ve finansal piyasanın tam anlamıyla denetlenememesidir. Bu kapitalist sistemin yozlaştırılmasının ortaya çıkardığı bir krizdi. Aynı denetimsizlik ve para kazanma hırsı, ilaç ve sağlık sektöründe de vardır. Bu sektördeki yozlaşma, ilaç firmalarının yönlendirmesi altında maalesef doktorları ve medikal uzmanların çoğunu da içine almıştır. Bu, insanoğlunun sağlığı için gizli bir terör ve sömürü oluşturmaktadır. Kısaca özetlersek; dünyada ilaç piyasasına özellikle çok satan ilaçların

²⁴⁵ Ebru Erdoğan, "Kara listeye giren doktorlar iş bulamayacak", Haber Türk, 12.12.2009.

²⁴⁶ Shannon Brownlee, *Overtreated: why too much medicine is making us sicker and poorer*, London-New York, Bloomsbury Publ., 2007.

²⁴⁷ Bu konuda bkz.: İsmail Tokalak, *Dünyayı Yönetenler ve Sistemleri*, İstanbul, Gülerboy Yay., 2008.

perde arkasına baktığımızda, insan sağığı adına, sömürü adına korkutucu tablolarla karşılaşmaktayız. Bunun tek izahı, herhalde kapitalist düzenin acımasızlığa dönen rekabeti içinde insanoğlunun her ne pahasına olursa olsun daha çok kazanma ve güçlü olma hırsını arttırması olmalıdır.

Amerikalı tarihçi Jeffry Burton'un şu ifadesi, örnekleriyle anlattığımız açgözlülüğün, acımasızlığın, insan sağığının hiçe sayılmasının ironik şekilde özetlenmesine çok uygun düşüyor:

“Kötü melekler iyi yaratıldılar fakat iradenin kusurlarıyla iyiliklerini yitirdiler.”²⁴⁸

²⁴⁸ Mustafa Akan, Ruhunu Arayan Şehir İstanbul, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2006, s. 347.

VİTAMİN HAPLARI ÜZERİNDE OYNANAN OYUNLAR VE VİTAMİN HAPLARININ GEREKSİZLİĞİ

İlaçlar içindeki muhtemel zehirleri saklarlar çünkü binlerce zehirli kimyasallar ilaç firmaları tarafından bir araya getirilerek ilaç teşkil edilir. Endüstriyel üretim yoluyla yapılan vitamin hapları için de bu gerçek değişmez.

1990'ların başından itibaren vitamin haplarının yanında; vitaminlerin gıdalar, hayvan yemleri, içecekler gibi çok çeşitli alanlarda kullanılmaya başlanmasıyla ilaç firmaları vitamin satışlarından büyük kârlar elde etmeye başladılar.

Vitamin içeren ilaçlar, dünyada hızla pazar paylarını arttırdılar. Vitaminlerin de proteinler gibi hap şekline getirilmiş şekli olan nutrosotikler,²⁴⁹ diyet destek ürünleri Amerika'da 1994'te 9 milyar dolara, 2000 yılında 158 milyon kişinin kullandığı diyet destek ürünleri 16 milyar dolara ulaşmıştı.²⁵⁰ 2008 itibarıyla yalnız Amerika'da kişilerin günlük aldığı gıdalarda eksik kalan mineraller, vitaminler, aminoasit

²⁴⁹ Gıda destekli ürünlere verilen genel isimler konusunda kavram kargaşalığı vardır. Mesela tablet, kapsül halinde sunulan gıdada bileşenleri veya diyet destek ürünleri için kullanılan nutrosotik kaynaklarda çok farklı anlamlara gelen tanımları içerir. Aslında en kısa tanımı şu olmalıdır: Alınan gıdada olmayan veya eksik bulunan bir veya birden fazla biyoaktif etken maddeyi konsantre halinde hap şeklinde bulunduran, insan metabolizmasının düzenli işlemesine yardımcı olan hap şeklindeki diyet desteklerdir. Bunun yanında bu hapların çoğu belli bir kimyasal işleminden geçtikten sonra sentetik olarak hap şekline getirildiğinden diyet desteğinde ne kadar faydalı olduğu soru işareti taşır.

²⁵⁰ R. Tamler, Dietary Supplements and Nutraceuticals in the Management of Andrologic Disorders, *Endocrinol Metab. Clin. N Am* 2007; 36: s. 533-552; FDA'ya göre 2000 yılında 17,1 milyar dolar, FDA-2002, Dietary Supplement Enforcement Report www.fda.gov/oc/nutritioninitiative/report.html.

gibi tamamlayıcı gıda/diyet destek ürünlerinin (dietary supplement) hap şeklinde satışa sunulmasının pazar değeri 23 milyar dolardır.²⁵¹

İngiltere’de 2005 yılı itibariyle 20 milyon kişi maliyeti 300 milyon poundu geçen vitaminlerin dahil olduğu diyet destek ürünlerini kullanmaktaydı.²⁵² Fakat şurası unutulmamalıdır ki ilaç firmaları tarafından kimyasal işlemlerden geçirilerek sentetik şekilde üretilen, büyük mucize olarak sunulan vitamin haplarının insan sağlığına etkisini doğal yollar ve gıdalar ile alınan vitaminlerle fazla karşılaştırmamak gerekmektedir. Mesela domates, karpuz, kırmızı portakal, greyfurt, nar gibi kırmızı renkli meyve ve sebzelerde bulunan, karoten ailesi içinde olan, kuvvetli antioksidan özelliğe sahip, kırmızı renkli bir pigment olan likopen ve özellikle siyah üzüm çekirdeği içinde bulunan resveratrol (doğal olarak kırmızı şarapta da bulunur) gibi kuvvetli antioksidanların bağışıklık arttırmada kalp ve damar hastalıklarını özellikle de prostat, göğüs kanserini önleme gibi birçok faydalı etkilerinin olduğu bilinmesine rağmen, bu maddelerin belli bir kimyasal işleminden geçirilip sentetik veya yarı sentetik olarak bir hap şekline sokularak bunların çok faydalı bir bitkisel ürün ve doğal ilaçlar olarak değerlendirilmesi oldukça yanlıştır.

Zaten son yapılan araştırmalar, hap şekline sokulmuş bu ürünlerin insan sağlığı üzerinde belirgin bir şekilde olumlu bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bunların yanında bitkilerde ve meyvelerde bulunan bazı maddelerin tam olarak tesirlerinin ne olduğu, hangi ölçüler aşıldığı zaman faydalı veya zararlı olduğu konusunda tartışmalar vardır. Mesela son yıllarda her derde deva diye sunulan, üzüm çekirdeği içinde ve kırmızı şarapta bulunan resveratrolü ele alalım. Deney hayvanları üzerinde yapılan deneyde; resveratrolün hayvanların hayatını uzattığı görülmüştür.²⁵³ Ömrü uzatmaktan kanseri önlemeye kadar birçok faydası olduğu ileri sürülen resveratrol içeren kırmızı şarabın günde bir iki bardak içilmesinde oldukça çok fayda olduğu ileri sürülüyordu. Sonuçları 2009’da açıklanan Fransa Milli Kanser Enstitüsü’nün yaptığı bir araştırmaya göre; günde bir bardak

²⁵¹ Tara Parker-Pope, “Vitamin pills: A false Hope?”, The New York Times, 16.02.2009.

²⁵² Sam Knight, “Controversial EU vitamins ban to go ahead”, The Times, 12.07.2005.

²⁵³ Alen Anderson, “Towards immortality”, The Economist, The World in 2007, s. 154.

bile şarap içmenin kanser riskini % 168 arttırdığı öne sürüldü.²⁵⁴ Birbirleriyle çelişkili tıbbi araştırma sonuçları, zaten kavram kargaşası içinde olan tıp dünyasında işleri iyice karmaşık hale getirmektedir.

Bitkilerde fotosentez ve metabolizmaları sonucu sentezlenen çok sayıda madde karışım halinde bulunur. Bu oluşan kimyasal moleküllerin fizyolojik etkisi yanında zehirli (toksik) etkisi de bulunabilir. Mesela doğal bitkisel ürünler bile kullanıcıya hiçbir zaman zarar vermeyecek anlamına gelmez. Bitkiler ve bitkisel ürünler bazı ilaçlarla birlikte kullanıldığında bazı yan ve toksin etkilerinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Vitaminlerin başı çektiği diyet destekli ilaçlar konusunda bütün dünyada yeterli denetim bulunmamaktadır. FDA'nın sonuçlarını 2002'de yayınladığı bir araştırma, piyasada satılan bu ürünlerin gittikçe arttığını, buna paralel olarak da bu ürünler üzerinde yapılan sahtekârlıkların çoğaldığını göstermiştir. Televizyon, gazete, magazin ve internet vasıtasıyla da pazarlanan ürünlerin birçoğu içinde olması gereken maddeleri yeterli oranda içermemekte, yan etkileri görülmekte, sağlığa hiçbir etkisi bulunmamakta ve bazı ilaçlarla kullanıldığında da tehlikeli yan etkiler göstermektedirler.²⁵⁵ Bütün bu bilgilerin ışığı altında ilaç haline getirilen vitaminlerin daha çok satılması için ilaç firmaları tarafından verilen yanıltıcı bilgilerde, reklamlarda ve promosyonlarda söylenildiği gibi çok geniş alanlarda birçok hastalığı önlediğine ve tedavi ettiğine çok dikkatli yaklaşmak gerekmektedir.

2008 yılında yayınlanan bir rapora göre; 15 bin erkek doktor kendi üzerlerinde uygulanan bir deneye katılmışlar, 10 yıl boyunca E vitamini ve C vitamini almışlar, 10 yıl sonunda bu aldıkları vitaminler 15 bin doktor arasında başta prostat kanseri olmak üzere, kanser hastalığı oranında ortalama kanser hastalığı vakalarına göre bir düşme olmadığı saptanmıştır. Ayrıca 35 bin erkek denek, selenyum ve E vitamini almışlar fakat bir süre sonra deneklerde hiçbir fayda sağlamadığı görüldüncə deney durdurulmuştur.²⁵⁶ Erkekler üzerine yapılan bu denemeden başka, sonuçları Şubat 2009'da açıklanan ve Amerika Seattle'daki Hutchinson Cancer Research Merkezi'nden Dr.

²⁵⁴ Ian Sparks, "Drinking Just one glass of wine a day can increase risk of cancer by 168 % finds shock new study", Daily Mail, 18.02.2009.

²⁵⁵ FDA-2002, "Dietary Supplement Enforcement Report", www.fda.gov/oc/nutritioninitiative/report.html.

²⁵⁶ Roni Caryn Rabin, "Study: Vitamins E and C Fail Prevent Cancer in Men", The New York Times, 13.11.2008.

Marian Neuhouwer'ın yönetiminde yapılan sekiz senelik bir araştırmanın sonucuna göre; menopoz geçirmiş 161.808 kadının bir kısmına temel vitamin karışımları (multivitamin) hap olarak verilmiş, diğer kısmına ise hap şeklinde vitamin takviyesi yapılmamıştır. Sekiz sene sonra vitamin takviyesi yapılan kadınlarda oluşan kalp krizi, kanser ve diğer damara bağlı hastalıklarda vitamin hapi takviyesi almayan gruba göre belirgin bir azalma olmadığı gözlenmiştir.²⁵⁷

Amerika'da yayınlanan Şubat 2009 tarihli Milli Kanser Kurumu Dergisi'nde (The Journal of National Cancer Institute) yayınlanan bir makale, birçok araştırma sonucuna göre vitaminlerin kanser hastalığını önlemede fazla bir etkisi olmadığını belirtmektedir.²⁵⁸ Yalnız bu örneklerde dikkat edilmesi gereken bir durum vardır, o da vitamin takviyesi deneylerinin doğal yoldan besinlerle değil vitamin ilaçlarıyla yapılmasıdır. Bu deneyler, daha sağlıklı olabilmeleri, belli hastalıkları önlemesi için milyarlarca dolar harcanan vitamin haplarının doğal besinlerden alınan vitaminlere göre çok az etkisi olduğunu göstermektedir. İngiltere Kanser Araştırma Enstitüsü (Cancer Research UK), bu ve buna benzer deneylerin çıkardığı sonuçları dikkate alarak vitaminlerin faydalarının gözardı edilmemesine fakat laboratuvarlarda elde edilen vitamin haplarının doğal yoldan alınan vitaminlerle eş değer olmayacağına dikkat çeker.²⁵⁹

Ayrıca suda eriyen C ve B vitaminleri fazla da alınsa vücuttan dışarı atılır fakat yüksek dozda A ve D vitaminleri alındığında vücutta birikip toksin oluşturur. Ayrıca E vitamini ve balık yağı kanı inceltme özelliğine sahip olduğu için kanamaya sebep olabilir.

Mesela mucize bir antioksidan²⁶⁰ olarak sunulan selenyum, çoğu insanda yeteri kadar bulunmaz ancak selenyum eksikliğinin antioksidan gücü azaltabileceği ya da kanser riskini arttırabileceği ya da selenyum desteğinin bazı kanser türlerini önleyeceğini gösteren tatmin edici bilimsel çalışma yoktur. Fakat bütün bunlara rağmen büyük pazar paylarına erişmesinden dolayı vitaminler etki alanlarının

²⁵⁷ "Huge Study boosts disappointment on multivitamins", International Herald Tribune, 09.02.2009, www.ihl.com.

²⁵⁸ Tara Parker-Pope, a.g.m., 16.02.2009.

²⁵⁹ James Randerson, "Keep taking the fruit and veg: Vitamin pills do not reduce cancer risk", The Guardian, 30.12.2008, www.guardian.co.uk.

²⁶⁰ Antioksidan: Okside olmayı, oksijenle bozulmayı önlemek demektir. Oksijen tutularak oksijenle oluşacak istenmeyen tesirlerin önüne geçilir. Mesela demirin paslanması okside olması demektir.

çok ötesinde faydaları varmış gibi gösterilip, bu alanda ilaç firmaları arasında rekabet kızıışmakta ve büyük pazar payı kapma yarışı yapmaktadırlar. İlaç firmalarının skandalları 1950'lerden itibaren özellikle Amerika'da az da olsa duyulurken, onların en büyük ilaç skandalları vitamin üzerinde oynadıkları oyunlarla ortaya çıktı: Kendi firmalarının ilaçlarının reçetelere yazılmasını sağladılar. Daha çok kazanmak uğruna çeşitli kanunsuz yollara başvurmaktan çekinmeyen ve sağlık alanında çalışan ilaç sektörüne ne kadar güvenilebilirdi? Bu sorunun cevabı hiçbir zaman tam olarak verilemeyecektir.

İlaç şirketleri, yeni ilaç araştırmalarından onları test etmeye ve pazarlamaya kadar geçen dönemlerini hep gizlilik içinde yaparlar. Ürettikleri ilaçların yan tesirleri kısa zamanda ortaya çıkarsa ilaçlar piyasadan çekilir fakat ilaçların uzun vadede insanlarda yarattıkları tehlikeleri ölçmek oldukça zordur. Mesela Norveç'te Dr. Marta Ebbing yönetiminde Haukeland Üniversitesi (Haukeland University Hospital, Bergen, Norway) tarafından yapılan araştırma 18.11.2009 tarihli JAMA'da yayınlanmıştır.²⁶¹ Bu araştırmaya göre; daha önce bilinen yüksek dozda folik asit içeren vitaminleri uzun süre kullanan kişilerde kalp ve damar hastalıklarına yakalanma risklerinin yanında kanser riskini de arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Folik asit, suda eriyen B (özellikle B₉) grubundan bir vitamindir. Yeşil yapraklarda yaygın olarak bulunduğundan bu ad verilmiştir çünkü Latince'de folum yaprak anlamındadır. İlk 1950'lerde bira mayasından ve karaciğerden ayrılarak elde edilmiştir. Folik asit metabolizması B₁₂ vitamini metabolizmasıyla yakından bağlantılıdır. Folik asit merkezi sinir sisteminin işleminde hayati bir rol oynar. Folik asit en fazla yapraklı yeşil sebzeler, bira mayası, karaciğer, böbrek, yumurta, zarı alınmamış tahıllar, ceviz, badem, fındık, fıstık, mercimek, ıspanak, yonca, maydanoz, nane, kuru fasulye (baklagiller) ve tohumlu gıdalarda bulunur.

Yetişkinlerde folik asit gereksinimi günlük 400 mcg'dir (mikrogram). Gebelik ve emzirme süresinde 400-800 mcg'ye gereksinim vardır. Günde 1000 mcg ve üzeri folik asidi uzun süre kullanmak sağlık bakımından birçok tehlike arz eder. Hafif folik asit eksikliği toplumda oldukça yaygındır. Daha ağır eksiklik durumlarına ise anemide rastlanır. Folik asit ya da B₁₂ vitamini eksikliği olanlar so-

²⁶¹ "Treatment With Folic Acid, Vitamin B12 Associated With Increased Risk of Cancer", *Death Science Daily*, 18.11.2009, www.sciencedaily.com.

nunda anemik hale gelirler. Anemi belirtileri uyuşukluk, yorgunluk, çaba harcandığında nefes darlığı, deride ve mukozada solgunluktur.

Folik asit, suda eriyen vitaminler grubundan olduğu için fazlası üre yoluyla dışarı atıldığından fazla alımının bir problem doğurmayacağı sanılıyordu.

Amerika'da folik asit takviyesi ekmeklerde 1998'ten beri zorunlu olarak kullanılmaktadır. Bunu bilmeyenler bir de folik asit içeren vitaminleri uzun süre aldığına fazlası vücuttan atılsa da çok miktarda ve uzun süre alınan folik asit bir süre sonra vücuda zarar vermekte, sindirim sisteminde, düzenli uykuda problem yaratmakta, ağızda devamlı bir acı tat hissi bırakmakta, vücutta çinko eksikliği yaratmakta, psikolojik bozukluklara neden olmakta, özellikle kalp rahatsızlığı olanlarda kalp krizini tetiklemektedir.

Son yapılan araştırmalar, fazla ve uzun süre alınan folik asit vitaminin kanseri tetiklediğini, özellikle erkeklerde prostat kanserine yakalanma ihtimalini üç kat arttırdığını göstermektedir.

Bizim bilinçsizce kullandığımız vitaminler faydadan çok zarar getirmektedir. Vitaminler konusunda üzerinde durmak istediğimiz konu, vücudun vitamin ve mineral ihtiyacını kimyasal veya kimyasal olmayan yollarla hap şekline getirilmiş olanların yerine doğal besinlerden tedarik etmektir. Her ne kadar hap şekline sokulmuş vitaminler, mineraller size doğal yollardan yapıldı dense de hap şekline getirilmiş bir mineral veya vitaminin uzun süre dayanması için mutlaka içine koruyucu maddeler konulması gerekmektedir. Dünyada her ne kadar biyolojik çeşitlilik gün gittikçe azalsa da dünya üzerinde 1 milyon bitki türü bulunduğu tahmin edilmektedir. Tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin toplam miktarı ise yaklaşık 20.000 civarındadır (Türkiye'de 500 civarı). Dünya nüfusunun büyük bir bölümü için bitkiler en değerli ilaç kaynaklarıdır.²⁶²

Fitoterapi,²⁶³ hastalıkları taze ve kurutulmuş bitkiler veya onların doğal özütleri ile tedavi etme yöntemidir. Bu bitkiler çeşitli yollarla hap şekline dönüştüğünde, ne kadar doğallığını koruduğu konusunda soru işaretleri taşır. Batı'da bitkisel preparatlar yasa gereği ruhsatlandırma sonrasında satılabilmektedir. Bunun yanında hap şekline

²⁶² Ecz. Nimet Özata, Fitoterapi (Bitkilerle Tedavi) ve Aromaterapi (Uçucu Yağlarla Tedavi), İstanbul, Doğan Kitap, 2009.

²⁶³ Fitoterapi: Yunanca phyton: bitki, therapeia: tedavi kelimelerinden oluşmuştur.

girmese de taze ve kurutulmuş şekilde alınan bitkisel ilacın da belli dozlarda olanı tedavi edici özelliği, yüksek dozlarda ve yanlış şekilde kullanıldığında toksin (zehir) etkisi göstereceği göz önünde bulundurulmalıdır. Uygunşuz şartlarda saklanan doğal materyallerde bile bazı toksik maddelerin oluşma imkânı vardır. Her şeye rağmen bitkisel ilaçların yan tesiri sentetik yollardan yapılmış ilaçlara göre çok daha azdır. İster doğal ister endüstriyel (sentetik) şekilde üretilmiş olsun, ilaç kullanımı muhakkak uzman kişiler tarafından yapıp yönlendirilmelidir. Doğal bitkisel ilaçların tesirleri sentetik yolla yapılmış ilaçlara göre 2-3 hafta gibi daha uzun sürede görülür. Bütün bunların yanında doğal tedavi yollarının çok pahalı olan ilaçlarla yapılan tedavilerden çok daha ucuz ve çok daha az yan tesirleri vardır.

Bir Faydası Olmayan Vitamin Haplarının Pazarlanması

*ABD’li uzmanlar, 2013 yılında, Amerikan halkına, bir faydası olmayan vitamin haplarına paranızı boş yere harcayarak sokağa atmayınız diye uyarıda bulundular.*²⁶⁴

Şimdi gelelim ilaç firmalarının vitaminler üzerinde oynadıkları oyunlarına. Vitamin hâpı pazarı oldukça büyük bir pazardır. Yalnız ABD’de vitamin ve mineral takviye ilaçları 2010 yılında 28 milyar dolarlık satış cirosuna erişti. Böyle kolay ve büyük para kazanılan pazarı ilaç firmaları kaybetmek istememekte, bunun için de bazı vitamin hâpı üreticileri bu alanda her türlü kanunsuzluğu sergilemektedirler.

İlaç firmaları oyunlarını iki alanda geliştirirler; birincisi doktorları, ilaç uzmanlarını satın alarak onları kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettirirler hatta bilimsel gerçeklerle bağdaşmayan makaleler yazdırırlar. İkincisi ise ilaçlarını daha çok ve daha pahalı satmak için çeşitli taktikler geliştirirler. Mesela ilaç şeklinde değil de doğal yolla alınan bazı vitaminler, enzimler veya mineraller hakkında olumsuz yazılar yazdırırlar (aslında çıkarları doğrultusunda her türlü medikal konuda). 24 Mart 2006 tarihli British Medical Journal’da Dr. Lee Hoper ve birkaç meslektaş Omega-3’ün meta-analiz incelemeleri

²⁶⁴ Dr. Eliseo Guallar, “Physicians urge Americans to stop wasting money on vitamin and mineral supplements”, *Annals of Internal Medicine (AOIM)*, Aralık 2013; Lisa Collier Cool, “Physicians Urge Americans to Stop Wasting Money on Supplements”, Health Blogs Main, 16.12.2013, <http://daniel-farm.com/physicians-urge-americans-to-stop-wasting-money-on-supplements-yahoo-health/>.

konusunda bir makale yayınlarlar.²⁶⁵ Meta-analiz, hâlihazırda yapılmış bir çalışma üzerine yapılmış diğer inceleme demektir. Bu makalede Omega-3 ihtiva eden, insana oldukça faydalı balık yağının bir faydası olmadığı anlatılmaktadır.

Mesela Avrupa’da C vitamininden sonra en çok kullanılan E vitamindir.²⁶⁶ E vitamininin doğal yollardan alınması, ilaç firmalarının en çok sattığı kolesterol ilaçları başta olmak üzere kalp hastalıklarıyla ilgili ilaçlar için de büyük tehlike arz ediyordu. Bu vitaminin gereğinden fazla alınması halinde birkaç gün içinde dışkı ve idrar yoluyla vücuttan atılmasına rağmen,²⁶⁷ bu vitamin fazla kullanıldığında ölüm tehlikesine yol açabileceği konusunda Dr. E. R. Miller ve çalışma arkadaşları 2005 yılında bir makale yayınlarlar.²⁶⁸ Bu makale E vitaminin bugüne kadar yaptığı şöhreti yok etmek için yazılmıştı. Makale bilimsel değerden çok E vitamini konusunda panik yaratıp bu vitaminden uzak tutmak amacı taşıyordu.²⁶⁹ Son araştırmalar, E vitamininin kanı sulandırıcı, kanda pıhtı oluşumunu engelleyici etkisinin en az Heparin kadar olduğunu göstermektedir.²⁷⁰ İlaç firmaları bu gerçeklerin fazla duyulmasını istememektedirler.

²⁶⁵ L. Hooper, R.L. Thompson, R.A. Harrison, C.D. Summerbell, A.R. Ness, H.J. Moore, “Risks and Benefits of omega-3 fats for mortality, cardiovascular disease and cancer”, Systematic Review, British Medical Journal, 2006, 332 (7544), s. 752-760.

²⁶⁶ Frost&Sullivan, Market Research, 2006.

²⁶⁷ İnsan vücuduna alınan çoğu şeyin fazla miktarda alındığında bir yan etkisi vardır. Su bile 10 litre içerseniz ölüme sebebiyet verir. E vitamini aşırı kullanılması halinde baş ağrısı, hiper tansiyon, mide bulantısı, ishal, gaz, taşikardi ve bayılma gibi yan etkilere neden olabiliyor. Kanı incelttiğinden, çok alındığında kanamalara da neden olabiliyor. Çok alındığında ölümlere sebep verdiği konusu ise çok abartmalı bir görüştür. E vitaminin temel görevi antioksidan etkisidir. E vitamini bitkisel tohumlarda, buğday tanesinde, yumurtanın sarısında, karaciğerde, yeşil bitki sebzelerde, zeytinyağında, balıklarda, ceviz başta olmak üzere kuruyemişlerde bulunur.

²⁶⁸ Edgar Miller, R. Pastor-Barriuso, D. Dalal, R.A. Riemersma, L.J. Appel, E. Guallar, “E Meta-analysis: high dossage vitamin E supplementatiton may increase all-cause mortality”, Annals of Internal Medicine, 2005, 1542 (1), s. 37-46.

²⁶⁹ Dr. Robert Verkeck, “Big Pharma’s Bogus Attack on Omega 3 & Other Vitamin Supplements”, 19.04.2006, www.organicconsumers.org.

²⁷⁰ S. Huraib, D. Tanimu, F. Shaheen, F. Hejaili, C. Giles, V. Pagayon, “Effect of Vitamin E Modified Dialysers on Dialyser Clotting Erythropoietin and Heparin Dosage: A Comperative Crossover Study”, American Journal of Nephrology, 2000 Vol. 20, No. 5.

Vitaminler üzerinde dönen oyunları, ilaç firmalarının kendi çıkarları doğrultusunda medyayı ve sağlık endüstrisini kullanarak nasıl halkı yanlış bilgilendirip yanlış yönlendirdiğini anlatan, en son yayımlanmış (2009) kitaplardan biri Amerikalı Dr. Jeffrey Dach'ın yazdığı "Doğal İlaç 101: Medikal Enformasyon Savaşını Nasıl Kazanıp Sağlığınızı Kendi Elinize Alırsınız?"²⁷¹ adlı eserdir. Burada bir taraftan doğal ilaçların insan hayatında ne kadar önemli rol oynadığını, diğer taraftan ilaç firmalarının endüstriyel yolla ürettikleri ilaçlarının da ticari kâr sağlamada ne kadar önemli yer tuttuğunu gözler önüne serer.

Dünyada ilaç sektörü ve firmaları daha çok kâr yapmak için yaptıkları kanunsuz girişimlerden dolayı belki de hakkında en çok şikâyet olunan, mahkemelerde sayısız davaları olan ve yüzlerce milyon hatta milyarlarca dolarlık cezalar ödeyen sektörlerdir. İlaç firmalarının küresel alanı kaplayan sahtekârlıkları geniş olarak 1990'larda kamuoyu tarafından duyulmaya başlandı. BASF ve Roche (Hoffman La Roche) gibi birçok büyük ilaç üreticisi ve en üst yöneticileri Mayıs 1999 yılından başlayarak Amerikan mahkemelerinde (U.S. Justice Department) ve Amerika'dan ayrı olarak Avrupa Birliği'nde Kasım 2001'de milyonlarca dolarlık cezalara çarptırıldılar. Fakat ilaç firmalarının yaptıkları oyunlar ve sahtekârlıklar çok önceki yıllara kadar uzanıyordu, bu çok ufak bir yansımasıydı çünkü yaptıklarının çok azı ortaya çıkarılabiliyor, gizli kapaklı yaptıklarının büyük bir kısmı ne kamuoyuna ne de mahkemelere yansıyor. İlaç firmalarının büyük oyunları, vitamin alanında oynadıkları oyunların ortaya çıkıp milyonlarca dolar ceza yemeleriyle fark edilmeye başlandı.

Vitamin üreten belli başlı büyük ilaç firmaları bir araya gelerek gizlice aralarında anlaşıp yüksek vitamin fiyatları belirliyorlardı. Kartel oluşturarak vitamin fiyatlarını yüksek olarak belirleyen grubun başında İsviçreli ilaç devi Roche vardı. Bu firma, C vitamininin endüstriyel olarak üretimine 1934 yılında başlamış ve vitamin üretimi alanında lider kuruluş olmuştur. Roche'un vitamin fiyatları üzerinde oynadığı oyunlar 1970'lerin başında anlaşılmış, 1973 yılında mahkemeye verilmişti ama o dönemde bir sonuca varılamamıştı.²⁷² Yaptıkları skandallar ortaya çıkınca, 2002 yılında vitamin üretim bölümünü sattılar. Bu yıla kadar vitamin satışları senede 2 milyar doları geçiyordu.

²⁷¹ Jeffrey Dach, *Natural Medicine 101: How To Win The Medical Information War and Take Control of Your Health*, USA, Book Surge Publ., 2009.

²⁷² David Barboza, "Tearing Down The Facade of Vitamin Inc.", *The New York Times*, 10.10.1999.

Roche'un ilaçlar üzerindeki oyunları 2000 yılında son bulmadı. 2002 yılına gelindiğinde Roche'un idarecileri ödeyecekleri cezaların toplamının 3 milyar doları geçeceğini tahmin edip ona göre hazırlık yapıyorlardı.²⁷³ 1990'ların sonlarına doğru Roche'un Amerika'daki vitamin cirosu 3 milyar doların biraz üzerindeydi ama yıllar ilerledikçe yaptıkları kanunsuzluklar ortaya çıkıp mahkemelerde suçlu bulununca, açgözlülüklerinden dolayı Amerika'daki vitamin cirolarının bile üzerinde ceza vermek zorunda kalacaklardı. 1997 yılında başta Roche firması ve bir düzineden fazla ilaç ve kimya firması, başta vitaminler olmak üzere sitrik asit (E330)²⁷⁴ ve hayvan yemlerine katkı maddesi olarak kullanılan, vücudun ihtiyacı olan aminoasitlerden biri olan lizin kanunsuz bir şekilde kartel oluşturarak bütün dünyada çok pahalıya satılmasına sebep olmasından dolayı Amerika'da ceza almaya başladılar. İlk cezalar sitrikasit ve lizin için gelir. Roche 14 milyon dolar, Haarmann Reimer 50 milyon dolar ve Archer Daniels Midland (ADM) 100 milyon dolar cezaya çarptırılır.²⁷⁵

1990'larda Dr. Kuno Summer, Roche (Hoffmann La Roche) ilaç firmasının vitamin ve bazı kimyasallar bölümünün başındaki kişiydi. Mart 1997'de FBI tarafından sorguya çekildiğinde, sitrikasit fiyatlarının yüksek olarak belirlenmesinde bir rol oynadığını kabul etmiş fakat bu konuda diğer üreticilerle beraber bir kartel oluşturulduğunu inkâr etmişti. Fakat işlerin gittikçe ciddileştiğini gören bu kartelin üyelerinden Rhone-Poulenc firmasının idarecileri baklayı ağızlarından çıkarmaya başlayınca Kuno Summer, 100.000 dolar para cezasına ve dört aylık hapis cezasına çarptırılır. Yine Roche'un vitamin departmanından Dr. Roland Bronnimann, 150.000 dolar para cezası ve beş ay hapis cezası alır. Roche hemen medyaya bu iki uzmanın firmadan uzaklaştırıldığını bildirir.²⁷⁶ Olay hemen yayılmaya başlar; Roche'tan sonra dünyada ikinci büyük vitamin üreticisi olan Alman ilaç firması BASF'ın birkaç yöneticisi de benzer cezalara çarptırılır.

²⁷³ Alison Langley, "Roche Increases Reserves For Price Fixing Lawsuits", The New York Times, 11.10.2002.

²⁷⁴ Gıda endüstrisinde asit (pH) dengesini sağlamak için yaygın olarak kullanılır ayrıca C vitamini gibi antioksidanların aktivitesini artırır.

²⁷⁵ USA Today, 10.07.2000.

²⁷⁶ John M. Connor, "Global Price Fixing: Our Customers Are the Enemy", New York, Springer Publ., 2002, s. 551; National Law Journal, 18.09.2000, B, 11.

1990'ların sonunda vitamin fiyatları yüzde elli ucuzladı.²⁷⁷ Vitamin kartelleri; A, C, E, B grubu ve karışık vitaminler ile lizin, sitrikasit fiyatlarını çok yüksek tutarak 1988-1999 yılları arasında toplam 39 milyar 771 milyon dolarlık satıştan 7 milyar 710 milyon doların üzerinde haksız kazanç elde etmişlerdi.²⁷⁸ Kısaca halkı soymuşlardı. Bu soygunda her derde deva olarak sunulup halkı sömürdükleri vitamin hapları da başrollerden birini oynamıştı. İlaç ve kimyasal firmalar, 1996-2000 yılları arasında küresel olarak ilaç fiyatlarını yüksek tespit etmelerinden dolayı toplam 4 milyar 612 milyon dolar civarında para cezasına çarptırıldılar. Bu firmalar Amerika, Almanya, İngiltere İsviçre ve Japonya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kapsıyordu. Bunlardan birkaç tanesinin çarptırıldıkları cezalar şöyleydi:

Archer Daniels Midlands 368,1 milyon dolar,
Ajinomoto/Heartland 60,4 milyon dolar,
Kyowa Hakko Kogyo 42,6 milyon dolar,
Hoffmann-La Roche, 2 milyar 33 milyon dolar,
BASF AG 885 milyon dolar,
Takeda Chemical Industries 283 milyon dolar
Bayer AG /Haarmann Reimer 192,3 milyon dolar,
Aventis/Rhone Poulenc 35 milyon dolar,
Cargill 15 milyon dolar²⁷⁹

Bu cezaların hiçbiri bu oyunları devamlı oynayan ilaç firmaları üzerinde fazla caydırıcı etki yapmıyor; onlar dünyanın her yerinde bu tip oyunlarına devam ediyorlar. Bu cezalar caydırıcı olsaydı hâlâ en büyük ilaç firmaları bir sürü yolsuzluktan dolayı ceza yer miydi? Dünyanın en büyük ilaç firmalarından olan Pfizer, Eylül 2009'da kanunsuz şekilde yaptığı ilaç satışı ve promosyonundan dolayı Amerika'da 2,3 milyar dolar para cezası öder miydi? Bu örnekler hiç bitmez. En çok yakalandıkları ve büyük cezalar aldıkları yer ise ABD'dedir.

²⁷⁷ John M. Connor, a.g.e., s. 538.

²⁷⁸ a.g.e., s. 553.

²⁷⁹ a.g.e., s. 531.

DEPRESYON HASTALIĞI VE İLAÇLARI ÜZERİNDE DÖNEN OYUNLAR

Tüm ilaçlar toksin (zehir) ihtiva eder, onların toksin etkilerini azaltan dozajlarıdır.

Psikiyatrik sorun yerine artık depresyonda olmak veya depresyon geçirmek ifadeleri kullanılmaktadır. Bu ifade, aslında tam hasta olmayıp geçici bir can sıkıntısı ve bir takıntıdan başlayıp daha geniş ruhi bir depresyon durumlarını da kapsayan geniş bir spektruma sahiptir. Çevremizde televizyonlar, bilgisayarlar, kablosuz internet, cep telefonları ve bunların vericileri vasıtasıyla kapalı ortamlarda ve dışarıda oluşan elektromanyetik alanlar ile çeşitli şekilde gıdalardan, ağızımızdaki titanyum implantlardan, metal kapsamlı takma dişlerden, mutfak aletlerinden aldığımız ağır metaller, metal iyonlar, fastfood gıdalar, gıdaların içindeki katkı maddeleri, vitamin, mineral eksikliği, aldığımız ilaçlar, kötü beslenme alışkanlıkları ve hareketsizlik son yıllarda bilim adamlarının depresyonu tetikleyen ögeler ve çevresel faktörler olarak üzerinde durdukları konulardır.²⁸⁰

Dünyada depresyon ilaçlarında büyük artış vardır. Amerika'daki istatistiklere göre (National Center for Health Statistics / NCHS), antidepresan ilaçları Amerika'da reçeteye satılan ilaçların başında geliyor. Bu ilaçlar Amerika'da yüksek tansiyon, kolesterol, astım, baş ağrısı ilaç satışlarını geçmiş durumdadır. 2005 yılında Amerika'da 2,4 milyar ilaç reçetesi yazılmış ve bunun 118 milyonu antidepresan ilaçları teşkil ediyor.

²⁸⁰ 2-4 Ekim 2009'da Ürgüp-Nevşehir'de, çevresel etkenler, mikroorganizmalar, ağır metaller, elektromanyetik alanlar, ilaçlar ve beslenme gibi konuları ele alan 'Çevresel Faktörlerin Nörolojik Hastalıklara Etkisi' adlı sempozyum ve burada sunulan ilginç bildiriler bu alandaki çalışmaların geliştiğine dair bir örnektir.

Türk Psikiyatri Derneği'nin açıklamasına göre; Türkiye'de 2003 yılında 14 milyon kutu antidepressan satılırken, bu rakam 2007 yılında 27,5 milyon, 2008'de ise 30 milyon kutuya çıkmıştır.²⁸¹ Depresyonun çok çeşitli tariflerini yapmak mümkündür. Depresyonda olan kişi çok kısa sürede de olsa aşırı mutluluk belirtileri gösterebilir ama bu bilinçli olmayan, belli bir temele dayanmayan, kısa süreyi kapsayan bir durumdur ve hemen sonra çok mutsuz bir ruh hali sergileyebilir ve bunları sık periyotlarda tekrarlayabilir.

Depresyon, modern dünyanın her köşebaşında karşınıza çıkan bir yaşam türü olmaya başladı. Teknolojinin hızla gelişmesi, insanın hızla gelişen çevresine yabancılaşması, insanların daha çok bireyselleşmesi, sosyal ilişkilerin azalıp yüzeyleşmesi, dünyada depresyon hastalığını gittikçe arttıran nedenlerden bazılarıdır. Depresyon hastalığı; sosyal, psikolojik ve biyolojik faktörlerin bir sonucudur. Kişide kalıtsal, çevresel, hormonal, duygusal nedenlere bağlı bir çöküntü halidir.

Yoğun stresle tetiklenebilir. Bu durumda stres yaratan faktörler ortadan kalkarsa kişide düzelme olabilir. Depresyon; duygusal, zihinsel ve bedensel bazı belirtilerle artık çok geniş medikal terimleri kapsayan bir hastalık çeşididir. Dikkat ve konsantrasyon eksikliği, takıntı, kaygı (anxiety), sosyal ilişkilerden uzaklaşma, karamsar, ümitsiz olma, sık sık davranış değişikliği, aşırı sinirlilik veya aşırı içine kapanma, kafaya devamlı bir şey takma gibi birçok belirtisi vardır. Depresyonun da hafifinden (minör) ağır (majör) olanına kadar değişik seviyeleri vardır.

Depresyonun bedende beliren genel semptomları, uykusuzluk ve yorgunluktur. Zihinde ise kararsızlık, olumsuz düşünceler, konsantrasyon eksikliği, takıntı gibi semptomlarla ortaya çıkar. Alkol ve uyuşturucuya yönelme, aşırı duygusal eğilimler, duygularda sık sık değişim, çevresinde bulunanlarla oluşturduğu kırıcı diyaloglar gibi durumlar gözlenebilir.

Psikiyatrik hastalıklar da birçok değişken rol oynar (multifaktöriyel), burada kişinin genetik mirası da çok önemlidir. Birinci derece yakın akrabalarda ağır psikiyatrik hastalıklar bu genetik mirasın aktarılmasında önemli rol oynar. Depresyon veya psikiyatrik bir bozukluk halinde olmanın çeşitlerinin tam olarak hangi sınıfa

²⁸¹ Beril Özcan, "Antidepressan kullanımını kriz ve psikiyatrislerin ilgisizliği arttırdı", Hürriyet, 30.08.2009.

girdiğini teşhis etmenin zorlukları öncelikle bu genetik mirasın iyi takip edilmemesinden, gelişen gen teknolojisinden bu konuda tam olarak faydalanılmamasından; ikinci olarak da düşünce, davranış ve duygularımızı belirleyen beynin işleyiş mekanizmasının çok az bir bölümünün anlaşılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı depresyon ve psikiyatri ile ilgili bulgular her ne kadar son yıllarda çok hızlı bir gelişme göstermişse de beynin biyokimyasındaki bazı sapmalar gelişmiş teknolojik tarama/görüntüleme cihazlarıyla nispeten tespit edilebiliyorsa da psikiyatrik hastalıkların tam olarak nedenleri ve tedavileri konusunda hâlâ yeterli bilgilere sahip değiliz.

Ayrıca bu hormonların oluşumunda birçok besin maddesinin ve vücudun metabolik katkısının da büyük önemi vardır. Alınan besin maddelerindeki yetersizlik veya metabolik bozukluk bu hormonların üretimiyle ilgili aksaklıklara neden olabilir. Genel olarak ruh sağlığı hekimlerinin ne kadarının, kişilerin yakınmalarının yanında, onların aldığı besin değerlerini veya metabolik bozukluklarını kontrol ettirip ona göre teşhis koyduğu bilinmemektedir. Şu anda bazı kişilerin neden yeterli miktarda serotonin gibi mutluluk veren hormonlar üretmediği konusunda elle tutulur bir bulgu yoktur.

Depresyon İlaçları: Antidepresan Terörünün Başlaması

Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor: Depresyon konusunda geliştirilen ilaçların psikiyatrik hastalıklara kalıcı bir çözüm getirmediğinin bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca intihara ve öldürmeye itme, beyinde kalıcı hasarlara neden olma gibi birçok tehlikeli ve ölümcül yan tesirleri olduğundan, bu konuda tam kalıcı bir çözüm getirme oldukça uzun zaman alacağı benzermektedir. Mesela beyinde bulunup pozitif ruh gelişimini destekleyen serotonin, dopamin gibi hormonların geri dönüşümünü önleyerek depresyonu tedavi etmeye çalışan ilaç türleri de geliştirilmiştir.

ABD’li Prof. Dr. Irving Kirsch, Harvard dâhil pek çok üniversitede ders veriyor. Şu an İngiltere’deki Hull Üniversitesi’nde çalışan Kirsch, depresyon tedavisinde antidepresan kullanılmasını kesinlikle reddediyor. 2009’da yazdığı “The Emperor’s New Drugs: Exploding The Antidepressant Myth” (İmparatorun Yeni İlaçları: Antidepresan Mitini Çürütmek) adlı kitabında Kirsch, bu ilaçların büyük zarar-

ları olduğunu öne sürüyordu. Dr. Kirsch'e göre antidepresanlar gençlerde intihar riskini artırıyor. Antidepresan kullanan kişilerin yüzde 80'inde cinsel fonksiyon bozukluğu görülüyor. Hamilelikte kullanılırsa otizm riski üç kat artıyor. Bu ilaçlar bağımlılık yaşıyor, bırakıldığı takdirde hastalık nüksediyor. Dr. Kirsch'in antidepresanlar hakkında söyledikleri doğrudu; eksiği var fazlası yoktu.

İlk depresyon ilaçları 1950'lerde başladı. Mesela 1956 yılında verem ilacı üzerinde çalışılırken bir tesadüf sonucu bulunur ve 1958 yılında Iproniazid adıyla piyasaya sunulur; bu mutluluk hapının 1960 yıllarının başında toksik bir yan etkiye sahip olduğu anlaşılınca piyasadan çekilir. Iproniazid gibi ilaçlar monoamin oksidaz (monoamine oxidase inhibitors) (tutucular) kategorisinde sınıflanır. Bu tip ilaçlar sinir sisteminin içinde bulunan monoamin oksidaz adlı kimyasal maddeyi (belli enzim grupları) bloke eder, bir nevi onu tutucu, önleyici işlev görürler. Monoamin oksidaz, beyinde kişiye yansıyan olumlu duyguları ve bazı bedensel işlevleri düzenleyen nörotransmitterler adı verilen serotonin, norepinefrin gibi mutluluk veren hormonları metabolize eder ya da yıkar.

Bu ilaçlar, monoamin oksidazı tutarak mutluluk arttıran hormanların düzeylerini yükseltip depresyonu iyileştirmeye çalışırlar. Fakat sonradan bu grupta ilk piyasaya çıkan ilacın vücutta zehirlenme yapma gibi birçok yan etkileri ortaya çıkınca Iproniazid piyasadan çekildi. Onun yerine yine aynı gruptan Isocarboxazid (Marplan) sonra da Penelzine (Nardil) gibi antidepresan ilaçlar devreye girmiştir. Bu tip ilaçların hepsinin zehirleyici riski oldukça yüksek olduğundan, alınacak doz ayarları çok önemlidir. Böyle ilaçlar kullanıldığında alınacak gıdalara dikkat etmek gerekmektedir. Alerjiden ani yükselen tansiyona kadar birçok yan etkilere sebep olabilir. Bu gruptaki antidepresanlar alındığında fermantasyonlu ve yüksek kafein değeri olan birçok gıdadan, alkolden uzak durulması gerekmektedir. Bu gruptaki antidepresan ilaçların kullanımı, çok ağır yan etkilerinden dolayı gittikçe azalmaktadır.

Bu bilgi eksikliklerinden dolayı psikiyatri hastaları çoğunlukla tam tedavi edilememekte, sadece semptomları belli bir süre gidermektedir. Temel nedenin nasıl ortadan kaldırılacağı henüz bilinmediğinden, ilaç tedavisi kesildiğinde hastalığın durumuna göre büyük bir oranda nüksetme ihtimali bulunmaktadır. Burada en tehlikeli durum, anti-depresyon ilaçlarının 1980 sonlarından itibaren büyük

pazar alanı bulmasıyla, bu çok kârlı alanda ilaç firmaları arasındaki rekabet artmış, antidepresan ilaçları tatbik edilmeden iyileşebilecek hastalara bile yan tehlikeleri oldukça çok olan antidepresan ilaçları verilmiş ve bu alan gençlere ve çocuklara kadar genişletilmiştir.

Depresyon veya psikiyatri ilaçlarına genelde antidepresanlar veya antipsikotik (antipsychotic) ilaçlar deniliyor. Bu ilaçların temel fonksiyonu serotonin ve norepinefrin gibi sinir hücreleri arasında bilgi alışverişini sağlayan, kısaca beyindeki olağan aktivitelerde çok önemli rol oynayan mesajların iletilmesine yardımcı olan kimyasalların artmasına yardımcı olur. Depresyonunun temel sebeplerinden birinin beyindeki kimyasal dengelerin/oranların bozulmasından olduğu düşüncesindeler.

Doktorlar, nörotransmitterler adı verilen kimyasal bilgi ve haber aktarıcılarının beyinde azalmasının depresyonu tetiklediği görüşündeler. Beyindeki temel haber aktarıcılardan başlıcaları *serotonin*, *norepinefrin*, *dopamin*, *endorfin*, *melatonin* olarak adlandırılıyor. Her ne kadar serotonin ve norepinefrinin beyinde yeterli olarak bulunmamasının depresyona yol açtığı kesin olarak ispatlanamamışsa da doktorlar bu kimyasalların beyinde azalmasının depresyonu tetiklediği görüşündeler. Fakat şurası bir gerçek ki bu kimyasallar beyinde kişinin pozitif duygularını ve davranışlarını olumlu etkiliyor. Depresyon ilaçlarının çoğu da beyindeki bu kimyasalların özellikle serotoninin artmasına yardımcı olmaktadır.

Çikolata, muz, fındık, fıstık ve balık gibi birtakım gıdalar *serotonin* içerdikleri için beyni zinde ve mutlu tutmaya yönelik etkileri vardır. Mutlu beyin de iyi çalışır. Güneş ışığı, beyindeki mutluluk hormonu serotoninin salgılanmasına yardımcı olan diğer önemli etkenlerden biridir.

Ayrıca spor, müzik gibi olumlu hobiler ve aktiviteler beyni besler. Spor, beyinde haz duygusu veren ve mutluluk yaratan *endorfin* hormonu salgısını artırır. Sevmek, sevgi dolu olmak da *endorfini* arttırmaktadır. Mutsuzluk, mutluluk hormonlarını aşağı çeker ve depresyona yol açar. Antidepresan ilaçlar da bu mutluluk hormonlarının yeniden dengeye gelmesini sağlamaya çalışır. *Endorfin* aslında beyin dokularında bulunan, morfin gibi güçlü ağrı kesici özelliği olan bir grup proteinin ortak adıdır. Ayrıca vücuttaki ağrıların şiddetini de azaltmaya yardımcı olmaktadır.

Depresyon ilaçları hiçbir zaman beynin doğal olarak ürettiği serotoninin yerini alamaz. Belli derecede psikolojik bozuklukları ve depresyonu, ilaç tedavisi olmadan da tedavi etmek mümkündür. Uzman doktorlarla konuşarak, psikoterapi ile klinik hipnoz yöntemiyle (hipnoterapi), aşırı alkol tüketiminden ve stresli ortamlardan uzak durarak, egzersiz yaparak, hobiler yaratarak belli derecedeki depresyonları tedavi etmek mümkündür.

Ayrıca daha önce belirttiğimiz gibi yoğun stresin sebep olduğu depresyon durumu da stres ortamının ortadan kalkması veya stresle psikolojik olarak nasıl mücadele edileceğini öğrendikten sonra, bu semptom da rahatlıkla ortadan kalkar. Antidepresan ilaçları genelde 4-6 ay civarında kullanılmaktadır. Hastanın durumuna ve doktor tavsiyesine göre bu süreler uzatılabilmektedir fakat çok uzun süre kullanılan antidepresanın her ilaçta olduğu gibi yan tesirlerinin artması tehlikesi vardır. Cinsel isteksizlik bunlardan bir tanesidir. Antidepresan alanlar kesinlikle alkol kullanmamalıdır. İstatistikler göstermektedir ki depresyona yakalanma kadınlarda erkeklere oranla nerdeyse iki mislidir.²⁸²

Antidepresan ilaçlar, beyindeki hangi kimyasal grubun etkili olduğuna göre çeşitli gruplara ayrılmışlardır. Monoamin oksidaz tutucuları (monoamine oxidase inhibitors / 'MAOIs') bunlardan bir tanesidir. MAOIs grubundaki antidepresan ilaçlar aslında 1957-1970 yılları arasında gelişimlerini tamamlayıp arkalarında yan etkilerinden dolayı birçok can kaybına da sebep olarak yerlerini başka grup antidepresan ilaçlara bıraktılar. Dünyada kolesterol düşürücü kalp ilaçlarından sonra en çok satılan ilaçlar depresyon ilaçlarıdır.

1980'lerin sonlarında ortaya çıkıp 1990'ların başında yaygınlaşan, bugün için en çok kullanılan antidepresan ilaçlar beyindeki serotoninin seviyesini arttıran 'seçici serotonin geri alım inhibitörleri' (selective serotonin reuptake inhibitors / SSRIs) grubudur.²⁸³

²⁸² "Depression: How medicine can help", www.familydoctor.org.

²⁸³ Bu tıbbi terimleri normal okuyucunun kolaylıkla anlaması oldukça zordur. Anlaşılmasına yardımcı olmak için biraz açıklama getirmek gerekmektedir. 1970 yılında Eli Lilly Araştırma Laboratuvarı'nda beyinde serotonin miktarını arttıracak ve serotonin salgılandıktan ve sinir iletili olarak görev yaptıktan sonra ortamdaki geri alınan enzimleri seçici olarak engelleyen (inhibe eden) bir ilaç bulmak üzerine araştırmalar yapılır. Buradaki geri alınmayı engelleme, inhibe etme konusuna da açıklama getirmek gerekiyor. Sinir hücreleri arasında bilgi iletişimi için kullanılan sinir iletilicileri gerekli işlemleri yaptıktan sonra geri alınırlar. Dolayısıyla aynı işlem defalarca tekrar etmez. Serotonin için

Bu depresyon ilaçları o kadar gelişmiştir ki bu konuda internet üzerinde bloklar açılmış, depresyondan mustarip birçok kimse (daha çok gençler) birbirleriyle bu bloklar üzerinden hastalıklarını, aldıkları ilaçlar ve bunların etkileri konusunda fikir alışverişi yapmaktadırlar.²⁸⁴ Billhassa depresyonla ilgili bloklar gerçekten diğer bloklara nazaran daha içtendir ve birbirleriyle duygularını ve düşüncelerini daha açık şekilde paylaşılmaktadırlar.

Özellikle hafif depresyon geçirenlerin toplumdan soyutlanmayarak, onları daha iyi anlamaya çalışarak, sosyal ağlarını geliştirmelerine yardımcı olarak iyileştirilmeye çalışılması yalnız uzmanların değil hepimizin görevi olmalıdır. Hafif depresyonun sınırları o kadar belirsizdir ki gerçekte depresyonda olmayan ve ilaç tedavisi olmadan gayet basit metotlarla düzelebilecek kişiler bile hasta kategorisine sokulup bu haplardan almaktadırlar.

Mesela basit bir sıkıntı ve kaygı, depresyon kategorisine sokulup ilaç yazılabilir; bu tamamen doktorun kendi inisiyatifine kalmış bir durumdur ve bunun dışarıdan kontrolü de hemen hemen imkânsızdır. Reçeteyle bu hapların kullanımının çocuklarda da yaygınlaşması işin diğer kaygı verici boyutudur. Bu ilaçlar için hedef kitleye çocuklar da sokulmaktadır. Çevresinde veya işyerinde basit bir uyum sorunu yaşayan, kendine uygun arkadaş bulamamanın sıkıntısını çeken, dünyadaki olumsuz gelişmelere karşı çok hassas ve duyarlı kişiler dahi depresyon kategorisi içine sokulup antidepresan haplar verilebilmektedir.

bu geri alım işlemi gerçekleştirilen enzim eğer seçici olarak durdurulur veya engellenirse (inhibe) serotonin miktarını arttırmadan serotoninin ortamda kalma süresi uzatılarak etkisi de artırılabilir. 1976 yılına gelindiğinde Eli Lilly ilaç firması araştırmalarında Fluoksetin ismi verilen molekülün serotoninini seçici olarak inhibe ettiği belirlenir. 1987 yılında piyasaya sürülmeye hak kazanır; 1990'lı yıllarda da Prozac ticari ismiyle Eli Lilly'e milyar dolarlar kazandırmaya başlar.

²⁸⁴ Bu tip bloglarda depresyona giren kişilerin ne gibi bilgileri paylaştığına baktığımda, bir yoruma çok güldüm. Depresyon ilacı alan bir genç kız ile erkek karşılıklı duygularını paylaşıyor ve erkek şöyle anlatıyor: “Uzun süre kepeklik suratlı, bunalım bir kızla çıkıyordum. Depresyonda falan da değildim. Bu kızla her buluşmamızda, her telefon görüşmemizde onun problemlerini çözmeye kendimi adanmıştım. Onun problemlerini çözmeye çalışırken muhtemelen bundan dolayı ben de depresyona girdim. Şimdi bir depresyon ilacı içiyorum (ismini vermiyorum), bu ilaç beni geçici de olsa rahatlatıyor. Emin ol bu ilacı aldıktan sonra yanımda anam ölse umurumda değil.”

Antidepresan İlaçları ve Yarattığı Gerçek Terör

Bu grubun içindeki meşhur antidepresan ilaçları başta *Prozac* olmak üzere *Celexa*, *Lexapro*, *Seroxit/Paxil*, *Zoloft*, *Luvax*, *Zyprexa*, *Effexor* olarak sayabiliriz. Bu sınıftaki antidepresanlar duygularımıza ve davranışlarımıza olumlu bir hava veren, bir nevi mutluluğumuzun artmasına yardımcı olan, mesaj iletici bir kimyasal olduğu kadar doğal bir hormon olan serotoninini arttırmakta veya belli bir seviyede tutmaktadırlar. Böylece kişi daha enerjik, daha canlı, daha mutlu bir hale gelebilmektedir.

Bu tip ilaçlar bu tip hasta kategorisinin yayılmasına paralel olarak artmakta, üretici ilaç firmasına milyar dolarlar kazandırmaktadır. Başta *Prozac* olmak üzere diğer depresyon ilaçlarını kullananların bu ilaçlardan dolayı intihar, adam öldürme, intihara teşebbüs, yaralama ve şiddete yönelme gibi birçok psikolojik bozukluklara itildiklerinin Amerika'da yargıya yansımış kayıtlarını "ssristories.com" web adresinden takip edebilirsiniz.

Dünyada 17 milyondan fazla kişinin kullandığı, 1996 yılında piyasaya çıkan, üreticisi Eli Lilly firmasının gelirinin üçte birini tek başına sağladığı *Zyprexa* adlı depresyon ilacından 2005 yılında yalnız Amerika'da mahkemelerin kayıtlarına 8 bin şikâyet geçmiştir.²⁸⁵

Bir sürü mahkemelik olaydan ve yan etkisinin getirdiği hayati tehlikelerin ortaya çıkmasından sonra Eli Lilly, 2007 yılında bu ilacın etiketi üzerine kan şekeri bozar, diyabet hastalığını tetikler diye ufak bir ek uyarı getirdi. Hâlbuki FDA, 2005 yılında *Zyprexa* ve benzeri depresyon ilaçlarının yaşlılarda beklenmedik erken ölümlere neden olabileceğini açıklamıştı. *Zyprexa* ilacı, insanları daha başka hastalıklara sürükleyen belirgin yan tesirlerinden dolayı hâlâ mahkemelik olmaya devam etmektedir.²⁸⁶

İnsanlar da doktor tavsiyesiyle hâlâ bu ve buna benzer tehlikeli depresyon ilaçlarını kullanmaya devam etmektedirler. *Zyprexa* konusuna tekrar döneceğiz. Antidepresan ilaçların hastaları daha agresif ve saldırgan yapma, içine kapanma gibi etkileri yanında, bazı hastaları intihara sürüklenme eğilimi verdiği de artık saklanması mümkün olmayan gerçeklerdendir.

²⁸⁵ "Zyprexa dangers confirmed", *Zyprexa News*, 04.01.2006, Newshttp://www.zyprexasideeffectslawyer.com/news/dangers-confirm.html.

²⁸⁶ Jacob Goldstein, "Zyprexa: Balancing Serious Side Effects With Serious Illness", *The Wall Street Journal*, 25.03.2008.

İlaç şirketleri bir ilacı değişik adlar altında pazarlayabilmektedirler, değişik ülkeler de lisans anlaşmalarından dolayı aynı ilacı değişik isimlerde satabilmektedirler. *Seroxat*, *Paxil* bunun bir örneğidir. Bunun diğer bir nedeni de *Paroxetine*, *Paroxat*, *Paxeve*, *Xanator* gibi jenerik muadilleri çok daha ucuz satıldığı için isimlerini değiştirmektedirler.

Seroxat/Paxil, kullananları intihara sürükleme potansiyeli olan antidepresanların en başında gelmektedir. 2003 yılında İngiltere’de ilaç kontrolleri (drug regulators),²⁸⁷ *Seroxat*’ın 18 yaş altı çocuklarda intihar etme eğilimini arttırdığı için doktorların bu ilacı 18 yaş altı çocuklara yazmasının yasaklanmasını istemişlerdi.²⁸⁸ Tabi her zaman olduğu gibi bu ilacı üreten İngiliz ilaç firması GlaxoSmithKline, bu ilacın 18 yaş altı çocukları intihara sürüklediği iddiasını kabul etmedi. Peki, sonra ne oldu? Maalesef bu tip konular hafife alındığı, gerçekler saklandığı ve hükümetlerin denetleme organları bu işte zayıf kaldığı hatta bu güçlerden menfaat sağladığı sürece bu devamlı tekrarlanan filmlerin sonu hiç iyi bitmiyor.

İşte daha çok para kazanmak için insan sağlığını yok sayan ve ilaç firmalarının yalanlarıyla mümkün olduğu kadar uzun süre devam ettirilmeye çalışılan bu ilaç terörünü anlatmaya devam edelim. *Seroxat* ve *Paxil* adıyla pazarlanan antidepresanm yan etkileri konusunda bütün uyarılara rağmen bir tedbir alınmadı. Bu ilacın hamile kadınlarda yan etkilerinin çok daha tehlikeli hal aldığı mahkemeye yansıyan davalarla ortaya çıktı.²⁸⁹

ABD’de 1980’lerden itibaren 2013’e kadar geçen ortalama 30 senede çocuklarda otizm hastalığı 20 kat arttı. John Hopkins Üniversitesi araştırmasına göre; hamilelikte ve öncesi alınan antidepresan ilaçları (*Paxil*, *Prozac* and *Zoloft* vs.) çocukların

²⁸⁷ Medicines and Healthcare Products Regulatory Agency (MHRA): Bu ajans aynı zamanda İngiltere’deki ilaçlara lisans verme hakkına da sahip. Yalnız bu ajansın Amerika’da FDA’da olduğu gibi ilaç firmaları arasında yakın ilişkilerinin soruşturulması için hükümet soruşturulması istenmiştir. Bkz.: Sophie Goodchild, Robert Ludgate, “Calls for inquiry on dangers of *Seroxat*”, *The Independent*, 14.03.2004.

²⁸⁸ Sophie Goodchild, Robert Ludgate, a.g.m.

²⁸⁹ Bu konuda ABD’de mahkemeye yansıyan davalar için bkz.: <http://fiddaman.blogspot.com/2009/10/kilker-v-claxosmithkline-all-documents.html>.

otistik olmasına da neden olabiliyor.²⁹⁰ 1988-2011 yılları arası ABD’de antidepresan ilaç kullanımı % 400 arttı.²⁹¹

2009 yılına gelindiğinde Amerika’da Paxil olarak pazarlanan Seroxat adlı depresyon ilacı için pazarlanmaya başlandığı 1993 yılından 2009 yılına kadar, yalnız Amerika’da yan etkisinin şikâyetlerinden ve bu ilacı pazarlarken yaptığı bazı kanunsuzluklardan dolayı şirkete toplam 1 milyar dolara yakın para cezası kesildi. Bunun 390 milyon doları bu ilacı kullananların intihar etmesinden ve teşebbüsünden dolayı; 200 milyon doları da bağışıklık yaptığı ve sakat doğumlara sebep olduğu, ABD’deki anti-tekelcilik yasasını ihlal ettiği ve şirket sahtekârlık yaptığı nedeniyle verildi.²⁹²

GlaxoSmithKline’in Paxil/Seroxat konusundaki mahkemeleri henüz bitmemiştir; hâlâ Amerika, Kanada ve İngiltere’de mahkemeye intikal eden şikâyetlerin davaları devam etmektedir. Bu gidişle biteceği de yoktur. Buna rağmen firma hâlâ ilacının masumiyetini savunmaya devam etmektedir. Bu kadar olaydan sonra antidepresan ilaçların masumiyetini savunmak ayrı bir suçtur ve insanlık adına utanç verici bir durumdur.

Şuna da dikkat edilmelidir ki serotonin beyindeki mutluluk, uyku gibi aktiviteleri düzenleyici olduğu gibi acı, endişe, panik gibi aktiviteleri de düzenleyen kimyasal bir sinir üreticisi ya da bir hormondur. Bu hormon değişik kimyasallarla da karıştırılarak antidepresan hâpi olarak kullanıldığında, insanda bu tip haplara bağışıklığı, intihara teşebbüsü ve diğer birçok hastalığı da tetiklemektedir.

Eli Lilly firmasının ürettiği Prozac adlı antidepresan ilacını 2008 yılı itibarıyla dünyada 40 milyon kişi kullanmaktadır ve dünyada en çok satan depresyon ilacıdır. Baş ağrısı, baş dönmesi, endişe, sinirlilik, kilo kaybı, adale ağrıları, cinsel bozukluklar gibi bir sürü yan etkisi olmasının yanında bu ilaç herkeste aynı etkiyi göstermediği gibi herkeste yan etki de göstermemektedir. Bunun yanında antidepresan haplara büyük, mucizevi beklentiler yüklendi, ağızdan ağıza bir şehir efsanesi yaratıldı, özellikle Prozac

²⁹⁰ William Campbell Douglass, “Big Pharma happy pills unleash autism epidemic”, The Douglass Report, 11.05.2014.

²⁹¹ William Campbell Douglass, “The Wildly successful drugs that don’t work”, The Douglass Report, 16.11.2011.

²⁹² Jef Feeley, Margaret Cronin Fisk, “Glaxo Said to Have Paid \$1 Billion in Paxil Suits”, Bloomberg News, 14.12.2009, www.bloomberg.com.

gibi çok satan depresyon ilaçları artık modern dünyanın alkolden sonra kimyasal bir mutluluk iksiri halini aldı. İlaç firmaları da bu gelişimden oldukça mutlular.

Prozac antidepresan ilacının Aralık 1987’de satışa çıkması ve çok satılmaya başlaması ile genelde antidepresan ilaçları geniş bir satış trendi kazanmaya başladı.²⁹³ Hemen etkisini göstermeyen Prozac gibi ilaçların alır almaz her şeyi düzeltereği iddiaları da hastalar üzerinde psikolojik bir etki yarattı. Bu etkiyle ilacı alanlar, bu psikolojik etkinin tesiriyle de bir iyileşme duygusu içine girdiler. Mesela hastalara verilen ve şeker hıdı da denilen, hiçbir etkisi olmayan plasebo adlı ilaçlar da bir sürü hastalığın iyi olmasına yardımcı olmaktadır çünkü bir tedavinin etkili olduğuna inanmak, o tedaviyi başarılı kılan önemli faktörlerden biridir.

Mesela antidepresan olarak satılan ikinci nesil antidepresanlar olarak kabul edilen ve şizofreni, manik depresyon, otizm gibi depresif hastalıkların tedavisinde kullanılan *Risperdal/Risperidon* (Risperidone) ilacının çoğunlukla bu tip hastalıklara karşı bir etkisinin olmadığı ortaya konmuştur. Bu ilacın faydalı olabilmesi için yanında başka antidepresan ilaçlarının alınması gerektiği kinik deneyler sonucu ortaya çıkmıştır.²⁹⁴ FDA onayıyla 5-16 yaş arası otistik çocuklara bile reçeteyle yazılan ve etkili olmadığı artık çok açıkça bilinen ve 2008 yılında ABD’de gazetelere bile yansıyan²⁹⁵ *Risperdal*’ın aynı zamanda özellikle çocuklar üzerinde olmak üzere halktan saklanan daha birçok yan tesiri vardır.

Haziran 2012’de ABD’de Texas’ta mahkeme, *Risperdal*’ın üreticisi Johnson&Johnson’ı medikal sahtekârlıktan (medicaid fraud lawsuit) 158 milyon dolar ceza ödemeye mahkûm etti.²⁹⁶ Esas neden Johnson&Johnson’ın ürettiği ve çok pahalı sattığı *Risper-*

²⁹³ Preda and Bowers, “Antidepressant Associated Mania and Psychosis Resulting in Psychiatric Admissions”, *Journal of Clinical Psychiatric*, 2001, 62: s. 30-33.

²⁹⁴ R.A. Mahmoud, G.J. Pandina, I. Turkoz, C. Kosik-Gonzalez, C.M. Canuso, M.J. Kujawa, G.M. Gharabawi-Garibaldi, “Risperidone for Treatment-Refractory Major Depressive Disorder, A Randomized Trial.” *Annals of Internal Medicine*, Vol. 147, s. 593-602, 06.11.2007.

²⁹⁵ Benedict Carey, “Drugs Used on Aggression in Those With Low I.Q.’s Provide No Benefit, Study Say”, *The New York Times*, 04.06.2008.

²⁹⁶ Jim Vertuno, Juan A. Lozano, “Johnson & Johnson settles Texas lawsuit for \$158M”, *Associated Press*, 19.06.2012.

dal ilacının güvenliği, yan etkileri ve etkinliği konusunda yanlış bilgiler vermesi idi.

Prozac, Seroxat, Effexor, Serzone gibi antidepresanlar üzerinde yapılan bir araştırma, bunların fazla bir etkisi olmadığını hatta etkilerinin sözde haplardan, plasebolardan veya şeker haplarından pek farklı olmadığını ortaya koydu. İngiltere Hull Üniversitesi'nden Prof. Dr. Irving Kirsch liderliğinde İngiliz, Amerikan ve Kanadalı bilim insanlarının oluşturduğu araştırma ekibi; bir kısım hastaya Prozac gibi antidepresan ilaçları, diğer hastalara da hiç etkisi olmayan şeker hapları (plasebo) verdi. Sonuç olarak Prozac gibi antidepresan alan hastalarda almayanlara oranla gözle görülür bir iyileşme olmadığı gözlemlendi.²⁹⁷

Kısacası depresyon hastalarının psikolojik olarak inandıklarında kimyasal haplara ihtiyaç duymadan da iyileşme sürecine girdikleri ve depresyon haplarının düşünüldüğü gibi büyük iyileştirici etkilerinin olmadığı görüldü. Antidepresan ilaçlar üreten ilaç firmalarının bu deney sonuçlarına karşı çıktıklarını herhalde belirtmeye gerek yok. Antidepresan ilaç üreticilerinin çok nadir de olsa yayınlanma fırsatı bulan, kendi çıkarlarına karşı olan bilimsel araştırma sonuçlarına karşı çıkmaları gayet normaldir. Genelde ilaç firmaları, kendi ilaçlarının olumsuz sonuçlarını gizlemede veya yayınlamamada büyük güç sahibidirler. Aşağıdaki çalışma bu acı gerçeği ortaya koyan güzel bir örnektir.

2008'de New England Journal of Medicine'da yayınlanan, Erick Turner liderliğinde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre; antidepresanlar üzerine yapılan araştırmaların olumsuz çıkan sonuçlarının ancak % 8'inin rapor edildiği, bunun yanında olumlu çıkan yanlarının % 97'sinin rapor edildiği belirtilmektedir.²⁹⁸

²⁹⁷ Irving Kirsch, B.J. Deaco, "Initial severity of antidepressants benefits: a meta analysis of data submitted to the FDA", PLoS Med, 2008, 5(2): s. 45; Irvin Kirsch, "Antidepressants Proven to Work Only Slightly Better Than Placebo", 31.07.2002, www.articles.mercola.com; Sarah Boseley, Shannon Brownlee, "Prozac, used by 40 million people does not work says scientists", The Guardian, 26.02.2008; Jeanne Lenzer, Shannon Brownlee, "Antidepressants: An untold story", British Medical Journal (BMJ), 27.02.2008, www.bmj.com.

²⁹⁸ E.H. Turner, A.M. Matthews, E. Linardatos, R.A. Tell, R. Rosenthal, "Selective publication of antidepressant trials and its influence on apparent efficacy", New England Journal of Medicine, 2008, 358: s. 252-260.

Antidepresan Hapları ve Traci Johnson Trajedisi

İlaç firmalarının bu oyunları ile baş etmek bu sistem içinde mümkün görünmemektedir. Bu adaletsiz sistem, ilaç firmalarına daha çok kazandırırken, halk, sağlığını kaybetmekte hatta hayatından olmaktadır. Çok satan antidepresan ilaçların üreticisi Eli Lilly'nin Amerika'da Indianapolis şehrindeki laboratuvarında (Indiana University Medical School Lab.) 7 Şubat 2004 tarihinde, 19 yaşındaki kolej öğrencisi Traci Johnson kendini asarak intihar etmişti.

Onu intihara itecek bir sağlık sorunu olmayan Traci Johnson, Eli Lilly'nin üzerinde çalışmalar yaptığı antidepresan ilacı Duloxetine'in test deneylerine katılan deneklerden biriydi. Bu trajik olay üzerine Eli Lilly, antidepresan ilacı Duloxetine testlerini ne durdurdu ne de testlere ara verdi. İşin diğer trajik yanı, FDA tarafından Traci'nin intihar sebebinin üzerinde test yapılan Duloxetine ilacı olmadığı raporu verilince soruşturma kapanmıştı.

Bu davada Traci Johnson ailesinin avukatı John Cordisco'nun 4 Eylül 2004 tarihli The Indianapolis Star gazetesine yaptığı açıklamada; FDA'nın bu konuda yaptığı araştırmada bilgi almak için ne aileye ne aile doktoruna ne de kendisine başvurduğunu, işin daha vahim tarafı FDA'nın Duloxetine testine katılanların da görüşlerini almadan kararını verdiğini ve bu kararın alınmasının arkasında elle tutulur deliller olmadığını belirtmişti...²⁹⁹

FDA bu intihar soruşturmasını nasıl yaptıkları konusunda kamuoyuna hiçbir bilgi vermediği için kendisini daha şüpheli hale getirmekte, bunun yanında FDA, halkın sağlığını koruyan bir kurul olması gerekirken ilaç firmalarının çıkarlarını ön planda tutan bir kurum haline dönüştüğü şüphelerini de arttırmaktadır. Aynı zamanda bu durum, ilaç firmalarının daha çok para kazanmak için insan sağlığını hiçe sayarak yaptıkları türlü oyunlara FDA gibi kuruluşların da alet olduğunu göstermektedir.

Duloxetine, Cymbalta ticari ismiyle pazarlanacak olan ilaç aslında adı, formülü gizli tutulan kimyasal bir bileşimdi. Bu, diğer çok satan Prozac ilacının kuzeni diyebileceğimiz, onun bileşimine yakın kimyasal bir bileşimdi. İlaç firmalarında her şey bir gizlilik

²⁹⁹ "Attorney for family of drug trial suicide victim question FDA probe", Associated Press, 04.09.2004, www.centredaily.com.

içinde yürütülüyordu. Amerikalı yetkililer de Traci Johnson'ın intihar nedenini ticari gizlilik sebebiyle kamuoyuna duyurmamışlardı.³⁰⁰

Eli Lilly firmasının yıldızı antidepresan ilacı Prozac'tır. 2000 yılında şirketin 10,8 milyar dolarlık cirosunun 2,6 milyar doları bu ilacın satışından geliyordu. Bunun yanında Prozac'ın patent hakkı 2001'de bitiyordu. Bu şu demekti: Prozac muadili ucuz jenerik ilaçları rakip firmalar piyasaya sürebilecekti. 2001 yılında Prozac benzeri daha ucuz antidepresanların piyasaya girmesiyle 2001 yılı Prozac satışları 2000 yılına göre % 66 düşmüştü.³⁰¹ Bu durum Eli Lilly için yalnız kâr kaybı değil, şirketin değerinin de hızla borsada düşmesi demekti. Ayrıca Eli Lilly'nin şizofreni ve manik depresyon (bipolar disorder) hastaları için ürettiği ve oldukça iyi satan diğer ilacı, 1996 yılında piyasaya sürdüğü Zyprexa da olumsuz sinyaller vermeye başlamıştı.

Başta Amerika Diyabet Birliği (American Diabetes Association) olmak üzere, 1999'da Zyprexa'yı kullanan hastaların kan şekerlerinin yükseldiği ve aşırı kilo aldıkları bazı belgelerle ortaya konulmaya başlanmıştı. 2000-2001 yıllarında Zyprexa'nın bu yan etkisi iyice belirginleşmeye başlamıştı. Eli Lilly, bu iddiaları devamlı yalanladı fakat 2003 yılında da Zyprexa'nın aşırı şişmanlığa neden olduğunu resmen kabul etmek zorunda kaldı.

22 Haziran 2003'te şirketin yaptığı araştırmaya göre, Zyprexa satışları hedeflerinin altına düşmeye başlamıştı.³⁰² Prozac ve Zyprexa ilaçlarının çeşitli nedenlerden dolayı satışlarının azalması Eli Lilly'yi telaşa düşürmüştü, bir an evvel iyi satacak yeni bir yıldız ilaç bulmaları gerekiyordu. 2004 yılında testlerini yaptıkları diğer bir antidepresan ilacı Duloxetine ile bu hedefe çok yaklaştıklarına inanıyorlardı çünkü depresan ilaçları iyi satmaya başlayınca birkaç milyar dolarlık cirolar getiriyorlardı.

³⁰⁰ Jeanne Lenzer, Nicholas Pyke, "Was Traci Johnson driven to suicide by anti-depressants? That's trade secrets says US officials", 19.06.2005, www.woodymatters.com.

³⁰¹ John Simons, "Lilly goes off Prozac the drug maker bounced back from the loss of its blockbuster but the recovery has a costs", Fortune Magazine, 28.06.2004, www.money.cnn.com.

³⁰² Alex Berenson, "Eli Lilly Said to Play Down Risk of Top Pill", The New York Times, 17.12.2006. 2005 yılında sekiz bin kişinin Zyprexa'nın yan etkilerinden aşırı şişmanladıkları ve diyabet hastalığına tutulmalarından dolayı açtıkları davada, Eli Lilly 750 milyon dolar ödemek zorunda kalmıştı. Binlerce kişinin açtığı diğer davalar da henüz sonuçlanmamıştır.

19 yaşındaki genç denek Traci Johnson'un Duloxetine ilacını test ederken intihar etmesi hiç beklemedikleri bir olay oldu. Bu olay, Duloxetine ilacının testlerini ve piyasaya çıkışını engellerse milyarlarca dolarlık potansiyel kârdan yoksun kalacaklardı. Ölenle ölülmüyordu. Ortada milyarlarca dolar kazanç söz konusuydu. Prozac ve Zyprexa satışlarından eski kârları sağlayamıyorlardı. Bunun için tek yol ne yapıp edip FDA'nın Traci Johnson'un intiharının Duloxetine hapı testiyle ve tesiriyle ilgili olmadığı raporunu vermesiydi.

Sonunda da her şey Eli Lilly şirketinin düşündüğü gibi oldu; FDA raporu o doğrultuda verdi ve şirketin önünü açtı. FDA, Ağustos 2004'te Duloxetine ilacının Cymbalta ticari ismiyle satışına izin verdi. Cymbalta altı ay içinde 61,3 milyon dolarlık, 2005 yılında da 106,8 milyon dolarlık satış rakamına ulaştı.³⁰³ Cymbalta, FDA tarafından onaylanmadan çok önce Amerika dışında, daha çok kadınlarda görülen idrarını tutamama (urinary incontinence) tedavisi için Yentreve adı altında satılıyordu.

Bu ilacı kullanan bazı hastalarda görülen intihar olayları da ayrı bir sorundu. ABD'de Haber Alma Hürriyeti Kanunu'na (Freedom of Information Act) göre; FDA'dan alınan bilgiler ışığında, İngiliz The Independent gazetesinde Jeanne Lanzer imzasıyla yayınlanan haberde, 2 milyar dolarlık satış rakamlarına ulaşacağı düşünülen Cymbalta antidepresan ilacını kullananlar arasında 41 ölüm ve 13 intihar vakası olmuştu.

Bu intihar vakasına Traci Johnson ve kamuoyundan gizlenen diğer dört denegın intiharları dâhil değildi.³⁰⁴ Traci Johnson'un intiharından sonra FDA raporunun verdiği cesaretle Eli Lilly, Duloxetine/Cymbalta ilacını 4124 depresyondaki hasta üzerinde denemeye devam etti ve bir hafta içinde dört hasta daha intihara teşebbüs etmişti.³⁰⁵

FDA tarafından deneklerin ölümlerini gizleme hakkı vardı. Bu hak, şirketlerin ticari sırları kapsamına sokuluyordu. İlaç firması, bu ölümleri ve intiharları depresyon hastalığına bağlıyordu.

³⁰³ Jeanne Lanzer, "Drug Secrets; What the FDA isn't telling", Slate Magazine, 27.09.2005, www.slate.com.

³⁰⁴ Jeanne Lenzer, Nicholas Pyke, a.g.m.

³⁰⁵ Parker Waichman Alonso, "Cymbalta Suicide Data Withheld by FDA", Parker Waichman Alonso (LLP) Attorneys at Law, 16.04.2008, www.yourlawyer.com/article/read/14226.

Aslında ölüm ve intihar olayları rapor edilenlerin çok üstündeydi fakat bunları kamuoyu kesinlikle öğrenemeyecekti.

Duloxetine/Cymbalta ilacı piyasaya çıktıktan bir ay sonra, 14 Eylül 2004'te FDA, genel olarak antidepresan ilaçlarının 18 yaş altı kullananlar için intihara itme potansiyeli taşıdığını, özellikle ölümcül yan etkisi yüksek olan ilaçlara uyguladığı siyah kutu (Black Box Warning) etiketi uyarısıyla kullanıcıları bilgilendirme mecburiyeti getirdi. İki sene sonra 13 Aralık 2006'da antidepresan kullanıcılarının intihar eğilimleri 18 yaş altından 25 yaş altına yükseltildi ayrıca doktorların masa referansı (Physicians Desk Reference) adı altında halüsinasyondan kleptomaniye bile iten manik depresyonlar, paranoik reaksiyonlar ve kişilik bozuklarına kadar uzanan birçok yan tesiri daha eklendi.³⁰⁶

Antidepresan İlaçları İntihara Sürüklüyor

Antidepresan ilaçlarının özellikle çocukları ve diğer kullananları intihar eğilimine itmesinin belirgin olarak görülmesi üzerine, 2003 yılında Amerika, 2004 yılında Avrupa'daki görevliler bu ilaçlar için yeni düzenlemeler getirmek zorunda kaldılar. Bunun başında da kutular ve ilaç prospektüslerine depresyon eğilimine itebilir gibi uyarıların yazılmasını zorunlu kıldılar. Bu uyarılardan sonra doktorlar, 19 yaş altı çocuklara Prozac, Paxil, Zoloft gibi antidepresan ilaçlarını daha dikkatli ve az oranda reçetelerine yazmaya başladılar.

Bunun neticesi olarak Amerika'daki gençlerin intihar olayı azaldı fakat istatistikler oranın sonradan tekrar arttığına dikkat çekti. Antidepresan üreten bazı ilaç firmaları bu istatistikten kendilerine pay çıkartmaya, kamuoyunu çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalıştılar. "İşte bakın, uyarılar neticesi antidepresan ilaçların çocuklara satışının kontrol altına alınmasına rağmen, çocuklar arasındaki intihar olaylarında bir düşme olmadığını istatistikler ispatlıyor" savunmasının arkasına sığınmaya başladılar.

Fakat piyasada ilaç firmalarının kontrolü altına girmemiş, kendini bilime ve halkın çıkarlarına adanmış birçok bilim insanı ve doktor vardı. Bunlardan biri de Dr. David Healey idi. Uyarılar antidepresan ilaç satışını azaltmış görünmesine rağmen, intiharların artış oranını İngiliz Psikiyatrist David Healey şöyle izah ediyordu:

³⁰⁶ "SSRI Stories", Antidepressants Nightmares, www.ssristories.com.

Çocuklar arasında intihar artışlarının esas nedeni, giderek artış gösteren ve daha ağır yan etkileri olan antipsikiyatrik ilaçların (antipsychotic/psychotropics) satışıydı.³⁰⁷

Antidepresanların yan etkileri arasında intihar eğilimi ile beraber diğer ölüme sürükleyen yan etkileri bulunduğu çok eskiden beri dile getiriliyordu. Buna rağmen 2004 yılına kadar ne FDA ne de diğer ülkelerde ilaçları denetleyen kuruluşlar bu konuda gerekli bir önlem aldılar. 2004 yılından beri alınan tedbirler de gençleri intihara sürüklenme olasılığını belirtmeden ileri gitmedi. 1980'lerin sonundan itibaren Prozac, Paxil, Effexor gibi antidepresanların bazı durumlarda özellikle gençleri intihara sürüklediği biliniyordu fakat ilaçlar üzerinde yeterli uyarıların yapılması için çok geç kalındı. Harvard Tıp Fakültesi'nden Dr. Martin H. Teicher liderliğinde bir ekibin Prozac antidepresan ilacı üzerine yaptığı ve bu ilacı alan hastalardaki intihar teşebbüsüne dikkat çekilen ve 1990 yılında yayınlanan araştırma³⁰⁸ da alarm zillerini çaldırmada yeterli olmadı. Mesela İngiltere'de 1988-1993 yılları arasında antidepresan alan belli sayıdaki hastalar arasında intihar vakaları oranları incelenmiş, antidepresan ilacının dozu arttıkça intihar olaylarının arttığına dikkat çekilmişti.³⁰⁹ 2001 yılında yayınlanan bir araştırmaya göre; antidepresanlar Amerika'da senede 200 binden fazla kişiyi daha şiddetli depresyona sokma sonucu hastanelik ediyordu.³¹⁰

Arada bir ilaç firmalarının çok hoşuna gidecek, özellikle yetişkinler arasında antidepresanların intihar eğilimlerini önlediğine dair makaleler bile yazılıyordu. Fakat 2003 ve 2004 yıllarında yayınlanan araştırmalara göre, antidepresanların intihar olaylarını azalttığına dair geçerli gösterge olmadığı gibi arttırdığına dair sağlam göstergeler bulunduğu da ortaya konuldu.³¹¹ Böylece ilaç firmalarının desteklediği bu yalanlar da çürütülmüş oldu.

³⁰⁷ Shankar Vedantam, "Youth Suicides Increased As Antidepressants Use Fell", 06.09.2007, The Washington Post.

³⁰⁸ Martin H. Teicher, Carol Glod, Jonathan O. Cole, "Emergence of Intense Suicidal Preoccupation During Fluoxetine (Prozac) Treatment", American J. Psychiatry, 1990, 147: s. 207-210.

³⁰⁹ Susan J. Jick, Alan D. Dean, Hershel Jick, "Antidepressants and Suicide", British Medical Journal (BMJ), 1995, 310: s. 215-218.

³¹⁰ Preda and Bowers, a.g.m., s. 30-33.

³¹¹ A. Khan, S. Khan, R. Colts, W.A. Brown, "Suicide rates in clinical trials of SSRIs, other antidepressants and placebo: analysis of FDA reports",

Bunlara rağmen hâlâ antidepresan ilaçları yetişkinler arasında intiharları azaltıyor gibi makaleler yazılabilmektedir.³¹² İlaç firmalarının gücüyle ve oyunlarıyla başa çıkmak gerçekten çok zordur.

Antidepresan ilaçların üzerine, “özellikle çocuklarda intihar eğilimi yaratabilir” ibaresinin konulması, Amerika’da zorunlu tutulduktan sonra, ABD’nin en büyük ilaç firmalarından Wyeth’in ürettiği, 2005 yılında Amerika’da 19,2 milyon kişinin kullandığı ve 3,6 milyar dolarlık sattığı³¹³ Effexor adlı antidepresanın, nadir de olsa hastalarda cinayet eğilimi yarattığı tespit edilmesine rağmen, bu bulgunun kamuoyuyla paylaşılmadığı ortaya çıktı. Bu gerçek ancak Kasım 2005’te Effexor etiket bilgisine eklendi. Diğer çok satan antidepresan Paxil’in bazı antidepresan ilaçları gibi cinsel isteksizlik, erektil disfonksiyon, orgazm olamama gibi birçok yan tesirinin yanında intihara sürüklenme etkisi de vardı fakat bir türlü üretici firma intiharla ilgili gerçekleri kamuoyuyla paylaşmıyordu.

FDA bu ilaçlar üzerindeki son klinik deneylerin raporlarının sunulmasını talep ettiğinde, Paxil’in gençlerde olduğu gibi yetişkinler üzerinde de intihara itme etkisi olduğu ortaya çıktı. Bunun üzerine Paxil üreticisi GlaxoSmithKline ancak Mayıs 2006’da Paxil kullananlarda görülen intihar eyleminin sıklığının 18-30 yaş arası olup, bu uyarıyı 24 yaş üzerindekiilerin de dikkate alması gerektiği uyarısını resmî olarak bildirmek zorunda kaldı.³¹⁴

İngiltere’de yalnız 2002 yılında 4 milyon kutu Paxil reçeteyle satılmıştı. Bunların 8000 tanesi 18 yaş altı çocuklar için yazılmıştı. Paxil’in İngiltere’de 18 yaş altı çocuklara reçeteyle satılması yasak olmasına rağmen, bazı özel durumlarda bu gruba satılıyordu.

Am J. Psychiatry, 2003, 160: s. 790-792; Prof. Dr. David Gunnell, Prof. Dr. Deborah Ashby, “Antidepressants and suicide: what is the balance of benefit and harm”, British Medical Journal (BMJ), Temmuz 2004, 329: s. 34-38.

³¹² Corrado Barbui, Elonora Esposito, Andrea Cipriani, “Selective serotonin reuptake inhibitors and risk of suicide”, Canadian Medical Association Journal (CMAJ), Şubat 2009: 180 (3), www.cmaj.ca.

³¹³ Angela K. Brown, “Drug connected to thoughts about killing”, The Seattle Times, 10.07.2006.

³¹⁴ John E. Kraus imzasıyla “Important Prescribing Information” başlığıyla Mayıs 2006’da yapılan uyarı. “GlaxoSmithKline (GSK) would like to advise you of important changes to the Clinical Worsening and Suicide Risk Social Risk subsection of the WARNINGS section in the labels for Paxil and Paxil CR are enclosed.”

İngiltere’de ilaç güvenliği konusunda görüş bildiren komisyon (Committee on Safety of Medicine / CSM), 2003 yılında Paxil’in 18 yaş altındaki çocuklarda intihara sürüklenme eğilimi yaratma ihtimali olduğundan, bu yaştaki çocuklara kesinlikle verilmemesi önerisinde bulunmuştu. (BBC News, 10.06.2003)

Paranın dini imanı yoktu; daha çok kazanç uğruna sistem her türlü etik, insani kuralları ve kanunları insan hayatını riske atarak, insanı yok ederek, sakat bırakarak, ölümcül hastalıklarla baş başa bırakarak ezip geçiyordu. İnsanoğlu kendi ayağından kendini vuruyordu. Eli Lillyler, Glaxo Smithler, cemi cümle bir umum kişi, kurum, topluluk, küresel sermaye, büyük kapital güçleri kendi felsefelerini ve yönetimlerini acımasız, aşırı ihtirash, robotlaştırılmış, insani duygulardan uzaklaştırılmış bir kalıp içinde işletmektedirler.

Bu durum, insanı ve insanlığı para uğruna harcayan sistemin içinde insan sağlığını riske atmaktadır. Bunun daha başka bir izah tarzı yoktur. Bu güçler, bu yarattıkları insanlık adına utanç verici sistem içinde kendi ülke halklarını da kendi aile üyelerini de aynı tehlikelere maruz bırakmaktadırlar. Acınacak hale düşürdükleri dünyanın ve insanlığın içinde en sonunda kendileri de acınacak hale düşeceklerini hesap edemeden oyunlarına devam etmektedirler ve işin korkutucu tarafı kurdukları bu acımasız sistem kârlarını arttırmaya yardımcı oldukça bundan vazgeçmeye hiç niyetleri yoktur.

Yaptıkları kanunsuz işlerden ve insan hayatını hiçe sayarak sergiledikleri her türlü oyunlar sırasında suçüstü yakalanıp yedikleri milyon hatta milyar dolarlık cezalardan da hiç ders almazlar çünkü verdikleri cezaların çok üstünde para kazanırlar. Bu konuyu geniş bir şekilde anlatmıştık ama burada da birkaç örnek verelim. Eli Lilly, Zyprexa adlı antidepresan ilacını kanunsuz yollarla pazarladığı için 33 federal eyalette Ekim 2008’de 62 milyon dolar ceza ödemeye mahkûm olmuştu.³¹⁵ 2004 yılında sara hastalığı için onay aldığı Neurontin adlı ilacı, antidepresan ilacı olarak da kanunsuz promosyonlar yoluyla pazarladığı için Pfizer ilaç firması 430 milyon dolar ceza ödedi.

³¹⁵ Alex Berenson, “33 States to Get \$ 62 Million In Zyprexa Case Settlement”, The New York Times, 06.10.2008.

Pfizer firmasını suçlu bulan New York Ağır Ceza Mahkemesi kayıtlarına göre, 1998 yılında Bipolar (manik depresyon) Araştırma Programı tarafından yapılan araştırmaların bilimsel sonuçlarına göre; Neurontin ilacının manik depresyon hastalığına doktorların hastaların kendisini iyi hissetmesi için yazdığı, iyileştirici etkisinin şeker tabletler (plasebo) kadar bile olmadığı sonucuna varılmıştır. Fakat bu raporun sonuçları iki sene müddetle kamuoyuna duyurulmamış, bu iki senelik süreç içinde Neurontin ilacı piyasada 1,3 milyar dolarlık satış yapmıştı.

Bu olaydan dolayı Pfizer ilaç firmasının, yaptığı kanunsuz pazarlamayla ödediği paradan çok daha fazla kazanç sağladığının, ilacın önerilen bazı hastalık belirtisi üzerinde hiçbir iyileştirici tesiri olmadığını, iyileştirici etkisinin de yanlış bilgilendirme ve test sonuçlarını çarpıtma yollarıyla abartıldığının belirlenmesiyle 2008 yılı sonlarından 2009 yılına girildiğinde tekrar ceza ödemesi gündeme geldi.³¹⁶

Bu ilaç aslında epilepsi (sara) ve kasılma nöbetleri (seizure) için kullanılırken, birçok çarpıtılmış test raporlarıyla, bu ilacın manik depresyon, konsantrasyon eksikliği, migren, ayak yorgunluğu sendromu gibi çeşitli hastalıklar için de kullanılması sağlanmıştır. Neurontin'in mahkeme araştırmaları sonucu % 80'inin epilepsi ve kasılma nöbeti dışında etkili olmayan hastalıklar için reçetelendirildiği tespit edilmiştir.³¹⁷

Neurontin'in aynı zamanda hastalarda intihar eğilimi yaratma, hafıza kaybı, kusma ve ishal, virüs enfeksiyonu gibi birçok tehlikeli yan etkileri bulunuyordu.³¹⁸

Antidepresanların sebep olduğu ölüm ve ekstra hastalıklar artık saklanamayacak duruma gelmişti ki alınacak tedbirler için de oldukça geç kalınmıştı. FDA Şubat 2009'da, çoğu antidepresan

³¹⁶ Stephan Savoia, "Pfizer's Headache. Lawsuit charges drugmaker was deceptive about Neurontin", Newsweek, 08.10.2008; C. Seth Landefeld, Michael A. Steinman, "The Neurontin Legacy-Marketing Through Misinformation and Manipulation", The New England Journal of Medicine, Ocak 2009, No. 2, Vol. 360: s. 103-106, www.content.nejm.org.

³¹⁷ William G. Pintas, "Attorney for injured persons, Neurontin Lawsuit", Legal News Watch, www.legalnewswatch.com/Neurontin_report.html, www.pintas.com/attorney-lawyer-1028394.html. İlaç firmaları hakkında açılan davaları "legalnewswatch.com" web sitesinden izleyebilirsiniz.

³¹⁸ "Side Effects of Neurontin", On Line Lawyer Source, www.onlinelawyersource.com/neurontin/side-effects.html.

ilacının üzerlerine nedeni tam olarak bilinmeyen ve ölümcül tehlikesi olan sinirsel hastalık Nöroleptik Malign Sendrom'a (Neuroleptic Malignant Syndrome) yol açabilir uyarısı konulmasını zorunlu tuttu.

Antidepresan ilaçlarındaki yan etkilerin bu kadar ciddi bo-yutlarda olduğu fark edilmesine rağmen, Türkiye'de bu ilaçlar üzerindeki denetim çok zayıftır. İşin daha korkutucu tarafı, her ne kadar antidepresanlar reçeteli satılıyor dense de bu gerçek değildir. Türkiye'de şizofreni tedavisinde kullanılan Risperidon ve Prozac gibi bir sürü tehlikeli yan etkisi olan antidepresan ilaçların büyük çoğunluğu; ağrı kesici, soğuk algınlığı ilaçları ve vitaminler gibi reçetesiz satılmaktadır.

Avrupa'da bir antibiyotiği, depresyon ilaçlarını reçetesiz almanız mümkün değildir. Ağrı kesicileri bile reçetesiz bir eczaneden fazla miktarda alamazsınız. İlaç sektöründe bu akıl almaz ihmaller nasıl oluşmaktadır, insan sağlığını güvenceye almakla sorumlu olduğunu anayasaya madde olarak koymuş³¹⁹ devlet bu sağlıksız çalışan sisteme nasıl müsaade etmektedir?³²⁰ Antidepresanlar gibi çok ağır yan tesirleri olan ilaçların reçetesiz satılması demek, önünde bir engel olmadan daha kolay, daha çok satılması yanında, insan sağlığı için de taşıdığı tehlikelerin tamamen kontrolden çıkması demektir.

³¹⁹ T.C. Anayasası'na göre; halkın sağlığını korumak devletin görevidir. Türk Anayasası'nın 56. maddesine göre; Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamak hakkına sahiptir. Devlet herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak için sağlık kuruluşlarını tek elden düzenleyip hizmet vermesini düzenler.

³²⁰ Sağlık Bakanlığı Eczacılık Genel Müdürlüğü sitesinden (iegm.gov.tr) verilen bilgilere göre Sağlık Bakanlığı'na bağlı Beşeri Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Danışma Komisyonu, ilaçların ruhsatlandırma satış şekliyle ilgili görüş veren danışma komisyonudur. Bu komisyonda Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı İlaç ve Kozmetik Araştırma Müdürlüğü temsilcisi, dosyayla ilgili endiksyon veya endiksyonları alanında uzmanlaşmış iki klinisyen, bir farmasötik teknoloji, bir farmakolog ve bakanlığın temsilcisi olarak altı üyeden oluşur. Bu komisyondaki üyelerin çoğu konularında uzman olduğuna göre nasıl oluyor da bu tip ilaçlar reçetesiz satılabilme onayı alabiliyorlar? Bu insanlar için insan sağlığının önemi yok mu? Bütün bunlar ilaçlar konusunda alınan kararlarda perde arkasında ilaç firmalarının etkileri olabileceğini akla getirmiyor mu?

Antidepresan İlaçlar, Toplu Katliamlar ve Gençlerin Hedef Alınması

Amerika’da antidepresan ilaçların gençlerde sebep olduğu intihar, okul basıp talebe öldürme, bayan kolej hocalarının 14-16 yaş erkek talebeleriyle girdikleri ilişkiler, gençler arasındaki öldürme olayları gibi antidepresanlarla ilgili olumsuz durumların detaylarını “ssristories.com” sitesinde bulabilirsiniz. Amerika’da yapılan enteresan bir araştırma oldukça şaşırtıcı bir durumu da ortaya koymaktadır.

Amerika Pennsylvania Üniversitesi Eczacılık Fakültesi’nden (University of Pennsylvania School of Medicine) Charles C. Bransas liderliğinde 1989-1999 yılları arası 10 yıllık periyodu kapsayan araştırmada, silahla sonuçlanan ölümlerde silahla intihar etmenin, silahla öldürme sayısını geçtiği görülmüştür. Özellikle şehirlerdeki silahlı intiharların kırsal kesimdeki silahlı intiharlardan çok fazla olduğu görülmüştür.³²¹ Bu aslında gelişmiş ülkelerde ve şehirlerde oturan halk arasında ruh sağlığının göstergesi açısından oldukça önemli bir araştırmadır.

Bu intiharların ve cinayetlerin ne kadarında depresyon ilaçlarının rol oynadığını bilmek çok zordur. İşin diğer korkutucu tarafı da ilaç firmalarının çeşitli oyunlarla yeni hastalıklar üretmeleridir. Bunların başında ruhsal ve nörolojik olanlar geliyor, bunlardan olmayan hastalıklara da depresyonların özel türleri diyerek yeni isimler verip, bunları çeşitlendirip, sözde tedavi edici ilaç üretiyorlar.

Mesela 1990’lardan itibaren bazı araştırmalar, çocuklarda ve gençlerde manik depresyon veya bipolar bozukluk (bipolar disorder) denilen bir hastalığın artış gösterdiğine dikkat çekiyorlardı. Bipolar bozukluk veya manik depresyon, birbirleriyle tezat teşkil eden değişken iki uçlu duygu, ruh hali durumu olarak beliren bir hastalıktır.

Mani/mania terimleri geniş bir ifade içerir. Türkçe’de engel anlamına gelen “mania” ile karıştırılmamalıdır. Bu terimler tamamen delilik, öfke, agresyon, kontrol kaybı gibi davranışları da

³²¹ Charles C. Branas, Ph.D., Michael L. Nance, Michael R. Eliot, Therese S. Richmond, William Schwab, “Urban-Rural Shifts in Intentional Firearm Death: Different Causes Same Results”, American Journal Of Public Health, Ekim 2004, 94 (10): s. 1750-1755; Janice Billingsley, “Gun Suicide Now Outpace Homicide”, www.sexualhealth.com.

ifade eder. Manik hastalık aşırı neşe şeklinde görülen psikolojik bir hastalığı da ifade eder fakat bu manik depresyon içinde intihara öldürmeye kadar uzanan geniş bir eğilim sergiler

Manik depresyon daha çok 20 yaş üzerinde görülürken, ilerde anlatacağımız ilaç firmalarına yakın uzmanların göstermelik araştırmalarıyla birden 7-8 yaş grubuna kadar çekildi. Bu çok neşeli olma, çok konuşma, taşkın hareketlerde bulunmadan veya hipomani denilen daha hafif şeklinden, panikataklara kadar gelişen ve mevsimsel dalgalanmalar da gösteren çok değişik evreleri ve yelpazesi olan manik depresyonu yapısı itibariyle tam olarak tespit etmek için veriler oldukça karmaşık ve yanıltıcı olabilir.

İşin diğer ilginç tarafı, bipolar yani manik depresyon teşhisi koyabilmek için hastanın bir depresyon dönemi de geçirmesi şart değildir. Manik depresyon/bipolar bozukluk, hastalığın yaş oranını küçültüp birçok çocuğun ve gencin davranışlarını yanlış değerlendirerek böyle bir hastalık kategorisine sokmayı mümkün kılıyordu. Hele hayattan en zevk aldıkları, en neşeli, afacan, konuşkan ve fütursuz davranışlar içinde olabilecekleri çağdaki çocukları manik depresyon kategorisine sokup onlara ilaç vermek bir nevi cinayetti.

Bu, antidepresan üreten ilaç firmalarının pazar paylarını arttırmak için bulunmaz bir durumdu. Çocukların okulda, evde ve arkadaşlarıyla uyum içinde olamaması, aşırı duygu halleri içinde olmaları, dikkat eksikliği çocukların hemen manik depresyon veya diğer psikiyatrik hastalıklar içine sokulup antidepresan ilaçlar verilmesi, hasta olmayan çocukların hastalanmasına yol açacağı gibi yeni neslin ruhsal yapısını ve toplumsal sağlığını bozacaktır.

Ayrıca çocuklarda görülen herhangi bir davranış bozukluğunu manik depresyonla bağdaştırıp onları birçok yan etkisi olan antidepresanlarla tedavi etmek; onları daha çok ruh hallerinin bozulmasından kilo almalarına, şeker hastası olmalarından intihara teşvike kadar uzanan birçok ilaç yan etkisiyle karşı karşıya bırakmak demektir.

Mesela Johnson&Johnson ilaç firmasının depresyon hastaları için ürettiği oldukça popüler olan psikiyatri ilacı (antipsikotik/antipsychotic) Risperdal/Risperidone'nin dörtte bir oranından fazlası çocuklar ve gençler tarafından kullanılıyordu. Bu ilaçların yanında aynı kategorideki ilaçlardan olan Abilify (Bristol-Myers

Squibb), Geodon (Pfizer), Seroquel (AstraZeneca), Neoroleptics ve Zyprexa (Eli Lilly) yine yetişkinlerde olduğu gibi duruma göre gençlere ve çocuklara da reçete edilen antidepresan ilaçlardı.

Fakat Kasım 2008’de Amerika’da yetkililer (federal drug experts), bu ilaçların çocuklar üzerinde çok dikkatsiz şekilde kullanıldığını belirten ve bunların muhtemel yan tesirleri konusunda doktorların uyarılmasını isteyen bir rapor yayınladı. Bunlar göstermelik ve çok geç yapılan uyarılardı çünkü Amerika’da binlerce aile, AstraZeneca, Eli Lilly, Johnson&Johnson ilaç firmalarının ürettikleri antidepresan ilaçların çocukları üzerinde bıraktığı kalıcı hasarlar nedeniyle mahkemeye vermişti.³²² Daha önce belirttiğimiz gibi Johnson&Johnson 2012 yılında şizofreni olanlara ve özellikle otistik çocuklara verilen ve bir işe yaramayan faydasından çok zararı olan ilacı için 100 milyon doların üzerinde ceza yedi.³²³

Yukarıda bahsettiğimiz bir ilaç rezaletini bir daha hatırlayalım. 1993 yılında FDA’dan epilepsi için ruhsat alan Neurontin adlı ilaç, önce Parke Davis sonra Pfizer tarafından doktorları çeşitli promosyonlarla etkileyip, ilacın kapsadığı alanı daha da genişleterek endikasyon dışı olarak (off label) reçetelendirip manik depresyon/bipolar bozukluk içinde satılması sağlanır. Bu şu demektir: Faydası olmayan fakat zararları saymakla bitmeyen bir ilacın para kazanmak uğruna korumasız hastalara ve çocuklara kadar uzanan ağın içine sokulması, tek kelimeyle toplumun sağlığıyla oynamak ve toplum üzerinde hiçbir ayırım yapmadan gizli bir terör uygulamaktır.

Bu konuda en çarpıcı ve şok edici son bir örnek vermek gerekirse tekrar Amerika’ya doğru gitmemiz gerekecek. Amerikan Kongresi’nin başlattığı bir incelemenin Haziran 2008’de ortaya çıkan verilerine göre; dünyanın en saygın ve tanınmış çocuk psikiyatristlerinden olan Dr. Joseph Biederman’ın üniversiteden kazandığı paranın ilaç firmalarından kazandığı paranın yanında söz konusu bile edilemez olduğu görüldü. Kongre raporuna göre; Dr. Biederman Harvard Tıp Fakültesi’ne başta Johnson&Johnson olmak üzer diğer antidepresan ilaç üreticilerinden kazandığı 1,4

³²² Gardiner Haris, “Research Center Tied to Drug Company”, The New York Times, 24.11.2008.

³²³ Jim Vertuno, Juan A. Lozano, “Johnson&Johnson settles Texas lawsuit for \$ 158 M”, Associated Press, 19.06.2012.

milyon doları beyan etmemiştir. Kısaca Dr. Joseph Biederman ilaç firmalarının adamıydı ve onların çıkarları doğrultusunda çalışıyordu.

Dr. Biederman'ın çocuklardaki manik depresyon (bipolar disorder) hastalığı üzerinde çalışmaları, Amerika'da 1994-2003 yılları arasında çocuklarda manik depresyon hastalığının teşhislerini dört kat arttırmış (tabi bu dünyayı da etkilemiş), buna paralel olarak da çocuklar için oldukça tehlikeli ve oldukça pahalı olan antipsikotik/antidepresan ilaçların çocuklarda kullanımı artmıştı.³²⁴

Dr. Biederman gibiler gerçekten piyasada oldukça fazladır; bunlar neredeyse Hollywood korku filmlerindeki Frankeştain yaratan doktorlar gibi hareket etmekte, sömürü alanlarını sağlıklarını hiçe sayarak çocuklara kadar genişletmektedirler. Fakat yarattıkları kaos ortamı onları da yok etmek üzeredir; bu çevrilen filmlerin yapımcıları, senaristleri ve prodüktörleri ilaç firmalarıdır. Bazı doktorlar da yazılan senaryoların aktörleri olarak ilaç firmaları tarafından yanlış yönlendirilmekte, bazıları da bilerek menfaat karşılığı bu oyuna alet olmaktadır.

2005 yılı itibarıyla sırf ilaç pazarlamalarına, promosyonlarına 60 milyar dolar harcayan ilaç firmaları, sağlıklı insanları hasta kategorilerine sokmakta, doktorları rüşvetle elde etmekte, ilaç test sonuçlarını ve yan etkilerini türlü oyunlarla kendi çıkarları doğrultusunda rapor etmektedirler.³²⁵

Piyasaya çıkma onayı almadığı ve deneme evresinde olduğu için henüz ticari ismi olmayan, şimdilik ZIP (Zeta Inhibitor Peptide) olarak adlandırılan ilaç, fareler üzerinde yapılan deneyde farelerin öğrendikleri her şeyi unutturduğunu göstermiştir.³²⁶

2009 yılında çıkan bir habere göre de Hollanda Amsterdam Üniversitesi'nden bilim insanları, insan hafızasında acı ve korku veren kötü hatıralar için ilaç geliştirdiklerini açıklarlar. İlaç önce hayvanlarda, sonra da 60 kadın ve erkek denek üzerinde denenmiştir.³²⁷ Kısaca bu ilaç insanın sahip olduğu bilgileri bir anlamda silmeye vakıf bir ilaç olacaktır. Bu ilacın hafızada yer eden takıntıları,

³²⁴ Gardiner Haris, a.g.m.

³²⁵ Sarah Boseley, "Drug firms a danger to health-report", The Guardian, 26.06.2006.

³²⁶ Alen Anderson, a.g.m., s. 154.

³²⁷ David Derbyshire, "Pill to erase bad memories: Ethical furor over drugs that threaten human identity", Daily Mail, 16.02.2009, www.dailymail.co.uk.

stresle ilgili düşünceleri, rahatsız eden kötü hatıraları ve suçluluk duygusunu yok ediyor diye piyasaya sürülmesi mümkündür. İnsanı insan yapan biraz da yaşadığı tecrübeler, özellikle acı olanlar değil midir? Artık insanlığın kişiliği, tecrübeleri ve birikimleri tehdit altındadır. İnsan hafızasını tamamen de silebilen bir ilacın insanlık için ne kadar büyük bir tehlike taşıyacağını göz önünde bulundurmak, teknolojinin insanoğlunun hayatını kolaylaştırırken, diğer taraftan ne kadar tehlikeli bir hale getirdiğini görmek gerekmektedir.

Bütün bu bilgilerin ışığı altında ilaçlar ve ilaç firmalarının politikaları konusunda kesinlikle belli bilgilere sahip olmak ve toplumu bu konuda daha doğru bilgilerle bilgilendirmek insanlık için hayati bir önem taşımaktadır.

Kısacası, yalnız Amerika'da değil, ilaç firmalarının dünya genelinde değişik boyut ve dozlarda uyguladığı bu acımasız taktikler, aslında ilaç firmalarının ürünleri yoluyla bütün dünyada insan sağlığını tehlikeye düşürdüğünü göstermektedir. Antidepresan ve kemoterapi ilaçları da bunların en başında yer almaktadır.

Depresyonun Fizyolojik Nedenlerini Tespit Etmeden Antidepresan Hapı Önermek Bir Cinayettir

Bilgi hayatı kurtaran en etkili güçtür...

Psikiyatrik hastalıklar çok yönlü ve birçok nedene dayalı olup, aslında bir tek psikiyatrisin de tam olarak işin içinden çıkabileceği bir hastalık durumu değildir. Aslında psikiyatristler, nörologlarla, hormonlar üzerinde uzman endokrinistlerle (endokronoloji uzmanı), mide ve bağırsak hastalıkları üzerinde uzman gastroenteroloji uzmanlarıyla, psikologlarla hatta diyetisyenlerle yardımlaşmalı çalışmalıdırlar. Bu çok uzun bir süreci gerektirdiğinden, uygulama kısmen gerçekleşse de tam olarak gerçekleşmemektedir. Tespit ve teşhis yapılmadan önce oldukça çok bilimsel işlemden geçmesi, değişik uzmanların da görmesi gereken psikiyatrik sorunu olan hastayı, bir süre dinleyip kısa sürede antidepresan ilaç yazıp yollamak, bu tip hastalara yapılabilecek en büyük kötülüklerden biridir.

Stresin çok çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenle beslenmeden başlayarak vücut fonksiyonunda birçok hormonun yeterli çalışmamasından, mineral vitamin eksikliğinden, çevre ve sosyal

sorunlardan tutun da kişinin bilinçaltına yerleşmiş birçok saplantılarına, tiroid bezlerinin ve hormonlarının çalışmasına, asit dengesine, bağırsak florasına kadar birçok olgunun doğru işleyip işlemediğine veya dengede olup olmadığına bakılmadan kişiye antidepresan ilacı vermek bir nevi cinayettir.

Bugün yediğimiz gıdalarda eskisi gibi mineral, vitamin protein zenginliği yok. Bunların eksikliği birçok hastalığı tetiklediği gibi psikolojik davranışlarımızı da etkiliyor. İnsanın beyninin ve sinir sisteminin normal faaliyetini sürdürmesi için belli besinlere ihtiyacı vardır. İnsan vücudunun yeterli miktarda ve gerekli olan besinleri alamaması, insanların normal davranışlarını olumsuz etkilemekte, insanoğlunu dengesiz ve saldırgan yapmaktadır.

Yağda çözünen vitaminlerden³²⁸ A vitamini, beyinde gerçekleşen algılamadaki sinyallerde önemli rol oynar.³²⁹ Annenin gebelik sürecinde bile annedeki A vitamini eksikliği doğan çocukların belli yaşa geldikten sonra dengesiz davranışlar içine girmesini bile etkiler. Son araştırmalara göre diğer yağda eriyen vitamin olan D3 vitaminin vücutta yeterli bulunmaması, depresyon ve panik oluşturuyor. D vitamini beyinde öğrenmeyi ve hafızayı güçlendiriyor, beyin motor kontrol sistemine yardımcı oluyor.³³⁰

Birçok B vitamini kompleksi eksikliği kişide Alzheimer hastalığına, birçok ruhi bozukluklara neden oluyor.³³¹ Özellikle B1 vitamini (tiamin/thiamin) çok önemli bir vitamin olup, protein sentezi, beyin, sinir sistemi ve sindirim gibi pek çok hayati fonksiyonun yürütülmesinde görev alır. B1 vitamini eksikliği, insanda birçok hastalığın (beri beri, kalp kaslarının zayıflaması vs.) yanında depresyon, devamlı bir huzursuzluk hali, bellek zayıflığı, kas güçsüzlüğü, çabuk sinirlenme yaratır.

³²⁸ Yağ içinde çözünen ve diyetle alınan yağlarla birlikte emilime uğrayan, normal olarak idrarla atılmayan ve vücutta orta derecede depolanmaya eğimli A, D, E ve K vitaminleri. Bu vitaminler suda çözülmedikleri için sadece safrada çözülürler.

³²⁹ J. Bland, "Clinical Approaches to Hormonal and Neuroendocrine Imbalances", In *Textbook of Functional Medicine*, Gig Harbor, The Institute of Functional Medicine, 2010, s. 581-669.

³³⁰ J.C. McCann, B.N. Ames, "Is there convincing biological or behavioral evidence linking vitamin D deficiency to brain dysfunction?", *FASEB Journal*, 2007, 22 (4): s. 982-1001.

³³¹ Olstein M et al., "The homocysteine hypothesis of depression", *Am J Psychiatry*, 2007, 164 (6): s. 861-867.

İnsan vücudundaki çinko eksikliği, beyindeki birçok enzimsel faaliyetleri ve reaksiyonları yavaşlatır (brain enzymatic reactions) çünkü beyindeki bu faaliyetleri olumsuz etkiler. Çinko eksikliği kan şekerinin normalin altına düşmesi (hipoglisemi- hypoglycemia) sonucu aşırı terleme, çarpıntı, ellerde titreme, konsantrasyon kaybı, konuşma güçlüğü, sinirlilik, bulantı, tam bilinç kaybına neden olabilir. Çinko eksikliği bu hastalığın yalnız küçük bir sebebidir.³³² Çinko eksikliği intihara kadar götürebilen davranış bozukluklarının yanında kişiyi, saldırgan, agresif bir yapı içine de sokabilir.³³³

Vücuttaki magnezyum eksikliği kişilik bölünmesi, saldırganlık, şizofreni gibi birçok nörolojik bozuklara neden olur.³³⁴ Bizim aldığımız gıdalardaki mineral ve vitamin eksikliğinden kaynaklanan, bizim ruh halimizi bozabilen ve doktorların bile nedenlerini bulmada zorlandığı kökeni yanlış beslenmeye dayanan psikolojik hastalıkların esas nedenlerine inmeden önce hastayı birçok yan tesiri olan antidepresan ilaçlarla kahçı olarak tedavi etmek mümkün değildir.

Ayrıca işlenmiş ve paketlenmiş gıdalar ve bunlara konulan koruyucu maddeler olan aşırı tuz, şeker (fruktoz vs.) hastalıkların tetikleyicisidir. İşlenmiş ve paketlenmiş gıdalar ayrı bir sorundur. İşlenmiş gıdalarda 6 bin civarında katkı maddesi kullanılmaktadır. İngiltere’de University College London’ın yaptığı araştırma, British Journal of Psychiatry adlı tıbbi dergide Kasım 2009’da yayınlanır. Bu araştırmaya göre; işlenmiş gıdaların yalnız fiziksel olarak değil psikolojik olarak da insan sağlığını bozduğu ortaya konur. Doğal gıdaya ulaşma şansımız her geçen gün azalıyor. Böyle bir ortam hemen hemen kalmadı.³³⁵

³³² Hipoglisemi: Yoğun çalışma temposu, aşırı stres, ağır egzersiz durumlarında ve yeteri miktarda kalori veya karbonhidrat alınmadığı takdirde hipoglisemi görülme riski vardır. Tiroit ve böbreküstü bezleri başta olmak üzere bazı endokrin organların ürettiği hormonların fazlalığında veya yetersizliğinde hipoglisemi bulguları görülebilir.

³³³ Carol Simontacchi, *The Crazy Makers: How the Food Industry Is Destroying Our Brains and Harming Our Children*, New York, Tarcher Publ., 2007, s. 153-155, 214-215.

³³⁴ L.B. Bailey & J.F. Gregory, “Folate. In *Present Knowledge in Nutrition*”, Washington, International Life Sciences Institute, 2006, s. 278-301; Sylvia Onusic, “Violent Behavior: A Solution in Plain Sight”, Weston A. Price Foundation, 22.04.2013, <http://www.westonaprice.org/environmental-toxins/violent-behavior-a-solution-in-plain-sight>.

³³⁵ Sağlıklı gıda için birçok şartın bir araya gelmesi gerekiyor; 1- Ziraî ilaç ve kimyasal gübre olmadan yetiştirilecek; 2- Genleriyle oynanmamış tohumlar kullanılacak; 3- Hormon, antibiyotik verilmemiş olacak;

Her gün artan kimyasallar, öncelikle milyonlarca çocuğu, sonra yetişkinleri olumsuz etkiliyor.³³⁶ Sonuçları 2014 yılında yayınlanan bir araştırmaya göre; kimyasalların yaydığı zehirler öncelikle çocukların nörolojik gelişimlerini olumsuz etkiliyor; otizm, dikkat eksikliği, hiperaktiflik, öğrenme zorluğu ve benzeri hastalıkları oluşturuyor.³³⁷ Bunlara ek olarak alerji, deri problemleri gibi birçok hastalık bu kimyasal zehirlenmelerin sonucu. Bu tip hastalıklar çocuklarda hızla artış gösteriyor. Kimyasalların saldığı zehirler, öncelikle çocukların beyinlerini etkiliyor. Suların içine konulan diş macunlarında bulunan bir kimyasal olan floritler de birçok hastalığın yanında zeka düşüklüğüne neden oluyor.³³⁸ Kı-saca kimyasal toksinlenme öncelikle çocuklarda nörolojik sorunlar oluşturmaya kadar uzanıyor.³³⁹

En basitinden, biz beslenirken artık binlerce çeşit katkı mad-deleri ve kimyasalları da bünyemize almaktayız. Vücudumuzun bağışıklık sistemi bunlarla savaşırken bu arada bu toksinler psiko-lojik dengemizi de bozmaktadır. Bağırsaktan beyne akan bu toksit de beyinin normal fonksiyonlarını yapmasını engeller.³⁴⁰ Bağırsak florası bozuk olan farelerde ciddi davranış bozuklukları saptan-mıştır. Stres, bağırsak florasını bozduğu gibi, bağırsak florasının bozukluğu da strese yol açar. Probiyotiklerin depresyon tedavisinde

4- İçinde herhangi bir koruyucu veya katkı maddesi olmayacak; 5- Doğal olarak beslenmiş hayvanlardan üretilen gıdalar olacak; 6- Yeraltı suları, toprakları, havası kirlenmemiş ortamlarda yetişen ürünler olacak; 7- Taze olacak; 8- İşlenmemiş, endüstriyel işleminden geçmemiş, içine katkı maddesi konulmamış olacak.

³³⁶ Catherine J. Frompovich, *Our Chemical Lives And The Hijacking Of Our DNA: A Probe Into What's Probably Making Us Sick*, USA, Book Surge Publishing.

³³⁷ Dr. Philippe Grandjean, Philip J. Landrigan, "Neurobehavioural effects of developmental toxicity", *The Lancet Neurology*, Mart 2014, Vol. 13, Issue 3, s. 330-338.

³³⁸ Sandra Young, "Putting the next generation of brains in danger", CNN, 15.02.2014.

³³⁹ Philip Landrigan, "Philippe Grandjean Neurobehavioural effects of developmental toxicity", *The Lancet Neurology Journal*, Mart 2014, Vol. 13, No. 3, s. 330-338.

³⁴⁰ Murray D. Esler, M.B., B.S., B.MeD.Sc.i., and Kerry J. Goulston, "M.D Levels of Anxiety in Colonic Disorders", *N Engl J Med*, 1973, 288: 16-20, 4 Ocak, s. 197.

kullanılması ilk kez 2005'te önerilmiştir.³⁴¹ Probiyotikten zengin yoğurt verilen kişilerde 3 hafta içinde duygudurum ve kognitif fonksiyonlarda olumlu değişiklikler olduğunu gözlemişlerdir.³⁴² Pastörizasyon ve diğer ısı işlemler gıdalardaki probiyotikleri büyük ölçüde tahrip eder.

Tüm işlenmiş ve hazır gıdalar, işlenmiş etler, şekerli gıdalar, kolalı gazlı içecekler, unluwarenlar, pastalar, cips türevi besinler, hazır soslar, alkol, kahve, kola, rafine tuz, kızartmalar, kömürde pişmiş yiyecekler, tahıl, kümes hayvanı, balık, deniz ürünleri, süt ürünleri ve fasulye vs. ile vücudumuzdaki asit oranını artırıyoruz. Bu besinlerin yanında sebze yiyerek asidik oranı dengelemek gerekiyor. Yiyecekler ve oksijen kanla hücrelere taşınır. Hücrede bir tür 'yanma' işlemiyle enerji oluşur. Ama bu yanmanın sonunda ortaya 'artıklar' çıkar. Bu artıklar asit artıklardır. Temizlenmezlerse hücre içi 'asitlenir.' Vücuttaki asit fazlalığı (asidik pH) hücrelerin yapısını bozar.

Psikiyatrik sorunları olanların yine vücudundaki asit alkali oranlarına bakmalı, eğer vücutta pH'ı 7,36 altına düşmüşse hastada zaten asidik bir durum vardır. Hücreler yıpranmaya başlamıştır. Bu bir sürü hastalığı hatta kişinin ruh halini de bozacağı için hastanın pH dengesini en az 8 ve üzerine çıkaracak yani alkali yapacak bir diyet vermek gerekmektedir. Bu önemsiz gibi görünen göstergelere muhakkak bakılmalı, psikiyatri sorunları olanları önce belli diyetlerle fizyolojik durumlarını sağlığa kavuşturmak gerekmektedir. Ayrıca hasta uyuşturucu kullanıyor ve bunu da doktoruna söylemiyorsa, hastanın testlerini yaptırıp uyuşturucu alıp almadığına bakmak gerekiyor.

Ayrıca depresif şikâyetlerle psikiyatriste başvuran çok sayıda kişi aslında tiroit hastası olduğunu bilmiyor, öncelikle endokrinoloğa gideceği yerde psikiyatriste gidiyor. Artık psikiyatristler depresyon şikâyetiyle kendilerine başvuran hastalardan öncelikle tiroid testi istiyorlar. Bunu yapmadan ilaç verenler kesinlikle büyük suç işliyorlar. Boynunuzun iç tarafında sağ ve sol tarafında bulunan tiroid bezinin (gland) salgıladığı hormonlar insan

³⁴¹ Logan A.C., Katzman M., "Major depressive disorder Probiotics may be an adjuvant therapy", Med Hypotheses, 2005; 64: s. 533-538.

³⁴² Benton D., Williams C., Brown A., "Impact of consuming a milk drink containing a probiotic on mood and cognition", Eur J Clin Nutr, 2007, 61: s. 355-361.

vücudunda çok önemli roller oynarken, diğer hormonları da etkilerler. Tiroid bezleri insandaki en büyük bezlerden biridir. Çok fazla salgılandıklarında hipertirodizm, az salgılandıklarında hipotirodizm olarak adlandırılır. Guatr-tiroid hastalığının temel nedenlerinden biri de iyot eksikliğidir. Hipotroid durumunda kişide depresif davranış, yorgunluk, içe dönüklük, yavaş algılama ve kavrama devamlı uyuma isteği vb. oluşmasına neden olurken, hipertiroid ise sinirli, aşırı duygusal, geceleri terleme gibi birçok hastalığı tetikler. Tiroid bezlerinin hipotroid mi yoksa hipertroid mi olduğunu anlamak için tiroitlerdeki hormonları organize eden hormonda TSH (Thyroid Stimulating Hormone) seviyesine ve hayati fonksiyonu olan T3 (triiodothyronine) ve T4 (thyroxine) hormonlarını kontrol etmek gerekmektedir.

“Ben depresyondayım, geceleri uyuyamıyorum, aşırı sinirli ve duygusalım” diye doktora giden hastaya, doktorun kan tahlilini alıp, kandaki THS, T3, T4 seviyelerini ve boğazındaki tiroid bezlerinde büyüme var mı yok mu diye kontrol etmeden nasıl beslendiğini, uyuma saatlerinin ne olduğunu, ne kadar zaman bilgisayarın ve televizyonun önünde çalıştığını sormadan antidepresif ilaçlar vermesi bir çözüm yolu değildir.

Bugün tıp fakültelerinde, hızla ilerleyen teknolojinin insanların sağlığını ne ölçüde bozduğu konusunda talebelere yeterli eğitim verilmediği gibi, doktorlar da bu konuda yetersiz bilgiye sahiptir. Modern tıp, artık tıp fakültelerinde öğretilenlerin çok ilerisine taşmış olup, tamamen ilaç fabrikalarının yönlendirmesinin esiri olmuştur.

İnternetin ve bilgisayarın karşısında hareketsiz şekilde uzun saat oturma ve bunların aşırı kullanımı çeşitli hastalıklara yol açarken,³⁴³ uyku ritimlerini bozarken,³⁴⁴ beyinde madde bağımlılığı gibi narkotik etki oluşturuyor. Ufak yaştan itibaren televizyon seyretmek bir süre sonra çocukların algılarını ve kavramalarını

³⁴³ Naoko Koezuka, Malcolm Koo, Kenneth R. Allison, Edward M. Adlaf vd., “The Relationship between Sedentary Activities and Physical Inactivity among Adolescents: Results from the Canadian Community Health Survey”, Journal of Adolescent Health, Vol. 39, No. 4, Ekim, 2006.

³⁴⁴ Markus Dworak, Thomas Schierl, Thomas Bruns, Heiko Klaus Strüder, “Impact of Singular Excessive Computer Game and Television Exposure on Sleep Patterns and Memory Performance of School-aged Children”, Pediatrics, Vol. 120, No. 5, Kasım 2007.

bozuyor.³⁴⁵ Bütün gününü bilgisayar başında geçiren, yeme-içme ihtiyaçlarını da bilgisayar önünde geçiren kişilerin bir süre sonra beyin kimyaları madde bağımlılarındaki gibi bozuluyor.³⁴⁶ Uzun bir dönem sürecinde bilgisayar önünde günde 8-10 saat gibi uzun süre kalanlarda beynin ve gözlerin yorgunlaştığı, radyasyon alındığı ve uzun süren hareketsiz oturmadan dolayı da vücut fonksiyonlarının bozulduğu görülmektedir. Bilgisayar başından kalktıktan sonra bu kişilerde yorgun bir süre sonra gerilime dönüşüyor, sinirli ve depresif hareketler sergileyebiliyorlar. Bu kişiler doktora gittiğinde bunlar depresyonda diye depresyon ilacı vermek bu kişileri daha çok hasta etmek demektir. Bu durum insan sağlığını tehlikeye atarak ilaç firmalarının kasalarını doldurmaktan başka bir işe yaramaz.

Şimdi bu bilgiler ışığı altında bir psikiyatristin bu gerekli testleri yaptırmadan, diğer branşlardaki doktorlarla dayanışma içinde olmadan, psikiyatrik hastalığın, depresyonun nedenlerinin kökenlerine inmeden önce, bu nedenleri bir şekilde antidepresan hapı vermeden tedavi etme yerine, hastayı biraz dinledikten sonra hastaya antidepresan ilacı yazıp göndermesiyle hasta kalıcı şekilde tedavi olmamaktadır. Böylece hasta gereksiz ilaç alımıyla zehirlenmekte, daha da hasta olmaktadır. Bunun adı antidepresan ilacı sömürüsü ve terörüdür. Eğer hastalar belli temel bilgilerle doktorlara gidebilse bu terörün önüne çoğunlukla geçilmiş olacaktır.

³⁴⁵ Elizabeth Grossman, High Tech Trash: Digital Devices, Hidden Toxics and Human Health, USA, A Shearwater Book, 2006.

³⁴⁶ Matthew Gentzkow (University of Chicago), Jesse M. Shapiro (University of Chicago), "Does Television Rot Your Brain?" NBER Working Paper, No. 12021, Şubat, 2006, JEL No. I21, J13, J24; Elizabeth A. Vandewater, David S. Bickham, June H. Lee, vd., "Always On Heavy Television Exposure and Young Children's Development", American Behavioral Scientist, Ocak 2005, Vol. 8, No. 5, s. 562-577; Marie Winn, The plug-in drug: Television, computers, and family life, New York, Penguin, 2002.

DÜNYANIN ÇOK KÂRLI KOLESTEROL İLAÇLARI PAZARI VE İNSAN SAĞLIĞINI HİÇE SAYARAK DÖNEN OYUNLAR

*Çok sık anlatılan yalanın sonunda doğru olduğuna inanılır.
Gerçeğin farkına varılması ise çok yıkıcı ve acı olur.*

Kolesterol İlaçlarının Kârlılığının Yarattığı Efsane: Kolesterol Canavarı

Hekimler, ilaç üreticileri ve beslenmeye destek hapları satan firmalar, kolesterolün vücudumuza düşman olduğuna inanmamızı sağlayarak milyarlarca dolar para kazanmışlardır. Dünyadaki en saygın sağlık uzmanlarından bazılarının tıp ahlakı sakatlanmış durumdadır.

Shane Ellison³⁴⁷

Kolesterol Yaşam İçin Gerekli Yapıtaşıdır

Bütün hücrelerin yapısında kolesterol bulunuyor. Hücre zarında yapı taşı olarak bulunan yağların % 30'unu oluşturur. Hücre duvarlarında ve hücre zarında bulunan ve su geçirmez özelliğe sahip kolesterol, hücreyi birçok dış etkiden ve vücudu enfeksiyondan koruyor. Birçok hayati hormon da kolesterolden yapılır. Kolesterol olmadan ne erkeklik hormonu testosteron ne de kadınlık hormonu östrojen salgılanır. Neticede yeni nesilleri de üretemezsiniz. Kolesterol olmazsa safra yapımı bozulur, besinlerin bağırsaklardan emilimi olanaksız hale gelir. Hücre duvarınızın bütünlüğü ortadan kalkar. Bazı vitaminleri, örneğin D vitaminini yapamazsınız. Kolesterolün çok büyük bir tehlike olarak gösterilmesi en büyük hatalardan biridir.

³⁴⁷ Shane Ellison, Bir Masalmış Kolestrol, Çev. Arzu Aygen, İstanbul, Hayy Kitap, 2007, s. 17.

Öncelikle akli başında ve bağımsız birçok doktorun ileri sürdüğü gibi kolesterol tek başına bir hastalık veya öldürücü bir zehir değildir. Kanın damarların iç çeperlerinden kolay akmasını sağlayan, hücreyi dış etkenlere karşı koruyan ve vücudumuzdaki kortizol, testosteron, östrojen gibi üreme hormonlarının da üretilmesini sağlayan bir maddedir. İnsanın belli bir oranda kolesterole ihtiyacı vardır. Kolesterol bir yerde insanlara faydalıdır. Son yıllarda kolesterol hakkında uydurulan bu korkutucu şehir efsanelerini değiştirmek için önemli eserler verilmeye başlandı.³⁴⁸

Kolesterolün beyin, sinirler, kalp, bağırsaklar, karaciğer, kaslar başta olmak üzere tüm vücutta yaygın olarak bulunduğunu, yaşam için gerekli olduğunu, kısacası kan yağı olduğunu belirtmiştik. Kolesterolün kanda çözünmesi ve taşınması için karaciğerde bir proteinle birleşmesi gerekir, bu birleşime *lipoprotein* adı verilir. Kolesterol ve diğer yağlar kanda erimedikleri için lipoprotein denilen paketler-levhalar halinde taşınırlar, kolesterol karaciğerden hücrelere ve hücrelerden tekrar karaciğere kan yoluyla taşınır.

Kolesterolün çeşitleri vardır. Damarlara zarar veren kötü kolesterolü taşıyan lipoproteine düşük yoğunluklu lipoprotein (Low Density Lipoproteins) denir. Vücudun kullanmadığı yağ karaciğerden safraya boşaltmak, yani kötü kolesterolü çöpe atmak için vücutta bulunan ve iyi huylu olan kolesterole yüksek yoğunluklu lipoproteinler (High Density Lipoproteins) denir. HDL, kötü kolesterol damarda sertlik yapmaya başlayınca onunla savaşıır.

Kötü kolesterolü damarın duvarından alıp tekrar karaciğere getirir ve orada öğütülmesini sağlar. Bir de çok düşük yoğunluklu lipoprotein (VLDL) ve orta yoğunluklu lipoproteinler (IDL) halinde

³⁴⁸ Uffe Ranskov, *Fat and Cholesterol Good for You*, Sweden, GB Publ., 2009; Uffe Ranskov, *The Cholesterol Myths: Exposing the Fallacy That Saturated Fat and Cholesterol Cause Heart Disease*, USA, New Trends Pub. Inc., 2002; Anthony Colpo, *The Great Cholesterol Con*, USA, Lulu Pub., 2006; Shane Ellison, a.g.e.; Shane Ellison, *Hidden Truth About Cholesterol-Lowering Drugs*, USA, Haealth Myths Exposed Publishing/Morris Publ., 2005; Türkiye’de kolestrol ve ilaçları konusunda insanları uyaran, doğru bilgi veren birçok doktor vardır. Mesela Türkiye’de Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta bunlardan biri olup kolesterol ilaçlarının çoğu kez gereksiz yazıldığını, kolesterolün tek başına bir hastalık olmadığını, hastaların değil laboratuvar sonuçlarının tedavi edilmesi gibi yanlışlığa düştüğünü belirtir, *Takvim Gazetesi*, 19-23 Mayıs/Haziran 2009; Kolesterole şüpheyile yaklaşan veriler için bkz.: www.thincs.org.

bulunurlar. Eğer kanda fazla miktarda kolesterol varsa, kolesterol akyuvarlar, kan pıhtısı, kalsiyum gibi maddelerle birlikte kan damarlarının duvarlarında birikir, damarların elastikiyetini kaybetmesine, daralmasına (ateroskleroza) neden olur. Halk arasında buna damar sertliği denir. Kanda kötü kolesterol olarak bilinen LDL'nin yüksek olup iyi kolesterol HDL'nin düşük olması sağlık açısından risk oluşturur. Kalp krizi, felç, böbrek rahatsızlığı gibi birçok hastalığı tetikler. Kolesterol düzeyini etkileyen faktörler kalıtsal nedenler, yaşlılık, hareketsizlik, kötü beslenme, stres, sigara, alkol, diyabet, aşırı kilo, yüksek tansiyon, bazı böbrek ve tiroid hastalıklarıdır.

Artık son araştırmalar şunu gösteriyor ki kolesterolü tek başına bir hastalık olarak kabul etmek ve hemen yüksek dozda kolesterol ilaçları vermek oldukça tartışmalı bir görüştür. Kolesterol yanında yüksek tansiyon, kalp ve damar hastalıkları, şeker, obezite denilen aşırı kilo gibi hastalıklardan bir veya ikisi varsa, bu hastalıkların kontrol altına alınması gerekmektedir. Bunlarla beraber olduğuunda kötü kolesterolün yüksekliği tehlike arz etmektedir.

Yüksek tansiyon, yüksek kan şekeri, sigara kullanma gibi çeşitli nedenlerin etkileriyle damarların pürüzsüz iç kısımlarında çentikler ve pürüzler oluşur. Vücut kolesterolü bir sıva gibi kullanarak bu pürüzleri kapatmaya çalışır fakat kolesterolü taşıyan protein kötü (LDL) ise bu bölgede plakalar, tortular oluşup kanın pıhtılaşmasına yol açar. Bu oluşum, damarın ya aniden ya da zamanla tıkanmasına neden olabilir. Bu durum da kalp krizi, felç, hafıza kaybı ve iktidarsızlığa kadar uzanan hastalıklara ve ölüme sebebiyet verebilir.

İyi kolesterolünüz çok düşükken, kötü kolesterolünüz yüksek de olsa toplam kolesterolünüz normal bulunabiliyor. Çoğu zaman iyi ve kötü kolesterol ile trigliserit seviyelerini de bilmek gerekiyor. Eskiden total kolesterole bakılıyordu fakat artık iyi ve kötü kolesterollerin yanında trigliserit ölçülerinin de çok önem taşıdığı anlaşıldı. İyi ve kötü kolesterolünüz normal olmasına rağmen, trigliserit seviyeniz çok yüksekse toplam kolesterolünüz de yüksek hesaplanabiliyor. Bu nedenle trigliserit 400'ün üzerinde bulunduğu zaman toplam kolesterol değerleri sağlıklı olmuyor.

Trigliseritlerin değerleri konusunda da fazla bir birlik ve standart yoktur fakat 150 ile 250 mg/dl arası değerler normal kabul

ediliyor. Mesela total kolesterolün 240 gibi tehlikeli kabul edilen seviyede olduğunu kabul edelim. Eğer iyi kolesterolünüz (HDL) 65 civarındaysa, iyi kolesterolünüz kötü kolesterolle rahatlıkla savaşıyor demektir. Panik yapıp avuç dolusu kolesterol ilaçlarına mahkûm olmak yerine sağlıklı beslenme, düzenli egzersiz (günde 500-950 kalori yakacak şekilde haftada 4-5 kez yarımşar saatlik yürüyüş), sigara ve stresten uzak durmak kötü kolesterolü düşürmeyi çok daha kolaylaştıracaktır.

Zeytinyağı doymamış yağları içerir, bu da HDL kolesterolünüzün yükselmesini sağlar. Sebzeler ve kuruyemişler dâhil olmak üzere belli sebzelerde bulunan güçlü antioksidanlar, flavonidler³⁴⁹ (günde 31 gram) HDL'yi yükseltir, damar tıkanıklığını önler, kötü kolesterol olan LDL ile vücudun verdiği savaşta yardımcı olur. Bunun yanında son araştırmalar (2007) göstermiştir ki yüksek LDL seviyeleri kadınlarda erkekler kadar önemli bir risk faktörü değildir.³⁵⁰

Siz ne kadar çok hasta kategorisine girerseniz ve ne kadar çok ilaç kullanırsanız, kârlarını o kadar çok arttıran ilaç firmalarının insanları ve toplumu aldatma, yanlış bilgilendirme, gerçekleri çarpıtma, yetkililere rüşvet verme gibi birçok konuda oldukça kabarık sabıka dosyaları oluşur. Bunları ya ölümlere sebep olan ilaçlarını piyasadan geri çekerek ya da büyük para cezaları ödeyerek kapatırlar. İlaç firmaları insanları kobay olarak kullanırken, mümkün olduğu kadar çok kişiyi hasta kategorisine sokarak daha çok ilaç satıp daha çok para kazanmak peşindedirler.

Artık ilaçlar, kesin çözüm getirme yerine insanların hayat boyu alması gereken şekilde formüle edilmekte; böylece daha çok para kazanılmaktadır. Özellikle dünyada hızla artan bir pazar payına sahip olan kolesterol ilaçları bu sınıfa girmektedir. İşin

³⁴⁹ En faydalı kuruyemiş, Omega-3 yağ asidini en fazla içeren cevizdir. Ayrıca kalp ve damar sağlığı için her türlü balık en az haftada 3 porsiyon yenmelidir. Özellikle somon, morina, levrek gibi balıklar yüksek miktarda Omega-3 yağ asidi içerirler. Çay, yeşil çay, kırmızı şarap, üzüm, yaban mersini, kuru soğan, portakal suyu, domates kolesterol düşürücü flavonid içeren gıdalardan birkaçıdır.

³⁵⁰ Amerika'da bu araştırmayı yapan kurum, National Committee Assurance for Quality (NCQA), Women's Health Issue, Mayıs/Haziran 2007, "Study Finds Women Less Likely Than Men to Have Their Cholesterol Level", AHA News, 14.05.2007, www.americanheart.com; Women Less Likely to Control LDL Cholesterol Levels Than Men, www.bio-medicine.org.

kötü tarafı, bu ilaçları almak bırakıldığında kolesterol kısa sürede yükselip tavan yapmaktadır.

Mesela kolesterol düşürücü ilaçlarla total kolesterolünüzü 150 seviyelerine düşürmüşseniz, bırakınca birden 300-400 gibi tehlikeli seviyelere çıkabilmektedir. Çünkü devamlı alman bu tip ilaçlar vücudun bağışıklık sistemini de tembelleştirmektedir. Periyodik olarak düzenlenen kolesterolle ilgili konferanslarda, insanlarda tehlike arz edecek kolesterol sınırları özellikle düşürülmekte, böylece kolesterolü kontrol eden hapları kullananların sayıları daha da artmakta, bu ilaçları üreten firmalar büyük kârlar yapmaktadır.

Kolesterol Oyununun Baş Aktörleri

1980'lerden itibaren kolesterol ilaçlarının yaygınlaşmasıyla bu ilaçların çok kârlı ve büyük bir pazarı olduğu görülünce, belirli çevrelerden dünyada bir kolesterol efsanesi yaratılmaya, her taraftan gereğinden fazla abartılı bir kolesterol korkusu yayılmaya başlandı. İnsanlar olayların arkasındaki gerçek oyunları bilmeden, nerdeyse bir kobay olarak kullanıldıklarının farkında olmadan kolesterol korkusuyla yaşar oldular. Kalp rahatsızlığının ve kalp krizlerinin çok çeşitli faktörlere bağlı gelişmesi bilinmesine rağmen, kolesterol düşürücü ilaçlar çok güzel gelir getirdiğinden, topluma kolesterol sanki kalp rahatsızlığının en büyük nedeniymiş gibi sunuldu.

Mesela kadınlarda kolesterol düşürücü ilaçların pek fazla etkisi olmadığını ileri süren doktorların makalesine hemen karşı makale yazan³⁵¹ Prof. Scott M. Grundy, Amerika'da kolesterol düşürücü ilaçları savunanların en başında gelir. Bir dönem Amerika'da kalp hastalıklarıyla ve kolesterol ilaçlarıyla ilgili konularda oldukça sözü geçen, Amerikan Kalp Derneği'nin (American Heart Association/AHA) üyesi ve buradaki kararlarda da etkinliği olan biridir. 1997 ve 2000 yıllarında bu dernekten ödüller aldı.³⁵²

Amerikan Kalp Derneği, kalp hastalıklarını önleme misyonu yüklenmiş gibi görünse de ilaç endüstrisi ve diğer çıkar grupları ile yakın dirsek teması vardır. Bu dernek korumakla yükümlü olduğu insanların değil, büyük paralar kazanan margarin üreticilerinin ve ilaç firmalarının sözcüsü gibi davranmaktan çekinmemektedir.

³⁵¹ Prof. Scott M. Grundy, "Should women be offered cholesterol lowering drugs to prevent cardiovascular disease? Yes", BMJ, 12.05.2007, 334: s. 982.

³⁵² American Heart Association/AHA Distinguished Achievement Award (1997), AHA Discovery Award (2000).

Bunun esas sebebi ise Amerikan Kalp Derneği'nin büyük yalanlarla kalbe iyi geliyor diye pazarlanmasına yardım ettikleri margarin ve ona benzer gıda üreticilerinden aldığı paradır.

Gıda üreticileri Amerikan Kalp Derneği'ne üye olduktan sonra ilk sene onaylanan bir ürün bazından ürün başına üyelik aidatı olarak 7500 dolar, ikinci sene aidatı yenileme ücreti olarak ise yine ürün başına senelik 4500 dolar öderler.³⁵³

Sözde kalp için sağlıklı gıda ürettiğini iddia eden binlerce gıda üreticisi, bu derneğe kabul edilip her onaylanan ürün başına aidatlarını ödedikten sonra ürünlerinin üzerinde Amerikan Kalp Derneği'nin simgesini veya onayını belirterek gıdalarını kalbin dostu diye pazarlarlar. Halk da bu kandırmacalara inanarak bu ürünleri alır. Bu ürünlerin başında da kolesterol oranı yok, kalbe faydalı diye pazarlanan margarin ürünleri bulunur. Bu tip ürünlerin insan sağlığına zararlı diye yasaklanması, bu derneğe büyük para kaybettireceği için bu yasağa hemen karşı çıkmışlardır. Onlar için para önce, insan sağlığı çok sonra gelmektedir.

Bir tek bu örnek bile bu derneğin gerçek yüzünü ve aslında kimlere hizmet ettiğini ortaya koyar. Özellikle kalp ve damar ilacı üretici firmalar bu derneğe senede 2 milyon dolar yardım yaparlar.³⁵⁴ Bu gerçek, ABD gibi bir ülkede kalp rahatsızlıkları üzerinde oldukça etkin bir kuruluşun kimlerin güdümünde çalıştığının başka bir ispatıdır. Bu durum, kuzuları kurtlara emanet etmek demek olduğu gibi insanlarla alay etmek de demektir. Böyle bağlantıları olan bir organizasyon, Amerika'da kolesterol üzerine standartlar belirlemekte, kolesterol ilaçları ve kalbe faydalı gıdaları tavsiye etmektedir.

Artık bu kolesterol haplarından yapılan büyük kazançları görenler, çocukları ve gençleri bile bu ilaçların alınmasına teşvik ediyorlardı. 2008 yılında ABD'de Amerikan Doktorlar Akademisi'nin (American Academy of Pediatrics / AAP) yayınladığı bir belgede, sekiz yaşındaki çocukların bile kolesterol ilaçlarıyla tedavisini tavsiye ediyordu.³⁵⁵ İlaç

³⁵³ Anthony Colpo, a.g.e., s. 3.

³⁵⁴ Stephanie Saul, "Heart Group Backs Drug Made by Ally", The New York Times, 24.01.2008; Ed Silverman, "AHA Web Site Changed to Reflect Sponserhip", Pharmalot, 24.01.2008, www.paharmalot.com; Ed Silverman, "Schering-Plough And Another AHA Connection", Pharmalot, 18.04.2008.

³⁵⁵ David Gutierrez, "Young Children Now Being Targeted For Statin Drug Use", Natural News, 17.11.2008.

ve kolesterol konusunda iş çığırından çıkmış durumdadır. Medikal dünyada saygınlığı olan kurumlar da bu çılgınlığa hem de çocukları hedef alarak kolaylıkla alet olmaktadırlar.

Yine bu dernekten ödüller alan ve ABD ilaç üreticileriyle bağlantısı olan uzman Prof. Dr. Scott M. Grundy de bu konuda doğru dürüst araştırmacıların bilimsel makalelerini çürütmek, ilaç firmalarına yaranmak için makaleler yazmaktadır. Kendisi gibi bu konuda uzman olan Amerikalı doktorlar Dr. James Cleeman ve Dr. Claude Lefant, bu kolesterolü canavar gibi gösterip insanları kolesterol ilacı bağımlısı yapmakta ve onları tereyağından ve yurmurtadan uzak tutup çok zararlı margarin yağlarını tüketmeye yöneltmede önemli rol oynayan diğer karakterlerdir.³⁵⁶

İlaç firmalarının perde arkasından döndürdüğü oyunlar dışında, kolesterol sisteminin vücudumuzda nasıl çalıştığını da bilmek gerekir. Yoksa kolesterolü bir canavar olarak gösterenlere kolayca inanmak ve ömür boyu kolesterol düşürücü ilaçlar bağımlısı olmak gayet mümkündür.

İşte adına bilimsel denilen bu tip toplantılarda, ilaç firmalarının daha çok kolesterol ilacı satmaları için bize tehlikeli olarak sunulan kolesterol seviyeleri belirlenir ayrıca kolesterolün faydaları gözardı edilerek, zararları abartılarak insanların gözünü korkutup milyarlarca doları bulan kolesterol ilacı pazarı daha da genişletilir. Bu insan sağlığını tehlikeye atan büyük bir göz boyama ve sahtekârlıktır. Bu sahtekârlık ve sömürü, insan sağlığını korumak amacıyla yola çıkanlar ve onların işbirlikçileri eliyle yapılır.

Şu anda dünyada en çok satan reçeteye bağlı ilaçlar, zararlı kolesterol seviyesini düşürücü ilaçlardır. 2001 yılında uzmanlar, tehlikeli kolesterol seviyesini tekrar gözden geçirip düşürünce kolesterol düşürücü ilaç kullananların sayısı daha da artmıştır. Bugün Amerika'da 36 milyon³⁵⁷ (% 44 erkek, % 22 kadın) kişi

³⁵⁶ Karl Loren, Life Flow One: The Solution For Heart Disease, USA, Life Extension Educational Service, 1995. Kolesterol oyunlarının nasıl başladığını, kimlerin bu oyunda başrol oynadığını en iyi anlatan kitaptır. Bu kitabı www.oralchelation.net/heart/disease/ web sayfasından okuyabilirsiniz; Karl Loren, "High Cholesterol Causes Heart Disease?", Truth Revealed, www.oralchelation.net.

³⁵⁷ Ray Moynihan, Selling Sickness: How the World's Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients, New York, Nation Books, 2006, s. 3; www.healthy.net; "Statin: Too Many People Are Taking Them", 11.02.2007, The Lancet, 2007, 369: s. 268-269.

kolesterol düşürücü ilaçlar almakta ve bu sayı her geçen gün artmaktadır. Bunların 2006 yılında satışı 22 milyar dolarken³⁵⁸ 2006 sonunda 25 milyar doları geçmişti.³⁵⁹ 2013 yılında kolesterol ilaçları yalnız ABD’de 30 milyar dolar üzerinde satış yapmaktadır.

Son yıllarda kolesterol ilaçlarının, mafsalların üzerindeki tahribat, yorgunluk gibi birçok hastalık yanında esas olarak nerodejanaratif hastalıkları (Alzheimer, Parkinson vb.) şeker hastalığını, kanseri, gözde katarakt gelişimini tetiklemeye özellikle erkeklerde cinsel fonksiyonu olumsuz etkilediği bilimsel olarak ortaya konmuştur.³⁶⁰ Buna rağmen 2013 yılında bütün dünyada kolesterol ilaçlarının satışı 140 milyar doların üzerindedir. Amerikan silah ihracatına neredeyse yaklaşmıştır. Amerika’da silah ihracatı 2006-2007 mali yılında 22,3 milyar dolarken, bir senede % 45 artışla 2007-2008 mali yılında 34 milyar dolara yükselmiştir.³⁶¹ 2013 yılına gelindiğinde 55 yaş üstü dört Amerikalı’dan biri kolesterol ilacı kullanılmaya mahkûm edilmiştir. Yine ABD’de yetişkin nüfusun % 15’i bu ilacı kullanmaktadır.

Piyasaya sürülmesine 1987 öncesi izin verilen kolesterol düşürücü ilaç olan statin, çeşitli adlar altında satılır.³⁶² Kolesterol ilaçlarının temel maddesi statindir. Bu maddenin kaynağı, kırmızı pirinç mayası olarak bilinen *Monascus purpureus* mantarından elde edilen zehirdir. Lipitor, statin türevleri içinde piyasada en çok satılan kolesterol düşürücü ilaçtır. Pfizer firmasının ürettiği Lipitor 2006-2007 yılı itibarıyla senede 13 milyar dolarlık satışa ulaşmaktaydı (Pfizer’in toplam cirosu 2007 için 15 milyar dolardır).³⁶³ Birçok rakibi ve jenerik ilaçların çıkmasına

³⁵⁸ Stephanie Saul, “Maker of Lipitor Digs in the Fight Generic Rival”, The New York Times, 03.11.2007.

³⁵⁹ Ray Moynihan, Selling Sickness: How the World’s Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients, New York, Nation Books, 2006, s. 1.

³⁶⁰ Sherif Sultan (*Kalp Cerrahî* - University College Hospital Galway, Ireland) - Niamh Hynes (*Kalp Cerrahî* - Galway Clinic, Galway, Ireland), “The Ugly Side of Statins. Systemic Appraisal of the Contemporary Un - Known Unknowns,” Health Impact Daily News, 11.04.2013.

³⁶¹ Eric Lipton, “U.S. Arms Sales Climbing Rapidly”, The New York Times, 13.09.2008.

³⁶² Pfizer firmasının ürettiği Lipitor (atorvastatin), Merck firmasınınki Zocor (simvastatin) ve Mevacor (lovastatin), Bristol-Myers Squibb firmasınınki Pravachol (pravastatin), Novartis firmasının ürettiği Lescol (fluvastatin), AstraZeneca firmasınınki Crestor (rosuvastatin)’dur.

³⁶³ Joe Nocera, “The Dangers of Swinging for the Fences”, The New York Times, 27.01.2007.

rağmen 2010 yılında Pfizer'in ürettiği kolesterol ilacı Lipitor hâlâ bütün dünyada 13,3 milyar dolarlık satışa ulaşmıştı.³⁶⁴ AstraZeneca'nın ürettiği Crestor ise 2012 yılında bütün dünyada 8,3 milyar dolarlık satış yaptı.

Alman Bayer, İngiliz İsveç ortaklığı olan AstraZeneca, Amerikan Pfizer ve Merck ilaç firmalarının piyasaya sürdükleri kolesterol düşürücü ilaçlar pazarda tekel haline dönüşmüştür. Kolesterol düşürücü diğer bir ilaç olan Crestor da kolesterolü daha çabuk düşürdüğü ve Lipitor'dan daha ucuz olduğu için hızla pazar payını arttırmaktadır. AstraZeneca'nın ürettiği kolesterol ilacı Crestor, 2012 yılında yalnız ABD'de 5,1 milyar dolarlık satış yaparken, Pfizer'in ürettiği kolesterol ilacı Lipitor'un aynı yıl ABD'de yaptığı ciro 2,3 milyar dolar olmuştur.

Amerikalı Kimyager Bayan Shane Ellison, kolesterol ilaçları konusunda şöyle yazıyor: "Bir ilaç kimyageri olarak kolesterol düşürücü ilaçlarla ilgili ürütücü kanıtlar keşfettim. Kimyasal olarak bu ilaçlar statinler olarak biliniyor. Ticari olarak bilinen adları Lipitor (atorvastatin), Lescol (fluvastatin), Mevacor (lovastatin), Pravachol (pravastatin), Zocor (simvastatin) ve Crestor'dur (rosuvastatin). Bu ilaçların kalp hastalığını önlediği inancı kesinlikle yanlış hatta daha önemlisi tehlikelidir."³⁶⁵

Dünyada insanlar birinci derecede kalp hastalığından hayatlarını kaybediyorlar. Bu demektir ki dünyada en çok hasta olarak kalp hastaları var. Kalp hastalığı ve nedenleri ise çok çeşitlidir. Kötü kolesterol olarak adlandırılan LDL (low-density) lipoproteins kalp hastalığının en büyük nedeni olarak lanse edildiğinden bu hastaların çoğu kolesterol ilaçlarına mahkûm ediliyor.

LDL'yi bir günah keçisi gibi gösterip kötü kolesterol ilan edenler, halkı resmen korkutup ilaçlara mahkûm etmeye çalışıyorlar. Aslında kötü kolesterol olarak gösterilen düşük yoğunluklu lipoprotein LDL'nin bile belli oranda vücutta bulunması gerekmektedir. LDL'ye kötü kolesterol demek de doğru bir ifade tarzı değildir. LDL en fazla yağ taşıyan tür ve karaciğerden çevre dokulara gerekli olan kolesterolü taşıyor. LDL oranının kanda düşük olması gerekir, hepsi bu. Kötü kolesterol olarak ilan edilen LDL'ye de vücudun ihtiyacı vardır. Kolesterol olmadan yaşamımızı sürdürmek mümkün değildir. Kolesterol insanlık düşmanı bir olgu olarak sunulmuş, tehlike sınırları da belli araklarla değiştirilmiş, buna karşı ilaçlar geliştirilerek büyük bir kazanç sektörü yaratılmıştır.

³⁶⁴ Rachel Cooper, "Statins: the drug firms' goldmine", The Telegraph, 19.06.2010.

³⁶⁵ Shane Ellison, a.g.e., s. 11.

Büyük pazar payı olan ürünlerin insan sağlığına zararlı olduğunu ortaya koyanlar, iftiralara maruz kalırlar, baskı altında yaşayıp ya işlerinden olurlar ya da çalışmalarını geniş kitlelere ulaştırılmaz. Mesela bazı doktorlar, özellikle kadınlarda kalp hastalığı problemi yoksa yalnız biraz kolesterol seviyeleri yüksek diye kolesterol düşürücü ilaçlar almalarının hiçbir faydası olmadığı ve bu konuda elde bir kanıt olmadığı görüşündedirler.³⁶⁶

Ayrıca kolesterol düşürücü ilaçlara başvurmadan önce yaşam tarzlarını değiştirme, yenilen besinlere dikkat etme, düzenli fiziksel aktivitede bulunma, kilo verme, özellikle tuzu azaltarak kan basıncını kontrol altına alma ve şekeri kontrol altına alma gibi öneriler dile getirilir.³⁶⁷ Fakat kolesterol düşürücü ilaçları öncelikle önermeyen bu tip bilimsel makaleleri ilaç firmaları hiç sevmez; hemen bir düğmeden basılmış gibi bu görüşleri çürütmek için karşı makaleler yazılır veya yazdırılarak halk ve diğer doktorlar yanlış bir şekilde yönlendirilir. Bu konu boyunca bu ifadelerin gerçekten doğru olup olmadığını belgelerle ortaya koyacağız. Bu konunun daha iyi anlaşılması için olayları biraz daha geriye giderek incelemek gerekiyor.

Zararlı Denilen LDL ve Total Kolesterol Göstergeleri Üzerinde Oynanan Oyunlar

Dünya pazarlarında kolesterol düşürücü ve kanser tedavisinde kullanılan ilaçlar, ilaç üreticilerine ve ilaç firmalarına çok büyük kazanç sağlamaktadır. Bu arada şunu da söyleyelim, bu konuda dünyada korkunç bir çarpıtma ve kavram kargaşası hüküm sürmektedir. Dünyadaki medikal literatürlerde, kolesterol konusunda çıkan bilimsel makalelerde bile tam olarak birlik yoktur. 2013 yılına gelindiğinde bile Amerika’da kalple ilgili çeşitli kuruluşlar hâlâ kolesterolle ilgili kriterlerde birbirleriyle anlaşamamaktadır.³⁶⁸

³⁶⁶ J. Abramson, J.M. Wright, “Are lipid lowering guidelines evidence based”, *Lancet*, 2007, 369, s. 168-169.

³⁶⁷ Ge De Backer, E. Ambrosioni, K. Broch-Johnsen, C. Brotson, R. Cifkova, J. Dallongeville, “European guidelines on cardiovascular disease prevention in clinic practice”, *EUR Heart J*, 2003, 24, s. 1610.

³⁶⁸ Hayward A. Rodney, Krumholz M. Harlan, “Three Reasons to Abandon Low-Density Lipoprotein Targets An Open Letter to the Adult Treatment Panel IV of the National Institutes of Health”, *Circ Cardiovasc Qual Outcomes*, 2012, 5, s. 2-5; Gina Kolata, “Risk Calculator for Cholesterol Appears Flawed”, *The New York Times*, 17.11.2013.

European Society of Cardiology (ESC), American Heart Association (AHA), American College of Cardiology (ACC) gibi irili ufaklı sayısız organizasyon arasında bile kolesterol konusunda yol gösteren, standartları belirleyen konularda ortak bir nokta olmaması, kolesterol konusunda piyasada herkesin işine geldiği gibi yorumladığı bir kaos ve büyük bir boşluk oluşmakta, uzmanların güvenliğine ve kolesterol hakkındaki verilerin geçerliliğine şüphe düşürmektedir.³⁹

Bu da insan sağlığı için bir risk oluşturmaktadır. Kolesterol düşürücü ilaçları ön planda tutup övenlerin kimin adamıdır, kim makalesiyle hangi ilaç firmasına hizmet eder, bunlar bilinmeden bu makalelere ihtiyatlı yaklaşmak gerekir.

İyi kolesterol olarak adlandırılan HDL-Kolesterol ne kadar yüksekse (özellikle 60 mg/dL üstü) kalp krizi geçirme (kalp hastalığı) riski o kadar düşüktür. Hatta kötü kolesterolün yüksek olmasında da kalbi korur.

Hangi bilimsel kriterlere göre belirlendiğini kimsenin bilmediği değişik uzmanların değişik rakamlar verdiği LDL oranlarının tehlikesiz ve tehlikeli sınırları yaklaşık şöyle:

LDL 100 mg/dL'den (milligrams per deciliter) az ise çok iyi.

LDL 100 -129 mg/dL arası iyiye yakın.

LDL 130 -159 mg/dL arası ise sınırda.

LDL 160 -189 mg/dL arası ise yüksek.

LDL 190 mg/dL yukarı ise çok yüksek.³⁰

Diğer bir önemli belirleyici de total kolesterol rakamıdır.

(Total Kolesterol=HDL + LDL + Trigliserit (yağ) seviyesinin %20'si)

200 mg/dL'den aşağı iyi.

200-239 mg/dL arası sınırda veya sınırdan yüksek.

240 mg/dL ve yukarı yüksek.

Trigliserit 100mg/dL'den aşağıysa çok iyi.

150 mg/dL'den aşağıysa normal.

200-499 mg/dL arası yüksek kabul ediliyor.

³⁹ Ge De Bäcker, E. Ambrosioni, K. Broch-Johnsen, C. Brotson, R. Cifkova, J. Dallongeville, a.g.m., s. 1610.

³⁰ "LDL Cholesterol: The Bad Cholesterol", WebMD, <http://www.webmd.com/cholesterol-management/ldl-cholesterol-the-bad-cholesterol>.

Uzun yıllar bu zorlama kriterlere bakarak bir kalp rahatsızlığı olmasa bile kalp hastası kategorisine konulan kişilerin;

Yüksek tansiyonu var mı?

Şeker hastalığı var mı?

Sigara içiyor mu?

Kalp krizi geçirip geçmedi mi?

Yaşı nedir?

Aşırı kilosu var mı?

Düzenli yürüme ve spor yapıyor mu?

Kötü diye adlandırılan LDL'nin yüksek olduğu zaman zararlarını absorbe eden HDL yüksek mi değil mi?

Kişi kadın mı erkek mi? (LDL seviyeleri kadınlarda erkekler kadar önemli bir risk faktörü değil)³⁷¹

Mesela son araştırmalar gösteriyor ki şeker hastalığı olanlara statin içerikli kolesterol ilacı verildiğinde, bu durum hastada kalp krizi riskini arttırıyor.³⁷² Bütün bu faktörlere ve kişinin günlük aktivitelerine bakmadan, herkesi sanki benzer robotlar gibi görüp, tekdüze şekilde yalnızca şişirilmiş kriterlere göre kolesterol değerlerine bakıp kolesterol ilacı yazıldı.

Bazen kişilerin kolesterol seviyeleri tehlike sınırında olmasa bile ne olur olmaz diye yan tesirlerine bakılmaksızın insanlara kolesterol ilacı tavsiye edildi. Böylece insanlar sağlıklıyken hasta kategorisine sokuldu. Kolesterol ilaçlarının yan tesirlerine maruz bırakılarak sıhhatli insanlar hasta yapıldı. Bu arada ilaç firmalarının kasalarına milyarlarca dolar aktı. Bu bir terördür.

33 milyon Amerikalı'ya kalp hastası olmamasına rağmen gelecek 10 yılda % 7.5 gibi düşük bir oranda ve üzeri bile kalp krizi geçirme riski taşıdığı için hemen kolesterol ilacı verildi.³⁷³

³⁷¹ Amerika'da bu araştırmayı yapan kurum, National Committee Assurance for Quality (NCQA), Women's Health Issue, Mayıs/Haziran 2007, "Study Finds Women Less Likely Than Men to Have Their Cholesterol Level", AHA News, 14.05.2007, www.americanheart.org Women Less Likely to Control LDL Cholesterol Levels Than Men, www.bio-medicine.org.

³⁷² Bahn A. Saremi, "Progression of Vascular Calcification Is Increased With Statin Use in the Veterans Affairs Diabetes Trial (VADT)", *Diabetes Care*, Ağustos 2012.

³⁷³ Diane Alter, "DRUG STOCKS TO BUY: NEW STATIN GUIDELINES ARE A SHOT IN THE ARM FOR THESE GENERICS", *Money Morning*, 15.11.2013.

Son yıllarda kolesterol konusunda oluşturulan panellerde biraz daha gerçekler görülmeye başlandı ve eğer kişi kalp rahatsızlığından mustaripse LDL'si 190 ve üzerindeyse kolesterol ilacı verilmesini tavsiye ediyorlar.³⁷⁴

2013 yılında ABD'de koroner kalp hastalığı risklerini yeniden tespit edip bir kriter belirlenen panelde,³⁷⁵ artık kişinin kalp hastası olup olmadığı, gerçekten ilaç almasa da kalp rahatsızlığından ölüm riskinin yüzde kaç olacağı çeşitli kriterlerle ortaya kondu. Bu panelden çıkan bilimsel rapordan bir örnek verilmesi gerektiğinde; mesela kişi 55 yaşında bir kişi sigara içmiyor, total kolesterolü 213 mg/dl, iyi kolesterol olan HDL'si 50 olan bu kişinin koroner kalp hastalığından (arteriosclerotic cardiovascular disease / ASCVD) 10 yıl içinde ölme ihtimali, ABD'li beyaz bir kadın için % 2,1, kalp hastalığından ölme riski yüksek olan ABD'li erkek zenci için ise % 3.³⁷⁶ Bu tip kapsamlı çalışmalar çok önceden yapılmalı, kolesterolü yüksek görünen hastaların risk analizi birçok kritere göre düzenlenmeli ve hastalara öyle gelişigüzel kolesterol ilaçlar verilmemelidir.

Amerika'da total kolesterol seviyesi 200 mg/dl üzerindeki kişi sayısı 105 milyondur. Belli kanallardan total kolesterol seviyesi 200 mg/dl'nin altında olmalı diye sözde bilimsel haberler yayarsanız, gerçekte sağlıklı insanları hasta kategorisine sokarak yalnız Amerika'da kolesterol ilacı üreten firmalara yeni 105 milyon müşteri kazandırabilirsiniz.

1980'li yıllardan önce total kolesterol seviyesi 240 üzerindeyse riskli kabul ediliyordu. 1984 yılında yapılan konferansta (Cholesterol Consensus Conference) bu total değer 200 seviyesine düşürüldü. 2000'li yılların başında da 180 seviyesine indi. Şimdi ise kolesterol seviyeniz çok düşük olsa bile eğer kalp krizi geçirmişseniz, kolesterol düşürücü ilaçlar tavsiye ediliyor.

2001 yılında kolesterol seviyesini düşürme kararı alan 14 uzmandan konferansı yöneten de dâhil olmak üzere beş tanesinin

³⁷⁴ "US heart panel recommends statins for a third of US adults", BBC News, 13.11.2013.

³⁷⁵ David C. Goff, Donald M. Lloyd-Jones, Glen Bennett, Christopher J. O'Donnell vd., "2013 ACC/AHA Guideline on the Assessment of Cardiovascular Risk", *Journal of the American College of Cardiology*, 05.11.2013, <http://pic1.cmt.com.cn/newspic/files/%E9%A3%8E%E9%99%A9.pdf>.

³⁷⁶ a.g.m., s. 14.

kolesterol düşürücü ilaç (statin) üreten ilaç firmalarıyla finansal ilişkileri vardı. 2004 yılında toplanarak³⁷⁷ kolesterol seviyesini yeniden belirleyen panele katılan danışman, araştırmacı gibi uzmanların dokuz tanesinden sekizi bu konferansta konuşmaları için Pfizer, Merck, Bristol-Myers Squibb, Novartis, Bayer, Abbot, AstraZeneca, GlaxoSmithKline gibi dünyanın en büyük ilaç şirketlerinden para alan kişilerdi.³⁷⁸

Amerika’da 2004 yılında hükümet, Ulusal Kolesterol Eğitim Programı (National Cholesterol Education Program) başlatır. Bu programın paneline dokuz tane kolesterol uzmanı seçer. Bu uzmanlar, statin bazlı kolesterol ilaçlarını inceleyip doktorlara kalp-damar hastalıklarının nasıl azaltılacağı konusunda bir nevi yol haritası belirleyip tavsiyelerde bulunurlar. Bu dokuz doktorun altı tanesinin statin bazlı kolesterol ilacı yapan ilaç firmalarıyla direkt bağlantıları vardı.³⁷⁹

İlaç firmalarının elleri kolları o kadar çok yere uzanır ki bağımsız bir uzman grubunu bir araya getirip de ilaç firmalarından etkilenmeden, hür bir şekilde insan sağlığını ilgilendiren kriterleri tespit etmeleri hemen hemen imkânsız bir hale gelmiştir. Bu kriterleri belirlemek için toplanmış her türlü panel üyeleri içine ilaç firmaları kendi adamlarını sokmakta hiç zorluk çekmezler. Bu vaziyet, insan sağlığı için çok büyük tehlike arz eden bir durumdur.

Son kabul edilen standartlara göre normal, sağlıklı kabul edilebilecek sınırlarda olması için Total Kolesterol 200 mg/dl’den düşük, LDL Kolesterol 130 mg/dl’den düşük (bazı görüşlere göre 110 mg/dl’den düşük), HDL Kolesterol’ün de 40 mg/dl üzerinde olması gerekmektedir. Toplam kolesterol matematiksel bir değer ifade ediyor. Bu göstergeler ilaç firmalarının çıkarlarına uygun olarak belirlenmiş olup doktorluk mesleğini paraya teslim etmemiş doktorları ve uzmanları bile isyan ettiriyor.

Birçok aklı başında doktor gibi ABD’li Doktor Gabriela Segura, Şubat 2013’te yazdığı makalede günümüzde kişileri hasta kategorisine koyan kolesterol değerlerini eleştirerek şöyle diyor: “Bugünün

³⁷⁷ 2004 HDL Cholesterol 5th Annual Metabolic and Drug Targets.

³⁷⁸ Ray Moynihan, *Selling Sickness: How the World’s Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients*, New York, Nation Books, 2006, s. 3-4.

³⁷⁹ Byron J. Richards, “FDA Sleep While Common Medications Poison the Elderly”, *American Chronicle*.

kolesterol kriterlerine göre eğer LDL mg/dL 200 ve üzerindeyse tehlikeyesiniz demektir. Ben tıp fakültesinde okurken, LDL 240 ve üzerinde ise durum tehlikeli kabul ediliyordu. Daha önceleri ise LDL 280 ve üzerindeyse tehlikeli sınır kabul ediliyordu. Şimdi doktorlar LDL 200 mg/dL altıysa tehlikeli olarak görüyorlar.”³⁸⁰

Kolesterol seviyelerinin standartların (bu standartlar da şüphelidir) biraz üstünde olması, iyi kolesterol (HDL) seviyelerinin yüksek olup olmadığı fazla göz önünde bulundurulmadan insanlara hayat boyu alacakları kolesterol ilaçları yazıldı. Doktorlar, bu ilaçlardan ilaç firmalarının lobileri, promosyonları ve pazarlama taktikleri ile büyük yan gelirler elde ederken, ilaç firmaları ise milyar dolarlar kazandılar. Bunun yanında gereği olmadan birçok kişi hasta kategorisine sokuldu, Aspirin tavsiye eder gibi kolesterol ilaçları yazıldı. Gereksiz yere insanların psikolojileri ve sağlıkları bozuldu.

Kolesterol düşürücü ilaçlar insan sağlığına verdiği oldukça ciddi yan etkilerden, bağışıklık sistemini tembelleştirmesinden dolayı önce kalp hastalığı geçirmiş ve geçirmesi yüksek ihtimal dâhilinde olanlara tedavi uygulanması yerine gelişigüzel kolesterol ilaçları yazılarak insanlar kolesterol ilaçlarına hayat boyu bağımlı kılındı. Daha çok kazanç için insan sağlığıyla oynandı.

Dokuz üyesinden sekiz tanesi Pfizer, Merck, Bristol-Myers Squibb ve AstraZeneca gibi büyük ilaç firmaları ve onları bağları bulunan üyeleri olan ABD'nin Ulusal Kolesterol Eğitim Programı (National Cholesterol Education Program / NCEP), toplam/total kolesterol düzeyini 200 mg/dl altında tutmak gerektiğini tüm dünyaya duyurmuş ve ikna etmiştir.³⁸¹

Bu gibi çarpıtmalı bilgilerin sonradan toplu hastalıklara, hayat kayıplarına, insanların iliklerine kadar sömürülmesine yol açmasına rağmen, kimse bu sözde bilimsel sahtekârlıklara dur diyememektedir. Bu sektörde çok büyük paralar dönmektedir. Bu kârlı sektörden faydalanan yalnız ilaç firmaları değildir. Margarin yağı üreticileri gibi gıda firmaları da halkı yanlış yönlendirerek bu kolesterol sektöründen büyük paralar kazanmıştır ve hâlâ kazanmaktadırlar.

³⁸⁰ Gabriela Segura, “Lowering cholesterol with statin drugs - Big Pharma's Queen of Deception”, The Health Matrix, 23.02.2013.

³⁸¹ Shane Ellison, Hidden Truth About Cholesterol- Lowering Drugs, USA, Health Myths Exposed Publ., 2006, s. 3-5; Shane Ellison, Bir Masalımız Kolesterol, Çev. Arzu Aygen, İstanbul, Hayy Kitap, 2007, s. 13-15.

Total Kolesterol Hesaplamasında Bir Yanlışlık Yok mu?

Total kolesterol hesaplaması kabaca şöyle yapılıyor: İyi kolesterol, kötü kolesterol ve trigliserit³⁸² isimli yağın beşte biri toplandığında elde edilen değer toplam kolesterolü gösteriyor (LDL + HDL + % 20 Trigliserit). Peki, kötü kolesterol LDL yüksek çıktığında risk taşıyor fakat HDL yüksek çıktığında, koruyucu bir vazife yapıp LDL'nin yüksek çıkan değerlerinin kalbe zarar vermesiyle savaştığına göre, nasıl olup da iyi kolesterol değerlerini total kolesterol değerlerinin içine eklenip toplanıyor?

Total kolesterol değerleri yüksek çıkarsa eğer, bu hesaplama içine katılan HDL rakamları hesaplamada ters orantılı olarak çalışmıyor mu? Bu durum çıkan total kolesterol değerlerin yanlış değerlendirilmesine neden olmuyor mu? Olayı biraz daha açarsak, HDL oranının 40 ml/dL altı olması, yani düşük çıkması risk faktörü sayılıyor. Peki, bunun tam tersi olarak LDL'nin yüksek çıkması da bir risk faktörü. Bunların yanında total kolesterolün de yüksek çıkması risk faktörü olduğuna göre, total kolesterol hesaplamalarına HDL'nin toplanarak katılması yanlış sonuçlar vermez mi?

Bu şartlar altında total kolesterol rakamları yanıltıcı olmuyor mu? Bunun yerine LDL, HDL ve Trigliserit rakamlarına bakmak daha doğru değil mi? Kolesterol konusunda gerçekler ile yaratılan mitler birbirine girmiş durumda. Uzmanlar bile bu karmaşıklıktan kendilerini kurtaramıyorlar. Bir merkezden belli güçler gerçekleri çarpıtarak bir kaos ve korku ortamı yaratarak insanların algılarıyla oynuyorlar.

³⁸² Trigliserit: Trigliserit 3 yağ asidi ve 1 tane de gliserolün birleşmesiyle oluşan doğal yağlardır. Trigliseritler hayvansal ya da bitkisel olabilmektedirler. Trigliseritler vücudumuzda besinin ve enerjinin depo şeklidir. Kısaca kolesterol ve trigliserit kanımızda bulunan yağlardır. Hayatın devamı için belirli bir miktarda kanımızda bulunmaları gerekmektedir. Bazı hormonlar ve bazı biyokimyasal maddeler bu yağlardan sentezlenir. Fakat normal limitlerin çok üzerinde olurlarsa zaman içinde damarlarda tıkanmaya neden olurlar. Besinlerdeki yağların olduğu kadar vücut yağlarının da en büyük bölümünü oluştururlar. Normalde, besinlerdeki yağların % 95 kadarı sindirilir ve emilir. Yedek enerji ve yakıt kaynağı olarak yağ dokularında depolanır.

AŞILAR ÜZERİNDE DÖNEN BÜYÜK OYUNLAR

Acaba dünyada kaç tane çocuk gereksiz, iyi denetlenmeyen aşılar vurulduktan sonra iki gün içinde hayatını kaybetmiştir? Bunun kaç tanesinin ölüm raporuna doktorlar bilinmeyen sebepten dolayı ölmüştür yazmıştır? Acaba kaç tanesi aşılar dolayısıyla çeşitli kronik hastalıklara tutulmuş ve sakat kalmıştır? Bugünkü şartlar altında bunları hiçbir zaman tam olarak öğrenemeyeceğiz? Çünkü aşılarla ilgili bu konuda sağlıklı, güvenilir bir kayıt tutma sistemi dünyanın hiçbir yerinde yok.³⁸³

Bütün dünyada aşıları soruşturmak, tartışmak neredeyse dokunulmaz kutsal bir mevzu, bir tabu olmuştur. Aşıların güvenliğini, etkinliğini ve ne ölçüde gerekli olduğunu tartışanlar neredeyse toplumdan aforoz edilir. Başta çocuklar olmak üzere toplumun hayatını tehlikeye atma suçlarıyla karşı karşıya bırakılırlar. Kısaca bu konuya eleştiriyiyle yaklaşanlar neredeyse devleti ve kurumlarını karşılarında bulurlar. Aşı üreticileri buldukları bu boş alanda neredeyse görünmez bir dokunulmazlık zırhıyla çevrili olarak istedikleri gibi at koştururlar ve büyük paralar kazanırlar. Aşıların sebep olduğu riskler de fazla gündeme gelmez, dar bir çerçevede tartışılıp orada kalır.

³⁸³ Amerika'da VAERS (Vaccine Adverse Event Reporting System) adında aşılardan yan etkilerinin rapor edildiği bir kuruluş var. Fakat kuruluşa da verilen bilgiler zorunlu olmayıp tamamen isteğe bağlı olduğundan, aşılardan yan etkisi konusundaki gerçeklerin % 90'ı bu kuruma rapor edilmez. (Dr. Gregory Damato, "Hepatit B Vaccine", 11.06.2008, www.naturalnews.com) Dolayısıyla bu kurumun bu konuda geliştirdiği veriler de sağlıklı değildir. Amerika'da CDC ve FDA aşılardan desteklediklerinden, fazla güvenilir kuruluşlar olmadıklarından ve de doktorların çoğunun bu konuları rapor etmediklerinden onların elindeki veriler de sağlıklı değildir. Bu şartlar altında özellikle doktorların aşılardan yan etkisi konusundaki eksik bilgilerinden, aşı üreten ilaç firmalarının engellemelerinden, doktorların bu kadar işlerinin arasında rapor yazma külfetine katlanamadıklarından dolayı dünyanın diğer ülkelerinde kesinlikle aşılardan sebep olduğu hastalıkların ve ölümlerin sağlıklı bir istatistiğini bulmak mümkün değildir.

2009 yılı Nisan ayında ortaya çıkan ve domuz gribi olarak adlandırılıp birkaç ay sonra da Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından küresel yayılma potansiyeline sahip (pandemik) olarak sınıflandırılan bu grip türünden sonra birtakım şeyler birden değişmeye başladı. Domuz gripinin ne kadar tehlikeli olup olmadığı, bunun için geliştirilen aşılardan etkisi, gerekliliği ve yan etkileri üzerine yapılan tartışmalar dar bir alandan çıkarak dünya kamuoyunun gündemine oturmaya başladı.

Aşılardan ilk defa bu kadar derin ve geniş kapsamlı bir şekilde tartışılmaya ve soruşturulmaya başlanıyor. İnsanlar başta çocukları olmak üzere kendilerinin bir kobay gibi kullanılıp kullanılmadıklarını tartışıyorlardı. Domuz gripinin insanlığa yaptığı en hayırlı iş de bu olmuştur. Bu griple, gerçekten bu işin tekeli eline almış birkaç ilaç şirketi ve bu işin en büyük organizasyonluğunu yapan Dünya Sağlık Örgütü'nün de güvenilirliği tartışılmaya ve yıllardır insanlardan saklanan birtakım gerçekler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Aşı nedir?

Aşılardan aslında dozları zayıflatılmış, hastalık yapma özelliğinden arındırılmış mikroplar ve virüslerden, medikal ifadeyle antijenlerden ibarettir. Bu zayıflatılmış virüsler vücuda enjekte edilerek vücudun bunları tanıyarak bu virüslere karşı direnç gösterip antikor oluşturarak bağışıklık sisteminin kuvvetlenmesini sağlar. Aşıların direkt tedavi etkisi yoktur. Belli virüslere ve mikroplara karşı vücudun bağışıklık sistemini güçlendirirler.

Bundan dolayı hastalıktan sonra aşı yaptırmamanın fazla bir yararı olmaz.

Virüs Nedir?

Adını Latince zehirli anlamına gelen 'virulentus' sözcüğünden almıştır. Hastalık yapıcı, bakterilerden daha küçük, yaşamak için bir başka hücrenin içine girmek zorunda olan ve ancak elektron mikroskopunda görülebilen parazittir. Çok küçük yapıda olduklarından 19. yüzyılın sonlarına kadar anlaşılamamışlardır. Bakteriler ile virüsler karıştırılmamalıdır. Bakteriler canlı, kendi başlarına yaşayabilen tek hücreli varlıklardır. Kendi kendilerine çoğalırlar ve her bakteri de zararlı değildir. Örneğin, yoğurt ve peynir oluşumunu yararlı bakteriler sağlar. Cansız yüzeylerde de gelişebilir-

ter. Domuz gribine, nezle ve daha birçok hastalığa neden olan virüsler, canlı hücreleri etkileyerek çoğalan, bakterilerden 10 ile 100 kat daha küçük varlıklardır.

Müyonlarca virüs bir toplu iğnenin başına sığabilir. Bakterilerin büyüklüğü 200 nanometrenin (metrenin 200 milyarda biri) üzerindedir. Virüsler bakterilerden küçüktür. Sıradan bir nezle virüsü yaklaşık 75 nanometredir. Tipik bir hücre duvarının kalınlığı ise 10 nanometredir. Virüslerin sınıflandırılmasının bir yolu da onların boyutlarına ve şeküllerine bakmaktır. Cansız yüzeylerde ömürleri çok kısadır ama canlı hücrelerin içine girince onların yapısını bozarlar. Virüsler kendi kendilerine çoğalma yeteneğine sahip olmadıklarından, yaşamlarını devam ettirmeleri için başka bir canlıya ait hücreyi kullanmaları gerekmektedir. Kısacası, kendilerine bir konakçı ararlar. Virüsün sebep olduğu (viral) enfeksiyonda hastalık, virüsün bir konakçı hücreye girmesiyle başlar.

“Soğuk algınlığı” veya “nezle” dediğimiz “üst solunum yolu enfeksiyonları”nı da virüs cinsi mikroplar yapar. Bağışıklık sistemi, insanları “mikrop” diye tanımlanan, enfeksiyona yol açabilen virüs, bakteri, mantar ve parazit gibi mikroorganizmaların zarar verici etkilerine karşı korur. Bağışıklık sisteminin görevi, öncelikle mikropların vücuda girmelerini engellemek, girerse de vücuda girdikleri yerde yutmak, yayımlarını engellemek ya da geciktirmektir. Fakat virüslerin mutasyona uğrayıp farklı genetik yapı kazanma özelliği olduğundan, içine girdiği hücrenin bağışıklık sistemi bu yeni mutasyona uğrayan virüsü tanımakta zorlanıp zamanında önlem alamayabilir. Böylece bu yeni virüsün salgınlar meydana getirmesiyle bulaşıcı hastalıklar daha tehlikeli hale gelir.

Aşı tarihi, gelişim süreci içinde 1796 yılında İngiliz Dr. Edward Jenner’in uygulamasıyla başlar. Aşı 1800lü yılların başında yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlamıştı fakat 1840’ta kızamık aşısı büyük risk taşıdığı için yasaklandı. İngiltere’de 1853 Aşı Yasası (1853 Vaccination Act), yeni doğan çocukların 3-4 ay içinde devlet tarafından ücretsiz aşılanmasını zorunlu kıldı. Çocuğa ailesi bu aşığı geçerli bir sebep olmadan yaptırmıyorsa 1 pound ceza ödeyecekti. 1867 Aşı Yasası, çocuğunu aşı yaptırmayanlara karşı ceza uygulamalarını arttırıyordu. Amerika’da yaygın olarak aşı uygulaması 1905’ten sonra başladı. 20. yüzyıldan itibaren aşı pazarı hızlı bir gelişim gösterdi. 21. yüzyılın başlarında ise aşı pazarı milyarlarca dolara

ulaşan çok büyük bir sektöre dönüştü. Global aşı pazarı 2007’de 10 milyar dolar civarındayken, 2012’de ise 23,8 milyar dolara yükseleceği tahmin ediliyordu.³⁸⁴ 5 yılda pazar payı % 100’den fazla artış yapan ve hızla gelişen bu sektör, aşı üreticilerine çok büyük para kazanma olanakları sunuyor.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından sonra geliştirilen aşılarda birçok çocuk hastalığının ve bulaşıcı hastalıkların önüne geçme imkânı doğmuştur; bu, işin olumlu tarafıdır. Bir de işin olumsuz tarafı var ki o da aşılarda içindeki toksinlerin doğurduğu yan etkiler, ölüme ve sakat kalmaya sebep olan hastalıklar doğurması ile aşının bir biyolojik silah olarak kullanılmasıdır. Bir ırkın büyük bir kısmını yalnız aşı yoluyla haritadan silebilirsiniz.

Bundan dolayı her ülkenin sağlık bakanlığının bir aşı politikası olmalı, özellikle birkaç büyük ilaç üreticisinin elinde olan aşılardan kullanılmadan önce çok iyi denetlenmelidir.

Aşı pazarı ilaç firmaları için çok güzel, çok kârlı, çok kolay para kazanma yollarından biridir. Öncelikle bir bulaşıcı hastalığın resmi makamlarca biraz abartılması bile artık bütün dünyada paniğe ve birden milyarlarca dolar aşı pazarının açılmasına neden olmaktadır.

İkinci olarak, çocuklara yapılması mecbur tutulan aşılarda aşı üreten ilaç firmaları devamlı gelir sağlamaktadır. Artık bu aşılarda çocuklardan yaşlılara doğru yayılmakta; yaşlılar normal sezonluk gripere karşı aşılanmakta aşı pazarı büyük küçük herkesi kapsamaktadır.

Aşıların Bir Silah Olarak Kullanılma Olanğı

Siz kendi aşınızı kendiniz üretmiyorsanız, aşı üretimi dünyada birkaç ilaç tekelinin elindeyse, kendi çocuklarınızın, kendi toplumunuzun sağlık konusunda geleceği bu şirketlerin elinde demektir. Aşı çok stratejik bir konudur. Biyoemperyalizmin biyolojik silahlarından biri tohumlar ise bir diğeri de aşıdır.³⁸⁵ Bir

³⁸⁴ Steve Mitchell, “Global Vaccine Market To Top 23 Billion Dollars”, Terra Daily, 08.02.2007.

³⁸⁵ Aşı: Aşılar aslında dozları zayıflatılmış, hastalık yapma özelliğinden arındırılmış mikrop ve virüslerden, medikal ifadeyle antijenlerden ibarettir. Bu zayıflatılmış virüsler vücuda enjekte edilerek vücudun bunları tanımasını ve bu virüslere karşı direnç gösterip antikor oluşturarak bağışıklık sisteminin kuvetlenmesini sağlar. Aşıların direkt tedavi etkisi yoktur. Belli virüslere ve mikroplara karşı vücudun bağışıklık sistemini güçlendirirler.

yerde ikisi de insanlığın yararına hizmet ediyor gibi kullanılıyorsa da insanları biyolojik olarak kontrol altına alıp yönetmede de rahatlıkla kullanılır. Bütün bu ihtimalleri bir komplo diye geçiştirmenin sonuçları oldukça ağır olacaktır. Aşıları bugün istediğiniz an bir silah gibi kullanabilirsiniz.

Aşılar toplumun onayı alınmadan halka mecburen yapılır bir hale getirilmiştir.³⁸⁶ Aşı üreticileri buldukları bu boş alanda neredeyse görünmez bir dokunulmazlık zırhıyla çevrili olarak istedikleri gibi at koştururlar. Amerika’da senelik grip aşısı olmayı reddeden doktorlar bile işlerinden kovulma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.³⁸⁷

Aşılar aslında dozları zayıflatılmış hastalık taşıyan mikroplardan, virüslerden ibarettir. Bu zayıflatılmış virüsler vücuda enjekte edilerek vücudun bunlara karşı direnç gösterip bağışıklık sisteminin kuvvetlendirilmesi konsepti üzerine kurgulanmıştır. Aşılar kendi ölçüleri içinde insan sağlığı için risk de teşkil ederler.

Laboratuvarda oluşturulmuş bir grip virüsünün özellikle bir ülkeye yollanması çok kolaydır. Bundan sonra Dünya Sağlık Örgütü gibi kuruluşlar vasıtasıyla dünya basınında bu konuda birkaç abartılı haber yaptırdığınızda, sizin ülkenizin turizmi başta olmak üzere ekonomik sektör o sene çöktü demektir. Buna karşı sağlık bakanlığının tedbirleri ve harcayacağı para, halk arasında oluşan panik derken bir virüsle bir ülkeyi sosyal ve ekonomik kaosa sokmak mümkündür.

“Bu büyük adaletsizlik, böyle bir şey kimse yapmaz” diye düşünenlerin ya dünyadan haberi yoktur ya da fazla iyi niyetlidirler. Bir ırkın büyük bir kısmını yalnız bir aşı yoluyla haritadan silebilirsiniz demiştik. Bundan dolayı her ülkenin sağlık bakanlığının ulusal bir aşı politikası olmalıdır. Kısacası aşılarını kendileri üretmelidir.

Bundan dolayı hastalıktan sonra aşı yaptırmanın fazla bir yararı olmaz. Aşı tarihi gelişim süreci içinde 1796 yılında İngiliz Dr. Edward Jenner’in uygulamasıyla başlar. Aşı 1800’lü yılların başında yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlamıştı fakat 1840’ta kızamık aşısı büyük risk taşıdığı için yasaklandı. İngiltere’de 1853 Aşı Yasası (1853 Vaccination Act), yeni doğan çocukların 3-4 ay içinde devlet tarafından ücretsiz aşılanmasını zorunlu kıldı.

³⁸⁶ Dr. Mercola, “How Many More of these ‘Unavoidably Unsafe’ Drugs Will Become Mandatory?”, 05.11.2011, www.mercola.com.

³⁸⁷ C. Matthews, “NY Health Care Workers Protest Mandatory H1N1 Flu Shots”, USA Today, 29.09.2009; B.L. Fisher, “Forcing Flu Shots on Health Care Workers: Who Is Next?” *NVIC Vaccine E-Newsletter*, 29.09.2010.

Türkiye, dünyada çiçek, kuduz, verem, boğmaca, difteri, tetanos, tifo, tifüs ve kolera gibi bakteriyel aşılarda ilk üreten ve başarıyla uygulayan bir ülkedir. Türkiye’de aşı üretimi görünmez güçlerin eliyle kademeli olarak bitirildi. Gerçekte küresel sermayenin, aşı üreten yabancı büyük ilaç şirketlerinin iktidarlar üzerindeki baskıları sonucu, Türkiye 1996 yılından bu yana teknolojinin gerisinde kaldı bahanesiyle yerli aşı üretimine son vermiştir.³⁸⁸ Ülke aşıda dışa mahkûm edildi. Bu eski başarının devamı ulusal bir aşı programı politikasıyla tekrar hayata geçirilebilir.

Ülkenin aymazlığı bununla da sınırlı kalmadı. 70 kişinin çalıştığı Ar-Ge araştırmaları yapılan Manisa Tavuk Aşıları Üretim ve Tavuk Hastalıkları Araştırma Enstitüsü, 2004 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından tasarruf bahanesiyle kapatıldı. 1982-2004 yılları arasında pek çok alanda faaliyet gösteren bu enstitü, kuş gribi hastalığına karşı aşı üreten ilk ve tek araştırma enstitümüz idi.

Bu enstitü için 23 yılda harcanan onca para, bilgi birikimi, yetişmiş eleman yani onca emek yok edildi. Kurumun laboratuvarları ihaleyle yıktırılıp bürolara dönüştürüldü. Bu kuruluşun bilgi birikimi ve tecrübesi ile aşı üretimi için geliştirdiği yumurtalar bile bugün altın değerinde. Çünkü dünyada bu tip yumurtaları çok az ülke üretebiliyor. Amerika bu stratejik değer de tekeli kendinin altına almak istiyor fakat biz bunların hiçbirinin farkında değiliz.³⁸⁹

³⁸⁸ Türkiye’de 1928’de kurulan Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü, aşı üretimine cumhuriyetin ilk yıllarında başlamıştı. Bütün ülkenin aşı ihtiyacını karşılayan kurum, 20. yüzyılda Çin’de ortaya çıkan kolera salgını için ihtiyaç duyulan aşılarda gönderdi. İlk çiçek aşısını üretti. Dünyada kuduz aşısını ilk üretenlerin başında geliyordu. Yıllarca tifo, dizanteri, kolera, veba, menengokok, stafilokok, boğmaca, brucella, nezle, kuduz, verem, tetanos, difteri, kızıl, karma aşı, tifüs, çiçek, grip gibi birçok aşının üretimini gerçekleştirdi. Fakat görünmez güçlerin ayak oyunları sonucu 1996’da aşı üretimini durdurdu.

³⁸⁹ Kapatılan Manisa Tavuk Araştırma Enstitüsü’nün 25 yıllık çalışmasının ürünü olan bugün Tarım İl Müdürlüğü bünyesindeki 4 adet küme, tüm hastalıklardan arı olarak (arındırılmış) ve hijyen şartlarının yüksek olduğu kümeslerdeki tavuklardan üretilen aşı üretimi çalışmalarında kullanılan çok özel yumurtalar bulunuyor. Tarım İl Müdürlüğü hizmet alanı içinde kalan kümeslerdeki yumurtaların üretimini İzmir Bornova’daki Veteriner Araştırma Enstitüsü gerçekleştiriyor. Bu yumurtalar sadece deneylerde kullanılıyor. Bu yumurtalar SPF denilen, tüm hastalıklardan

Aşı üretimi oldukça uzun süren, belli miktarda sermaye ve bilgi gerektiren bir sektördür. Aşıların kesinlikle birkaç ilaç firmasının tekelinden kurtarılması ve çok iyi denetlenmesi gerekmektedir. Ülkeler kendi aşılarını kendileri üretmelidir. Türkiye’de 55 çeşit aşı uygulaması var ve bu aşıların çoğu Türkiye’de üretilmediği için bu aşılarla senede 2 milyar dolar para ödeniyor.³⁹⁰

Biz aşı üretimimize son verirken, dünyada zengin ülkelerin yanı sıra Brezilya, Ajanatin, Küba, Çin, Hindistan, Pakistan, Endonezya, Tayland, Meksika ve Güney Kore gibi ülkeler, yakın geçmişte birçok aşıda kendi üretimlerine başladı. Türkiye’de Sağlık Bakanlığı, aşı üretiminin maliyetinin aşı satın almaktan daha pahalı olduğunu ve Türkiye nüfusunun aşı üretimi için düşük olduğunu belirtiyor.

anndınlmış safyumurtalardır. Üretimi de kolay değildir. Bu yumurtaların üretimi Türkiye’de sadece Manisa’daki dört kümeste yapılıyor. Avrupa’da ise Macaristan ve Almanya’da üretiliyor. Bizde aşı üretim merkezleri kapatılırken, emperyalist oyunlara karşı direnen İran kendi aşısını üretiyor. İran’ın Tahran şehrinde aşı üretimi yapan Razi Vaccine X Serum Research Enstivute Karadj firması, insan ve hayvansal aşı üretim deneyleri için kullanacakları deney yumurtalarını 2010 yılında Manisa’da üretilen bu yumurtlardan almak için başvurular. Önceleri İran, Almanya’dan ve Macaristan’dan haftada 10 bin tane yumurta satın alıyordu. Ancak 2010 yılı ortalarında Almanya’daki ve Macaristan’daki kümeslerin ürettim hakkını Amerikalı bir şirket 10 yıllığına satın alınca, **Amerikan** şirketi hemen İran’a yumurta satışlarını durdurdu ve İran bu yüzden Türkiye’ye yani Manisa’ya yöneldi. Manisa’daki 4 kümes tam kapasite çalışmıyor. Kümesler haftalık 2 bin civarında yumurta üretebilecek kapasitede. Eğer kümesler geliştirilirse, bu haftalık 10 bin **üretim e** çıkarılabilir. Ülkenin ve Manisa’nın böyle bir stratejik avantajı kullanması gerekir. Bu konuda hükümet ve Manisa’daki yerel yöneticilerin harekete geçmesi gerekiyor. Akredite Belgelendirme Eğitim Mühendisliği İnşaat Gıda ve Turizm Sanayi Ticaret Ltd. Şti.’nin yönetim kurulu üyesi Yüksek Biyolog Vildan Işmaklı, bu konuda şöyle diyor: “Manisa’daki 4 kümesin bağlı olduğu İzmir Bornova’daki Veteriner Araştırma Enstitüsü, İran haberini aldıktan sonra Manisa’daki kümesleri kapatmayı düşünüyor. İzmir’de kendi bünyesinde bir kümes açmayı düşünüyor. Ancak bu 25 yıllık bir emek gerektirir. Çünkü bir anda kurulan kümeisten deney yumurtaları elde edemezsiniz. Böyle bir zeminin hazırlanması en az 10 yıl, **yumurtaları** üretecek anaç tavukların yetiştirilmesi için de en az 10 yıl gerekir. Eğer bu konuya bir an önce el aılmaz ise elimizdeki önemli bir değeri kaybetmiş oluruz. “Akredite, aşı üretimi için 200 adet deney yumurtasını İran’a gönderdi”, 14.10.2010, www.vetkop.com.

³⁹⁰ Coşkun Bel, “Öldürücü olsaydı ne yapacaktık?”, Sözcü Gazetesi, 01.11.2009.

Bu tip stratejik bir ürüne kâr zarar açısıyla bakılamayacağı herhalde hesaplanmıyor.³⁹¹ Aslında Küba örneği bu tezi çürütüyor. Nüfusu sadece 11 milyon olan Küba, yıllardır süren ambargoya rağmen tüm insan aşılarını kendisi üretiyor ve bilimsel olarak da aşı konusunda dünyanın en gelişmiş araştırmalarını yapıyor. Bu politikalar sonucunda Güney Amerika'nın en sağlıklı toplumu Küba'da bulunmaktadır.

Aşılar Ne Kadar Gerekli?

Aşıların zararlarını ve aşıların perde arkasını en iyi şekilde ortaya koyan çalışma, Amerikalı, medikal konularda araştırma yapan Gazeteci-Yazar Neil Z. Miller'in³⁹² "Aşılar: Gerçekten Güvenli ve Etkin mi?" adlı eseridir.³⁹³

Her şeyden önce bu hassas konuda yanlış anlaşılma ve yorumları önlemek için şunu özellikle belirtmek gerekiyor: O da bu konuyu incelerken bizi aşan konu olan insanların aşılarından uzak durması gerektiği gibi bir iddiada bulunmadığımızdır. Her ne kadar gelişigüzel aşı yaptırmak, gelişigüzel ilaç almak gibi zararlı olsa da tamamen aşı karşıtı bir iddiada bulunmuyoruz. Mesela en basitinden halk arasında kuşpalazı olarak bilinen ve bulaşıcı bir hastalık olan difterinin erken teşhisi çok zordur, solunum yollarında tıkanmaya sebep olarak hastayı öldürebilir. Aşılar sayesinde çocuklarda difteri büyük ölçüde önlendi. Kızamıkçık (rubella) döküntüler ile birlikte görülen ateşli viral bir enfeksiyondur. Kızamıkçık aşısının 1969 yılında kullanıma girmesinden sonra ise büyük salgınlar önlenebilmiştir fakat bu tip hastalıkların azalmasını

³⁹¹ Türkiye'nin yalnız 2009 yılında aşı alımı için dışarıya ödediği para 300 milyon TL (150 milyon avro) idi. Buna domuz gribi aşısına ödenen milyonlarca avro dâhil değil. 4 Şubat 2010'da Sağlık Bakanı Recep Akdağ, domuz gribi aşılarının toplam maliyetinin 120 milyon lira (60 milyon Avro) olduğunu söyledi. Türkiye'de ihtiyaç duyulan tüm aşıları üretebilecek ve araştırma geliştirme desteği sağlayacak bir tesis sadece bir yıllık aşı almına ödediğimiz ücretle kurulabilir. Bu şekilde binlerce genç insan istihdam edilebilir, yeni nesillerin aşıyla ilgili sağlığı kendi kontrolümüz altında tutulur.

³⁹² Neil Z. Miller'ın aşılar hakkında birçok kitabı ve makalesi vardır. Aynı zamanda Thinktwice Global Vaccine Institute adlı aşı konularıyla ilgili bilgilendirme yapan derneğin başkanıdır.

³⁹³ Neil Z. Miller, Vaccines: Are They Really Safe and Effective, Santa Fe, New Mexico, New Atlantean Press, 2008.

yalnız aşılarla bağlamak da doğru değildir. Son dönemlerde temiz su kullanımının artması, kanalizasyon şebekelerinin gelişip daha sağlıklı çalışması, mikroplara karşı olan bilincin artması dolayısıyla temizliğe daha çok dikkat edilmesi ve yaşam şartlarının eskiye oranla daha iyileşmesi bu tip hastalıkların azalmasının diğer nedenidir.

Bize bugüne kadar sunulan aşılarda gerçekte bize söylendiği gibi özellikle bulaşıcı hastalıklar üzerinde fazla etkin olmadıkları ve yan etkilerinin tahmin edilenin çok üzerinde olduğu konusunda artık bazı uzmanlar açıkça konuşabilmektedirler. New York'tan çocuk doktoru Larry Palevsky'nin aşılarda konusunda görüşleri fazla olumlu değildir.³⁹⁴

FDA'da 1970'lerde görev alan baş aşı uzmanlarından Virolojist³⁹⁵ Dr. Anthony Morris: "Grip (influenza) aşısının grip virüsünü tam olarak önlediğine dair elimizde yeterli delil ve veri yoktur. Bunu üreten ilaç firmaları bu aşılarda bir etkisi olmadığını bilmelerine rağmen, bu aşılarda pazarlamaktan geri kalmazlar" der.³⁹⁶

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) domuz gribinin doğal olarak oluştuğunu iddia ediyordu ki³⁹⁷ bu da WHO'nun basiretsizliğine, güvenilir olmamasına ve bilimsel sığlığına diğer bir örnektir. Böyle bir örgüte güvenip bu örgütün yönetiminde ve kontrolünde üretilen aşılarda çocuklarımıza ve kendimize gönül rahatlığıyla vurdurmak mümkün müdür? İlaç firmalarına çok büyük paralar kazandıran, çocukların ana rahminden itibaren maruz kaldıkları ve artık yaşlılara kadar uzanan, dünyada hızla yayılan bu aşı furiasının

³⁹⁴ Dr. Larry Palevsky şöyle diyor: "Ben aşılarda konusunda daha çok okuyup araştırdıkça, aileleri dinledikçe, aşılarda tamamen güvenli olduklarının ispat edilmediği ve tam olarak etkili olmadıkları konusunda diğer doktorlarla görüşlerimi paylaştıkça, görüşlerim daha çok netleşmeye başladı... Aynı zamanda aşılarda içindeki maddelerin testleri yeterli şekilde yapılmadığını, test sonuçlarının ve etkinliğinin bizim tıp fakültelerinde öğrendiğimiz bilimsel standartlara uymadan sonuçlandırıldığını gördüm." Dr. Mercola, "Expert Pediatrician Exposes Vaccine Myths", 14.11.2009, www.articles.mercola.com.

³⁹⁵ Viroloji: Virüsleri inceleyen bilim dahidir.

³⁹⁶ Dr. Mercola, "What International Health Expert Thinks of the Flu Vaccine", 17.11.2009, www.articles.mercola.com.

³⁹⁷ "Transcript of virtual press conference with Gregory Hartl, WHO Spokesperson for Epidemic and Pandemic Diseases, and Dr. Keiji Fukuda, Assistant Director-General ad Interim for Health Security and Environment", World Health Organization, 14 Mayıs 2009, http://www.who.int/mediacentre/influenzaAH1N1_prbriefing_20090514.pdf.

da artık Amerika'dan başlamak üzere tartışılmaya başlandığı ve dünya genelinde oldukça şüphe çekmeye başladığı bir gerçektir. Amerika'da bir çocuk 6 yaşma kadar toplam 49 doz ve 14 çeşit aşı olmaktadır. Buna sonraki yaşlarda olduğu aşilar dâhil değildir.³⁹⁸

Anne karnında: Sezonluk grip aşısı

Doğduktan sonra 12 saat içinde: Hepatit B aşısı

2 aylıkken: Difteri, tetanos, boğmaca, polio çocuk felci, haemophilus influenza hastalığına karşı yapılan HIB aşısı, menenjit, zatürre ve kan enfeksiyonu için PCV (Pneumococcal Conjugate Vaccine), Rota virüsünün sebep olduğu ishali önlemek için Rota virüs aşısı

4 aylıkken: Difteri, tetanos, boğmaca, polio çocuk felci, HIB aşısı, PCV, Rota virüs

6 aylıkken: Difteri, tetanos, boğmaca, polio çocuk felci, PCV, Rota virüs, Hepatit B, sezonluk grip aşısı

7 aylıkken: Sezonluk grip aşısı

12-15 ay arası: Kızamık (measles), kabakulak (mumps), kızamıkçık (rubella), suçiçeği (varicella, chicken pox), Hepatit A

18 aylık: Difteri, tetanos, boğmaca, Hepatit A, sezonluk grip aşısı

3-6 yaş arası: Difteri, tetanos, boğmaca, polio çocuk felci, kızamık, kabakulak, kızamıkçık, suçiçeği, sezonluk grip aşısı.

Bu aşılarla sonradan oluşan kuş gribi ve domuz gribi gibi küresel bulaşma riski ilan edilen aşilar ve benzerleri dâhil değildir. Amerika'da bile artık çocuklarımıza fazla aşı mı yaptırıyoruz tartışması başlamıştır.

Son araştırmalara göre, insanların hiç grip olmayıp onu tamamen ilaçlarla önlemesi yerine senede birkaç kez hafif şekilde grip olmaları ve vücudun bağışıklık sisteminin bu virüslere karşı savaşıp güçlenmesinin insan sağlığı için daha faydalı olduğu öne sürülmektedir. Aşılarla özellikle dikkatli yaklaşan uzmanlar; aşıların çocuklara iki yaşından önce yapılmamasını, yapılan aşılarla kesinlikle cıva bulunmamasını, özellikle çocuklara iki üç

³⁹⁸ US National Vaccine Information Center / NVIC, www.nvic.org.

aşırım birleştirilerek beraber yapılmamasını, yapılacaksa kızamık, kabakulak, difteri, tetanos, boğmaca, çocuk felci gibi çoğunlukla üçünün bir arada yapıldığı karma aşılardan ayrı ayrı ve altı ay aralıkla yapılmasını, içinde canlı virüs bulunan aşılardan çocuklara yapılmamasını ve çocuklar antibiyotik alıyorsa bu dönemde aşı yapılmamasını öneriyorlar.³⁹⁹

Aşılar Ne Kadar Güvenli?

Biz aşılar konusunda yeterli bilgilere sahip olmadığımız, hükümetler de ilaç firmaları ve uzmanlar tarafından yanlış yönlendirildiği için çocuklara yerli yersiz aşı yaptırılmasına izin vererek onları riske atıyoruz.⁴⁰⁰ Mesela beş yaş altındaki ölümlerin nedenlerinden biri de Rota virüsünün sebep olduğu ishal (diarrhea) hastalığıdır. Çocuklarda ilk Rota virüs aşısı Birleşmiş Milletler gözetiminde 1998 yılında yapılmıştır. USA, Venezüella ve Finlandiya’da kullanılmaya başlanan bu aşının 1999 yılında bağırsak tıkanıklığı yapması ve her 12.000 çocuktan birinde virüsün hücreye girişini engellememesi sebebiyle aşı piyasadan kaldırıldı.

Aşağıda anlatacağımız olaylar ve vereceğimiz örnekler ile bu konu daha iyi anlaşılır hale gelecek; dünyaya başka bir gezegenden bakanların, dünya gerçeklerine ügü duymayanların, iliklerine kadar sömürüldüğünün hâlâ farkında olmayanların, umursamazların yaptığı komplo teorileri suçlamaların da bertarafedecektir. Bundan dolayı bu hassas konularda, üzerinde duracağımız her noktanın belgelerle desteklenmesi gerekmektedir.⁴⁰¹

Aşı gibi özellikle çocukların sağlığını ügülendiren hassas bir konuya daha dikkatle yaklaşıp, daha detaylı belgeler vererek gözler önüne sermek zorundayız. Amerika’yı, ilaç ve gıda piyasasını yeterli denetleyemiyor, büyük şirketlerin çıkarları korunuyor diye eleştirsek de dünyada ilaç firmaları hakkında en çok dava açılan, ilaç firmalarının en çok parasal cezalara çarptırıldığı yer yine Ame-

³⁹⁹ Dr. Donald W. Miller, “A User Friendly Vaccination Schedule”, www.generationrescue.org/pdf/user_friendly.pdf,

⁴⁰⁰ Dr. Jane Orient, “Putting Toddlers at Risk with Mandated Vaccines”, www.generationrescue.org/pdf/orient_atrisk.pdf.

⁴⁰¹ Anlatırken küresel güçlerin kirli çamaşırlarını ortaya dökeceğimizden mahkeme mahkeme dolaşmamak için biz anlatmayacağız. Öncelikle belgelerimizi ortaya koyacağız ve konulan, bu konularda yapılan bilimsel araştırma raporlarına anlattıracağız.

rika'dır. Aşıların yan etkilerinden dolayı en çok ilaç üreticilerinin mahkemeye verildiği yer yine Amerika'dır. Aşı olduktan sonra çocuklarda otizm hastalığı vakalarının artması ve DTP (Difteri, Pertussis-Boğmaca, Tetanos) olarak adlandırılan karma aşı⁴⁰² yapıldıktan sonra da çocuklarda alerjik reaksiyon, nöbet, bilinç kaybı ve beyinde hasar gibi yan tesirler görülmüştür.

Eski DTP aşılarında, çoğu aşıda bulunan ve tehlikeli olan thimerosal bulunuyordu. DTP aşısında sorunlardan birinin nedeni de özellikle boğmaca aşısının doğurduğu yan etkilerdi. Aşıların yan etkilerinden dolayı ailelerin mahkemeye başvurması olaylarının artması üzerine, 1986 yılında Amerika'da Aşılardan Çocukların Sakatlanması Kanunu (National Childhood Vaccine Injury Act) tespit edildi. Bunun için işlemlerin resmîlikten ve bürokrasiden daha uzak olması için jürisi olmayan 'Aşı Mahkemeleri' tesis edildi. 1988 yılında aşıdan dolayı çocukları olumsuz olarak etkilenen ailelere tazminat ödemeyeyle ilgili bir kurum oluşturuldu.⁴⁰³

Aileler haklı bulundukları takdirde 250.000 dolara kadar ödeme yapıyordu.

1988 yılı ile 2008 yılı arasında geçen 30 yıl içinde, aşıdan dolayı çocuklarının otizm hastalığına yakalandığını iddia eden 5263 başvuru yapılırken, 2865 başvuru da otizm dışındaki yan tesirlerle ilgiliydi. 5263 otizm başvurusundan 925 tanesi ve otizm dışında başvuranların 1158 tanesi toplam 847 milyon dolar tutan tazminat almaya hak kazandılar. 1988 tarihinden önce de başvurular değerlendirildi ve bunların 1189 tanesine 903 milyon dolar ödendi.⁴⁰⁴

ABD'de 1976 yılında ortaya çıkan, domuz gribi benzeri salgın nedeniyle 46 milyon kişiye aşı vurulmuş ve bunun sonucunda en az dört bin kişi aşı yüzünden felce ve ölüme yol açabilen nörolojik hastalık olan Guillain-Barre Sendromu'na (GBS) yakalanmıştı. Görüldüğü gibi yan etkileri fazla değil denilerek pazarlanan aşı

⁴⁰² DTP aşısı, ismini tedavisini hedeflediği diphtheria (difteri), tetanus (tatanoz), pertussis (boğmaca) hastalıklarının baş isminden almıştır.

⁴⁰³ The US Department of Health and Human Services tarafından kurulan 'National Vaccine Injury Compensation Program (VICP).

⁴⁰⁴ National Vaccine Injury Compensation Program Statistics Report, Health Resources and Services Administration, 01.08.2008, www.hrsa.gov/vaccinecompensation/statistics_report.htm.

sektörünü biraz araştırdın mı altından üzerinde durulması gereken çok ciddi meseleler ortaya çıkmaktadır.

Genelde aşılarda sağlığa ne gibi zararları, özellikle çocuklar üzerinde ne gibi olumsuz etkileri olduğu konusunda fazla dişe dokunur bir araştırma bulmak oldukça zordur. Aşıların ve genelde ilaçların çocuklar üzerinde denenmesi oldukça zor olduğundan, çocuklar için geliştirilen ilaçlar yetişkinlerin üzerinde denendikten sonra çocuklar için uygun dozlara indirgenerek piyasaya sürülür. Çocuklara verilen ilaçlar, şuruplar dâhil olmak üzere birçoğu ruhsatsızdır, bunun sebebi de bu tip ilaçların çocuklar üzerinde denenip geçerli onayları almamasından kaynaklanmaktadır.

Bundan dolayı çocuklar üzerinde yaygın olarak uygulanan aşıların çocuklar üzerindeki riskleri çok sonradan ortaya çıkmaktadır. Bütün dünyada aşıların hayat kurtardığı imajı da verildiğinden, iyisi kötüsü aynı kategoriye konularak, aşıların hepsinin çok faydalı olduğu kanısı adeta dünyada herkesin bilinçaltına yerleştirilmiştir. Aşılar birçok zararlı kimyasalları içlerinde barındırmaktadır ve bunların insan sağlığı üzerindeki zararları ancak son yıllarda fark edilmeye başlanmıştır.

Aşılarda Thimerosal Tehlikesi

Aşı preparatlarının içeriğinde aktif bağışıklığı tetikleyen antijenin yanı sıra bu antijenin taşındığı sıvı ile koruyucu maddeler bulunur. Bazı aşılar, aşının etkililiğini arttırıcı maddeler de içerir. Bu koruyucu maddelerin sağlık için bir risk faktörü olma ihtimalleri vardır. 1930 yılından beri kullanılan thimerosal, aşıların uzun süre bozulmadan kalması için aşıların içine konulan zehirli bir kimyasaldır.

Thimerosalı ilk bulan ve üreten Eli Lilly ilaç firmasıdır. George W. Bush'un babası Bush, CIA direktörlüğünü bıraktığında, 1977 yılında Eli Lilly ilaç firmasında direktör olmuştu. Eli Lilly'de oldukça fazla sayıda ABD hükümetinde yer almış veya alacak etkili kişiler çalışmıştı. Bundan dolayı Eli Lilly ABD hükümetleri nezdinde oldukça güçlüydü. Bu tip güçlü firmaların ürettikleri mamullerin sağlığa zararları belirgin de olsa bunların resmî kurumlar tarafından yasaklanması çok uzun zaman alıyordu.

Thimerosalın içinde % 49,6 oranında cıva vardır. Cıva bütün dünyada tehlikeli maddeler kategorisi içine girer fakat bu aşılarla

konulanların vücuttan atılması zor olan metil-cıva değil vücuttan atılması kolay olan etil-cıva olduğunu belirtirler. Bu kadar basit bir görüş sunup işin içinden çıkmak ve aşılarda tamamen zararsız diye sunmak bilimsel bir yaklaşım değildir. En sonunda nörotoksik zehirli bir kimyasal olan etil-cıvanın vücuda girdikten sonra vücuttan atılana kadar geçen 4 ile 9 gün arasında özellikle sinir sistemlerine verebileceği zararları göz önünde bulundurmak gerekir.

İşleri bu kadar basite indirerseniz aşılarda çocuklarda sebep olduğu otizm hastalığını nasıl açıklayacaksınız?⁴⁰⁵ Özellikle çocukların sinir sistemini etkileyen ve öğrenme, konuşma, konsantrasyon, koordinasyon ve davranış bozukluklarına kadar birçok hastalığı tetikleyen hastalıklar birkaç sene sonra ortaya çıkmaktadır.

Dünyada aşılarda karar veren hiçbir kuruluş aşılarda yan etkilerinin bir iki sene içindeki etkileri üzerine araştırma yapmıyor. Bu şartlar altında siz, birkaç sene sonra ortaya çıkan bir hastalığa sebep olan maddeyi vücuttan bir hafta içinde atılıyor diye temize çıkaramazsınız.⁴⁰⁶ O zaman dünyada en çok çeşit ve sıklıkta aşı uygulayan millet olan Amerikan Hükümeti, aşılarda sebep olduğu yan etkilerden ve ölümlerden dolayı nasıl oldu da ailelere 1,5 milyar dolardan fazla tazminat ödedi? Nasıl oldu da 1950'lerde otistik çocuklar 10 bin kişide bir kişinin altındaydı da şimdi 68 Amerikalı aileden birinde otistik çocuk var? Nasıl oluyor da 6 Amerikalı çocukta biri okuma ve anlama zorluğu çekiyor?⁴⁰⁷

Cıva zehirlenmesinin belirtileri, aşağı yukarı aynıdır hatta daha kalıcı olan otistik çocuklarda görülür.⁴⁰⁸ Cıva yutulması, deriyle

⁴⁰⁵ Dan Olsmet, "MMR and the Simple Truth About Autism", 07.02.2008, www.ageofautism.com/2008/02/mmr-and-the-sim.html.

⁴⁰⁶ Bunun yanında cıva kaynakları yalnız aşılarda değil, hava ve su kirliliği, amalgamlı diş dolguları (çocuklarda olmaz, hamilelik döneminde amalgamlı dolgu olan anneden geçebilir), ağız gargaları, kozmetik ürünler, yiyeceklerdeki kimyasal atıklar, balıklar, boyalar, florasan lambalar vb'dir.

⁴⁰⁷ Dr. Donald W. Miller, a.g.m.

⁴⁰⁸ Cıva zehirlenmesinin ve otistik çocuklardaki belirtilerin ortak yönlerinin bazıları şöyledir: Vücudun koordineli hareket yapma eksikliği, yürümede zorluk, yutmada, çiğnemede zorluk, sese karşı hassaslık, dokunulmadan hoşlanmama, konuşmada zorluk çekme, cümleleri tam kuramama, duyma zorluğu, zeka gelişimini tam yapamama, konsantrasyon eksikliği, adelelerin iyi gelişemeyip güçsüz olması, terleme, ishal, deride alerji, astım, uyumada zorluk ve anti sosyal davranış, toplumdaki kopma vb.

teması, buharının solunması ölüme sebebiyet verir. Öldürmeyecek kadar az oranlarda alırsanız kalp (kardiovasküler), sinir sistemleri, nöbet, hafızada bozukluklar gibi birçok hastalığı tetikler. Biyolojik beyin fonksiyonu bozukluğuna sebep olurken bu da diğer hastalıkları tetiklemektedir. Özellikle çocuklarda içine kapanıklık, sosyal uyumsuzluk, öğrenme ve anlama eksikliği, iletişim bozuklukları gibi sendromları olan otizm (autism) hastalığını tetikler.⁴⁰⁹ İşin kötüsü daha önce söylediğimiz gibi bu tip hastalığı 2 yaşma kadar teşhis etmek de çok zordur.

Amerika Çevre Koruma Ajansı'nın (EPA) açıklamasına göre 200 mikrogram yani 1 miligramın beşte biri oranındaki cıva⁴¹⁰ bir toplu iğne başı büyüklüğündedir. 85 litre (23 galon) suyun içine karıştığında bu kadar az oranda bue olması bu suyun içmesini insan sağlığı açısından riskli yapar. FDA ve EPA, bir günde bir kilo ağırlığındaki çocuk için 0,1 mikrogram cıva tüketilmesini güvenli seviye kabul ediyor. Altı aylık bir çocuğun ortalama 7 kilo olduğunu düşünürsek, günde 0,7 mikrogramdan fazla cıva almaması gerekmektedir.

Fakat 2004 yılına kadar Amerika'da çocuklar için üretilen grip aşılarında 25 mikrogram cıva bulunuyordu.⁴¹¹ 26 Temmuz 2001'de ABD aşı uzmanı Dr. Neal Hasley thimerosal içeren aşılarda yüksek ve tehlikeli seviyede cıva içerdiğini daha önce fark etmedikleri için özür düemiş, Amerika'da hükümet yetkilileri 1990-2000 yılları arasında aşı olan çocukların federal hükümetin verdiği sınırları üstünde dozda cıva maruz kaldıklarını kabul etmişti.⁴¹²

Artık Avrupa Birliğinde çocuk aşılarında thimerosal kullanılmıyor. Amerika'da da bazı grip aşılarda dışında 2001 yılından itibaren çocuk aşılarında thimerosal kullanılmıyor. Tabi yalnız çocuk aşılarında kullanılmamakta, yetişkinlere vurulan aşılar da

Bkz.: "K.N.O.W Vaccines: The Autism - Vaccine Connection", www.know-vaccines.org/autism.html.

⁴⁰⁹ Neil Z. Miller, Vaccines, Autism and Childhood Disorders: Crucial Data That Could Save Your Child's Life, Santa Fe, New Atlantean Press, 2003; David Kirby, Evidence of Harm: Mercury in Vaccines and the Autism Epidemic: A Medical Controversy, New York, St. Martin's Griffin Publ., 2006.

⁴¹⁰ 1 miligram: 1000 mikrogram.

⁴¹¹ Marc Sircus, "Mercury, Vaccine and Medicine", International Medical Veritas Association, 13.12.2004, www.imva.info; www.gordonresearch.com/articles/autism/mercury_vaccines_medicine.pdf.

⁴¹² David Kirby, a.g.e., s. 3.

böyle bir kısıtlama yoktur. Bütün bunlara rağmen bazı cıva türleri aşılar içinde kullanılıyor. Evet, ABD’de çocuk aşılarında thimerosalın kullanılmadığı da tartışmalıdır; bazı kaynaklar bazı çocuk aşılarında hâlâ kullanıldığını, en azından beş çocuk aşısının içeriğinde cıva bulunduğunu iddia ediyorlar.⁴¹³

Sorumlular devamlı halka yanlış bilgi veriyor ve neredeyse halkla dalga geçer gibi birden ilaç firmalarının çıkarları doğrultusunda öyle kararlar alıyorlar ki gerçekten inanılacak gibi değildir. Aldıkları kararlarda bütün bilimsel göstergeleri ve verileri hiçe saydıkları gibi çocukların hayatını da riske atıyorlar.

1970 yılından itibaren bütün dünyada aşılar daha yaygın kullanılmaya başlandı. 1970 yılına kadar 10 binde bir çocukta otizm görünürken, şimdi 150 çocukta birinde otizm görülmektedir⁴¹⁴ ki bu çok tehlikeli bir sayıdır.

Bunda çevremizde gittikçe çoğalan cıva, alüminyum, formaldehit gibi zehirli kimyasalların rolü de vardır fakat çeşitli kimyasallar ve cıva ihtiva eden aşılarda rolü yok demek gerçeklerin üstünü örtmektir ki bu daha tehlikeli sonuçları doğurur. Bu durumdan en çok etkilenecek olan çocuklar ve aileleri hatta ülkelerin geleceği söz konusudur. Uzmanlar, bu konuda Danimarka’nın aşı konusunda en bilinçli hareket eden devlet olduğuna dikkat çekerek, onların bu bilinçli uygulamasından dolayı Danimarka’daki otistik çocukların sayısının gelişmiş ülkelere oranla en az sayıda olduğunu belirtiyorlar. Buna örnek olarak da Batı’da çocuklara 6 yaşına gelmeden önce ortalama 36 aşı yapılırken, bu ortalamanın Danimarka’da 12 olduğuna dikkat çekiyorlar.

⁴¹³ Çocuklar için üretilen ve ABD’de satılan cıvalı birkaç aşı: Sanofi Pasteur şirketinin ürettiği 1- Tripedia-Trip Ecia (DtaP) 0,5 ml dozda 3 mikrogram cıva, 2- Fluzone, 0,5 ml dozda 25 mikrogram cıva, 3- Novartis’in ürettiği Fluvirin 0,5 ml dozda 25 mikrogram cıva, 4- Novartis’in aynı isimle ürettiği katkı maddesiz ve cıva bulunmuyor diye pazarladığı diğer aşıda da cıva bulunmakta, bu oran 0,1 mikrogramdan az bulunduğu için belirtilmemekte, cıvasız diye satılmaktadır. 5- GlaxoSmithKline’nın ürettiği hem çocuklara hem de yetişkinlere yapılan Hepatit-B aşısı Engerix-B’de 0,5 ml dozda 0,5 mikrogram cıva bulunur. Bkz.: “About Vaccines”, Generation Rescue, www.generationrescue.org/vaccines.html.

⁴¹⁴ “K.N.O.W Vaccines: The Autism - Vaccine Connection”, www.know-vaccines.org/autism.html; ESPA (Education and Services for People with Autism), www.espa-research.org.uk.

Normal sezonluk grip aşısında da thimerosal olduğunu belirtelim. Aşılarda çok az thimerosal varsa, FDA, aşılar üzerine ihtiva etmiyor diye yazılmasını onaylamaktadır.⁴¹⁵ Normal grip aşısı dışında domuz gribi aşısının bazı versiyonlarında da thimerosal bulunmaktadır.

Aşılarla konulan insan sağlığı için tehlikeli maddeler yalnız thimerosaldan ibaret değildir.

Aşılarda Adjuvan – Skualen Tehlikesi

Adjuvan (Adjuvant) adlı madde de toksin içeren ve insan sağlığı için tehlikeli olup aşılarda kullanılan diğer bir maddedir. Adjuvan Latince yardım anlamına gelen ‘adjuvare’den türetilmiştir. Adjuvan olarak çeşitli bileşimler aşıda kullanılır; bunlardan alüminyum hidroksit, alüminyum fosfat birkaçıdır. Sequalen de adjuvan kategorisi içindedir. Alüminyum tuzu kaynaklı adjuvanlar genelde insanlar için kullanılan aşılarda bulunurken, sequalen insanlara vurulan aşılarla kullanıldığı gibi hayvanlara vurulan aşıların bileşiminde de kullanılır.

Kısacası adjuvan, virüsün vücudun bağışıklık sistemi tarafından kolayca tanınması için aşıya eklenen dolgu maddeleridir. “Sequalene (skualen) organiktir ve zararsız bir maddedir” diye açıklamalarla karşılaşılıyor. Fakat bu maddeyi Amerikalıların aşılar içinde neden yasakladığını açıklamada zorluk çekiyorlar.⁴¹⁶ İsveç Karolinska Enstitüsü, tek bir doz ‘squalene’in (skualen) bile bağışıklık sistemini etkileyerek artrite (eklem hastalıkları; eklem iltihaplanması, dejenere olması) neden olduğunu ortaya koymuştur.⁴¹⁷

⁴¹⁵ “Thimerosal in Seasonal Influenza Vaccine”, Center for Disease Control and Prevention (CDC), www.cdc.gov/FLU/ABOUT/QA/thimerosal.htm. Question: Does the influenza vaccine contain thimerosal? Answer: Yes the majority of influenza vaccines distribute in U.S currently contain thimerosal as a preservative. However some contain only trace amounts of thimerosal and are considered by the Food and Drug Administration (FDA) to be preservative free.

⁴¹⁶ “About Vaccines, Generation Rescue”, www.generationrescue.org/vaccines.html.

⁴¹⁷ “The endogeneous adjuvant squalene can induce chronic T-cell-mediated arthritis in rats”, American Journal of Pathology, Haziran 2000, 156 (6): s. 2057-2065.

Amerika'nın 'squalene'siz (skualen) veya adjuvansız aşı kullanmasının diğer bir sebebi de Körfez Savaşı'ndan edindikleri kötü tecrübedir. 1990-2003 yılları arasında savaşa giden askerlere yapılan 'sequalene'li (skualen) aşılar askerlerde Gulf War Syndrome (GWS) adı verilen ve yorgunluk, baş ağrısı, sersemlik hissi, hafıza problemleri, kas ve eklem ağrıları, hazımsızlık ile seyreden bir dizi şikâyetlerin oluşmasına neden oldu.⁴¹⁸

Avrupa'da adjuvan içerikli aşılar yasak değildir. Avrupa İlaç Kurumu (EMA) 1997 yılında skualen katkılı adjuvanların kullanılmasına izin vermiştir. Dünya Sağlık Örgütü, skualen içeren adjuvanların 1997'den beri Avrupa'da on milyonlarca doz kullanıldığını ve bu aşıların kullanımıyla herhangi bir önemli yan etki (advers) görülmediğini açıklamıştır. Ekim 2009'da Almanya'da politikacılar, üst düzey yöneticiler ve askerlere Amerikan firması Baxter International'ın ürettiği adjuvansız aşılar yapılacağı, Alman halkının çoğuna da İngiliz GlaxoSmithKline tarafından üretilen adjuvanlı aşılar yapılacağı kamuoyuna yansıyınca, büyük tartışma çıkmış ve bu konuda Alman Hükümeti geri adım atmıştı.

Adjuvan maddesinin aşılar da kullanılmasının asıl sebebi esas olarak ekonomiktir. Kısacası daha çok para kazanmaktır. Adjuvan maddesini aşıya eklediğinizde daha çok aşı elde edebiliyorsunuz. Bu daha çok para kazanma olanağı demektir; düşünün adjuvan denilen maddeyi çıkardığınızda, adjuvansız aşılar daha ucuza satılması gerekirken daha pahalı şekilde satılmaktadır.

Mesela adjuvansız aşıların dozu diğer aşılar a göre ortalama 70 cent daha pahalı satılmaktadır. Bu doz başına neredeyse 1 dolara yaklaşmaktadır. Diğer taraftan adjuvansız aşılar fazla üretilmediği için piyasada kısıtlı bulunmaktadır. Aşılar a adjuvan koymadığınız zaman yeterli derecede aşı üretilmesi mümkün olmamaktadır. Bundan dolayı Amerika, bu yan tesirleri daha az olan adjuvansız aşıları öncelikle kendisi almaktadır. Çok zorda kaldığında da özel kararnameler çıkartarak yasakladığı adjuvanlı aşılar dan alıp kullanmaktadır. Bugüne kadar kamuoyuna fazla açıklanmak istenmeyen adjuvan maddesinin en kısa hikâyesi budur.

İnsan sağlığı bir tarafa, her şey eninde sonunda paraya dayanmaktadır. Para kazanmak ilk hedeftir, "ölen ölür kalan sağlar

⁴¹⁸ Gary Matsumoto, Vaccine A: The Covert Government Experiment That's Killing Our Soldiers-And Why GI's Are Only The First Victims, New York, Basic Books, 2004.

bizimdir” mantığı bu sektör için oldukça uygun bir deyimdir. Biz bu acımasız pazarın acı gerçeklerini gözler önüne sermeye devam edelim: Amerika’da otistik çocukları olan ailelerin bir araya gelip oluşturduğu ‘Nesilleri Kurtarma’ (Generation Rescue) adlı grup, 2007 yılında aralarında 200.000 dolar toplayarak çocuklara yapılan aşilar ile otizm bağlantısını araştıran bir inceleme yaptırıldılar.

Çocuklara Aşı Yaptırmalı mı Yaptırmamalı mı?

Evet, aşılarda insan sağlığına zararlı birçok madde hâlâ kullanılmaktadır. Aşıların mikrop kapma riski yüksektir fakat bu konuda kesin bir şey söylemek çok zordur ve büyük bir sorumluluk işidir. En iyisi, bu konudaki bazı bilimsel verilere ve bilgilere bakılmasıdır.

ABD Doktorlar ve Operatörler Birliği (The Association of American Physicians and Surgeons / AAPS) 57. Kongrelerini düzenledikleri 2 Kasım 2000’de bir memorandum yayınladılar. Bu memorandumda ABD’de çocuklar üzerinde zorunlu kılınan aşılara son verilmesi isteniyordu. ABD’de 42 eyalette zorunlu aşı uygulaması yapılıyor. Memorandumda özetle şöyle deniyordu: Çocuklarımızda çok ciddi şekilde uzun süren yan tesirlere ve ölümlere neden olan mecburi aşilar gereksiz yapıldığı gibi etkileri de çok sınırlıdır.⁴¹⁹

California ve Oregon bölgelerinde 4 ile 17 yaş arası 17.674 çocuk (9175 erkek, 8499 kız) gözlemlendi, bunların 991 tanesi hiç aşı olmamıştı. Araştırma sonucu ise oldukça şaşırtıcıydı. Aşı yapılmış çocuklarda nörolojik hastalıklar ve astma oldukça yüksek orandaydı.⁴²⁰ Şimdi olaylara tek taraflı bakmamak, genel anlamda yanlış intiba vermemek için aşı yapılmasının faydaları konusundaki istatistiklere de yer vermek gerekiyor.

⁴¹⁹ Jane M. Orient, MD, AAPS Executive Director stated, “Our children face the possibility of death or serious long-term adverse effects from mandated vaccines that are not necessary or that have very limited benefits.” Orient went on to say, “This is not a vote against vaccines. This resolution only attempts to halt blanket vaccine mandates by government agencies and school districts that give no consideration for the rights of the parents or the individual medical condition of the child.”

⁴²⁰ Heidi Stevenson, “Private Study Links Vaccination to Neurological Disorders”, Natural News, 14.02.2008, www.naturalnews.com. Bu araştırmanın sonuçları hakkında daha kapsamlı bilgi için bkz.: www.generationrescue.org/pdf.

İngiliz Araştırma Konseyi (British Medical Research Council), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile Amerikan Hastalık Kontrol ve Araştırma Merkezi,⁴²¹ 2007 yılından birkaç yıl evvel bu konuda yaptıkları araştırmada aşı olmuş çocuklar ile olmamış çocuklar karşılaştırıldığında çocuklarda görülen otizm vakalarında bir farklılık görülmediğini açıklamışlardı.⁴²² İlaç firmalarının perde arkasından ne kadar destekleyip desteklemediğini bilmediğimiz birçok araştırma, aşılar ile otizm bağlantısının olmadığını iddia eder.⁴²³

Fakat bunun yanında aşıların bazı çocuk hastalıklarını önlediğini gözardı etmek mümkün değildir. Bizim burada dikkat çekmek istediğimiz, bu aşıların yan etkilerinin daha bilimsel olarak ortaya konması ve yan etkilerinin asgari ölçülere indirgenmesidir. Çocuklara yapılan aşıların yaygınlaşmasıyla bütün dünyada aşı yapılan ülkelerde çiçek hastalığı kalmadı gibi, Polio virüsünün neden olduğu çocuk felcini önlemek için yapılan Polio aşısından sonra bu hastalık artık bu aşıyı uygulamayan yerlerde görünüyor.

Boğmaca öksürüğü (whooping cough), 1980 başlarında senede 2 milyondan fazla çocuğu etkilerken, aşı sayesinde bu rakam dünyada 346 bin civarına düştü. Kızamık hastalığından ölümler aşılarından sonra gelişmiş ülkelerde % 95 oranında düştü. Bu örnekler ve araştırmalar daha da çoğaltılabilir.⁴²⁴ Fakat şunu belirtelim ki ilaçlar özellikle aşılar konusunda, ilaç firmalarından parasal yardım ve dolaylı yollardan destek almadan bağımsız araştırmalar yaptırmak çok nadirdir.

Bu alanda ve alanlarda araştırma yapan akademisyenlerin, üniversitelerin çoğu ilaç firmalarının gözetimi ya da parasal des-

⁴²¹ Center for Disease Control and Research.

⁴²² Sandra Bell, "Childhood Vaccination: Boon or Bane?", 01.10.2009, www.associatedcontent.com.

⁴²³ W. Roberts, A. Doaja, "Immunizations and autism: a review of the literature", 2006 Kasım, The Canadian Journal of Neurological Sciences, 3 (4), s. 341-346.

⁴²⁴ S.D. Essery, "The protective effect of immunization against diphtheria, pertussis, and tetanus (DPT) in relation to sudden infant death syndrome", FEMS Immunol Med Microbiol, 1999, 25: 1-2, s. 183-192; A.M. Gangarosa, "Impact of Anti-Vaccine Movements on Pertussis Control: The Untold Story", Lancet 1998 351 (9099), s. 356-361; S. Otto, "General non-specific morbidity is reduced after vaccination within the third month of life", The Greifswald Study, 2000, J. Infect 41: s. 172-175.

teği altında çalışır. Bazı doktorlarda promosyon, komisyon gibi el altından aldıkları paralar karşılığında ilaç firmalarının ilaçlarının ve aşılarının pazar paylarının artmasında yardımcı olurlar.

Dr. Paul Offit, Amerika'da Philadelphia Çocuk Hastanesi'nde (Children's Hospital of Philadelphia) görevlidir. Aynı zamanda Amerika'da sağlık alanında çok önemli yere sahip bir kurum olan Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi'nde (Centers for Disease Control and Prevention / CDC) danışman olarak görev yapmaktadır. Dr. Offit'in danışmanlık yaptığı bu kurumda ilaç firması Merck'in ürettiği Rotateq aşısının⁴²⁵ çocuklara zorunlu tutulması için yaptığı tavsiyelerden dolayı Merck firmasından 29-55 milyon dolar arası para aldığı tespit edilmişti.

Merck'in ürettiği Rotateq aşısının çocuklarda hayati tehlike arz eden yan etkisi vardı.⁴²⁶ İşin daha enteresan tarafı Dr. Offit, 1998-2003 yılları arasında hükümetin oluşturduğu aşılar konusunda danışma komitesinde (U.S. Government's Advisory Committee on Immunization Practices / ACIP) de bulunuyordu.⁴²⁷ Amerika'da ACIP'in yaptığı bir ilaç önerisiyle ilaç firmalarına bir iki hafta içinde yüz milyonlarca dolarlık yeni pazar açılabilirdi. Maalesef ilaç firmalarının ve doktorların bu etik olmayan işbirliği, insan sağlığı açısından çok tehlikeli sonuçlar doğurmaktadır.

Hepatit-B aşısı da diğer şaibeli ve tartışmalı aşılardan olup, Batı ülkeleri ve Türkiye'de çocukların doğumundan hemen sonra ya da bir yaşlarına kadar yapılması zorunlu olan aşılardandır. Hepatit-B hastalığına hep B virüsü sebep olmaktadır. Esas olarak karaciğeri etkilemekte, kan yoluyla dağılmaktadır. Karaciğerde siroza, sonra da kansere neden olmaktadır. Amerika'da halkın % 2'lik kısmı Hepatit-B virüsü taşımaktadır. Amerika'da Hastalık Kontrol Merkezi'nin (CDC) rakamlarına göre; Amerika'da doğan çocuk bir yaşma gelene kadar % 0,01'i Hepatit-B virüsüne yakalanmakta

⁴²⁵ Rotateq aşısı: Çocuklarda ishale neden olan rotavirüsünü önlemek için geliştirilmişti.

⁴²⁶ Bu aşı çocuklarda bağırsakların tıkanmasına ve düğümlenmesine yol açabilen yan etkiye sahip. Rotavirüs için daha önceki yıllar geliştirilen aşı bağırsaklarda bu problemlere yol açtığından Amerika'da 1999 yılında piyasadan toplatılmıştı. Bkz.: "RotTeq/Rotavirus Vaccine Questions and Answers", FDA, www.fda.gov.

⁴²⁷ David Gutierrez, "CDC Vaccine Advisor Pockets \$ 29 Million Promoting Vaccines", Natural News, 31.05.2009, www.naturalnews.com, www.ageofautism.com.

fakat % 95'i bu virüsü yenmekte, vücut antikor geliştirerek virüsü bloke etmekte ve bir daha bu hastalığa yakalanmamaktadırlar.

2005 yılında Amerika'da beş yaş altında yalnız 5 çocuğun Hepatit-B virüsüne yakalandığı tespit edildi.⁴²⁸ Amerika, dünyada en az Hepatit-B vakası olan ülkedir.⁴²⁹ Kasım 1991'de CDC, bütün ülkede yeni doğan çocuklara Hepatit-B aşısının yapılmasını tavsiye etti. Amerika'da onaylanan iki Hepatit-B aşısının yapımcılarından biri Merck ilaç firmasının Recombivax HB adlı aşısı; öbürü de GlaxoSmithKline firmasının Engerix-B adlı aşısıdır. Bu iki aşı da gen mühendisliği teknolojisiyle üretiliyor.⁴³⁰

Her ne kadar sağlıklı olmasa ve kesinlikle esas verilerin bu değerlerin çok üstünde olduğu düşünülse de Hepatit-B aşısının yan tesirleri verileri tutmuş olan VAERS, CDC, FDA'nın 1990-1999 arası verdiği sayılara baktığımızda, bu aşından bu dönemde 24.775 kişinin yan tesirinden hasta olduğunu (karaciğer, böbrek hasarı, nörolojik hastalıklar, deride alerji, diyabet, kusma, ishal...), 439 kişinin de hayatını kaybettiğini görüyoruz.⁴³¹

Batı ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede bir günlük çocuklara otomatikman Hepatit-B aşısı yapılmaktadır. Aileler, Hepatit-B'ye tutulanların çoğunun kısacası % 90-95'inin bu hastalığa karşı vücudun antikor geliştirmesi neticesinde bir iki hafta içinde bu hastalığın kolayca atlatıldığını bilmemektedirler. Hepatit-B hastalığında riskli gruplar eroin kullananlar, sokak kadınları, değişik partnerlerle kendini korumadan cinsel ilişkiye girenler, annesi Hepatit-B olan yeni doğmuş çocuklar vb.'dir. Uzmanlar eğer annede hamilelik döneminde Hepatit-B görülmemişse yeni doğan çocuğun Hepatit-B aşısı olmasının gereksiz olduğu görüşündeler.⁴³²

Çocuklara aşı yapmalı mı yapmamalı mı ve aşı ne kadar güvenli konusunu kısaca özetleyelim:

⁴²⁸ Morbidity and Mortality Week, Report, CDC Publ., 30.03.2007.

⁴²⁹ Morbidity and Mortality Week, Report, CDC Publ., 31.10.1997.

⁴³⁰ Genelde aşı piyasasında bulunan irili ufaklı bazı şirketler: CSL Ltd., ID Biochemical Corporation, Novartis, Diagnostic Ltd., Sanofi Pasteur Inc., Meddimune Vaccines Inc., Roche, Merck, GalaxoSmithKline.

⁴³¹ Dr. Gregory Damato, "Heptit B Vaccine", 11.06.2008, www.naturalnews.com.

⁴³² Oram R.J., Daum R.S., Seal J.B., Lauderdale D.S., "Impact of recommendations to suspend the birth dose of Hepatitis B virus vaccine", JAMA 2001; 285: s. 1874-1879.

- Toksin içeren ve insan sağlığı için tehlikeli olan adjuvan (adjuvant) adlı madde de ABD’de yasak olan, Avrupa dâhil birçok ülkelerdeki aşılar da bulunan diğer zararlı maddedir.

- Aşılar a özellikle dikkatli yaklaşan uzmanlar, aşıların çocuklara iki yaşından önce yapılmamasını tavsiye etmektedirler. Ağustos 2009’da Oxford Üniversitesi’nden Dr. Mathew Thompson ve Dr. Carl Heneghan, British Medical Journal’da yayınlanan araştırmaların sonuçları doğrultusunda İngiliz Hükümeti’nin tavsiye etmesine rağmen zararlarının faydasından çok olduğunu belirterek 12 yaş altı çocukların domuz gribi aşısı (Tamiflu, Relenza) yaptırmaması gerektiğini açıkladılar.⁴³³

- Özellikle çocuklara yapılan aşılar da kesinlikle cıva bulunmaması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

- Çocuklara iki üç aşının birleştirilmesiyle oluşturulan aşıların (mesela kızamık, kabakulak, kızamıkçık karma aşısı MMR ‘Measles, Mumps, Rubella’) yapılmasına sıcak bakmayın. Bu karma aşı ABD’de ilk defa 1975 yılında başladı ve dünyaya yayıldı. Çoğunlukla üçünün bir yerde olduğu karma aşılar dan uzak durulması, karma aşıların ayrı ayrı ve altı ay aralıklarla yapılması tavsiye ediliyor. Japonya karma aşıları ayırarak ayrı ayrı yapıyor. 22 Ocak 2001 tarihli İngiliz The Independent Gazetesi, bilimsel deneyleri ortaya koyarak⁴³⁴ MMR karma aşısının tehlikelerine dikkat çekti (MMR Scare is Based on Flawed Research: The case for MMR).

- Hepatit-B aşısı üzerine yapılp Eylül 2009’da ‘Journal Annals of Epidomology’ adlı medikal dergide yayınlanan bir araştırmaya göre, Hepatit-B aşısı çocuklarda otizm hastalığı geliştirme tehlikesini üç kat artırıyor.⁴³⁵

⁴³³ James Sturcke, “Don’t give swine flu drugs to under 12’s, says study”, The Guardian, 10.08.2009.

⁴³⁴ Wakefield A.J., Montgomery S.M., “Mumps measles rubella vaccine: Through a glass darkly”, *Adverse Drug React Toxicol Rev.*, 2000; 19: s. 265-283; Stokes Jr. J., Weibel R.E., Villarejos V.M., Arguedas J.A., Buynak E.B., Hilleman M.R., “Trivalent combined measles-mumps-rubella vaccine”, *JAMA*, 1971; 218: S. 57-61. Bu açıklamalar karşısında sektör telaşa düşünce hemen bu görüşe karşı bir makale yayınlandı. Bkz.: David Elliman, Helen Bedford, “MMR vaccine: the continuing saga”, *British Medical Journal (BMJ)*, 2001; 322: s. 183-184.

⁴³⁵ David Kirkby, “New Study: Hapatitis B Vaccine Triples the Risk of Autism in Infant Boys”, 17.09.2009.

- İçinde canlı virüs bulunan aşılarda çocuklara yapılmaması oldukça önemlidir.

- Çocuklar antibiyotik alıyorsa bu dönemde aşı yapılmaması öneriliyor.⁴³⁶

- Bilimsel araştırmalar, aşılarda çocuklarda erken yaşta diyabet (şeker) hastalığını tetiklediğini gösteriyor. Özellikle verem (tüberküloz) aşısı BCG'nin okul çağındaki çocuklarda görülen şeker hastalığı artışının nedenlerinden biri olduğu düşünülüyor.⁴³⁷

- Suçiçeği (chicken pox) hastalığı, herpes virüsünün akrabası olan varicella zoster virüsünün neden olduğu, çocukların genelde oldukça hafif atlattığı bir hastalıktır. Aslında bu aşı çocuklar için değil, bu hastalık riskinin yüksek olabileceği kişiler için geliştirildi. Eğer çocuk sağlıklıysa ilerideki gelişimi ve bağışıklık sisteminin güçlü tutulması bakımından hafif atlatılabileceği hastalıklar için aşı olması tavsiye edilmiyor. Çünkü bu tip aşılarda hayat boyu koruma sağlamıyor. Koruma süresi 5-10 yıl arasındadır. Eğer çocuk bu aşıyı olup 12-13 yaşından sonra bu hastalığa tekrar yakalanırsa iyileşmesi daha zor oluyor. Hâlbuki aşı olmadan atlatırsa bağışıklık sistemi bu hastalığa karşı daha güçlü oluyor.⁴³⁸

- Çok az bilinen crohn diye bir hastalık vardır. Bir nevi bağırsak hastalığıdır. Ülser koliti ile crohn kolitini bazen ayırmak çok zor olur. Bu hastalığın bilinen bir tedavisi de yoktur. Karın ağrısı, ishal, kusma, kilo kaybı gibi belirtileri vardır. Kanser riskini artırır. Bağışıklık sistemini zayıflatır. Bu hastalığın kızamıkçık aşısıyla bağlantılı da olabileceğine dikkat çekilmiştir.⁴³⁹

Eskiden kimse aşılarda bu tip tehlikeler taşıyıp taşımadığını bilmiyordu. Çocuklarına gönül rahatlığı içinde aşı yaptırıyorlardı. Fakat istenildikten sonra artık birçok bilgiye ulaşmanın kolaylaşmasından sonra bazı bilinçli aileler aşı yaptırmada konusunda

⁴³⁶ Dr. Donald W. Miller, a.g.m.

⁴³⁷ "Childhood Diabetes May Be Linked To Immunizations", InterMountain Health Care, 24 Ekim 1997; U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control Press Release, 30 Ekim 1997.

⁴³⁸ Terry A. Rondberg, "D.C. Under The Influence of Modern Medicine, The Chiropractic Journal Under The Influence of Modern Medicine", The Chiropractic Journal, 1998, <http://www.worldchiropracticalliance.org/resources/files/InfluenceBook.pdf>.

⁴³⁹ The Lancet, Vol. 345, 29 Nisan 1995, s. 1071-1074; Terry A. Rondberg, a.g.m.

çekimser kalmaya başlamışlardır. Batı'da incelendiği zaman aşı yaptırmaya karşı çıkanların oldukça yüksek eğitim almış aileler grubundakiler olduğu görülmektedir.⁴⁴⁰

Human (İnsan) Papilloma Virüs'e (HPV) Karşı Yapılan Aşı Bir Aldatmaca mı?

79 milyon Amerikalı'da HPV enfeksiyonu olduğu belirtiliyor.⁴⁴¹ Bu yine ilaç firmalarının insanları kolayca sömürmesi için çok büyük bir rakam. 2000'li yıllardan itibaren bu virüsün kansere de neden olduğu kamuoyuna duyurulunca, yine toplumda bir panik havası yaşandı. ABD'de istatistikler senede 26 kişinin (18 bin kadın) bu virüs yüzünden ABD'de kansere yakalandığını bildirmeye başladı.⁴⁴² Bu iş için hemen bir aşı geliştirmenin çok kârlı bir iş olduğu hemen ilaç firmalarının dikkatini çekti. Genç kızlar ve kadınlar için ilk defa Gardasil adlı aşı 2006 yılında FDA tarafından onay alarak ABD'de piyasaya çıktı. İkinci marka aşı da Cervarix adıyla 2009'da piyasaya çıktı. Aslında HPV sayısız varyasyonları olan 100'den fazla virüs ihtiva eder. Normalde vücudun bağışıklık sistemi çoğunlukla bu virüslerle savaşır ve onları etkisiz hale getirir.

Human (insan) papilloma virüs ya da kısa adı ile HPV enfeksiyonu, son zamanlarda toplumda giderek daha fazla duyulmaya başlanan bir enfeksiyon hastalığıdır. Bunun nedeni enfeksiyonun görülme sıklığındaki artışın yanı sıra kadınlarımızın yıllık smear kontrollerini daha düzenli yaptırmaları ve bu sayede var olan hastalıkların saptanabilmesidir. HPV, insanlarda enfeksiyona neden olan bir tür virüstür. HPV'nin 100 civarında türü vardır. Bunlardan bazıları elde ve ayaklarda siğillere neden olurken, bazıları da cinsel bölgede ortaya çıkan genital siğillere ya da başka bir adıyla kondiloma yol açarlar. Bazı türleri ise kadınlarda rahim

⁴⁴⁰ Katie Drinkard, "Vaccine safety issues spur rise in vaccine refusal rates", 09.06.2009, www.examiner.com; Antiaşı hareketinin gelişmesinin dünü bugünü konusunda bkz.: Robert M. Wolfe, Lisa K. Sharp, "Anti-Vaccinationists past and present", BMJ, Ağustos 2000, 325: s. 430-432.

⁴⁴¹ "Human Papillomavirus (HPV) Vaccine", CDC Publ., <http://www.cdc.gov/vaccinesafety/Vaccines/HPV/Index.html>.

⁴⁴² "Human Papillomavirus-Associated Cancers - United States", 2004-2008 Morbidity and Mortality Weekly Report, (MMWR), 20.04.2012; <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm6115a2.htm>.

ağızındaki hücrelerde ileride kansere dönüşebilecek değişimlere neden olabilir.

HPV'nin yaklaşık 20 türü genital enfeksiyonlara neden olmaktadır. HPV ile temas veya bulaşma olduktan sonra mutlaka hastalık ortaya çıkmaz. Aslında çoğu kişide HPV, vücudun kendi savunma sistemi tarafından etkisiz hale getirilir. Bir başka olasılık da virüsü alan kişide uzun süre hiçbir belirti ortaya çıkmamasıdır. Kalıcı enfeksiyon ise serviks yani rahim ağzı kanseri açısından en önemli risk faktörünü oluşturur.

HPV virüsü oral ve anal seks de dâhil olmak üzere her türlü cinsel ilişkiden ve ciltten cilde temas yolu ile de kolaylıkla bulaşabildiğinden, cinsel yönden aktif olan kadın ya da erkek herkes HPV enfeksiyonları açısından risk altındadır. Yaşamının herhangi bir döneminde birden fazla partneri olanlar, partneri daha önceden birden fazla kişiyle ilişkide bulunmuş kişiler, cinsel yaşantısı erken yaşta başlayanlar daha riskli grupları teşkil ederler.

HPV cinsel yolla bulaşan hastalıklardan hatta en sık karşılaşılanlardan birisidir. Genital bölgeyi enfekte eden HPV'ler temas yoluyla kolayca yayılırlar. HPV'nin bir kişiden diğerine bulaşması için mutlaka tam bir ilişki olması gerekmez. Enfekte olan cilt bölgelerinin birbiriyle temasıyla da hastalık bulaşabilir. HPV kadınlarda ve erkeklerde genital siğillere yol açabilir ancak bundan çok daha önemlisi kadınlarda rahim ağzı kanserine, erkeklerde de penis kanserine neden olabilmesidir. Rahim ağzı kanseri tanısı konmuş kadınların % 95'inde HPV saptanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl 5,5 milyon yeni HPV olgusu ortaya çıktığı ve genel olarak toplumda 20 milyondan fazla insanın bu hastalığı taşıdığı tahmin edilmektedir. Öte yandan cinsel yönden aktif olan kişilerin yaklaşık yarısının yaşamlarının herhangi bir döneminde HPV'ye yakalanacakları öngörülmektedir. Hastalığın bu derece sık görülmesine karşılık toplum bilinci henüz oturmuş değildir. ABD'de yapılan bir ankette toplumun % 76'sının böyle bir hastalıktan haberdar olmadığı ortaya konmuştur.

Son yıllarda geliştirilen kanser ve rahim ağzı kanserini önleyen aşılarda hızla yükselmektedir. HPV için geliştirilmiş, özellikle HPV'nin birçok türleri arasından kanser oluşturan HPV-16 ve HPV-18 türlerinin tedavisi için Astra Zeneca'nın *Cervarix* ile Merck firmasının ürettiği *Gardasil* en çok satılan aşılarıdır.

Fakat bu aşılar da bir an önce para kazanmak hirsından ve denetim eksikliğinden dolayı çok iyi testlerden geçmeden piyasaya sürüldüğünden, birçok problemi de beraberinde getirmiştir. AstraZeneca firmasının içeriğinin patent hakkını elinde bulundurduğu söylenen ve rahim ağzı kanserini önleyen bir aşığı, İngiliz GlaxoSmithKline ilaç firması Avrupa'da (Haziran, 2008) 'Cervarix', Amerika'da Amerikan Merck ilaç firması 'Gardasil' adıyla satıyordu.

Gardasil'in satışı Haziran-Temmuz 2006'da onaylanmıştı. Oldukça pahalı pazarlanan Gardasil'in 6 ay içinde üç aşamada yapılması gerekiyordu ve üç doz 360 dolara mâl oluyordu. Gardasil 2007 yılında 1,5 milyar dolarlık satış yakalamış fakat 2008 yılında satışlar yavaşlamıştı.⁴⁴³ Bu buluşla bu ilacın satışı daha çok artacak, AstraZeneca da diğer ilaç şirketleriyle beraber milyon dolarlar kazanacaktı.⁴⁴⁴ Medikal endüstri analisti Johan Unnerus, Alman 'Heidenheimer Zeitung' (12.12.2008) gazetesine verdiği demeçte, AstraZeneca firmasının bu aşından senede 30 milyon dolar ile 50 milyon dolar arası kazanacağını tahmin ettiğini söylüyordu.⁴⁴⁵

Fakat bu karmaşık hikâye burada bitmiyordu. Haziran 2006 ile Nisan 2008 yılları arasında Amerika'da 8000 civarında kişi,⁴⁴⁶ 2007 yılında Kanada'da ise Gardasil aşısının yan etkilerinden dolayı 3500 kişi şikâyetinde bulunmuş ve biri 12 diğeri 19 yaşında genç kızlar olmak üzere üç kişi bu aşığı olduktan hemen sonra hayatını kaybetmişti. Gardasil damarda ani pıhtılaşma ve kalp krizini tetiklemişti.⁴⁴⁷

Nisan 2007 ile Haziran 2007 yılları arası Amerika'da 17 ölüm vakası Gardasil şüphesiyle incelemeye alınmış fakat resmî ma-

⁴⁴³ "Drugmaker Merck seks Gardasil approval for boys", USA Today, 01.06.2009.

⁴⁴⁴ Stuart Laidlaw, "Did Pharma Fiant with Gardasil HPV Patents Buy Nobel Prize?", Toronto Star, 18.12.2008. Burada bir kavram kargaşası vardır. Bazı kaynaklar Gardasil'in içeriğinin patentinin AstraZeneca'da olduğunu yazarken, çoğunluk kaynakta Merck firmasının patent hakkına sahip olduğu bildirilmektedir.

⁴⁴⁵ Celia Farber, "Swedish Officials Investigating Nobel Prize Board", 12.12.2008, www.newsmax.com.

⁴⁴⁶ "CDC reports almost 8000 adverse reactions to Gardasil HPV vaccine in U.S.", CBC News, 07.07.2008.

⁴⁴⁷ John Henry Westen, "Deaths associated with Merck's HPV vaccine (Gardasil) over 3500 adverse affects reported", 20.09.2007, Toronto, LifeSiteNews.com.

kamlar bunun 8 tanesinin Gardasil'le ilgili olmadığını, 3 tanesinin hâlâ inceleme altında olduğunu, geri kalanın da tamamlanmadığı bildirilmişti. Fakat Merck ve FDA, Haziran 2008'de Gardasil'le ilgili yan tesirleri konusundaki uyarıların kapsamlarını daha da genişletmek zorunda kalmıştı.⁴⁴⁸

Merck, Gardasil'i Fransız Sanofi Aventis vasıtasıyla Avrupa'da da pazarlamaktadır. Fakat aynı aşıyı Cervarix adıyla üretip Avrupa'da pazarlayan Merck firmasının rakibi olan İngiliz GlaxoSmithKline firmasına FDA, ilacın Amerika'da satılmasına kolay kolay onay vermemektedir (2009). Eylül 2008'de İngiltere'de hükümet, okullarda 12 yaşından itibaren kız çocuklarına HPV aşısını yaptırtma kararı aldı. Aşı sahibi ilaç şirketine büyük kazançlar sağlayacak olan bu kampanyada 2011 yılına kadar 2 milyondan fazla kız çocuğunun bu aşıyı olacağı tahmin ediliyor. İngiliz Sağlık Bakanlığı, okullarda hangi firmanın aşısının yapılacağıyla ilgili kontratı İngiliz ilaç firması GlaxoSmithKline'in ürettiği Cervarix aşısının kazandığını ilan etti.⁴⁴⁹

Dünyada ilaç piyasasında acımasız bir rekabet vardır. Bu rekabet içinde milyarlarca dolarlık büyük pastadan pay almak için oynanan oyunların boyutları tahmin edilenin çok ötesindedir. Uzun vadedeki yan etkileri tam olarak ortaya çıkmamış HPV aşısının okullarda küçük yaştaki kız çocuklarına zorunlu tutulması, oldukça tehlike içeren yan etkilerini de gündeme getirmektedir. Bu aşının üreticilerinden Merck, Amerika'da çok saldırgan bir kampanya yürüterek bu aşının okullarda 9-26 yaş arası gençlere yaptırılmasını sağlamıştı. Şubat 2009 başında İspanya Sağlık Bakanlığı'ndaki yetkililer, iki genç kızın Gardasil aşısından sonra hastanelik olmaları üzerine Gardasil ilacının geçici olarak satışını durdurdu. Şimdi gelelim ilaç firmalarının aşılardan en çok para kazandıkları ve daha büyük kapsamlı oyunların döndüğü grip aşılı piyasasına. Bu piyasada dönen küresel oyunların boyutu hayal edilenin çok çok ötesindedir...

⁴⁴⁸ Amy Fagan, "Merck, FDA expand Gardasil Warnings", The Washington Times, 10.07.2008.

⁴⁴⁹ Joanna Sugden, "School girls to get vaccinated against cervical cancer", The Times on Line, 03.09.2008.

BİLİNÇLİ OLARAK YARATILAN GRİP PANİKLERİNİN PERDE ARKASI

Gıda ve ilaç başta olmak üzere her alanda artan tüketim talebi endüstriyel üretimle giderilmeye çalışılırken; üreticilerin ihtirası ve denetimlerin yetersizliği çevre ve insan sağlığını tehdit etmektedir. Bilim insanı vasfına sahip kimselerin bazı üreticiler için çalışmaları, onlara verdikleri belli danışmanlık ve çıkar ilişkileri nedeniyle bildiği gerçekleri gizlemeleri ve çarpırtmaları toplum için büyük tehlike arz etmektedir.

Grip Virüsüne Kısa Bakış

Dünyada mikroorganizmaların doğası ve onların evriminin yapısı tam olarak anlaşılamamıştır. Bakterilerin virüslerin hızla çoğalabilme yeteneği, yeni konakçılara hızla uyum sağlamaları ve ilaçlara karşı direnç gösterme yetenekleri bu tip canlılarla mücadele etmeyi çok daha zor hale getirmektedir. Virüslerin diğer bir özelliği de dışarıda fazla canlı kalamamaları ya da etkinliklerini yitirmeleridir. Mesela grip virüsü havaya karıştıktan sonra hızla kurumaya başlar ve birkaç dakika veya birkaç saat içinde bulaşıcı olma özelliğini kaybeder.

Grip virüslerinin dışarıda herhangi bir madde üzerinde en fazla 2-3 saat canlı kalabildikleri biliniyor. Bundan dolayı buraları dezenfekte etmek ayrıca başka bir zehri buralara sıkılmak demektir ki bunun fazla bir koruyucu etkisi yoktur. Grip virüslerinin daha çok kışın ortaya çıkmasının sebebi, kışın etrafının koruyucu bir yağ tabakasıyla çevrili olmasıdır.⁴⁵⁰ Sıcaklığı görünce bu yağ tabakası çözülür, virüsün uzun süre dışarıda yaşaması zorlaşır fakat insanlara solunum yoluyla giren virüsün insan vücudu sıcaklığında etrafındaki yağ tabakası eriyerek insan vücudunda aktif hale geçer. Kışın çabuk hastalanmamızın bir sebebinin de bağışıklık sistemi-

⁴⁵⁰ Sue Mueller, "U.S. researchers explain why flu virus more active in winter", 02.03.2008, www.foodconsumer.org.

mizin kışın yaza göre daha zayıf olmasından kaynaklanmasıdır diye ileri sürülür.

Havada, suda, toprakta şimdiye kadar bilim insanlarının hiç tanımadığı, dolayısıyla adlandırma şansı bulamadığı binlerce organizma vardır. Devamlı yeni mikroplar ve virüsler keşfedilmektedir fakat bunun çok küçük bir bölümünü halk bilmektedir. Mikroplar ve virüsler konusunda oldukça eksik bilgilere sahibiz. Bunlarla mücadele etme ve bunlara göre geliştirilmiş aşı konusu bütün dünyada tıp biliminin tam olarak hâkim olduğu ve tamamen bilimin kontrolü altında sağlıklı bir şekilde geliştirdiği bir uygulama değildir. Mesela devamlı mutasyona uğrayarak gribin kompozisyonu her yıl biraz değişme özelliği gösterir. Ayrıca grip virüsünün oldukça değişik çeşitleri vardır.

Bunun yanında insanların kaç grip türüne karşı bağışıklık gösterebileceğine dair kesin bir teori ve görüş henüz mevcut değildir. Bir de bazı seneler grip virüsü mutasyonu veya değişimi büyük boyutlarda olmaktadır. Bundan dolayı yıllık grip aşısı için kaç grip türünün seçileceği oldukça zor bir karardır. Çoklu grip aşıları birbirine karıştığında birbirlerini olumsuz etkileyip tehlikeli olabilmektedir. Grip aşıları, grip problemini de bir kerede ortadan kaldırmamaktadır. Bütün bunların üzerinde grip aşılarının birçok yan etkisi vardır. Nadir de olsa bu yan etkiler ciddi boyutlarda hastalıklara ve ölümlere neden olabilir. Peki, bütün bunlara rağmen belli grip virüslerine karşı geliştirilen aşılardan bir faydası var mıdır? Bir sürü yan etkisi ve riski olmasına rağmen kesinlikle vardır fakat bu etkinin ne oranlarda olduğu konusu tartışmalıdır.⁴⁵¹

Basit istatistikleri önünüze koyun, bu çok daha açık bir şekilde ortaya çıkar. Dünyada sezonluk normal gripten senede 250-500 bin kişinin hayatını kaybettiği hesabı yapılıyor. Sezonluk gripten 500 bin kişiye yakın insan ölürken ve ölüm oranı her bin kişiden iki kişi iken, domuz gribinden ölüm oranı ise her bin kişiden 0,5 hatta 0,3 kişi olduğu düşünüldüğünde, domuz gribi üzerine suni olarak yaratılan bu küresel paniğin arkasında ne olduğunu soruşturmak, WHO'nun bu paniğin yaratılmasında neden başrolü oynadığını araştırmak herkesin hakkıdır.

⁴⁵¹ Shannon Brownlee, Jeanne Lenzer, "Does the Vaccine Matter?", The Atlantic, Kasım 2009, <http://www.theatlantic.com/doc/200911/brownlee-h1n1>.

Türkiye’de bu işi en iyi bilen uzmanlardan biri olan Prof. Dr. Recep Akdur şöyle diyor: “Domuz gribi bahanesiyle aşı pazarlaması yapılıyor. Bu tür aşılar milyonlara yapıldığında yol açacağı zararlar beklenen faydasından çok olabilir. Normal grip mikrobi domuz gribi mikrobundan 7-10 kat daha öldürücüdür.”⁴⁵²

Domuz Gribi Rezaleti, Paniği ve Soygunu Nasıl Başlatıldı?

Dünya Sağlık Örgütü’nün (World Health Organization / WHO) küresel alanda bulaşma tehlikesi olan (pandemik) hastalıklarla ilgili 2005 yılında ortaya koyduğu kurallar tekrar gözden geçirilerek⁴⁵³ WHO küresel bulaşıcı hastalıklarla mücadelede diğer ülkelere müdahale etme, karar alma ve uygulama alanında daha güçlü yasal dayanaklara sahip oldu. Bu yasa, 15 Haziran 2007’de WHO’ya üye ülkelerin uyması zorunlu uluslararası yasa haline getirildi.

Şubat 2008’e kadar bu yasaya, üye ülkelere itiraz etme hakkı tanındı. 188 civarındaki hiçbir üye ülke (şimdi 193 ülke) itiraz etmeyince uluslararası bir yasa olarak kabul edildi. WHO ve bağlı olduğu Birleşmiş Milletler (UN), 11 Haziran 2009’da ellerinde fazla bilimsel veriler ve kanıtlar olmamasına ve bazı uzmanların eleştirisine rağmen, domuz gribi diye adlandırdıkları, aslında domuzdan bulaşan bir grip türü bile olmayan grip için en yüksek pandemik seviye kabul edilen evre olan 6 pandemik (Level 6 Pandemic) ilan ettiler.⁴⁵⁴

Domuz gribi salgını için ortaya atılan asılsız tahminler ve uygulamalar, dünya genelinde ilk defa aşılara karşı şüpheli bir yaklaşım ve tepkiyi de beraberinde getirdi. 2009 yılı Nisan ayında Meksika’da ortaya çıkan H1N1 virüsünün küresel bulaşıcı bir virüs olduğu ilan edildikten sonra, başta Dünya Sağlık Örgütü olmak üzere belli kaynaklar, dünyada bugüne kadar görülmemiş bir şekilde bu hastalığı olduğundan daha tehlikeli göstermek için ellerinden ne geldiyse yaptılar. Diğer taraftan bu hastalığa karşı

⁴⁵² Güngör Uras, “Domuz Gribi Pazarlanıyor”, Milliyet, 27.10.2009.

⁴⁵³ World Health Organization, “Fifty-eighth World Health Assembly”, Resolution WHA58.3: revision of the International Health Regulations (IHR, 2005).

⁴⁵⁴ Evre 6 pandemik; kıtalar arası salgın var anlamına geliyor. Dünya Sağlık Örgütü bölgelerine göre en az 2 bölgede salgın var demektir.

geliştirilen ve yeterli denetimden geçirmedikleri aşuları Ekim 2009 ortalarından itibaren piyasaya çıkardılar.

Domuz gribinin kişilerden kişiye geçmesinin sezonluk grip vakalarındaki gibi olmasının verileri daha ilk ayda ortaya çıkmasına rağmen, İsviçre'nin Cenova şehrindeki WHO'nun merkezinde 7 Mayıs 2009'da yapılan basın konferansında, Grip Hastalıkları Bölümü Başkanı Keiji Fukuda, 2 milyar insanın domuz gribine (A/H1N1) yakalanabileceğini açıklıyordu. Amerikan haber ajansı ABC News, bu açıklamayı "Dünya Sağlık Örgütü domuz gribini kaşlıyor" diye vermişti.⁴⁵⁵

Bu spekülatif tahminin de daha önceki grip salgınlarının yayılış karakterine göre yapıldığını söylüyordu. Bu, elle tutulur hiçbir bilimsel veriye dayanmayan haber, dünyadaki paniği daha da arttırıyor; grip aşısı üreten firmalar da büyük bir pazar potansiyeli yakalıyorlardı.⁴⁵⁶ Yalnız bu doğru olmayan haberden dolayı Dünya Sağlık Örgütü ve yetkilileri hakkında soruşturma yapılması, ciddi davalar açılması gerekmektedir.

Temmuz 2009'da İngiltere Sosyal Güvenlik Kurumu Milli Sağlık Sistemi (NHS), 2009 yılı içinde en kötü ihtimalle domuz gribinden İngiltere'de 65 bin kişinin öleceğini öne sürüyordu.⁴⁵⁷ Bu tip haberler, perde arkasından ve önünden İngiltere'deki aşı kampanyalarına yön veren hatta WHO'ya da danışmanlık yapan, önemli pozisyonlardaki bir iki uzmanın önerisiyle yayılmaktadır. Belli bir veri ve bilimsel araştırmalar yapılmadan yapılan, gerçekte de aslı olmayan açıklamalar; Britanya'da hükümetin sağlık alanında en üst düzeydeki yetkilisi olarak görev yapan Kamu Sağlığı

⁴⁵⁵ Dan Childs, Michelle Schlieff, "2 Billion Infected? WHO Stokes Swine Flu Fear", ABC News, 07.05.2009, <http://abcnews.go.com/Health/SwineFlu/story?id=7523338&page=1>.

⁴⁵⁶ Halbuki bundan önce grip salgınları konusunda yaptıkları spekülatif açıklamalarda hep yanıltmışlar, halkın ve devletlerin cebini boşaltırken, ilaç firmalarını daha da zenginleştirmişlerdi. Kimse bu tip kuruluşlara hesap soramadığı için dünyayı aptal yerine koyup aynı hataları ısrarla yapmaya devam ediyorlardı. Tarihte gripten en büyük hayat kaybı 1918'de olmuş, İspanyol gribinden 40-50 milyon kişi hayatını kaybetmişti. Bu hayat kaybı 80 sene evvelki şartlar altında olmuştu. WHO bu tip panik yaratacak hiçbir bilimsel temele dayanmayan tahminleri yapmayı alışkanlık haline getirmiştir.

⁴⁵⁷ Sam Lister, "Britain prepares for 65,000 deaths from swine flu", The Times (Times online), 17.07.2009.

Genel Müdürü (The Chief Medical Officer for England) Sir Liam Donaldson'un açıklamalarına dayanıyordu.⁴⁵⁸

Hastalığın günde 350 kişiye bulaşarak yeni bir yayılma hızına ulaştığına dikkat çeken Donaldson, İngiltere'yi bekleyen en kötü senaryonun birkaç ay içinde 65 bin kişinin hastalıktan ölmesi, aynı dönemde 360 bin kişinin hastaneye kaldırılması, bunlardan 90 bininin yoğun bakıma alınması olduğunu bildiriyordu. Bilimsel hiçbir veriye dayanmayan bu uyarının İngiltere gibi gelişmiş, demokratik bir ülkede yapılması gerçekten üzücüydü. Sir Liam Donaldson bu tip panik haberleri yaymada yalnız değildi.

Yine İngiltere'de aşı üreticilerinin adamı olan, aynı zamanda aşı konusunda hem İngiltere'de hem de WHO'da söz sahibi Profesör David Salisbury, aşı sektöründe önemli rol oynayan karakterlerden biridir. SAGE'nin üyesi, İngiltere'deki aşılama (immunization) programının başkanı aynı zamanda ilaç şirketlerine danışmanlık yapan bir isimdir. Aşılama politikalarına yön verme konusunda diğer önemli karakter de Profesör Sir Roy Anderson'dur. Prof. Anderson, grip gibi hastalıklar konusunda en önemli kararların alınmasında yardımcı gruplardan biri olan SAGE'de (Scientific Advisory Group for Emergencies) danışmandır. İngiltere'de GlaxoSmithKline ilaç şirketinden maaş alır. Yalnız İngiltere'de değil WHO vasıtasıyla aşıları kayıtsız şartsız destekleyen, bulaşıcı grip hastalıkları üzerine büyük panik yapılmasına yardımcı olanlar uzman statüsünde bulunan büyük ilaç firmalarının adamlarıdır.

Dünya Sağlık Örgütü vasıtasıyla yaratılan bu suni panikten dolayı birçok kimse mağdur olmakta, ülkeler ve toplumlar panik yaşamakta, bu sırada aşı üreticileri milyarlarına milyar dolarlar katmaktadır. Kasım 2009'a gelindiğinde dünyada grip aşısı üreten birkaç ilaç firması 10 milyar dolara yakın aşı siparişi almıştı. 2007'de 10 milyar dolar civarındayken, 2012'de 23,8 milyar dolara yükseleceği tahmin edilen⁴⁵⁹ aşı pazarı, 2009'da 19,2 milyar dolara ulaşmıştı.⁴⁶⁰

⁴⁵⁸ Owen Bowcott, "Swine flu could kill 65,000 in UK, warns chief medical officer", The Guardian, 16.07.2009.

⁴⁵⁹ Steve Mitchell, "Global Vaccine Market To Top 23 Billion Dollars", Terra Daily, 08.02.2007.

⁴⁶⁰ Evelyn Pringle, "Profit Driven Swine Flu Propaganda", Natural News, 21.10.2009, www.naturalnews.com.

Bütün bu abartmalar ve paniğin de ortaya çıkması, 2009 Nisan-Kasım arasında altı aydan fazla bir zaman geçmesine rağmen, domuz gribinden 5-6 bin arasında kişi hayatını kaybetmişti (4 bini ABD’de). Aralık başında da bütün dünyada bu sayı 10 bin olmuştu.⁴⁶¹ 13 Aralık 2009 tarihinde WHO’nun yaptığı açıklamaya göre, dünyada 208 ülke ve değişik bölgelerden alınan bilgilere göre ölü sayısı 10.582 idi. Bu domuz gribinden ölenlerin nasıl tespit edildiğini tam olarak ne WHO ne de başka bir kimse bilmektedir. Bu resmî kanaldan ulaşan veriler ve rakamlar da hiç sağlıklı değildir. Gerçek muhtemelen bu rakamların çok altındadır.⁴⁶²

Halkın Yaptırmak İstemediği Domuz Gribi Aşısının Mecbur Tutulma Rezaleti

Dünya Sağlık Örgütü, eğer belli grip türlerini isimlendirip pandemik olarak ilan ederse 2005 yılı yasasına göre⁴⁶³ yaptığı öneriler üyesi olan 193 ülke için bağlayıcı olabilmektedir. Aşı konusunda da bu böyle olmaktadır. Bu kadar ciddi yaptırım gücü elde etmiş olup büyük sorumluluklar almış olan bir kuruluşun oldukça ciddi araştırmalar ve veriler üzerine hareket ettiği ve güvenilir olduğu düşünülmemelidir. WHO büyük ilaç firmalarının kuklasıdır.

Dünyanın saygın virologların ve bilim insanlarının buluşlarını bile hiçe sayarak elinde veri olmadan WHO, özellikle grip ve türevlerinin doğurduğu bulaşıcı hastalıklar konusunda aşırı panik yaratarak ilaç firmalarına çok büyük bir aşı satma potansiyeli yaratmaktadır. Bunun en açık örneğini de bütün dünya domuz gribi vakasında gördü. WHO’nun bu tip konuşmalar yapıp suni panik

⁴⁶¹ Donald G. McNeill, “Swine Flu Death Toll at 10,000 Since April”, The New York Times, 10.12.2009.

⁴⁶² Bu konuda en iyi araştırmayı yapıp domuz gribi konusunda verilen sayıların şişirme değerler olduğunu ortaya koyan CBS News Muhabiri ve Araştırmacı-Gazeteci Bayan Sharyl Attkinson’dur. Bu cesur araştırmalarından dolayı kendisine süperstar gazeteci denilen Bayan Attkinson, Amerika’da bu tip araştırmalar konusunda ödüller almıştır (2005 yılı Edward Murrow Ödülü, 2002 yılı Emmy Ödülü). Bu tip araştırmaları yapıp bu güçlerin yalanını ortaya çıkarmak, Amerika gibi bir yerde büyük cesaret ister. Bayan Attkinson’un araştırmasına göre CDC, 2009 Temmuz sonunda domuz gribi vakalarının takibini ve kaydını yapmayı durdurduğundan, bireysel domuz gribi vakalarının kaydı tutulmuyordu. Bkz.: Sharyl Attkisson, “Swine Flu Cases Overestimated?”, CBS News, 21.10.2009.

⁴⁶³ WHO, 2005 International Health Regulations Act.

yaratması çok sık yaptığı bir şeydir. Dünya Sağlık Örgütü'nü ve demeçlerini referans göstererek bu kurumun doğruları söylediğine inanırsanız, toplumunuzu da büyük riske atmış olursunuz.⁴⁶⁴

Domuz gribi konusunda suni olarak yaratılan korku imparatorluğu ortamı içinde yine belli kaynakların zorlamasıyla başta sağlık çalışanları, çocuklar ve hamileler olmak üzere neredeyse her kesime bu yan etkileri ve denetimi tam olarak yapılmamış aşılardan yapılmasını adeta zorunlu kıldılar. Gelişmiş ülkelerdeki sağlık elemanları bu aşırı olmaları konusunda adeta tehdit edildiler. Olmayanlara disiplinsizlik suçundan haklarında soruşturma yapacağız diye gözdağı verdiler.

İlaç ve aşı konularına oldukça aşına olan sağlık çalışanlarının bir kısmı bu aşırı yaptırmak istemedi. New York'ta sağlık çalışanları zorunlu domuz gribi aşısı olmayı, bu aşının yeterli testlerden geçirilmediğini öne sürerek protesto etti.⁴⁶⁵ Her zaman olduğu gibi devlet için çalışan uzmanlar bu görüşe katılmıyordu. Devlet Sağlık Komisyonu Başkanı (State Health Commissioner) Dr. Richard Daines, bu aşının güvenli olduğunu ve domuz gribine karşı en etkili yol olduğunu ileri sürdü. Fakat elinde bu konuda hiçbir bilimsel kanıt yoktu.

Elde belli bilimsel veriler ve istatistiki değerler olmadan büyük bir korku imparatorluğu yaratılmıştı.

⁴⁶⁴ Bu bilgilerin ışığı altında Sağlık Bakanı Recep Akdağ'ın aşırıya tereddütlü bakanları, 'Dünya Sağlık Örgütü aşırıya onaylıyor, siz kim oluyorsunuz?' diye azarlaması (23.10.2009) bu sektörde dönen oyunları iyi bilmediğinin ve Dünya Sağlık Örgütü'nü iyi tanımadığının bir sonucudur. Ayrıca sağlık bakanının 'Bir çocuk domuz gribinden ölse annesi de bana gelip çocuğuma falancanın sözüyle aşı yaptırmadım derse o kişi hakkında suç duyurusunda bulunurum' diyerek aşı karşıtlarını tehdit etmesi, demokratik bir tutum değilse de bu açıklamadan bir süre sonra (03.11.2009) başbakan sağlık bakanına hitaben 'Benim adıma vermişsin, ben aşı olmayacağım' diyerek kendi bakanıyla aynı görüşte olmadığını açıkça beyan etti. Başbakan Erdoğan, parti grubunda da domuz gribiyle ilgili şu sözleri söyledi: "Sağlık bakanımla aynı düşünmüyorum. Vatandaşım kendi isteğine bağlı olarak böyle bir yolu tercih ederse evvallah. Ama etmiyorsa illa yaptırmalısınız diye bir kampanyanın sürdürülmesi yanlıştır. Zorla (cebren) bu iş olmaz." Bütün bunlar aşı konusundaki çelişkileri ve şüpheleri çok iyi ortaya koyuyor. Yine bu konuşmadan 15 gün sonra 'Ben de kendime göre araştırmalarımı yaptım. Ben domuz gribi aşısı olmayacağım, ailemde de olan yok' dedi (Milliyet Gazetesi, 19.11.2009).

⁴⁶⁵ Cara Matthews, "N.Y. health care workers protest mandatory H1N1 flu shots", USA Today, 29.09.2009.

Sözde dünyanın en saygın uluslararası kuruluşlarından biri olan WHO, domuz gribi hakkında verdiği demeçlerle dünyayı büyük bir paniğe sokuyor ve adeta aşı üreticilerine büyük bir pazar açıyordu. WHO ilk defa kendi hakkında çok büyük boyutlarda küresel bir şüphe yaratılmasına da neden oluyordu. Bu abartılara ve baskılara rağmen bütün dünyada domuz gribi aşısına talep az oldu. İnsanlar artık Dünya Sağlık Örgütü paralelinde hareket eden kendi sağlık bakanlarına bile aşı konusunda şüpheyle bakar oldular.

Bütün dünyada bu abartılmış grip paniği furyasına sağlık bakanlıkları, aşı destekçisi uzmanlar kanalıyla katılıyordu. Türkiye de bu furyadan geri kalmadı. Kasım 2009'da sağlık bakanı elde hiçbir veri yokken kesin rakamlar veriyordu. Medyaya yansıyan habere göre aşı olunmadığı takdirde Türkiye'de beş bin kişinin öleceği söyleniyordu. Sonra bakan bu haberi yalanladı, "Ben değil bunu söyleyen, salgın hastalıkları uzmanlarımız, ben onların beyanını aktardım" dedi.

Eğer sağlık bakanını ve sağlık bakanlığını, salgın hastalıkları konusunda bu uzmanlar yönlendiriyorsa hem sağlık bakanlığının hem de ülkedeki halkın aşılar ve bulaşıcı hastalıklar konusunda işi oldukça zor demektir.⁴⁶⁶

Türkiye'de Konsensus şirketi tarafından yapılan ve Aralık 2009 başında açıklanan anket; toplumun % 74'lük bir kesiminin sağlık bakanlığının domuz gribiyle ilgili açıklamalarına güven duymadığını, açıkçası inanmadıklarını ortaya koyuyordu. Halkın % 70,3'ü de domuz gribi aşısını yaptırmayacağını beyan ediyordu.⁴⁶⁷ Amerika'da hükümet yetkilileri, medya ve çeşitli uzmanlar, neredeyse domuz gribi aşı kampanyasını destekleyen propagandalar yapmalarına rağmen, 18-29 yaş arası 10 kişiden 7 kişi domuz gribi aşısı yaptırmak istemediklerini belirtmişlerdir.

30-64 yaş arasındakilerde bu oranın % 62 olduğu, 64 yaş üzerindeki riskli gruplar arasında bile % 53 oranında kişinin aşı olmayacağı bildirilmişti.⁴⁶⁸ Amerikalıların % 62'si bu aşığı olmak

⁴⁶⁶ 16 Kasım 2009 tarihli gazetelere yansıyan diğer bir haberde de Sağlık Bakanlığı Pandemi Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mehmet Ceylan domuz gribi bu şekilde ilerlerse iki bin kişi hayatını kaybeder diye demeç veriyordu.

⁴⁶⁷ Alper Uruş, "Domuz gribi aşısından Sağlık Bakanlığı'na güvenmiyoruz", Haber Türk, 14.12.2009.

⁴⁶⁸ Ian Shapira, "Swine flu shot? They're taking a pass", The Washington Post, 04.11.2009.

istememekteydi.⁴⁶⁹ Bu oran domuz gribi ölümlerinin çok yüksek olduğu, ilaç ve aşı tüketiminin en yüksek olduğu bir ülkede çoğunluğun domuz gribi aşısına karşı olduğunu göstermektedir ki bu aynı zamanda insanların kobay gibi kullanılmalarına isyan ettiklerinin ve aşılarla karşı belli bir tepkinin ve bilincin de gelişmesinin göstergesi olmaktadır.

Amerika'da birçok doktorun domuz gribi aşısını olmak istememeleri basına yansımıştı.⁴⁷⁰

Amerika'nın saygın gazetelerinden olan The Huffington Post'un 6 Ağustos 2009 tarihli sayısında yayınlanan 'Domuz Gribi Aşısına Hayır Deyin' adlı makale özetle şöyle diyor: Bu aşı kampanyası, hükümette bir işe yaramayan zararı faydasından çok (perilous) bürokratlar tarafından yürütülmektedir. Büyük abilerin bu büyük grip sektörüyle bağlantıları vardır. Sizi de aşılama isteyen bu aşı çığırkanlarına hayır deyin, çocuklarınızı koruyun. Bu hükümet teşvikli aşığı yaptırmamaları için arkadaşlarınızı dostlarınızı uyarın.⁴⁷¹

Her yıl 36 bin Amerikalı sezonluk grip aşısından ölürken, bu rakamla mukayese edilemeyecek oranda az ölüme sebep olan domuz gribi konusunda bu kadar büyük yaygara koparılması ve herkesin aşığı zorlanması herhalde Amerika'da çoğunluğun uyanmasına ve ilk defa büyük bir tepki ortaya koymasına sebep oldu.

Türkiye'de de domuz gribi aşı kampanyasının Ekim 2009 sonunda başlamasına, sağlık bakanının aşı karşıtı kampanya yapanları mahkemeye vereceği tehdidi yapmasına, çoğunlukla medyada aşığı destek veren uzmanlara yer verilmesine rağmen, 2009 yılı Aralık başında sağlık bakanlığına ulaşan 60 ilin verilerine göre, velilerden sadece % 7'sinin çocuğum aşı olsun dediği görülmüyordu.⁴⁷² Sağlık bakanlığı, doz başına 5,2 euro vererek yaklaşık 500 milyon TL'ye (350 milyon dolara) aldığı aşıları ne yapacağını düşünür oldu. Yunan Ta Nea gazetesinin (Kasım, 2009) haberine

⁴⁶⁹ "Forget the rush on that H1N1 swine flu vaccine; 62 % of Americans have no intention of getting it anyway", Los Angeles Times, 22.10.2009.

⁴⁷⁰ Rob Stein, Michael Laris, "H1N1 injection (and spray) rejection; Some doctors are just saying no to the swine flu vaccine", The Washington Post, 08.11.2009.

⁴⁷¹ Harry Fuller, "Swine Flu Vaccine: Just Say No", The Huffington Post, 06.08.2009.

⁴⁷² Esra Yazdıç, "Velilerin sadece yüzde 7'si H1N1 aşısına 'evet' dedi", Haber Türk, 03.12.2009.

göre; Atina'da Kızılhaç'ın (Red Cross) yaptığı bir araştırmada sağlık çalışanlarının % 90'ı doktorların da % 58'i domuz gribi aşısına karşıdır.⁴⁷³

İngiltere'de domuz gribi aşı kampanyası 21 Ekim 2009'da başlamıştır. Kasım sonlarına doğru İngiliz halkının yarısından fazlasının bu aşından uzak durduğu görülmüştür. Britain's Pulse dergisinde yayınlanan araştırmaya göre, İngiltere'de 107 aile doktorunun çeşitli hastalarından aldıkları verilere göre yalnız % 46'sının bu aşığı sıcak baktığı gözlemlenmiştir. İngiliz halkının çoğunluğunun bu aşının yan tesirleri olduğunu ve bu aşının gerekli olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Özellikle hamile kadınlar bu aşından en çok uzak duran kesim olmuştur.⁴⁷⁴

Polonya da domuz gribi aşısını ithal etmedi. Polonya Sağlık Bakanı Ewa Kopacz, televizyona çıkarak domuz gribi aşısının güvenilirliği yeterli testlerden geçirilip kanıtlanmadan bu aşığı ithal etmeyeceklerini açıkladı.⁴⁷⁵ Acaba Polonya bu konuda neden bu kadar katı davrandı?

1980 yılında Polonya'da bazı doktorlar ve hemşireler, evsiz barksız Polonyalılar üzerinde kuş gribi (H5N1) aşısını deneyip 21 tanesinin ölümüne sebep olduklarından mahkemeye verilmişlerdi.⁴⁷⁶ Bu olay muhtemelen aşılar konusunda Polonyalıları dikkatli davranmaya itmiş olmalı. Yukarıda verdiğimiz örnekler, herhalde bütün dünyada halkın çoğunluğunun bu suni şekilde yaratılan domuz gribine ve etraflıca testlerden geçirilmeden piyasaya sürülen aşısına karşı nasıl olumsuz baktığını ortaya koymaktadır.

Artık bu domuz gribi aşısına bütün dünyada oluşan tepkilerden sonra, yıllardır insanları bazı ürettikleri ürünlerle uyutan, sömüren hatta hayatlarını riske atan ilaç firmalarının ve onların işbirlikçilerinin özellikle aşılar konusunda bundan sonra işleri eskisi gibi kolay olmayacaktır.

WHO'nun bu şartlar altında tamamen halk sağlığına ve çıkarlarına yönelik bağımsız kararlar alabileceğini düşünmek saflık olacaktır.

⁴⁷³ "Up to 90 % of health workers in Greece do not want swine flu shot", The Flu Case, 06.11.2009, www.thefluca.se.

⁴⁷⁴ Elaina Gavalas, "British Avoid Swine Flu Vaccination", Progressive Health, 27.11.2009, www.progressivehealth.com.

⁴⁷⁵ www.youtube.com/watch?v=RhZesZe33cw.

⁴⁷⁶ Matthew Day, "Homeless people die after bird flu vaccine trial in Poland", The Telegraph, 02.07.2009, www.telegraph.co.uk.

Domuz Gribi Aşısında Dönen Oyunlar

Avustralyalı Araştırmacı-Gazeteci Jane Burgmeister, 10 Haziran 2009 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler (UN) hakkında biyoterörizme ve kitle kıyımlarına sebep oldukları nedeniyle suç duyurusunda bulunmuştur. Jane Burgmeister suçlamalarını belgeleriyle beraber ABD’de FBI’a teslim etmiş, özellikle Amerika’da Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, uluslararası bankerler ve Amerikan Merkez Bankası’nın (Federal Reserve) başını çektiği güçlerin yönlendirdiği planlar doğrultusunda laboratuvarlarda gen mühendisliği kullanılarak üretilen grip virüslerinin küresel olarak yayılmasını sağlayarak, finansal ve politik çıkarlar sağlamak için halkların yaşamını riske attıklarını öne sürmüştür.⁴⁷⁷ Burgmeister’in davayı açmasının asıl nedeni ise kuş ve domuz griplerinin laboratuvarlarda insanları öldürmek için üretildiği iddiasıydı.

Jane Burgmeister bu davayı açtıktan hemen sonra, Temmuz 2009 başında işinden (European Correspondent of The Renewable Energy World Website) kovulur.⁴⁷⁸ Baxter Pharmaceutical (www.baxter.com), domuz gribine aşı geliştirmesi için doğal yaşamdaki kuşlarda görülen canlı kuş gribi H5N1 numunesi verilerek WHO tarafından görevlendirilmişti. Sistemin nasıl çalıştığını bilmeden bütün bunları anlamak çok zordur. Dünya Sağlık Örgütü her sene küresel alanda yayılabilen, pandemiye yol açacağını tahmin ettiği virüsü veya diğer normal grip virüslerini tespit edip bu virüsün tavuk yumurtasında kolay yetiştirebilecek ana virüsü (suş) üretmektedir. Genelde normal seyri olan virüslerden üç tanesini seçip bir tek aşı içinde kullanacak şekilde düzenlemektedir.

Bu ana virüsler WHO tarafından üretici şirketlere verilmekte ve üretimin başlangıcını oluşturmaktadır. Aşı üreticileri, bu ana virüsü tavuk yumurtasına enjekte ederek aşıda kullanılacak kendi virüs serilerini üretirler. Virüsün tavuk yumurtasına enjekte edilmesinden birkaç gün sonra virüs yumurtalardan alınmakta, saflaştırma ve standartlaştırma süreci gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerle virüsten aşı için gerekli antijenler elde edilir. Bu işlemden sonra antijenler tüplere yerleştirilerek etiketlenir. Baxter

⁴⁷⁷ Jane Burgermeister, “Summary of the swine flu criminal case”, 01.08.2009, www.theflucase.com.

⁴⁷⁸ Kurt Nimmo, “Journalist Fired Over Flu Pandemic Lawsuit”, 07.07.2009, www.infowars.com.

International, Dünya Sağlık Örgütü'nden aldığı canlı ana virüsü, 2009'un kışında Avusturya'nın Viyana şehrinde 'Orth an der Donau' Laboratuvarı'ndan Avusturya da dâhil dört ayrı ülkedeki (Almanya, Çekoslovakya, Slovakya) 16 laboratuvara yolladı. Bu virüs oldukça tehlikeli ve ölümcül olan, laboratuvarlarda geliştirdikleri 72 kilo canlı kuş gribi virüsüydü. Bu hastalığa sebep olabilecek patojen (pathogen) biyosilah olarak kullanılacak sınıftaki bir virüs idi. Bu virüsün laboratuvardan çıkmaması lazımdı fakat iddiaya göre yollanan virüs yanlışlıkla çıkmıştı.

Çekoslovakya'nın Konarovice şehrindeki laboratuvarda dağ gelincikleri üzerinde denen bu aşı, dağ gelinciğinin ölümüne sebep olunca bu olay ortaya çıktı. Baxter yetkilileri, H5N1 kuş gribi virüsünün laboratuvarlara yanlışlıkla gittiğini söyleyip ticaret sırrı diyerek fazla bilgi vermediler. Avusturya'daki Orth an der Donau isimli biyomedikal laboratuvarından 16 laboratuvara gönderilen yabani kuşların taşıdığı H5N1 virüsü ile normal insanlarda oluşan sezonluk grip H3N2'nin birbirine karışıp karışmadığı da soru işareti olarak kaldı. Olay ortaya çıktıktan sonra kimse işin tam gerçeğini öğrenemedi. Avusturya Sağlık Bakanı Müsteşarı (Austrian Health Minister) Alois Stöger, 72 kilogram aşının kirlendiğini ve 20 Mayıs 2009'da da bu tehlikeli virüsün imha edildiğini açıkladı.⁴⁷⁹ Hindistan gazetesi 'The Times of India' Mart 2009'da, Baxter firmasının normal sezonluk virüs olan H3N2'yi yollaması gerekirken, değişik ülkelerdeki laboratuvarlara kuş gribi virüsü olan H5N1'i yolladığını, kuş gribi ile sezonluk gribin karıştığını ve bu hatanın büyük bir grip salgınına yol açabileceğini yazıyordu.⁴⁸⁰

BSL3 Biyogüvenlik Standartları içinde bozuk aşının yollanması mümkün değildi.

BSL3, biyogüvenlik ve aşı üretimi konusunda en merkezde bulunmaktadır. Bu konuda en önemli rolü üstlenen, aşı üretmek için aşı üreticilerini görevlendiren, onlara antijen geliştirmeleri için virüs veren Dünya Sağlık Örgütü'nün aşı yapması için görevlendirdiği şirketleri ve laboratuvarları üst derece güvenlik çerçevesinde

⁴⁷⁹ http://www.parlament.gv.at/PG/DE/XXIV/AB/AB_01457/fnameorig_158854.html; Parliamentary answers 1457/AB (XXIV. GP), 29 Mayıs 2009, www.timesofindia.indiatimes.com.

⁴⁸⁰ "Virus mix-up by lab could have resulted in pandemic", The Times of India, 06.03.2009.

denetlediği konusunda WHO web sayfalarına da bakabilirsiniz.⁴⁸¹ Bu konuda WHO hakkında dava açan gazeteci Jane Burgmeister, bu virüsün yanlışlıkla çıkmasının imkânsız olduğunu savunuyordu. Çünkü biyolojik silah kategorisindeki virüslerin belli korunma standartları ve kuralları olduğu, bu korunma standardının BSL3 (Biosafety Level 3) olarak adlandırıldığı, bu şartlar altında virüsün kesinlikle yanlışlıkla yollanamayacağı ve bu virüsün bilerek yollandığı iddiasında bulunuyordu.

Bütün bunların yanlışlık veya tesadüf olduğu da savunulabilir. Bu iddialara karşı bir savunma getirebilirsiniz fakat Baxter firmasının domuz gribi H1N1 de dâhil birçok antijen için aşı patenti almak amacıyla 28 Ağustos 2008'de başvuru yaptığının ortaya çıkması⁴⁸² olayı daha şüpheli hale getirdi. Baxter'in bu patent başvurusu neredeyse Nisan 2009'da ilk domuz gribi olayının çıkmasından sekiz ay öncesine rastlıyordu. Bütün bu gelişmeler, domuz gripinin doğal yollardan çıkıp yayılmadığı konusunda şüpheleri daha çok arttırdı. İşimiz detektiflik değil fakat araştırmadır. İnsan sağlığı söz konusu olunca bu sektörü ele geçirmiş güçlerin, büyük oyuncuların gerçek yüzünü iyi bilmek gerekiyor. Bütün bu iddiaları öne sürerken, elimizde bu iddiayı destekleyen daha başka deliller de vardır.

Aşırıya hemen pazara çıkarmak öyle kolay bir iş değildir. Aşı geliştirmek için önce laboratuvarındaki kültür ortamında bakteri geliştirmek gerekir. Bunun aşı şekline getirilmesi birkaç ay gibi bir süreyi alır.⁴⁸³ Bundan sonra denetleme işlemi başlar ve bu da

⁴⁸¹ "Policy Brief: WHO's Key Normative Processes and Institutions for Vaccines", www.rho.org/files/LAVI_WHO_vaccine_process.pdf; http://www.who.int/vaccine_safety, "GAVI Alliance is a global partnership that combines public and private resources to create greater access to immunizations", <http://www.gavialliance.org>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Biosafety>.

⁴⁸² Lori Price, "Big Pharma: Baxter Files Swine Flu Vaccine Patent a Year Ahead of Outbreak", 18.06.2009, www.globalresearch.org; "Baxter Files Swine Flu Vaccine Patent a Year Ahead of Outbreak -- US20090060950A1 to Baxter International filed 28th August 2008 By Lara", Baxter Vaccine Patent Application US 2009/0060950 A1; Baxter'in bu başvuru için hazırladığı dökümanları aşağıdaki web adresinde görebilirsiniz: <http://www.fightbackh1n1.com/2009/08/proof-h1n1-is-bioweapon-as-baxter-files.html>.

⁴⁸³ Mesela grip aşısı üretmenin birkaç yolu vardır. Bir örnek vermek gerekirse; aşı üretmek için önce hastanın ağız salgısından veya burun salgısından alınan bir örnek test tüpüne konularak geliştirilir. Birçok işlemden geçirilir. Mesela bir tanesi karışımın yüksek frekanslı ultrasona maruz bırakılır

zaman alır. Belli bir süre üzerinde çalışılıp son aşamasına gelen aşılarda üretiminin özet dosyası (Product Summary File / PSF) Dünya Sağlık Örgütü'ne sunulur. Burada üç ay içinde gözden geçirilir. Bu dosya (PSF) kabul edilirse WHO aşılarda üç ay test yapar. Diğer iki ayda aşı yapılan laboratuvarları tekrar denetler. Bazen bu süre altı aya uzayabilir. Kısaca bir aşının çeşitli prosedürler geçirip pazara çıkması en az 18 ay alır.

Bu kuralları ve süreyi bizzat WHO'nun sitesinde bulabilirsiniz.⁴⁸⁴ Nasıl oluyor da domuz gribi Nisan 2009'da piyasaya çıktı da Baxter başta olmak üzere aşı üreticileri Ekim 2009'da yani altı ay içinde aşığı hazır ettiler. Bütün bu sorular hiç sorulmadı. Çünkü çoğu kimse WHO'nun basit bir aşığı onaylaması için bile ne kadar zaman geçmesi gerektiğini bilmiyor. Halk çok kolay paniğe sokulup kandırılıyor. Doğru dürüst denetlenmemiş milyarlarca dolarlık aşılarda bütün ülkelere satılıyor. Hem de ülkeler bunun için sıraya giriyor.

Bir de aşılarda kolayca mikrop kapması, bozulması gibi bir olay vardır. Bu gerçek de halktan gizleniyor. Aşı yaparken aşılarda diğer organizmalarla kirlenmeye müsaittir. Genelde aşılarda tavuk yumurtası içinde geliştirilip çoğaltılırlar.⁴⁸⁵ Tavuk yumurtası ise

(sonikasyon); bu işlemin bazı maddelerin temizlenmesinde hücreleri dağıtmak gibi bir sürü işlevi vardır. Karışım sonra santrifüje konularak istenilen ayrışma gerçekleşir. Ağır hücreler tüpün altında, virüsler üstte birikir. Üste kalan virüsler alınarak binlerce tavuk yumurtasına enjekte edilir. Virüs tavuk yumurtası içinde hızla çoğalır. Virüsün yüzeyinde antijen olarak bilinen iki protein alınır (neuramidase-hemagglutinin); antijen bağışıklık sistemini harekete geçiren proteinler veya virüslerdir. Bunlar hastalıktan arındırılmıştır fakat aşı içinde vücuda enjekte edildiğinde bağışıklık sistemini gerçek virüs girmiş gibi harekete geçirir ve virüslerle mücadele edecek antikorlar oluşmaya başlar. Aşı yapımında bu anlatılanın çok çok üzerinde karmaşık işlemlerden geçilmesinden sonra bazen aşılarda canlı virüsler kullanılır, onların tekniği de biraz değişiktir. Bu karmaşık işlemlerden dolayı aşı yapımı daha onaya gitmeden bile aylar alır.

⁴⁸⁴ "Pandemic influenza vaccine manufacturing process and timeline", WHO, Global Alert Response (GAR), http://www.who.int/csr/disease/swineflu/notes/h1n1_vaccine_20090806/en/; "WHO's Key Normative Processes and Institutions for Vaccines: A Primer", www.rho.org/files/LAVI_WHO_vaccine_process.pdf.

⁴⁸⁵ Aşı üretme yöntemi yalnız tavuk yumurtası içinde olmaz, diğer yöntem ise patojenin genetik meteryali alınarak bakteriyel hücrelere (E. Coli gibi) aktarılır. Gripa aşısının hücre içinde çoğaltılması henüz yaygın

grip virüsü gibi çoğalmaya ihtiyaç duyan diğer virüsler ve bakteriler için çok zengin bir gelişme ortamı sunmaktadır. Bu nedenle grip aşılarında kirlenme riski her zaman vardır. Aşılar daha birçok nedenden kaynaklanan sebeplerden de bozulabilir. Mesela Kasım 2009'da GlaxoSmithKline'm üretip Kanada'ya sattığı 7,5 milyon dozluk domuz gribi aşısının 170 bin dozluk bölümü ölüme sebep verebilecek alerjiye neden olabileceği gerekçesiyle geri çekmişti.⁴⁸⁶ Yani bir bölüm aşı, bir nedenden dolayı ölümcül derecede kirlenmişti. Bu olaydan bir ay sonra ABD'de başka bir aşı skandalı patladı. Sanofi Pasteur şirketinin 6 aylık ile 3 yaşındaki çocuklar için geliştirdiği ve şırıngalar içine hazır olarak koyduğu 80 bin dozluk domuz gribi aşısı etkisini kaybettiği gerekçesiyle geri toplatıldı.⁴⁸⁷

Prof. Dr. Adrian Gibbs yetmiş yaşın üzerindedir. Avustralyalı, aşı ve virüs uzmanıdır. Avustralya Canberra'da üniversitede (Australian National University) görev yapmış, aşı üretiminde ve araştırmalarında uzun yıllar bilfiil çalışmıştır. Bu konuda dünyadaki sayılı uzmanlardan biridir. Roche'un meşhur grip aşısı Tamiflu'nun bulunmasında büyük emeği geçmiş uzmanlardan Brian Gibbs, diğer virüs ve aşı uzmanları olan John S. Amstrong, Jean C. Downie ile beraber yaptığı araştırmalarının sonucu, Avustralya'nın 'Virology Journal' adlı medikal dergisinde Kasım 2009'da yayınlandı.⁴⁸⁸

Bu bilimsel araştırmanın sonuçlarına göre; domuz gribi tesadüfen veya doğal olarak kendiliğinden ortaya çıkmamış, laboratuvar ortamında geliştirilirken kazara ortaya çıkmıştı. Çünkü buluntular, üç ayrı kitudan gelen üç ayrı virüs türünün bir laboratuvar da ya da aşı geliştirme merkezinde bir araya getirilmesiyle virüsün elde edildiğini açıklıyordu. Bağımsız kurumların ve bilim insanlarının bu konuda yaptığı araştırmalar şunu gösteriyor: Domuz gribi olarak adlandırılan bu gribin aslında domuzlarla alakası yoktur. İnsanlarda rastlanan bu virüsün domuzlarda rastlanan virüsle genetik akrabalığı vardır. Kuş gribi ve normal sezonluk grip virüslerinin

değildir. ABD'de hücrede yetiştirilen grip aşısı henüz onay almadı (2010). Yumurtaya nazaran hücrede grip aşısı daha çabuk üretilebiliyor.

⁴⁸⁶ Meera Selva, "Swine Flu Recall: H1N1 Vaccine Pulled in Canada", The Huffington Post, 24.11.2009.

⁴⁸⁷ Mike Stobbe, "Swine Flu Vaccine Recall", The Huffington Post, 15.12.2009.

⁴⁸⁸ Brian Gibbs, John S. Amstrong, Jean C. Downie, "From where did the 2009 'swine-origin' influenza A virus (H1N1) emerge?", Virology Journal, 24 Kasım 2009, www.virologyj.com/content/6/1/207.

karışımının bir uzantısıdır. Fakat bütün ciddi araştırmalar, bu virüsün doğal ortamın değil, laboratuvar ortamının bir ürünü olduğu doğrultusundadır.

Dünya Sağlık Örgütü, kendi iddialarını çürüten bu bilimsel buluşlar üzerine birden paniğe kapıldı, hiçbir bilimsel temele dayanmadan Prof. Gibbs ve ekibinin açıklamalarını kabul etmediğini ilan etti. İddiasından geri adım atmayarak bu virüsün doğal olarak ortaya çıktığını tekrar savundu. Bir tarafta bilim adamlarının bilimsel gerçeklere dayanan deneyleri, diğer tarafta da Dünya Sağlık Örgütü'nün bilim dışı duyuruları vardı.

Amerikan Hükümeti'ne aşılar konusunda programlar yapan, yön gösteren, Dünya Sağlık Örgütü ile çok yakın temasta çalışan Amerika merkezli Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) de bu domuz aşısının menşei konusunda Prof. Gibbs'in görüşüne yakın doğrultuda görüş beyan ediyordu. CDC adına konuşan Nancy Fox, bu grip virüsünün Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya'daki domuz gribi, kuş gribi ve insanlarda bulunan grip virüsü karışımı olduğunu iddia ediyordu.⁴⁸⁹ Almanya'daki Friedrich-Loeffler Hayvan Sağlığı Enstitüsü de bu görüşü onaylıyor. Hatta Friedrich-Loeffler'de çalışan uzman virolog Dr. Thomas Vahlenkamp ve ekibi yürüttükleri araştırmanın sonuçlarını Ağustos 2009'da Journal of General Virology'de yayınladılar. Yazdıkları makalede, domuz gripinin insandan domuza geçmiş olduğu ihtimaline dikkat çekiliyordu.

Belfast Telegraph'tan öğrendiğimize göre, İrlanda'da Eylül 2009'da bir bölgedeki bir grup domuz sürüsünde domuz gripine rastlandı. Başveteriner (Chief Veterinary Officer) Bert Houston, bölgede domuzlarda görülen H1N1 virüsünün insanlara geçme tehlikesi olmadığını, bu virüsün domuzlara bakan insanlardan domuzlara geçtiğini, bu yüzden domuzları insanlardan uzak tutmaya çalıştıklarını ve domuzdaki bu grip için tıbbi müdahaleye gerek olmadığını, domuzların virüse karşı antikor geliştirerek hastalığı rahatça atlatacaklarını belirtti.⁴⁹⁰

⁴⁸⁹ Maggie Fox, Health and Science Editor, "CDC: New H1N1 swine flu a mixture of swine flu, avian flu and human flu viruses from North America, Europe and Asia", Washington (Reuters) EDT, 23.04.2009.

⁴⁹⁰ Linda Stewart, "Pigs here get human swine flu", Belfast Telegraph, 18.11.2009.

Geçmiş yıllarda domuz gribi benzeri virüsler domuzlardan insanlara geçiyordu fakat domuz gribi olarak adlandırılan, domuzdan insana geçtiği iddia edilen A/H1N1 virüsünün domuzdan insana geçtiği konusunda hiçbir buluntu yoktur. Aksine bu grip önce insanda ortaya çıkmış nadir de olsa domuzlara bulaşmıştı. Fakat Dünya Sağlık Örgütü, yanına ABD Sağlık Bakanlığı'nı da alıp bu hiçbir kanıta dayanmayan domuz gribi domuzdan yayıldı, doğal olarak oluştu iddiasında ısrar ediyordu. Amerikan Sağlık Bakanlığı, sağlık bakanının imzasıyla memorandumlar yayınlıyor (19.06.2009),⁴⁹¹ domuz gribinin domuzdan yayıldığını iddia ediyor ve küresel yayılma potansiyeli olduğunu onaylayıp paniği daha çok arttırıyordu.

Dünya Sağlık Örgütü ile onun ve ilaç firmalarının kontrolündeki uzmanlar bu panikte en çok ateşe körükle gidenlerdi. Sözde dünyada insanların sağlığına katkı yapma misyonunu yüklenmiş fakat gittikçe güvenilirliğini kaybeden bu uluslararası örgütün yüzündeki maskeyi düşürmek, oynanan büyük oyunlara nasıl alet edildiğini ve gerçekte kime hizmet ettiğini daha net göstermek için biz devam edelim. Türkiye'de de artık bu konuda bilim insanlarının yazdığı kaynak eserler bulabilirsiniz.⁴⁹²

Türkiye'de en güvenilir bilim insanlarından biri olan Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta bu konuda şöyle diyor: "Dünya Sağlık Örgütü (WHO) her sene bu günlerde (sonbahar) dünya çapında grip salgını olacağını ve milyonlarca insanın hastalanıp öleceğini ilan ediyor ama çok şükür bu gerçekleşmiyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün Asya ve Pasifik Direktörü Shigeru Omi, beş sene önce (2005), önümüzdeki aylarda çıkması beklenen ve tüm dünyada yayılacak pandemide 2 milyardan fazla insan gribe yakalanacağını ve iyimser senaryoda 2 ile 7 milyon arası, kötümser senaryoda ise 100 milyon insanın öleceğini söylemişti."⁴⁹³ Tabii bu tahmin

⁴⁹¹ Kathleen Sebelius (ABD Sağlık Bakanı), Pandemic Influenza Antivirals—Amendment, Department of Health and Human Services, Office of the Secretary Subject: Pandemic Influenza Antivirals—Amendment. Authority: 42 U.S.C. 247d-6d. 19.06. 2009 (Vol. 74, No. 117) s. 29213-29214, www.edocket.access.gpo.gov/2009/E9-14412.htm.

⁴⁹² Türkiye'de de artık saygın bağımsız doktorlar, bilim adamları bu konuda sesini çıkartmaya başladılar. Bkz.: Prof. Dr. Sait Kapıcıoğlu, Domuz Gribi - Yalancılar Çıkarcılar, İstanbul: Bilnet Matbaacılık, 2009.

⁴⁹³ Osman Müftüoğlu, "Domuz gribi salgını kapımızda mı?", Hürriyet, 25.10.2009.

de Dünya Sağlık Örgütü'nün gribal salgınlar konusundaki çoğu yanlış ve abartılı tahminleri gibi doğru çıkmamıştı.”

Sabıkalı İlaç Firmaları Aşı Üretiyor

Birçok ilaç firmasıyla beraber diğer aşı üreticisi Baxter gibi ilaç firmalarının o kadar çok sabıkaları vardır ki bu suçları bireyler işlese uzun yıllar içeride kaldıkları gibi dışarı çıktıklarında da bu kabarık sabıka listeleri, onların iş bulma şansını yok ederdi. Baxter gibi bir firmaya WHO tarafından aşı yapma izni verilmesi, kuzuyu kurda teslim etmek gibi bir şeydir. Biz size Baxter'ın son dönemlerde işlediği suçların çok ufak bir kısmını aktaralım.

Bunun için fazla araştırma yapmaya gerek yok. 11 Ekim 2009 tarihli İngiliz The Guardian veya The Observer gazetelerine bir göz atalım. Bu konudaki başlık şöyle: 'Domuz Gribi Aşısı Üreticileri Milyonlarca Doları Geri Ödemek Zorunda.'⁴⁹⁴ Baxter şirketi son 12 ayda milyonlarca ceza ödemeye mahkûm edilmiş, sebebi de çeşitli yerlerde ve vesilelerle bazen % 1300 oranlarına varan şişirme fiyatlarla ilaç satıp resmen sahtekârlık yapmasıymış. ABD şirketi olan Baxter, habere göre, ölüyü diriye bırakmış, önce kendi ülkesindeki sağlık sistemini soymaya başlamış.

ABD'de Medicaid diye adlandırılan bir sağlık programı sistemi vardır. Bu sağlık sistemi, fakirlerin sağlık sorunlarını gidermek için oluşturulmuştur. Baxter başta olmak üzere bazı büyük ilaç firmaları, aşırı fiyatlandırılmış ilaçlarıyla bu sistemi resmen soyarken yakalanmış.

Alabama eyaletinde içlerinde Novartis, GlaxoSmithKline ve AstraZeneca gibi 6 ilaç firması suçüstü yakalanmış, toplam 89 milyon dolar ceza ödeyerek kurtulmuşlardır. Bunlardan birisi ise Baxter firmasıdır. Her taşın altından çıkıyor. Öbürleri de masum değildir. Sahtekârlıkta birbirlerinin altında kalmıyorlar. Biz Baxter'in yediği cezaları özetle vermeye devam edelim.

2 milyon dolar Kentucky'de,

1,1 milyon dolar Wisconsin'de,

400.000 dolar Hawaii'de,

6,8 milyon dolar Illinois'te,

⁴⁹⁴ Rajeev Syal, Sakshi Ojha, "Swine flu vaccine supplier has to pay back millions; US pharmaceutical giant Baxter accused of overcharging Medicaid programmes", The Guardian (Online), 11.10.2009.

8,5 milyon dolar Texas'ta ve

22,5 milyon dolar toplam cezayı California'da ödeyen beş ilaç şirketinden biri Baxter'dır.

Siz şimdi bu karakterde bir şirketin daha çok para kazanmak için laboratuvara grip virüsü geliştirme potansiyeli olduğuna inanmaz mısınız? Bunlar Baxter ve ona benzerlerin suçüstü yakalanıp ortaya çıkan suçlarıdır, bir de yakalanmadıkları suçları vardır. Siz gerisini hesap edin. Baxter'in sabıkaları çoktur,⁴⁹⁵ tabii diğer büyük ilaç firmalarının da. Diğer büyük ilaç şirketleri de dünyanın çivisinin çıkmasına katkıda Baxter'dan hiç aşağı kalmaz. Mesela diğer büyük aşı üreticisi olan GlaxoSmithKline ürettiği Zinnat adlı antibiyotik ilacı üzerine oynadığı oyunlardan dolayı Fransa'da 2007 yılında 13,2 milyon dolar (10 milyon euro) ceza yemişti.

GlaxoSmithKline firması, domuz gribi için ürettiği Relenza'nın kendisine 1 pounda mâl olmasına rağmen bunu İngiliz Ulusal Sağlık Servisi'ne (NHS) kısaca Sosyal Sigorta'ya 6 pounda sattığı ortaya çıkınca domuz gribini bir fırsat olarak kullanıp kendisine büyük menfaat sağlamakla suçlandı.⁴⁹⁶ Biz artık burada duralım. İlaç firmalarının yaptığı kanunsuzluklardan dolayı yediği bir kısım cezaları tekrar hatırlamak için 'Vitamin Hapları Üzerinde Dönen Oyunlar' makalemize tekrar bakabilirsiniz.⁴⁹⁷

⁴⁹⁵ Ocak 2007'den itibaren 81 kişinin Baxter'in ürettiği kan sulandırıcı heparin ilacından hayatını kaybetmesi üzerine ilaç geri çekildi. FDA, Baxter ürettiği bir medikal aletin etiketi üzerine yanıltıcı bilgiler yazdığı, hastaları ve doktorları yanlış bilgilendirdiği için Eylül 2009'da uyarı mektubu gönderdi. Bkz.: "FDA: Baxter Failed To Follow Good Manufacturing Practices", The Wall Street Journal, 20.10.2009. Halbuki Baxter'in yaptığı iyi çalışmayan diyaliz makinesinin yüzünden 50 böbrek hastası 2001 yılında hayatını kaybetmişti. Bunun üzerine Baxter Kentucky Federal Eyalet Mahkemesi'nde 2 milyon dolar ödemeye mahkûm edilmişti.

⁴⁹⁶ "Glaxo profits soar as drug firm charges NHS £ 6 for swine flu vaccine that cost £ 1 to make", Daily Mail, 23.07.2009.

⁴⁹⁷ İlaç firmalarının yaptıkları sahtekârlıkları, işledikleri suçları anlatan 'İlaç Endüstrisinde Ticari Suçlar (Corporate Crime in the Pharmaceutical Industry)' adlı kitap oldukça enteresandır. Bkz.: John Braithwaite, Corporate Crime in the Pharmaceutical Industry, London, Pluto Press, 1984; Jeome P. Kassier, On the Take: How Medicine's Complicity with Big Business Can Endanger Your Health, Oxford, Oxford University Press, 2005. Bu kitap da ilaç firmalarının yaptıkları kanunsuzlukları, oyunları anlatan güzel kitaplardan biridir.

Bütün bu oynanan oyunlara ve sergilenen yolsuzluklara rağmen Dünya Sağlık Örgütü Baxter'ı domuz gribi yapması için görevlendiriyor. Al birini vur ötekine. Yaratılan paniklerden dolayı daha Temmuz 2009'da 50 ülke Baxter'dan aşı almak için sıraya girmişti. 16 Temmuz 2009'da Baxter sözcüsü Chris Bona medyaya şöyle demeç veriyordu: "İngiltere, İrlanda, Yeni Zelanda dâhil 5 ülkeden 80 milyon dozluk domuz gribi aşısı siparişi aldık. Şu anda daha fazla sipariş almamız mümkün değildir."⁴⁹⁸

Görüldüğü gibi aşırı ilk Baxter piyasaya sürüyor. Müşteriler ellerinde para sıraya giriyorlardı. Paralar aşı firmalarına artık pazarlamaya bile gerek kalmadan akıyordu. Temmuz 2009'da ABD Kongresi, domuz gribiyle mücadele için acil 7 milyar dolar fon ayrılmasını onayladı. Bunun çoğu ilaç firmalarının cebine gidecek demekti.

İngiliz Hükümeti, 132 milyon doz domuz gribi aşısı için Baxter ile kontrat yapıyor. Türkiye Sağlık Bakanlığı'nın da üç firmaya, GlaxoSmithKline, Novartis ve Sanofi Pasteur'e 40 milyon doz aşı sipariş ettiği bildiriliyor. Bu aşılar 200 milyon euronun üzerinde para ödeneceğini sağlık bakanımız ilan ediyordu. Diğer domuz gribi aşısı yapan firmalar Avrupa kaynaklı olan GlaxoSmithKline Plc., Novartis AG, Sanofi-Aventis SA ve AstraZeneca'dır (Dolaylı olarak Med-Immune bölümünden). 2 milyar kişinin domuz gribine yakalanabilir ihtimaliyle birlikte panik yaratıcı görüşler de diğer aşı üreten firmaları ihya ettiği gibi domuz gribi aşısı (Tamiflu) geliştiren İsviçre merkezli ilaç devi Roche'a da iyi gelir sağlıyordu. Roche ise 2009 Tamiflu üretim kapasitesini 4 milyar kapsüle (doza) çıkarmış, 1,9 milyar dolarlık Tamiflu satmayı hedeflemişti.

Avustralyalı Biota da domuz gribi aşısı ürettiyordu ve Nisan 2009'da borsada hisseleri büyük yükseliş göstermişti. Biota lisansı ile bu aşırı Relenza adı altında üreten İngiliz ilaç üreticisi GlaxoSmithKline, Temmuz 2009'a gelindiğinde, 16 ülkeyle 195 milyon doz ilaç satış anlaşması yapmış, panik devam ettiği için 50 ülkeye daha satma aşamasına gelinmişti. Yalnız İngiltere'deki sipariş 60 milyon doz olmuştu.⁴⁹⁹ GlaxoSmithKline'ın domuz gribi

⁴⁹⁸ Bill Berkrot, "Baxter can take no more H1N1 flu vaccine orders", Reuters, New York, 16.07.2009.

⁴⁹⁹ "GlaxoSmithKline: A Swine Flu Windfall?", Business Week, 22.07.2009, www.businessweek.com.

paniği ortaya çıktıktan sonra bir sene bile olmadan kâr oranı % 10 artmıştı.

Dünya, çocuklarını bu kadar kabarık sabıkası olan, organize suç örgütü gibi çalışan firmaların ürettiği aşılara teslim ediyor. Dünyada başta WHO olmak üzere bu şirketlere milyarlarca dolar akıtıyor. Biz de kurgulanan bu senaryolar içinde, çocuklarımızı elimizle büyük bir risk altına sokuyoruz.

Nisan 2009'da ortaya çıkan, dünya kamuoyunu aylardır meşgul eden domuz gribinin (H1N1) ilaç firmaları ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından abartılarak aşı satışlarına milyarlarca dolarlık pazar açıldığı, aşı üreticilerinin aşıları üretmeye başladıktan sonra WHO'nun bu gribi Haziran 2009'da küresel salgın (pandemi) ilan etmesiyle büyük kârlar peşinde koşmaya başladıkları suçlaması, Ocak 2010'da, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Konseyi'nin (Parliamentary Assembly of The Council of Europe / PACE) Sağlık Komitesi Başkanı (Head of Health at The Council of Europe) Dr. Wolfgang Wodarg tarafından yapıldı. Dr. Wodarg, domuz gribi salgını kampanyasının yüzyılın en büyük skandallarından biri olduğunu açıklıyor ve bu konuda soruşturma önergesi verilmesini talep ediyordu. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Konseyi, 25 Ocak 2010'da ilaç firmalarının Dünya Sağlık Örgütü ile ilişkileri ve üzerindeki etkisi konusunda soruşturma açma kararı aldı.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Başkanı Margaret Chan, 28 Aralık 2009 tarihinde örgütün merkezi olan Cenova'da düzenlediği basın toplantısında, domuz gribi aşısı olup olmadığı hakkında sorulan bir soruya "Hayır henüz olmadım" dedi. Sonra büyük bir gaf yaptığını anlayınca işi kurtarabilmek için daha da çok saçmaladı: "Tabi ki aşı olacağım, WHO'da çalışan birçok kişi domuz gribi aşısı oldu. Ben de bizim aşilar bölümüne nerede aşı olabileceğimi sordum." Hanımefendi, on aydır domuz gribi aşısı olun diye bütün dünyayı ayağa kaldırırken, ilk aşı olması gereken kişilerden biri de kendisi olması gerekirken, bu sürede bu aşıyı yaptırmamış olması ve bunu kazara kendisinin itiraf etmesi, skandalın da ötesinde bir küresel rezaletin ve oyunun oynandığının diğer bir ispatıdır.

Bu oyunun merkezinde aşı üreticileri, ilaç firmaları ve Dünya Sağlık Örgütü vardır. Küresel sağlık sistemiyle direk olarak fazla bir alakası olmayan fakat uyguladığı politikalarla gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin gelişmiş ülkelerin çıkarları doğrultusunda

bozulmasına yardımcı olan Almanya'daki Friedrich–Loeffler Hayvan Sağlığı Enstitüsü de bu görüşü onaylıyor. Hatta Friedrich-Loeffler'de çalışan uzman virologist Dr. Thomas Vahlenkamp ve ekibi yukarıda da dediğimiz gibi domuz gribinin insandan domuza geçmiş olduğu ihtimaline dikkat çekiyordu.

Bu şeytanın avukatlığını yapan yalancılar ordusunun, küresel güçlerin ve organizasyonların maskelerinin düşürülmesinin zamanı çoktan gelip de geçmiştir. Asıl görevi kuzuları korumak iken, kuzuları sabıkalı kurtların eline teslim eden ve kurtlarla iş birliği içinde hareket eden WHO'nun gerçek yüzünü çok yakından görelim.

KİMYASAL TERÖR

Kimyasallarla Nasıl Zehirleniyoruz?

Kimyasallar, insanın ve tabiatın kimyasını bozan en büyük terör kaynağıdır.

Plastik Terörü

Sağlıklı ortam (gıda) olmadan sağlıklı insan olmaz, doğal ziraat olmadan da sağlıklı gıda olmaz.⁵⁰⁰

Prof. Michael Pollan (2009)

II. Dünya Savaşı'ndan bu yana 80-100 bin yeni kimyasal geliştirildi. Kimyasalların ve onların türevi plastiklerin olmadığı bir hayat artık mümkün görünmüyor. Yalnız plastiğin gıdalardan uzak tutulması çok önemli! Plastik⁵⁰¹ bardak ve malzemeler ile plastik ambalajdaki sıcak içecek ve yiyecek tüketimi ciddi olarak terk edilmesi gereken bir durumdur. Plastik doğada hazır bulunmaz, doğadaki elementlere insan tarafından belli bir sıcaklık ve basınç altında, katalizör kullanılarak monomerlerin reaksiyona sokulmasıyla elde edilir. Plastikler petrol rafinerilerinde kullanılan ham petrolün işlenmesi sonucu arta kalan malzemelerden elde edilir. Kısacası plastiğin içeriği toksindir.

⁵⁰⁰ Barry Johnson, Michael Pollan, "The view from fork level", The Oregonian, 14.01.2009, www.oregonlive.com.

⁵⁰¹ Plastik sözcüğü, "biçimlendirme" anlamındaki Yunanca plastikos sözcüğünden gelmektedir. Plastik, karbonun (C) hidrojen (H), oksijen (O), azot (N) ve diğer organik ya da inorganik elementler ile oluşturduğu monomer adı verilen, basit yapıdaki molekülü gruplardaki bağın koparılacak, polimer adı verilen uzun ve zincirli bir yapıya dönüştürülmesiyle elde edilen malzemelere verilen genel bir isimdir. Örneğin; Etilen bir monomerdur. En çok kullanılan plastiklerin başında gelir.

Plastiğin bilimsel terminolojideki adı polimerdir. Polimerin türevi ve çeşitleri çoktur. Polimerler uzun zincirli moleküllerdir. Bunlara makromolekül de denilmektedir. Polimerler (Yunanca poly: çok, meros: parça, ünite), benzer küçük molekül birimlerin zincir şeklinde birbirine eklenerek meydana getirdiği dev moleküllerdir. Çok sık kullandığımız naylon poşetlerden araba lastiklerine, çocuk oyuncaklarından kışın giydiğimiz botların tabanlarının yapımına kadar pek çok sahada polimerler kullanılmaktadır.

Avrupa Birliği'nin kimyasalları denetlediği REACH⁵⁰² organizasyonunun incelemeye gerek duymadığı polimerlerden öyle masum ürünler üretilmemektedir. Polimerler ambalajlama, plastik, inşaat, elektronik ekipman, tarım, medikal ve spor sektörlerinden penceremizde kullandığımız PVC'ye ve mutfakta kullandığımız teflon tavalara kadar hemen her yerde kendini göstermektedir.

Polimerik malzemelerin ısı ve ultraviyole ışıklardan etkilenecek bozulabilmesi de muhtemel olduğundan, tüketicilerin böyle bir kapta su veya asitli içecekleri çok uzun süre bekletmemeleri, beklemiş ise kullanmamaları önerilir.

Dünyada 2011 yılı itibariyle toplam 280 milyon ton plastik üretiliyor. Bu miktar aşırı talepten dolayı her sene 10 milyon tonun üzerinde artış gösteriyor.⁵⁰³ Endüstri 1950'den beri ortalama senede % 9 artış gösteriyor. Dünyada plastik üretimi 2015 yılında 297,5 milyon tona ulaşacak.⁵⁰⁴ Türkiye'de 2005 yılında 8,3 milyon ton plastik tükettik. 2013 yılında ise tüketimin 18,7 milyon tona ulaşması bekleniyor. Bütün dünyada plastik üretimi artıkça çevre ve insan sağlığı daha büyük riske giriyor.

⁵⁰² AB'de Kimyasalların Tescillendirilmesi, Değerlendirilmesi, Ruhsatlandırılması ve Kısıtlandırılması (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals / REACH)

⁵⁰³ "Plastic-The Facts 2012", Plastic Europe, http://www.plasticseurope.org/documents/document/20121120170458final_plasticsthefacts_nov2012_en_web_resolution.pdf.

⁵⁰⁴ San Jose, "Global Plastics Consumption to Reach 297.5 Million Tons by 2015, According to New Report by Global Industry Analysts", Inc. California, 14.02.2012.

Kimyasallar Erkekliğin Sonunu Mu Getirecek?

Hayatımızın her alanında kullanılan plastikler ve bunların içindeki kimyasallar sağlığımız için olduğu kadar çevre sağlığı için de büyük tehdit unsuru oluşturuyor. Öncelikle erkek üreme sistemlerini olumsuz etkiliyorlar. Erkeklerde mililitrede normalde 70-80 milyon sperm olması gerekmektedir. Bu rakam 1930'larda 110 milyonun üzerindeyken, 1990 başında 60 milyon ortalamaya düştü.⁵⁰⁵ Bu sayı 20 milyonun aşağısına düşerse büyük ihtimalle kısırlığa neden olacak demektir. Bu durumu ilk defa 1992 yılında Danimarkalı bilim insanı Prof. Niels Skakkeback (Department of Growth and Development at Copenhagen University) ortaya çıkardı. 1992 yılına gelindiğinde erkeklerde sperm sayısının 50 yıl önceye göre % 50 düştüğünü gösterdi. Sonra bu konuda birçok araştırma yapıldı.⁵⁰⁶ Kimyasallar, sigara, alkol, cep telefonu gibi birçok etken erkeklerde kısırlığa neden oluyor.

Fitalatlar ve Üreme Organlarına Olan Olumsuz Etkileri

Plastiğin daha yumuşak ve esnek olmasını sağlamak için kullanılan fitalatlar insan sağlığı için en büyük tehditlerden biridir. Fitalatlar yalnız plastik endüstrisinde kullanılmıyor. Parfüm ve temizlik malzemelerinden tutun da birçok ürün içinde fitalat ailesini içeren değişik türevdeki kimyasalları bulmak mümkündür.

- İşlenmiş gıdaların paketlenme materyallerinde,
- Hortum ve plastik borularda,
- Yağmurluk trençkotlarda,
- Duş perdelerinde,
- Yapıştırıcılarda, kayganlık sağlayan endüstriyel yağlarda,
- Deterjanlarda,
- Oje, şampuan, sabun, losyon, saç spreyi, deodorant, parfüm gibi kozmetik ürünlerde ve
- Bazı çocuk oyuncaklarında.

⁵⁰⁵ Michael D. Lemonick, "What's Wrong With Our Sperm?", Time Magazine, 24.01.2001.

⁵⁰⁶ Shiva Dindyal, Imperial College School of Medicine, The Internet Journal of Urology, 2004, Vol. 2 No. 1; Cynthia R. Daniels, Dropping Sperm Counts, Oxford University Press, 2008.

Bu kimyasalın değişik türevleri ürün etiketlerinin üzerinde değişik isimlerle yazılıyor fakat çoğu kimse bunların zararlarını bilmediği için etiketlerdeki bu isimler tüketici için bir anlam ifade etmiyor. Zaten günlük kullandığımız plastik maddelerde de içeriğindeki kimyasalları ve bunları hangi şartlarda kullandığımızda insanlara zararlı hale geldiği yazmadığı için, bu maddelerin de zararlarını bilmeden yıllardır kullanmaktayız. Genelde plastiklerin altında eğer dönüşüm sembolü içinde # 3 görürseniz o plastikten uzak durun çünkü içeriğinde fitalatlar bulunuyor demektir. Fakat içinde fitalatlar bulunmayan üründe böyle bir numaralama sistemi veya işaret yoktur.

İsveç'te Doğal Yaşamı Koruma Derneği'nin (Swedish Society for Nature Conservation / SSNC) 2009 yılında yaptırdığı araştırmada; plastik tokyolar, plastik terlikler ve sandalet türü ayakkabıların insan sağlığına ve doğaya zarar verdiği tespit edildi. Fitalat olarak adlandırılan kimyasal plastik imalatında kullanılıyor ve plastiğin yumuşayarak esneklik kazanmasını sağlıyor. Fitalat maddesinin vücuttaki hormonların çalışmasını sağlayan ve temel hormonları üreten endokrin bezinin çalışmasını bozduğunu, bunun da hem hormon bozukluğuna sebep olduğuna hem de üreme kapasitesini etkileyerek kısırlığa yol açtığına dair bulgular mevcuttur.

İsveç Doğal Yaşamı Koruma Derneği Başkanı Mikael Karlsson: "Birçok terlik ve sandalet ayakkabılarının içerişinde arsenik, kadmiyum, kobalt, krom, bakır ve cıva gibi ağır metaller değişik düzeyde var. İnsanların ayağında bu plastik ayakkabılar eskidikçe içinde bulunan farklı kimyasal maddeler ve toksinler çevreye yayılarak hem doğaya hem de insan sağlığına zarar veriyor" dedi.⁵⁰⁷

Son yapılan araştırmaya göre,⁵⁰⁸ fitalatlar erkek çocuklarında adale gelişimini engelliyor ve erkek çocuklara kadınsı görünüm veriyor. Hamile kadınların ürelerinde yapılan tetkiklerde fitalatlar gibi plastik kimyasal kalıntıları yüksek oranda bulunan çocukların

⁵⁰⁷ Sarah J. Wachter, "Recycling Discarded Flip-Flops", The New York Times, 08.12.2009.

⁵⁰⁸ Swan S.H., Liu F., Hines M., Kruse R.L., Wang C., Redmon J.B., Sparks A., Weiss B., "Prenatal phthalate exposure and reduced masculine play in boys", Department of Obstetrics and Gynecology, University of Rochester, Rochester, NY, USA, International Journal of Andrology, 16.11.2009; Juliet Eilperin, "Mothers' exposure to chemicals may affect boys", The Washington Post, 24.11.2009.

erkeklik hormonu testosteronun gelişmesi yeterli olmuyor. Erkek çocuklarda erkeksi davranışlar yerini kız çocukların davranış formuna yakın davranışlara bırakıyor. Erkek çocukların genital organları tam gelişmiyor ve beyin gelişimleri de olumsuz etkileniyor. İnsanlar, artık gelişen teknolojiye daha çok para kazanmak için tüketiciyi kobaylar haline dönüştürmüş durumdadırlar. Bu oluşumdan parası çok olanlar ve birçok gerçeğin farkında olanlar bile kendini koruyamamaktadır.

Gıdalarınızı ve içeceklerinizi plastik ürünlerin içinde değil, cam ürünlerin içinde koruyun. Musluk suyunu dağıtan su borularınızı plastikten kullanmamaya çalışın (eğer bulabilirsiniz). Oda, araba spreyleri, parfümler, deodorant, vinleks gibi yer kaplamaları, çamaşır yumuşatıcıları (fabric softener) gibi içinde ftalat bulunma ihtimali olan ürünlerden uzak durun. İşin kötü tarafı ftalat ailesi içinde birçok değişik isimlerle ifade edilen çok sayıda ftalat vardır. Dibutil ftalat (dibutyl phthalate / DBP), benzilbutil ftalat (benzylbutyl phthalate / BzBP), di-2-etilhexil ftalat (di-2-ethylhexyl phthalate / DEHP), diizonil ftalat (diisonoyl phthalate) diye gider. Ftalatlar bu çalışma boyunca yine karşımıza çıkacak.

Pet Şişeler ve Bisphenol-A'nın (BPA) Neden Olduğu Sağlık Riskleri

Hormonları Etkileyen Diğer Güçlü Zehir: Bisphenol-A

Bisphenol-A (BPA) olarak adlandırılan kimyasal, plastik çocuk biberonları dahil her gün kullandığımız plastik şişelerden tutun da göze takılan lensler, oyuncaklar, cep telefonları, elektronik aletler, uçak, otomobil aksamlarına kadar uzanan geniş bir alanda kullanılan ve çok zehirli olan bir maddedir. İnsan sağlığı ve çevre için oldukça tehlike arz eder. Şeffaf plastiklerin yapımında kullanılması ve bunların içine konulan gıdaların ve sıvı maddelerin insanlar tarafından tüketilmesi özellikle bebek biberonlarında ve içme suyunun satıldığı pet şişelerinde kullanılması tehlikeyi daha da arttırmaktadır. Kanserojen olma özelliğinin yanında özellikle çocuklarda üreme organlarını ve beyin gelişimini olumsuz etkilediğini son araştırmalar ortaya koymaktadır.⁵⁰⁹

⁵⁰⁹ Iain A. Lang, Tamara S. Galloway, Alan Scarlett, William E. Henley vd., "Association of Urinary Bisphenol A Concentration With Medical Disorders and Laboratory Abnormalities in Adults", JAMA, 17 Eylül 2008, 300: s. 1303-1310; Frederick S. Vom Saal, John Peterson Myers,

Amerika’da yapılan araştırmalarda, test yapılanların % 90’ının idrarında Bisphenol-A kalıntısı bulunmuştur.⁵¹⁰ Bunun yanında kanda, plasenta dokusunda (placental tissue) ve anne sütünde de rastlanmıştır.⁵¹¹ Bu buluşlar, bizi zehirleyen kimyasalların bünyemizin artık bir parçası olduğunu göstermektedir. Vücudumuzun bağışıklık sistemi bu zararlılara karşı savaşmaktan yorgun düşmekte, bazen de yenilmektedir. İnsanoğlunun kanı ve idrarı fabrika atıklarıyla kirlenmiş ve zehirlenmiş akarsulara dönüşmektedir. Plastiklerin içine konulan Bisfenol-A (Bisphenol-A) gıda maddeleri ile reaksiyona gecebildiği gibi özellikle güneş ışığına ve ısıya maruz kaldığında, gıdaya belli oranlarda karışabilmektedir. Artık büyük çoğunluğun idrarında ve kanında bu maddenin bulunması bir tesadüf değildir.

İşin daha kötü yanı, JAMA (Journal of the American Medical Association) gibi bilimsel medikal dergilerde yayınlanan kimyasalların zararları konusundaki bilimsel makaleler ve araştırma sonuçları bile özellikle Amerika’daki plastik ve kimyasal üreticilerinin ciddiye aldıkları konular olmamaktadır. Çünkü bu bilimsel araştırmaların sonuçları onların işine gelmemektedir. Bu araştırmaları ya hafife almakta ya da kabul etmemektedirler. 2008 yılında Bisphenol-A’nın zararları konusunda yapılan bir bilimsel araştırma, JAMA’da yayınlanıp⁵¹² kamuoyunda yankı bulunca, Amerika’daki kimya üreticileri telaşa kapıldılar. Amerika’daki kimyasal üreticilerin çoğunu teşkil eden Amerikan Kimya Kurulu (The American Chemistry Council) ve onun çizgisinde birkaç

“Bisphenol A and Risk of Metobolic Disorders”, JAMA, Eylöl 2008, 300: s. 1353-1355; Frederick S. Vom Saal, Claude Hughes, “An Extensive New Literature Concerning Low-Dose Effects of Bisphenol A Shows the Need for a New Risks Assessment”, Environmantal Health Perspectives, Vol. 113, 8 Ağustos 2005; “NTP-CERHR Report on the Reproductive and Development Toxicity of Bisphenol A”, Center fort the Evaluation of Risks to Human Reproduction, Nisan 2007, www.cerhr.niehs.nih.gov.

⁵¹⁰ A.M. Calafat, “Urinary Concentrations of Bisphenol-A and 4-nomylphenol in a Human Reference Population”, Environ Health Perspect, 113, No. 4, 2005, s. 391-395; A.M. Calafat, “Exposure of the US Population to Bisphenol-A and 4- tertiary- octylphonol 2003-2004”, Environ Health Perspects, 116, No. 1, 2008, s. 39-44.

⁵¹¹ M.V. Maffini, “Endocrine disruptors and reproductive health; the case of bisphenol-A”, Mol Cell Edocrinol, s. 254-255, 2006; Saah Vogel, “Bottles Over Bisohenal A”, 04.16.2008, www.defendingscience.org.

⁵¹² Iain A. Lang, Tamara S. Galloway, Alan Scarlett, William E. Henley vd. a.g.m., s. 1303-1310.

organizasyon, JAMA dergisinde yayınlanan makalenin sonuçlarına bakarak Bisphenol-A'nın insan sağlığına zararlı olduğunu söylemenin mümkün olmadığını ilan ettiler.⁵¹³

Plastik üreticileri de kendi adamlarını kullanarak finansını sağladıkları araştırmalarla bu toksinli maddenin zararlı olmadığını savunmaya çalışırlar.⁵¹⁴ Bunların kurdukları web sitesinde (www.bisphenol-a.org), FDA'nın bu maddenin zararlı olmadığını onayladığı ve bu kimyasalın zararsız olduğu konusunda birçok makale bulabilirsiniz. FDA'nın da bu kimyasal hakkında hâlâ kesin karar almaması, aklı başında bilim insanlarını ve duyarlı kesimi rahatsız etmektedir. Bu konuda araştırma yaparak Bisphenol-A'nın tehlikelerini bilimsel deneylerle gözler önüne seren Vom Saal; bu gerçekleri görmemezlikten gelen, bu toksinli maddeyi üreten ve ürünlerinde kullanan şirketlerin sonunda büyük sigara üreticileri gibi haklarında dava açılacağını hatırlatmaktadır.⁵¹⁵

Amerikan halkının sağlığını korumak ve denetlemekle görevli olan FDA de bu güçler tarafından çevrildiği için çoğunlukla kararlarını bu güçlerin çıkarları doğrultusunda almaktadır. Ancak çok büyük kamuoyu tepkileri, mahkeme kararları ve hayat kayıpları olduktan sonra bu kimyasallara karşı belli oranda tedbir almaya çalışmaktadır. Maalesef FDA'nın kararları yalnız Amerika'da değil bütün dünyada kısmen de olsa etkili olmaktadır.

Bisphenol-A üzerine yapılan son araştırmalardan biri de yüksek oranda Bisphenol-A'ya maruz kalan erkeklerde cinsel performansın düşmesinin gözlemlendiğidir. 10 Kasım 2009'da yayınlanan bir araştırmaya göre, Çin'de plastik fabrikasında devamlı Bisphenol-A'ya maruz kalan işçilerin, maruz kalmayan işçilere oranla cinsel performansları zayıflamaktadır.⁵¹⁶

Burada şunu da belirtmekte yarar vardır, o da bu deneyde Bisphenol-A'ya maruz kalanlar, normal erkeklerin Bisphenol-A'ya

⁵¹³ "New Bisphenol-A Study Has Limited Capability to Assess Human Health Effects", 16.09.2008, www.americanchemistry.com.

⁵¹⁴ Mike Mitka, "Baby Bottle Safety", JAMA, Mayıs 2008, 299 (18), s. 2141; J.E. Goodman, "An updated weight of the evidence evaluation reproductive and development effects of low doses of bisphenol A", Critical Reviews in Toxicol 36 No. 5, 2006, s. 387-457.

⁵¹⁵ Khadijah Rentas, "To ban or not ban: Bisphenol-A in food is OK with FDA but not with scientists", 09.06.2009, www.ewg.org/node/27511.

⁵¹⁶ "Human Reproduction", 10.11.2009, DOI: 10.1093/humrep/dep381.

maruz kalmasından 50 kat daha fazla etkilenmektedir. Ekim 2009'da yayınlanan diğer çalışmaya göre de⁵¹⁷ Bisphenol-A'ya az miktarda maruz kalanların cinsel performansı ve üretim sistemi olumsuz olarak etkilenmemektedir. Bütün bunların yanında dünyada oldukça etkili olan çevreci sivil toplum örgütlerinden Çevre Çalışma Grubu (The Environmental Working Group / EWG), yalnız yetişkinlerde değil, özellikle çocuklar üzerinde muhtemel sağlık riski taşıdığından gıdaların ve içeceklerin korunmasında, paketlenmesinde Bisphenol-A'nın yasaklanması için birkaç yıldır mücadele vermektedir.⁵¹⁸

Plastik Torbalar

Süpermarketler kanalıyla plastik torbalar hayatımıza ilk defa 1977 yılında girdi.⁵¹⁹ Dünyada her sene 1 trilyon üzerinde plastik torba kullanılıyor. Plastikler birkaç yüzyılda (300-400, hatta bin yıl)⁵²⁰ tabiattan kaybolmuyorlar. Plastik torbalar okyanuslardaki yaşamı bile tehdit eder hale geldi.

Çok etkili kimyasal zehirlerden olan 'dioksin'in plastik türevlerinde bulunması, büyük sorunlardan birini teşkil ediyor. PVC ile ilgili en büyük soru işaretlerinden biri, geri dönüşümü ve doğada çözünmesi mümkün olmayan bir malzeme olmasıdır. Bunun dışında PVC'nin üretimi sırasında kullanılan dioksin ve ftalatlar (phthalates) gibi toksik malzemeler de bir başka sorundur. Kullanım süresi dolmuş PVC'lerin gömülmesi gerekir. PVC'lerin gömülmesi durumunda içeriğindeki dioksin toprağa karışıyor; bu da hayvanlara ve dolayısıyla insana geçen toksik bir maddeye dönüşüyor. Dioksinle beraber ftalatlar kanser riskini artırıyor.

Örneğin belirli bazı plastik ürünlerin üretimi sırasında istenmeden ortaya çıkan dioksin ve furanlar (naylon sentezi sırasında ortaya çıkan renksiz, yanıcı toksik sıvı) insan sağlığı için zararlıdır. Toz partikülleri üzerine yapışan kimyasallardan en fazla etkilenenler

⁵¹⁷ "Toxicological Sciences", Ekim, 2009, DOI: 10.1093/toxsci/kfp266.

⁵¹⁸ Britt E. Erickson, "C&EN: BPA Linked To Male Sexual Dysfunction", Chemical & Engineering News, 12.11.2009.

⁵¹⁹ Irena Choistern, "Greening Up by Cutting Down on Plastic Bags", The New York Times, 05.08.2007.

⁵²⁰ "New Bans on Plastic Bags May Help Protect Marine Life", World Watch Institute, The Worldwatch Institute's *State of the World 2004* Report. <http://www.worldwatch.org/node/5565>

bu sektörde çalışan işçiler ve çocuklar oluyor. Plastik pet şişelerin bırakın ısıya maruz kalmasını, bu şişelerdeki suyun dondurulması bile plastiğin içindeki dioksinin yayılmasına neden oluyor.

Bunun yanında mikrodalga fırına kesinlikle plastik içindeki bir gıdanın konulup ısıtılmaması gerekiyor. Plastik bardaklarda servise sunulan aşırı sıcak içeceklerle, sıcak besin maddelerine ve mikrodalga fırında ısıtılan plastik kaplardaki yiyeceklerle dioksin bulaşma ihtimali oldukça yüksektir.⁵²¹

REACH, piyasada 100 bin civarında kimyasal maddeyi inceleyip denetleyecek ve belirli bir kategoriye koyacaktır. Bunların dışında radyoaktif maddeler, ayrıştırılmamış olan maddeler (non-isolated intermediates), atıklar, üye ülkelerin savunma amaçlı kullandığı maddeler, *polimerler*⁵²² ve riskleri bilinen maddeler de REACH tüzüğüne kapsamı dışındadır.

REACH kapsamı dışında kalan maddeler de çok tehlikelidir. Son yıllarda çevre ve canlılar, ortaya çıkan 100.000 yeni kimyasal madde tarafından kirletildiler. Avrupa Birliği Komisyonu, bu piyasadaki yeni kimyasalların % 99'unun çevre ve insan sağlığına olan zararlarının detaylı bir şekilde incelenmediğini geçtiğimiz yıllarda itiraf etti.⁵²³

İsviçre'de devlet, belirli aralıklarla halkın bir bölümünde vücut yükü taraması yapıyor ve gerekirse alarm veren kimyasallar kullanımından kaldırılıyor. Umut ederiz İsviçre'nin bu olumlu uygulaması diğer devletlere de bir örnek teşkil eder.

⁵²¹ REACH adı altında kimyasalların yönetimi üzerine şekillendirdiği yeni politikası AB Parlamentosu ve Konseyi'nde 18 Aralık 2006'da kabul edilmiş, 1 Haziran 2007'de yürürlüğe girmiştir. Aynı tarihte Finlandiya'nın Helsinki şehrinde kurulan Avrupa Kimyasallar Kurumu (European Chemist Agency / ECHA), REACH sisteminin yönetiminden ve uygulamasının izlenmesinden sorumlu olacaktı. Bu organizasyonun ve yeni politikanın esas amacı, denetimi ve kontrolü elden çıkmış, insan sağlığı için büyük riskler ihtiva eden kimyasal maddelerin getirdiği tehlikelerin değerlendirilmesine yönelik kurallar getirilmesi ile insan sağlığı ve çevreye yüksek derecede koruma sağlanmasıydı. Tabi bu kategoriler belirlendikten sonra da bu ürünlerin AB devletleri arasında serbestçe dolaşmasını kolaylaştıracaktı.

⁵²² Polimerler doğal olarak oluşmuş madde tanımına uyuyorsa (Madde 3/39), polimer kimyasal olarak değiştirilmemişse (Nadde 2(7)b).

⁵²³ Geoffrey Lean, "It's Official: Man really are the weaker sex", The Independent, 07.12.2008.

Plastiğin, özellikle de polietilenden yapılan plastik torbaların çevreye ve doğal hayata büyük zararı vardır. Plastik torbalar atılıp tabiatta parçalandıkça daha zehirli bir hale dönüşüyor. Plastikler birkaç yüzyılda (300-400 yıl) tabiattan kaybolmuyorlar. Daha sert, dayanıklı plastiklerin kaybolma süresi bin yılın üzerindedir. ABD’de de San Francisco şehrinde 27 Mart 2007 tarihi itibarıyla plastik torba kullanımı yasaklandı. Fransa, Paris’te naylon torba kullanımını 2007’de yasakladı. 2010 itibarıyla tüm ülkede yasaklanacak. Ruanda ise 2005 yılında yasakladı.

Bangladeş’te de kullanımı yasak. Çin marketlerde bedava plastik torbası kullanımını yasakladı (CNN.com/asia, 09.01.2008). Hindistan’da Yeni Delhi ve Bombay başta olmak üzere dört bölgede naylon torba kullanımı yasak. Tayvan’da naylon torbanın yanı sıra plastik çatal-bıçak kullanımı da yasak. İrlanda’da naylon torba kullanmak isteyen 20 cent vergi ödüyor. Kenya’da 2008 itibarıyla tüm ülkede naylon torba yasaklandı. Türkiye’de ise sadece siyah torba yasak, çoğu kimse buna bile riayet etmiyor. Senede dünyada bir trilyon adete yakın⁵²⁴ kullanılan plastik torba tüketimi azalursa petrol tüketimi de azalacak.

Plastik türleri, bir sayısından yedi sayısına kadar sınıflandırılıyor. 3, 6 ve 7 no’lu plastiklerden içerdikleri kimyasallardan dolayı uzak durulması tavsiye ediliyor. Plastiklerin numaraları ürünün altında yazıyor.⁵²⁵ Eğer hiçbir numara yazmıyorsa hiçbir denetimden geçirilmemiş olduğu gibi hangi numaraya ait olduğu belli olmadığı için o ürünü kullanmayın.

3 no’lu plastik: PVC, polivinil klorid/klorür ihtiva eder. Gıdaları sarmak için ince şeffaf streç folyo, dış mekânda kullanılan eşyalar, plastik pipo, ketçap, mayonez, hardal gibi sıkılarak içinden fişkırtılan gıdaların plastik ambalajı, deterjan ambalajları, zemin malzemesi, duş perdeleri, şeffaf ve kabartmalı plastik ambalajlarda kullanılır ve zararlıdır. PVC, plastik türev ve çeşitleri içinde en sert ve tabiatta yok olması en zor olanıdır.

Yüksek derecede klor (chlorine) ve çok zehirli olup vücuttan atılamayan dioksin gibi diğer zehirli maddeleri içerir. Çevreye atıldığında içeriğindeki dioksin çok büyük çevre kirliliğine neden olur.⁵²⁶

⁵²⁴ National Geographic News, 2 Eylül 2003.

⁵²⁵   -----   Diğer: 1-6 dışında kalanlar.

⁵²⁶ Sarah J. Wachter, “Recycling Discarded Flip-Flops”, The New York Times, 08.12.2009.

6 no'lu plastik: Polistiren (PS) içerir. Yemiş paketleri, plastik bardak-tabak, markette etin satıldığı köpük tabak (styrofoam) ve hazır paketlerde bulunur, zararlıdır.

Köpük tipi plastiklerin içerdiği polistiren özellikle ısıtıldığında yiyeceklerle temasa geçebiliyor. Plastik bardakta sıcak çay içmek bu yüzden tehlikelidir. Tek kullanımlık plastik çatal, bıçak, bardaklar, yumurta kapları, hamburger ve etlerin konduğu köpük malzemeler de tehlikelidir.

Köpük, polimer (plastik) bir malzemedir. Isıya dayanıklılığı diğer plastik türevlerine göre daha yüksek gibi görölse de gözenekli yapısı dolayısıyla 100 derece sıcak sıvılar bu materyalin (mesela polistirenin) çözünmesini sağlayabilir. Bu durumda yine monomerik gruplar sıvıya geçecek ve oral yolla bünyeye toksik madde alımı gerçekleşebilecektir.

Sıcak suyla en az reaksiyona geçme ihtimali kâğıt bardaklar için geçerlidir; özellikle ABD, İngiltere ve Avrupa Birliği'nde kâğıt bardak yaygın olarak kullanılmaktadır. İnsan ve çevre sağlığı açısından geri dönüşümlü materyallerin kullanımı zorunlu olmalıdır.

7 no'lu plastik: Polikarbonat içeriyor fakat biyo-tabanlı (bio based) plastik, akrilik, polyamid (naylon) ve diğer plastik karışımlarını da içerebiliyor. Yedi sayısının önünde # işareti bulunanlar (# 7) güvenli değildir. Polikarbonat içeriyor demektir. Şeffaf çatal, kaşıık gibi plastik ürünlerde, su damacanelerinde, bazı bebek biberonlarında, son zamanlarda sporcuların su veya belli bir karışımı içmek için spor esnasında veya sonrasında kullandıkları plastik şişeler ve kimi metalik konserve ambalajlarının ağız kenarlarında rastlanıyor. Polikarbonat, Bisfenol-A (BPA) denen çok tehlikeli bir toksin ve endokrin bozucu bir maddeyi salgılıyor. Yedi no'lu bazı plastikler BPA içermezler.⁵²⁷

Bunların içinde plastiğe şeffaf rengini veren ve pet şişelerinde kullanılan Bisfenol-A'ya (BPA) yukarıda değinmiştik.

⁵²⁷ Kathleen Schuler, "Smart Plastics Guide: Healthier Food Uses of Plastics", (Institute for Agriculture and Trade Policy / IATP), Eylül 2008, <http://www.iatp.org/iatp/factsheets.cfm?accountID=421&refID=102202>; "The Dangers of Using Plastic for Our Food and Water", 11.04.2008, <http://themangolds.wordpress.com/2008/04/11/the-dangers-of-using-plastic-for-our-food-and-water/>.

Zirai İlaçların ve Kimyasal Gübrelerin Neden Olduğu Tehditler

Bugün pestisit (böcekler için), herbisit (zararlı otlar için) ve fungusit (mantarlar için) denilen tarımsal ilaçlar için 900 çeşit kimyasal madde ve bunların 60.000 tür değişik formülasyonu geliştirilmiştir. Zirai ilaçlar, suni gübrelerin bir kısmı hem ürünler üzerinde hem de toprakta birikerek doğa, canlılar ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açarlar. Mesela toprağın ve ürünlerin üzerinde bir miktar kalmaları dışında zirai ilaçlar, toprağın alt katmanlarındaki yeraltı sularına karıştıkları gibi bir kısmı da buharlaşarak atmosfere karışırlar.

Hava kirliliğine neden olurlar; atmosferden yağmurlara oradan da tekrar toprağa ve sulara karışırlar, balıklardan kuşlara her türlü canlıyı olumsuz etkilerler.

İnsanlar üzerinde bilinen olumsuz etkileri ilk etapta zehirlenme, kanser, alerjik reaksiyonlar, sinir sistemi tahribatı, öğrenme güçlüğü, hafıza kaybı, vücuttaki enzim dengeleri ve DNA moleküllerinin bozulması olarak sayabiliriz.

Yapılan son araştırmalar da bu görüşleri doğrulamaktadır. Amerika'da Prof. Beate Ritz (UCLA) yönetiminde yapılan ve 15 Nisan 2009 tarihli American Journal of Epidemiology adlı medikal dergide yayınlanan bir araştırmaya göre; zirai ilaç kullanan çiftçilerde hatta bu bölgenin 500 metre yakınında yaşayanlarda parkinson hastalığı riskini normalden % 75 daha fazla arttırmaktadır.⁵²⁸ Organik tarımı savunanlar teknolojiye, endüstriye, çağdaşlığa karşı geliyorlar diye suçlanırlar. Ayrıca organik tarım ile artan dünya nüfusunu beslemenin mümkün olmadığı ileri sürülür.

Son yıllarda petrolün alternatifi olarak öne sürülen başta kanola, ayçiçeği ve soya olmak üzere tarımsal üretimden elde edilen biyodizel, mısırdan elde edilen etanol, kısaca agro yakıtlar ya da biyoyakıtlar tarımın geleceği için başlı başına bir sorun teşkil etmektedir. Gıda için ayrılan ekilebilir topraklarda zirai üretimden yakıt elde etmek için ayrılan alanlar gittikçe artıyor, ekilen tarımsal çeşitlilik gittikçe azalıyor.⁵²⁹ Bu da gıda fiyatlarını arttırıyor, gıda

⁵²⁸ Mark Wheeler, "Pesticide exposure found to increase risk of Parkinson's disease", University of California, Los Angeles, 20.04.2009.

⁵²⁹ Douglas A. Landis, Mary M. Gardiner, Wopke van der Werf, "Increasing corn for biofuel production reduces biocontrol services in agricultural

kıtlığı yaratıyor ve organik olarak üretilmeyerek genleri değiştirilmiş ve her türlü kimyasalın istendiği şekilde kullanıldığı bu üretim şekli çevreye daha çok zarar veriyor.

Sözde biyoyakıtlar yalnız petrole alternatif değil aynı zamanda çevreye zarar vermeyen enerji kaynakları olarak sunuluyor. Fakat bunlar yalnız gıda kıtlığına ve pahalılığına neden olmamakta; aynı zamanda bitkisel yağ üretiminde kullanılan tarımsal makineler, böcek ilaçları ve gübreler devreye girdiğinde çevreye zararlı bir sektöre dönüşmektedir. Bunun yanında biyodizelin etanolden daha çok çevre dostu olduğunu belirtelim.⁵³⁰

Zararlı Olduğu Açıkça Bilinmesine Rağmen Kullanılan Atrazin ve Carbofuran

Amerika'da zararlı otların yok edilmesinde en çok kullanılan zirai ilaçlardan biri olan atrazin topraktan çeşitli su kaynaklarına karışarak çevreyi zehirlenmekte, hatta içme suyu şebekelerine kadar karışmasıyla birçok hastalığa neden olmakta ve özellikle çocukları olumsuz etkilemektedir. ABD'de atrazinin yaygın olarak kullanıldığı bölgelerde bulunan kurbağalarda seksüel anormallikler olduğu, aynı zamanda atrazin üreten fabrikalarda çalışanlarda da yüksek oranda prostat kanseri olduğu tespit edilmiştir.

George Bush'un ilk dönem başkanlığı sırasında EPA, atrazini yasaklayıp yasaklamayacağı konusunu gündeme getirdi. Fakat Avrupa'da kullanımı yasaklanmasına rağmen, Amerika'da uzun, dolambaçlı ve de kamuoyuna fazla yansımayan bir sürü girişimden, tartışmadan ve lobilerden sonra atrazinin satışında bir mahsur olmadığına karar verildi.⁵³¹

2009 yılında Amerika'da yapılan son araştırmalar da atrazinin kansere, hormonal değişimlere, kısırlığa, sakat doğumlara hatta çift cinsiyetli (hermafrodit) balıkların oluşumuna bile sebep olduğunu ortaya koymuştur. Bu son bulgular New York Times, Washington Post, Huffington Post gazetelerinde (Ağustos, 2009) ve Erie Wi-

landscapes", 05.11.2008, Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS), USA, www.pnas.org.

⁵³⁰ 695 "Environmental, economic, and energetic costs and benefits of biodiesel and ethanol biofuels", 02.06.2006, PNAS, USA www.pnas.org.

⁵³¹ Linda Greer, "The EPA'S Pesticide-Protection Failure", 07.09.2005, Natural Resources Defence Council (NRDC), www.nrdc.org/health/pesticides/olgpesticides.asp.

re'de yayınlanmasına rağmen,⁵³² bu konuda yıllardır hiçbir tedbir alınmamaktadır. ABD Çevre Koruma Ajansı (EPA), atrazinin bu tehlikeleri çok açıkça ortaya çıkmasına rağmen, hâlâ bu kimyasala yasaklama getirmemiştir.⁵³³ Atrazinin üreticisi olan İsviçre firması Syngenta, bu ürettiği zehrin güvenilirliğini savunmaktadır.⁵³⁴

Syngenta'nın ürettiği oldukça zararlı zirai ilaç gibi ilaçlar üreten biyoteknoloji devi Monsanto da ürettiği Round Up adlı zararlı ot ilacı üzerinde sözde araştırmalar yapmıştır. Bunların insan sağlığına hiçbir kötü etkisi olmadığını belirten araştırmalar oldukça çoktur. Bu tip bilim insanlarını her ülkeden bulup bir araya getirmek ve sözde bilimsel makaleler yayınlamak bu güçler için hiç mesele değildir.⁵³⁵

90 ülkede 24 bin çalışanıyla büyük güç olan Syngenta, ürettiği 'atrazine'in zararlı olmadığı iddiasının yanında 'atrazine'in zararsız olduğunu gösteren 6 bin çalışma olduğunu öne sürer.⁵³⁶ Gerçekten bu iddia bu güçlerin kollarının nasıl da her yere ulaştığını gösterir. Syngenta ve onun paralelindeki şirketler, bu tip düzmece deneyleri EPA ve Dünya Sağlık Örgütü'nü de referans vererek savunurlar. Dünya Sağlık Örgütü'nün 'atrazine'nin su, hava, toprak, çevre dâhil olmak üzere insan sağlığına zarar vermediğiyle ilgili çalışmaları vardır.⁵³⁷

⁵³² Jeff Miller, "New Research: Herbicide Atrazine Linked to Cancer, Birth Defects, Endocrine Disruption, Endangered Species Impacts", Center for Biological Diversity/Environmental News Network, www.enn.com.

⁵³³ "EPA Won't Restrict Toxic Herbicide Atrazine, Despite Health Threat", White House documents obtained by NRDC reveal that industry influenced the decision, <http://www.nrdc.org/health/pesticides/natrazine.asp>.

⁵³⁴ Randall Palmer, Peter Galloway, "Study Finds Weed Killer Affects Frogs Sexually", The Erie Wire, 07.12.2009, <http://eriewire.wordpress.com/2009/12/14/atrazine-found-to-be-mutating-amphibians/>.

⁵³⁵ Gary M. Williams Department of Pathology, New York Medical College, Valhalla, New York, ABD; Robert Kroes, Ritox, Üniversitesi, Utrecht, Holanda; Ian C. Munro, Cantox Health Sciences International, Mississauga, Ontario, Kanada; "Safety Evaluation and Risk Assessment of the Herbicide Roundup and Its Active Ingredient, Glyphosate, for Humans, Regulatory Toxicology and Pharmacology", Vol. 31, Issue 2, April 2000, s. 117-165, <http://www.sciencedirect.com>.

⁵³⁶ "Atrazine backed by decades of safe use", scientific review, Greensboro-Winston-Salem-High Point, NC, 10.10.2009; Bkz.: "Atrazine Safety and Science Facts, Atrazine in Drinking Water Facts", Syngenta Crop Protection, <http://www.syngenta.com>.

⁵³⁷ "Atrazine in Drinking-water Background document for development of WHO Guidelines for Drinking-water Quality", WHO/SDE/WSH/03.04/32;

WHO'nun 1996 yılında atrazin ilacını aklayan raporlar yayınlamasının üzerinden 10 yıldan fazla zaman geçmesine ve atrazinin sağlığa zararlı olduğu konusunda yeni bilimsel buluşlara rağmen, 2007 yılında hâlâ atrazini destekleyen raporlar yayınlar.⁵³⁸

İçeriğinde temel olarak karbon, hidrojen, nitrojen içeren carbofuran da çok zehirli bir zirai ilaçtır. Daha çok muz, patates, mısır, soya gibi ürünlerde kullanılır. Furacarb, Furadan, Furodan, Kenofuron, Niagara 10242 gibi çeşitli isimler altında pazarlanır. En yaygın pazarlanması Furadan adı altında yapılır. Bu o kadar güçlü bir zehirdir ki Afrika'da bazı bölgelerde bölge halkı için tehlike arz eden aslanların ve yırtıcı hayvanların öldürülmesinde kullanılmaktadır.

Carbofuran (Furadan) en fazla kuş ölümlerine sebep olduğu gibi carbofuran kullanılmış tarladaki bütün böcek çeşitlerinin ölümüne, yılan gibi sürüngenlerin bile zehirlenip ölmesine yol açmaktadır. Bu ölümcül etkisinden dolayı, Türk çiftçisi bu ilacın toz şekline barut ismini vermiştir. Carbofuran biri sıvı diğeri toz olmak üzere iki formda pazarlanır. Carbofuranın toz şekli 1998'de Amerika'da yasaklanmıştı. EPA'nın açıklamasına göre; 1965 ile 1998 yılları arasında bu ilaç, Amerika'nın meşhur 'Bald Eagle' adlı kartalı da dâhil olmak üzere her yıl 1-2 milyon civarında kuşun ölümüne sebep olmuştur.⁵³⁹ 1998 yılında toz şekli yasaklanan carbofuranın tamamen yasaklanması için bir on yıl daha beklenmiştir.

Kısaca Amerika'daki yetkililer ve kurumlar bile kendi vatandaşlarının kırk yıldan fazla zehirlenmesine, doğal hayatın tahrip olmasına göz yummuşlardır. Bu ilaç, hâlihazırda Türkiye başta olmak üzere bazı ülkelerde serbestçe satılmaktadır. Carbofuran kullanıldıktan sonra 60 hatta 90 güne kadar kalıcı olmaktadır. 2008 yazında Rusya, Türkiye'den ithal ettiği birçok domatesin

"Guidelines for drinking-water quality", 2nd ed., Vol. 2, Health criteria and other supporting information, World Health Organization, Cenova, 1996, http://www.who.int/water_sanitation_health/dwq/atrazinerevo305.pdf.

⁵³⁸ WHO Atrazine review 2007, "Pesticide residues in food 2007", *Report of the Joint Meeting of the FAO Panel of Experts on Pesticide Residues in Food and the Environment and the WHO Core Assessment Group on Pesticide Residues, Cenova, İsviçre, 18-27 September 2007*.

⁵³⁹ Natasha T. Metzler, "EPA moves to ban pesticide carbofuran from the food", USA Today, 24.07.2008, www.abcbirds.org/abcp/programs/policy/pesticides/profiles/carbofuran.html.

üzerinde insan sağlığını tehdit edici miktarda carbofuran aktif maddeli zirai ilaca rastlandığı için ürünleri geri göndermişti.

Sebzeler fide haline getirilip toprağa dikilmeden önce 3-4 zirai ilacın karışımı olan bir solüsyona batırıldıktan sonra dikiliyor. Sürelerine göre 60-90 gün arasındaki yetiştirme dönemlerinde de en az 4-5 çeşit olmak üzere, duruma göre sebzeler üzerinde 10'dan fazla zirai ilaç kullanılmak zorunda kalınmaktadır. Böyle yetiştirilmiş sebzelerin üzerinde ilaç kalıntısının olmayacağını iddia etmek imkânsızdır. Bu durumun vahametini çok iyi bilen çiftçilerin çoğu, bu yolla yetiştirdikleri sebzeleri satmakta fakat kendileri tüketmemektedir.

Ufak da olsa kendileri için ayırdıkları alanda zirai ilaç kullanmamaya çalışarak doğal yolla her türlü tarımsal ürünü güvenli bir şekilde üretilip kendileri tüketmektedirler. Halk ise sofralarına kadar gelen gıdaların tam olarak hangi süreçlerden geçtiğini bilmeyerek insan sağlığı için birçok risk içeren bu gıdaları tüketmek zorunda kalmaktadır. Yukarıda kısmen bahsettiğimiz bazı zararlı kimyasallar, esas büyük resmin çok ufak bir kısmını teşkil eder. Hayatımıza her gün artan sayıda giren ve bizim hiç farkında olmadan kullandığımız zararlı kimyasallar tarafından nasıl kuşatıldığımızı ve zehirlendiğimizi anlatmayı da bir kitaba sığdırmak mümkün değildir.

Uzun Yıllar İnsan Sağlığını ve Çevreyi Zehirleyen DDT Bile Çok Geç Yasaklandı

İnsanoğlunun ürettiği gıdalar yoluyla sistematik olarak zehirlenmeleri 1950'li yıllardan itibaren başladı. 1950'lere kadar dünyanın her yanında organik yani doğal tarım yapılıyordu. Endüstrinin her alana yayılması, teknolojinin ve kimyasalların tarımsal alanda kullanılmaya başlanmasıyla her şey değişmeye başladı. Tarımın zor şartları kolaylaştırıldı, üretim arttı denirken bu kolaycılığın insan sağlığına verdiği zararlar yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Bugün belli oranlarda kullanıldığında insan sağlığına zararlı değil diye kullanımına izin verilen birçok kimyasal, çok yakın gelecekte yasaklanmak zorunda kalacaktır.

Dünyada çiftçiler arasında tarımda kullanılan kimyasallardan dolayı baş ağrısı, kusma, baş dönmesi, deri ve gözlerde problemler, nefes darlığı gibi sağlık sorunları oldukça yaygınlaşırken; kanser,

depresyon, sinir sistemi bozuklukları, sakat doğumlar gibi kronolojik hastalıkların da çiftçilerde oldukça sık görülmekte olduğunu bilimsel araştırmalar ortaya koymaktadır.⁵⁴⁰ Dolaylı olarak da bu tip kimyasal ilaçlamalar ve katkı maddeleri tüketicinin de sağlığını bozmaktadır.

ABD Çevre Koruma Ajansı'nın (U.S. Environmental Protection Agency / EPA) onayladığı pek çok tarım ilacının kansere ve diğer hastalıklara yol açtığı artık saklanamaz gerçeklerdendir. Bunun en bilineni II. Dünya Savaşı sonrasında tarım ilacı olarak yaygın bir şekilde kullanılan DDT'dir. Bu ilaç en az 30-40 yıl kullanıldıktan sonra yasaklanmıştır. Bugün EPA çok geç olsa da zararlı bitkileri yok eden ilaçların % 60'ının, mantar ilaçlarının % 90'ının ve böcek ilaçlarının da % 30'unun potansiyel kanser yapıcı olduğunu kabul etmiştir.⁵⁴¹

1950'lerden itibaren dünyada çok yaygın kullanılmaya başlanan böcek öldürücü ilaç olan DDT'yi bulan Paul Müller, 1939 yılında Nobel Barış Ödülü'nü almıştı. Fakat ürettiği DDT ilacı böcekleri ve tarım ürününe musallat olan zararlıları yok ederken; hava, toprak ve ürünler üzerinde bıraktığı toksinler de insan sağlığını olumsuz etkileyip ölümlere sebep oluyordu.

1970'lerin sonlarında yasaklandı fakat müdahale için oldukça geç kalınmıştı.

Ancak bugün de DDT gibi sağlığa daha az zararı olduğu iddia edilen yüzlerce zirai ilaç piyasada satılmaktadır. Bunların bir kısmı şikâyetler veya son bilimsel araştırmalar sonucu geri çekilmekte ama yerini başka ilaçlar almaktadır.

Tarım öyle bir hale gelmiştir ki bu zirai ilaçları kullandıkça tabiat bu ilaçlara dirençli yeni otları ve haşereleri meydana çıkardığından, bu işin içinden çıkılmaz hale gelen kısır döngü insanları sınırsız çevrelemiş bulunmaktadır.

⁵⁴⁰ Bu konuda aylık yayınlanan Çevre Sağlık Perspektifi (EHP) Haziran 2006 sayısında geniş bilgi vardır. Linda A. McCauley, W. Kent Anger, Mathew Keifer vd., "Studying Health Outcomes in Farmworker Populations Exposed to Pesticides", Environmental Health Perspectives (EHP), 114, No. 6, Haziran 2006, www.ephonline.org.

⁵⁴¹ www.drgreene.com/21-868.html www.epa.gov/pesticides/.

Dioksin ve Tehlikeleri

Şu anda endüstriyel alanda kullanılan en güçlü zehir ve kanserojen madde dioksindir. Dioksin, elektrik üreten elektrik santrallerinde, çöplerin yakılması hatta ormanların yanması sonucu, çoğunlukla da klor ile ağartma veya beyazlatma işleminde yan ürün olarak ortaya çıkar. Kağıt ürünleri, suni ipek yapımı (rayon), kahve filtreleri, tuvalet kağıdı, kullanılıp atılan kağıtlar, kağıt mendiller, çocuk bezleri, hijyenik pedler, temizleme bezleri, vajinal tamponlar, pedler... Bebekler, yetişkinlere göre 200 kat fazla dioksine maruz kalma riskini taşıırken; tuvalet kâğıtları, kâğıt mendiller, süt veya meyve suyu kartonları, tek kullanımlık çocuk bezleri, bilhassa peçeteler eğer klorla ağartma işleminden geçiyorlarsa düşük dozda dioksin içeriyorlar.

Yalnız bu bahsettiğimiz ürünler klorla beyazlatılmış olanlar için geçerlidir ki eğer yasaklanmamışsa endüstride beyazlatma işleminde çoğunlukla klorür kullanılır. Kadınların âdet günlerinde kullandıkları hijyenik pedler klorla beyazlatılmışsa, kanama sırasında toksin kana daha kolay geçtiğinden, kadınlar için büyük tehlike teşkil eder.⁵⁴² Klorla ağartma yapıldığı için klor, dezenfekte etme işleminde en çok kullanılan temel kimyasaldır. Dioksin, organoklor (organochlorine) ailesindendir.⁵⁴³

1992 yılından itibaren FDA, her ne seviyede olursa olsun dioksinin çok tehlikeli bir kimyasal olduğuna dikkat çekmişti. ABD Çevre Koruma Ajansı (U.S. Environmental Protection Agency / EPA), 1995 yılında direk olarak kanser yapan madde olan dioksinin hamilelerde düşüklere ve kısırlığa neden olduğunu kabul etti. ABD'de John Hopkins Hastanesi, Walter Reed Ordu Tıp Merkezi tarafından yayınlanan bildirilerde, dioksin kimyasallarının kansere özellikle de göğüs kanserine neden olduğu belirtilmektedir.

Dioksin bir kez bedene girdikten sonra dışarı atılamaz. Yağ dokuda birikir ve canlının yaşamı boyunca orada kalır. Hiç doğum yapmamış kadınlarda göğüs kanseri görülme sıklığı bu nedenle

⁵⁴² Laurie Lee, "The Dangers of Tampons: Chlorine Bleaching and Dioxin", www.selfgrowth.com/articles/The_Dangers_of_Tampons_Chlorine_Bleaching_and_Dioxin.html.

⁵⁴³ Organoklor veya organokon olarak isimlendirilen bu aile, aynı zamanda insektisidler (insecticides) olarak da adlandırılır. Bu kimyasallardan böcek ilaçları (pestisitler), mantar ilaçları (fungisitler), ot ilaçları (herbisitler) dezenfektan ve benzeri ürünler elde edilir.

daha fazladır. Emzirmeyle birlikte kadınlar farkında olmadan göğüslerinde biriken dioksini bebeklerine aktarırlar. İnsanoğlu çok erken yaşta yaşamı boyunca bedeninde taşımak zorunda kalacağı en tehlikeli kanserojen maddeyle birlikte yaşar. Güçlü bağışıklık sistemleri tek koruyucularıdır.

Klor ile beyazlatılmış kadın pedleri ve çocuk bezleri gibi ürünlerin çevreye atılması da çevre kirlenmesine sebep olmaktadır. Amerika'da 1998 yılında yapılan araştırmada, bir senede kadınlar belli günlerinde kullandıkları 6,5 milyar tampon ve 13,5 milyar hijyenik pedleri çöpe attıkları hesaplanmıştır.⁵⁴⁴ Hatta bu konudaki tehlikelere dikkat çekip bu sorunla nasıl başa çıkılabilir diye kitap bile yazıldı.⁵⁴⁵ İngiltere'de 1989 yılında bir kadın, kadınların kullandığı hijyenik pedler ve çocuk bezleri gibi insanlarla direkt kontak teşkil eden çeşitli malzemelerin klorla beyazlatılmasının insan sağlığına zararlı olduğu konusunda dava açtı ve 6 ay süren davayı kazandı. Bu dava sonucunda bu tip ürünleri ağartmada klor kullanılmasına İngiltere yasak getirdi. AB'de ve Yeni Zelanda'da yasaktır.⁵⁴⁶

Dioksin aynı zamanda ABD Monsanto firmasının ürettiği Vietnam Savaşı'nda kimyasal silah olarak kullanılan ve aslında bir zirai ilaç (herbisit) olan Agent Orange'dır (kimyasal adı 2, 4, 5-triklorofoneksiasetik asit). Bu kimyasala maruz kalan Vietnamlılar, Vietnam'da meydana gelen birçok sakat doğumlara bu kimyasalın neden olduğunu ileri sürerek ABD'ye dava açmışlardı. Organoklor (organochlorine) ailesine bağlı, geniş bir kimyasal grubunu kaplayan dioksin türevlerinden ve zehirli kimyasallardan tarımda zararlı otları, böcekleri öldürme gibi zirai ilaçlar da yapılır. Sonra da biz bu kadar zehirli kimyasallarla yetişen zirai

⁵⁴⁴ E Magazine, Nisan 2001, www.emagazine.com/view/?510.

⁵⁴⁵ Liz Armstrong, Adrienne Scott, Whitewash: Exposing the Health and Environmental Dangers of Women's Sanitary Products and Disposable Diapers: What You Can Do About It?", New York, Harpercollins Publ., 1993.

⁵⁴⁶ Klorla ağartmak yerine oksijen (oxygen), peroksit (peroxide), sodyum hidroksit (sodium hydroxide) kullanmak mümkündür. Avrupa'da paketlerin üzerinde ECF (Elemental Chlorine Free), PCF (Process Chlorine Free), TFC (Totally Chlorine Free) işaretleri olan ürünler klorla ağrtilmamış anlamına geliyor. Fakat bunların içinde ECF'de sonradan klor türevi kullanıldığı için klorsuz ağartma sınıfına girmeyeceği tartışma konusudur.

ürünleri yeriz. İşte bu zehirli madde, çeşitli yollarla havaya, suya ve toprağa karışarak hayatımıza dioksin olarak giriyor.

Toprakta yetişen ürünlerden denizdeki balıklara kadar bulaşılıyor. İngiltere’de 2002 yılında Gıda Standartları Ajansı (The Food Standards Agency), balıklarda gittikçe artan dioksin birikiminden dolayı İngiliz halkını fazla balık tüketmemeleri konusunda uyarıyordu.⁵⁴⁷ ABD’de yapılan bir araştırmaya göre; Kuzey Amerika’da dioksin alımının büyük bir kısmının etlerden ve % 20’sinin de süt tüketiminden kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Gerçekte dioksin alımı neticesi kanserden anomalili sakat doğumlara, bağışıklık sistemini zayıflatmadan hormonal sistemi bozmaya kadar birçok sağlık problemleri olmaktadır ki et tüketimi bunun bir parçasıdır.

Klor Tehlikesi

Klor üretimi daha çok kağıt endüstrisinde, plastik (polivinil klorür / PVC) yapımında ve belli miktarda da şehir su şebekelerinin mikropplardan arındırılmasında kullanılmaktadır. ABD’de üretilen klorun yaklaşık % 5’i de musluk sularının dezenfekte edilmesinde kullanılır. Şehir şebeke sularına mikropları yok etmesi için belli oranda klor katılması bütün dünyada yaygın bir uygulamadır. Genel kanı da bu klorun zararsız olduğudur. Son yapılan bilimsel araştırmalar, klorla temizlenmiş musluk sularının birçok deri hastalığı, deri alerjisi ve egzama yaptığını ortaya çıkardı. Bunun yanında bağırsaklarda sindirim sistemine yardım eden ve hastalık yapıcı (patojen) maddelerden vücudu koruyan birçok faydalı bakteriyi yok ediyor. Bu bakteriler, aynı zamanda B12 ve K vitamini gibi önemli vitaminlerin oluşmasını sağlıyor.

Klor bulunan sularda klora bağlı olarak trihalometan (trihalomethanes / THM) adlı organik bir madde oluşuyor. Bu madde, suyun dezenfeksiyon işlemi sırasında klorun organik veya sentetik maddelerle oluşturdukları bileşiklerden biridir ve kanser yapıcıdır. Suyu dezenfektan olarak katılan klorun insanlarda kansere neden olduğu konusunda birçok araştırma vardır.⁵⁴⁸ Klorun suyla ka-

⁵⁴⁷ Mark Townsend, “Report highlights dangers of dioxins”, The Observer, 10.11.2002.

⁵⁴⁸ A.K. Fackelmann, “Hints of a chlorine-cancer connection”, Science News, 11 Temmuz 1992, 142: s. 23; Peter Trond Flaten, “Chlorination of drinking water and cancer incidence in Norway”, International Journal of Epidemiology, 1992, 21 (1): s. 6-15; D. Robert Morris, “Chlorination,

rişması sonucu çıkan bu maddeleri, bilim dünyası 1970'li yılların ortalarında fark etmeye başladı. Amerikalı Dr. Robert D. Morris, dünyada içme suyu üzerine sayılı uzmanlardan olup yazdığı makalelerde ve eserlerinde özellikle içme suyundaki klor ile kanserin ilişkisine dikkat çeker.⁵⁴⁹

Belediyeleri veya bu şebekeleri özelleştirme yoluyla ele geçirenlerin musluk suyu şebekelerindeki suların arıtılmasını ve dezenfekte edilmesini mümkün olduğu kadar ucuza mâl etmeye çalışmalarının da bu tehlikeyi arttırdığına dikkat çekiyor. Fakat önlenmesi çok zor olan diğer bir gerçek de endüstriyel ve kimyasal artıkların her sene daha çeşitlenip artmasıyla musluk suyu kaynaklarına her sene birçok yeni mikrobun ve kimyasal maddenin girmiş olmasıdır. Bunları bile tespit edip bunlara karşı yeni dezenfekte metotları geliştirmek oldukça zor bir durum haline gelmektedir.

Amerikan Çevre Koruma Ajansı (EPA), musluk suları standartlarını belirlediği gibi belli aralıklarla bu sularda beliren yeni zararlı oluşumları tespit ederek bu yeni maddelerin de temizlenmesinin şartlarını belirler. Mesela EPA, 1986 yılında ABD'de şebeke musluk sularına zirai ilaçlar ve diğer kimyasallar dâhil karışabilecek 23 zararlı madde tespit etmişken, 1991 yılında bu sayı 62'ye, 1994 yılında ise 86'ya çıkmıştı. 1994 yılında yapılan bir hesaplamayla 2000 yılına gelindiğine, şebeke suyuna karışması mümkün olan zararlı maddelerin 200 civarında olacağını tahmin etmişlerdi.⁵⁵⁰ ABD'de Çevre Çalışma Grubu'nun (Environmental Working Group / EWG) araştırmasına göre; 2004 yılında musluk suyunda 316 adet zararlı madde bulunmuştur.⁵⁵¹

Klor yerine sulardaki mikropları yok etmek için ozon verilmektedir fakat burada da yine birkaç sorun vardır. Birincisi, şebekeye ozon vermek için ona uygun sistem kurmak gerekmektedir ve ozonlama pahalıdır. İkinci problem, tek başına ozon, mikroplarla

Chlorination by-products and cancer", American Journal of Public Health, Temmuz 1992, 82 (7): s. 955-963.

⁵⁴⁹ Robert D. Morris, Blue Death: True Tales of Disease, Disaster, and the Water We Drink, New York, HarperCollins, 2007.

⁵⁵⁰ John Tibbetts, "What's in the Water: The Disinfectant Dilemma", Environmental Health Perspectives (HP), Vol. 103, No. 1, Ocak 1995, <http://ehp.niehs.nih.gov/docs/1995/103-1/focus1.html>.

⁵⁵¹ "Over 300 Pollutants in U.S. Tap Water", Environmental Working Group, <http://www.ewg.org/tap-water/home>.

savaşmada klor kadar başarılı olmamaktadır. Ozon verilen sular bir süre sonra mikrop kapma kapasitesine sahip olabilmektedirler, bundan dolayı ozon da kullanılsa bir miktar klor vermek zorunlu olmaktadır. Üçüncü problem ise suyun ozonlanması ile bromat (bromate) adı verilen diğer bir yan ürün ortaya çıkmaktadır ki bu da kansere neden olan bir kimyasaldır.

Diğer bir temizleme metodu da radyasyon vermektir (ultraviolet / UV radiation). Fakat bütün bu anlattıklarımız şişelenmiş suların musluk sularından daha sağlıklı ve güvenli olduğu anlamına gelmemelidir. Şişelenmiş suların fazla sıkı denetim ve regülasyona tabi olmaması,⁵⁵² pet şişeler içinde satılmaları, çok sıcak ortamda şişenin içeriğindeki kimyasalların çözülerek suya karışma ihtimali, musluk suyuna oranla çok pahalı olması gibi birçok etkenden dolayı şişelenmiş suların musluk sularından daha güvenli olduğunu söylemek çok zordur. Musluk ağzına bir filtre takılmasıyla musluk sularının daha güvenli olduğunu söyleyebiliriz. Zaten Amerika'da şişelenmiş suyun % 25'inin kaynağı musluk suyudur (NRDC, 1999).⁵⁵³ Bir de klorlu suyla duş alıp banyoda ortaya çıkan klorlu buharı soluduğunuzda yine klorun tehlikelerine maruz kalıyorsunuz demektir.

Özellikle 15 dakika duş alan birinin ortaya çıkan buharı solumasının 4-5 bardak su içmeye eşdeğer olduğu ileri sürülüyor. Yüzme havuzlarına konulan klorun astım başta olmak üzere yol açtığı rahatsızlıklar da ayrı bir konudur. Yüzücüler arasında astma hastalığı oldukça yaygındır. Avustralya'da 2000 yılında yapılan olimpiyat oyunlarında oyunlara katılan Amerikalı yüzücülerin üçte birinin astma olduğu rapor edilmişti.⁵⁵⁴ Avustralya olimpiik yüzme takımının yüzücülerinin de % 16-20'sinin astma hastası oldukları biliniyor.⁵⁵⁵

⁵⁵² NRDC'nin 1999 yılında yaptığı araştırmaya göre; Amerika'da beş federal eyaletten yalnız biri şişelenmiş suyu belli bir regülasyon içinde denetliyor. Çevre kirliliğinin çok hızlı artmasına rağmen 2001 yılından beri ABD'de yeni içme suyu standartları belirlenmedi. Summary Findings of NRDC's 1999 Bottled Water Report, <http://www.nrdc.org/water/drinking/nbw.asp>, <http://www.ewg.org/tap-water/home>.

⁵⁵³ Lori BongiorniIs, "Your tap water safe?", Yahoo Green, 19.02.2009.

⁵⁵⁴ A Presentation to the Advisory Council on Drinking Water Quality and Testing Standards, 25 Ekim 2004, Arnprior, Ontario Water Watch Association, www.waterwatch.ca.

⁵⁵⁵ "Swimming Australia this week confirmed around one third of the team have asthma", The Age, 23 Kasım 2007, <http://www.asthmaqlid.org.au/content/?action=getfile&id=227>.

İnsanoğlu kendi yarattığı pisliği temizleyeyim derken, diğer yandan da tekrar yeni problemler yaratmaktadır. İnsanoğlu kendi kendini ve yaşadığı çevresini bir an evvel yok etmek için bilinçsizce yaşamakta ve çalışmaktadır. Bütün bunları birileri hatırlattığı zaman hiç hoşuna gitmemekte, morali bozulmaktadır. İnsan içinde yaşadığı gerçekleri görmek istememekte çünkü onlara karşı savaştıkları gücü kendinde bulamamaktadır. Bu konuda devletler ve onların kurumları bile güçsüz ve çaresiz kalmaktadırlar.

Bu konuda dünyanın en büyüklerinden olan EPA gibi çevreyi, doğayı, dolayısıyla canlıların sağlığını korumak ve gözetmek için kurulmuş kurumlar, kendilerinden beklenenleri yerine getiremedikleri gibi satılmasına ve kullanılmasına onay verdikleri ürünlerin çoğu insan sağlığına ve çevreye önüne geçilmez zararlar vermektedir. Zararlı olduğu grupların en başında da çocuklar gelmektedir.

KADINLAR VE KOZMETİK ÜRÜNLERDEKİ KİMYASAL TEHLİKELER

Çeşitli kozmetikler kullanan kadınlar, birçoğu tehlike arz eden 515 çeşit kimyasal kozmetiğin etkisine maruz kalmaktadırlar.

Mısır medeniyeti, eski Yunan gibi çok eski çağlardan beri yapılan makyajda, temizlikten kremlere ve güzel koku ürünlerine kadar uzanan geniş bir yelpazesi olan ve insan vücudunda kullanılan çoğu kimyasal-sentetik kozmetik (Yunanca kozmetike) ürünlerinin çoğunu kadınlar kullanır. Kozmetiklerin çoğunun toksin ihtiva ettiği ve özellikle petrolden yapılan 'sodium lauryl sulfate'ı (SLS) ve parabenleri ihtiva edenlerin oldukça tehlikeli olduğu bilimsel araştırmalar sonucunda ortaya konuldu.⁵⁵⁶

Dünyada kozmetik (Beauty & Personal Care) endüstrisi, 2011 yılı itibariyle cirosu 426 milyar dolar civarındadır.⁵⁵⁷ 2012 yılında % 14 artışla bu rakama 2,2 milyar dolar daha eklendi. 2013 yılı itibariyle de 430 milyar doları geçmiş durumda. Bu endüstri de birkaç şirketin elindedir.⁵⁵⁸

Çoğunlukla kadınların kullandığı kozmetiklerin içinde 10.500 civarında kimyasal madde bulunuyor. Bunların son otuz yılda yalnız yüzde yirmisinin insan sağlığı üzerindeki etkileri test edilebilmiş

⁵⁵⁶ Nassif A., Chan S.C., Storrs F.J., Hanifin J.M., "Abnormal skin irritancy in atopic dermatitis and in atopy without dermatitis", Kasım 1994, Arch Dermatol 130 (11): 1402-7. doi: 10.1001/archderm.130.11.1402; Marrakchi S., Maibach H.I., "Sodium lauryl sulfate-induced irritation in the human face: regional and age-related differences", 2006, Skin Pharmacol Physiol 19 (3): 177-80. doi:10.1159/000093112; Agner T. "Susceptibility of atopic dermatitis patients to irritant dermatitis caused by sodium lauryl sulphate", 1991, Acta Derm. Venereol. 71 (4): s. 296-300.

⁵⁵⁷ Wikipedia 2007 cirosunu 170 milyar dolar civarında veriyor.

⁵⁵⁸ 2011 cirolarıyla büyüklük sırası milyar dolar olarak şöyle: Olay (11,1 milyar dolar), Avon (10,2 milyar dolar), L'Oreal (7,6 milyar dolar), Nivea (6,6 milyar dolar), Neutrogena (6,4 milyar dolar), Lancome (5,7 milyar dolar), Dove (4,5 milyar dolar), Estee Lauder (3,3 milyar dolar).

durumdadır.⁵⁵⁹ İnsanların yaşamı piyasada gerekli kurumların denetimsizliğinden dolayı tamamen tesadüflere bırakılmış durumdadır.

Batı'da kadınlar kozmetik malzemeler için yaşamları boyunca ortalama 15 bin dolar (30 bin TL üzeri) para harcıyor. 5 kadından dördü makyaj yapıyor ve ortalama günde 20 dakikalarını makyaja harcıyorlar. ABD'de yapılan araştırmada, kadınların % 82'si makyaj yaptıklarında kendilerini daha güvende hissettiklerini belirtiyor.

Kozmetik endüstrisinin ürünleri konusunda en büyük problemlerinden biri de bu ürünlerin sağlığa yaptığı zararlar, hastalıklar, hatta ölümler ile ilgili elde istatistiki verilerin olmamasıdır. ABD, kozmetik üreticilere veya doktorlara kozmetik ürünlerin sebep olduğu bu gibi rahatsızlık ve hayat kayıplarını bildirecek bir veri tabanı tutma zorunluğu getirmez.⁵⁶⁰

Aslında bu bütün dünyada aşağı yukarı böyledir. Günlük yaşantımızda sudan başlayarak temizlik ve de süslenmek için kullandığımız maddelerin içinde 500'den fazla kimyasal madde bulunuyor. Bunların birçoğu insan sağlığı için tehlikelidir.

Ayrıca vücudunuza sürdüğünüz kremlere, diş macunlarına tabi ki genel temizlik malzemelerinin içeriğine çok dikkat etmeniz gerekiyor. Amerika'da yetişkinler, günde ortalama dokuz çeşit kozmetik ürün kullanmakta ve bunlarda da ortalama 126 çeşit kimyasal bileşim bulunmaktadır. Kozmetik dendi mi çoğu kimse genellikle makyaj malzemelerini ve güzellik ürünlerini akla getirmektedir fakat çeşitli kremler de dahil saç ve deri ürünleri, şampuanlar, deodorantlar, ağız gargaraları (non-fluorinated), sabunlar gibi ürünler hep kozmetik kategorisine girmektedir. Kozmetiklerde kullanılan bu kimyasalların çoğu kanser yapma özelliği dışında, direkt hormonları ve üreme sistemini etkilemektedir. Özellikle erkek çocukların üreme sistemlerini ve organlarını ana karnında tahrip etmeye başlamaktadırlar.⁵⁶¹

⁵⁵⁹ Environmental Working Group, Skin Deep Cosmetics Database, <http://www.ewg.org/skindeep/>.

⁵⁶⁰ Cathy Sherman, "The Dangers in Hair Coloring and Safer Alternatives", 01.02.2008, Natural News, www.naturalnews.com/022575_chemicals_cancer_hair_coloring.html.

⁵⁶¹ Prof. Richard Sharpe, "Male Reproductive Health Disorders and the Pottential Role of Exposure to Environmental Chemicals", CHEM Trust Report: Chemicals threaten male reproductive health, 12.06.2009, www.chemtrust.org.uk.

Birçok kozmetik ürünün içeriğinde kanser yapıcı karsinojenik (carcinogenic)⁵⁶² veya üretim sistemini ya da DNA'yı bozarak hatalı doğumlara sebep olan mutajenik (mutagenic) maddeler vardır. Mesela AB'de kimyasal maddeleri ruhsatlamadan sorumlu REACH/ECHA'nın belirlediği kurallara göre, karsinojenik ve mutajenik⁵⁶³ gibi yüksek risk taşıyan kimyasalların ticareti ve kullanımı için üreticinin her defasında ayrı ruhsat alması gerekmektedir (Authorisation, 13). Kozmetik sanayisi oldukça denetimsiz bir sanayi koludur. Bu sanayi kolunun insan sağlığını tam olarak ne ölçüde tehdit ettiğinin boyutları bile tam olarak bilinmemektedir. Bu konuda halkı uyarmak ve bilgilendirmek için güvenli kozmetik adlı (www.safecosmetics.org) bir web sayfası açılmıştır.⁵⁶⁴ Bu web sayfasını açan araştırmacı Stacy Malkan, 'Güzellik Sektörünün Çirkin Yüzü'⁵⁶⁵ adlı kitabın da yazarıdır.

chemsec.org. Şirketlerin ürettiği kimyasal maddelerin azaltılması ve sıkı şekilde denetlenmesi için çalışan bir sivil toplum örgütü olan International Chemical Secretariat (ChemSec) tarafından Edinburgh (UK) merkezli Medical Research Council'den (MRC) Prof. Richard Sharpe'e hazırlatılan bu rapor, daha önce bilinenlerin bir onayı niteliğindedir. Bu rapor, daha önceki bilimsel araştırma sonuçlarında olduğu gibi kimyasalların nasıl hormonları, özellikle testosteron hormonunu etkilediğini, ana karnında özellikle erkek çocukların penis gelişimlerinin deforme olduğunu, erkeklerde çocuk olmasını etkileyecek düşük sperm sayısına sebep olduğunu ve testis kanserine kadar uzanan sağlık sorunlarına neden olduğunu göstermektedir. Bu konuda bkz.: The Endocrine Disruption Exchange (TEDX), www.endocrinedisruption.com. Zirai ilaçlar dâhil her türlü kimyasallar konusundaki bazı bilgiler ile kimyasalların insan sağlığına ve çevreye verdikleri zararları önlemek için faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin web sayfası adreslerini de bu siteden sağlayabilirsiniz.

⁵⁶² Karsinojenik: Kansere neden olan virüs veya kimyasal maddedir.

⁵⁶³ Mutajenik: Bazı kimyasal maddeler, virüsler, radyasyon gibi nedenlerden dolayı genetik yapıyı bozucu etki yapabilirler. Hücrede (genlerde, kromozomlarda) mutasyon meydana gelir. Burada kalıtsal bilgiler değişebilir. Üretim sistemini etkileyebilir. Kanser oluşumunu tetikleyebilir.

⁵⁶⁴ Tina Kells, "Toxic beauty: is it worth the risk?", Guardian, The Voice of the Hospital Employee's Union, Vol. 26, No. 1, Nisan-Mayıs-Haziran 2008, www.heu.org.

⁵⁶⁵ Stacy Malkan, Not Just A Pretty Face: The Ugly Side of the Beauty Industry, Kanada, New Society Pub., 2007. Bu konuda bkz.: Kudret Livaoglu, Ayşe Betül Şahin, Zararlı Kimyasallardan Korunma Yöntemiyle Sağlıklı Hayat, İstanbul, Mozaik Yay., 2006.

Stacy Malkan bu kitabında makyaj malzemelerini ve kozmetik ürünlerini, içindeki toksik kimyasalları gözler önüne sermekte, bu piyasanın ne kadar denetimsiz bir şekilde çalışıp insan sağlığını tehlikeye soktuğunu ortaya koymaktadır. Kitapta bu sektörün Amerika'da ne kadar denetimsiz çalıştığını göstermek için 35-40 milyar dolarlık Amerika'daki kozmetik ürünler sektöründe yalnız 10 toksik maddenin kullanımı yasaklanmışken, bu oranın Avrupa'da 1.100 olduğunu, Amerika'da kullanılan kozmetik ürünlerdeki kimyasalların insan güvenliği bakımından yalnız % 11'inin test yapıldığını, geri kalan % 89'un ise yapılmadığını, birçok çocuk sabununun ve şampuanının kansere sebep olan kimyasallardan biri olan 1,4-dioxane içerdiğini belirtir.

Kapitalist sistemin en güçlü olduğu Amerika'da bile toksik ürünleri hiçbir engel dinlemeden, çocuk çocuk demeden rahatlıkla pazarladıklarını ve bu sistemin daha fazla para kazanmak için insan sağlığını umursamadığını da ortaya koyuyor. Bırakın gıdalara konulan katkı maddelerini ve hava kirlenmesiyle insanların haberi olmadan zehirlenmelerini, insanlar en basit şekilde günlük temizliklerini yaparken bile haberleri olmadan kullandıkları temizlik malzemelerinin içindeki kimyasallar yoluyla da zehirlenmektedirler. Diğer önemli konu, bu alman ürünlerin paketlerinin üzerinde kimyasallar yazılsa bile insanlar bundan fazla bir şey anlamamaktadırlar. Zaten bazıları da etiketlerin üzerine bile yazılmamaktadır. Yazılsa bile çoğu kimse bunların zararlı olduğunu bilmemektedir.

Daha çok parfüm yapımında kullanılan, genelde güzel koku (fragrance) vermesi için makyaj malzemesi, şampuan, sabun gibi birçok temizlik ve güzellik ürünlerinin içinde bulunan 'phthalates/fitalatlar' (phthalic acid) insan sağlığı için zararlıdır. Bu kimyasalın oldukça zehirli birçok türevi vardır. Bu kimyasal, erkeklerde sperm sayılarını düşürüyor, yeni doğan erkek çocuklarda testislerin büyümesini önüyor, genital organlarla anüs arasındaki mesafeyi daraltıyor, erkek çocuklarda kadınsı genital değişikliklere sebep oluyor. Kız çocuklarında ise erken ergenlik yapıyor.⁵⁶⁶

⁵⁶⁶ Shanna H. Swan, Katharian M. Main, Fan Liu, Sara L. Stewar vd., "Decrease in Anogenital Distance Among Male Infants With Prenatal Phthalate Exposure", Environmental Health Perspectives, Vol. 113, No. 8, Ağustos 2005.

Amerika'da 2002 yılında 72 kozmetik ürün üzerinde yapılan bir araştırmada, bu ürünlerin % 72'sinde fitalat bulundu. İşin daha vahim tarafı, bu ürünlerin içeriğini belirten etiketlerin çoğunda ürünlerin içinde fitalat olduğu belirtilmemiştir. Amerika'da kamuoyunun bu konuda bilinçlenmeye başlaması ve bu tip kimyasalları üretenler ve pazarlayanlar üzerine yapılan baskılar sonucunda, birçok üretici ürünlerinde fitalatı kullanmayacakları sözünü verdiler. Amerika'da daha önce yüksek oranda fitalatlar ihtiva eden 12 parfüm, deodorant ve saç spreyi yeniden teste tabi tutulmuş ve 9 tane ürün içinde fitalat oranının ya azaltıldığı ya da olmadığı, diğer üç üründe ise eskisinden daha fazla oranda fitalat bulunduğu saptanmıştır.⁵⁶⁷

Fitalat formları ve türevleri o kadar çeşitlidir ki bunlardan birkaçı dibutyl phthalate (DBP), benzylbutyl phthalate (BzBP), di-2-ethylhexyl phthalate (DEHP) vb'dir. Üretici firma bunların ismini veya kısa ifadelerini etiketlerin üzerine yazsa da uzmanı hariç bunlardan kimse bir şey anlamaz. Bu yalnız etiket işi değildir; devletlerin bu konuda kesin önlem alıp bu maddeleri yasaklaması, sonra da çok iyi denetlemesi gerekiyor fakat bu kadar çok çeşit ürünü tam olarak denetlemek mümkün değildir.

Kozmetik ürünlerin dünyada milyarlarca dolarlık bir pazarı vardır. Yalnızca Kuzey Amerika'daki pazar hacimleri 40 milyar dolardır ve bu pazar gittikçe büyümektedir.

Özellikle kış aylarında bile güneşte yanmış gibi derinize bronzlaşmış etki yapan güneş kremlerinin ve spreylerin insan sağlığı için zararlı olduğu ortaya çıktı. Bu kremlerin içinde bulunan renk katkı maddesi olan kimyasal bileşim DHA, insan sağlığı için tehlike teşkil etmektedir. Amerika'da FDA, bronzlaşma kremi özellikle sprey şeklinde olanları kullananları bu konuda uyarmıştır.⁵⁶⁸

Kozmetik ürünlerin içinde sentetik, kimyasal, renklendirici ve pigmentler de dâhil olmak üzere sayısız oranda bulunan toksinli kimyasal maddelerin en tehlikelerinden birkaçı şöyle sıralanır:

Fitalatlar, Benzoil peroksit, DEA (diethanolamine), MEA (monoethanolamine), TEA (triethanolamine), dioxin, sodyum

⁵⁶⁷ Liz Szabo, "Fewer Phthalates found in perfume, similar products", USA Today, 12.09.2008.

⁵⁶⁸ L.N. Mary, "Spray Tanning safety: Avoiding the Hazards of DHA in Sunless Tanning Products", Associated Content, 19.09.2008, www.associatedcontent.com.

lauril sülfat, sodyum laureth sülfat, parabenler (metil paraben, butil paraben, etil paraben, propil paraben...), bütillen glikol, propilen glikol; güneş kremlerinde ve losyonlarında kullanılan kimyasallar avobenzon, benzofenon (oksibenzon), paraamino-benzoik asit (PABA), polietilen glikol, hydantoin ve imidazolidinyl urea ve triklosan.⁵⁶⁹

Yukarıda oldukça zararlı olarak sıraladığımız kimyasalların birkaçına kısaca bakıp durumun ciddiyetini daha net ortaya koyalım. Mesela güneşlenirken cilt için güneşteki zararlı UVA ve UVB ışınlarını filtre yaptığı, bloke ettiği ve deriyi koruduğu için güneş kremlerinin içeriğinde kullanılan oksibenzon aynı zamanda dudak boyaalarında ve bazı kozmetiklerde de kullanılır. Fakat benzofenon denilen bileşenden üretilen oksibenzon cildin altına emilip DNA'ya zarar vererek cilt kanserine sebep olabiliyor. Oksibenzon, UVA ışınlarını yok etmiyor. Cildin yüzeyinde filtreleyerek ısıya dönüştürüyor. Isıya dönüşmüş ışınlar cildin üst tarafına zarar verebiliyor.

Bu da melanoma denilen oldukça tehlikeli cilt kanseri türüne sebep olabiliyor. Şu anda Avrupa'da % 0,5 oksibenzon içeren ürünlere 'oksibenzon içerir' uyarısı konuluyor. Türkiye dâhil birçok ülkede bu kimyasalın üründeki oranını belirtme zorunluluğu yoktur. Üzerinde dermatolog tavsiyesi yazılan birçok üründe bile % 1 ile 10 arasında oksibenzon bulunuyor. Güneş kremlerinde bulunan kimyasal PABA da aynen oksibenzon gibi fonksiyon taşıdığından aynı tehlikelere sahiptir.⁵⁷⁰

Benzophene (oksibenzon) başka kozmetikler içinde de kullanılmakta; hormonları, iç salgı bezlerini (endokrin bezlerini) olumsuz etkilemesinden ve tiroid bezi rahatsızlıklarından, Hipospadias denilen erkek çocuklarında rastlanan penisin doğumsal şekil bozukluğu olan hastalıklara kadar birçok hastalığa sebep olmaktadır.⁵⁷¹ Burada işin daha üzücü tarafı, büyük şirketlerin daha çok para kazanma hırsı

⁵⁶⁹ Tina Kells, "Toxic 12 list: A Dozen Dangerous Makeup Ingredients to Avoid", Now Public, 09.03.2009, www.nowpublic.com/health.

⁵⁷⁰ Loren Pickart, "The Dangers of Sunscreen Chemicals", Skin Biology, www.reverseskinaging.com/toxicsunscreens2.html. "Sun screen cancer in a bottle: The danger of PABA/Oxybenzone (Oksibenzon), www.natural-health-information-center.com.

⁵⁷¹ Angel De Fazia, "Correlation Between Fragrances-Benzophenone 2: Endocrine and Thyroid Disruption", 27.05.2008, American Chronicle, www.americanchronicle.com/articles/view/56644; M.H. Hsieh, E.C. Grantham, B. Liu vd., "Exposure to Benzophenone-2 Causes Hypospadias

önce çocukların sağlığını etkilemektedir. Hollywood sektöründe Warner Bross tarafından çocuklar için yaratılan animasyon tavşan karakter ‘Looney Tunes’ çocuklar tarafından çok tanındığı için Looney Tunes adında güneş kremi satışa çıkartılır.

Bu güneş kremi, İngiltere’de en yaygın ve saygın eczacılık zinciri olan ‘Boots’ lisansıya satışa çıkartıldı. Sonradan yapılan araştırmalar sonucunda bu güneş kreminin üzerinde belirtildiğinin aksine çocukları güneşin zararlı ışınlarından koruma gücünün çok az olduğu tespit edilince, güneş kremi 2000 yılında piyasadan çekildi.⁵⁷² Görüldüğü gibi Hollywood animasyon karakterlerini kullanmak gibi her yolu deneyerek şirketlerin önüne geçemedikleri hırsları ve açgözlülükleri ile çocukların bile sağlığını tehlikeye atmada hiç tereddüt etmemektedirler.

Güneş kremleri çocuklarda kullanılırken çok dikkat edilmelidir. Güneş kremleri çocuklar başta olmak üzere birçok kişide alerjiye sebep olur. Hatta kullanmadan önce güneş kremlerini az miktarda kulak memesi etrafına sürüp bir süre kızarıklık yapıp yapmadığına bakmanız tavsiye edilir. Kızarıklık yapıyorsa kesinlikle kullanılmaması gerekiyor çünkü bu kızarıklık, bu kremi kullananda alerji yapacağı uyarısıdır. Kimyasalların öncelikle etkileme alanı yalnız küçük çocukları değil, her yaş grubu çocukları kapsamaktadır.

Çevre Çalışma Grubu (Environmental Working Group / EWG), 2008 yılında 14-19 yaş arası 20 genç kızın kan ve idrar tahlillerini alarak test yaptırdıktan sonra, kanda ve idrarlarında kanserden hormon değişikliklerine kadar sağlık için tehlikeli olan fitalatlar, triklosan, paraben ve musk grubuna ait 16 çeşit kimyasal madde saptamışlardı. Bu deney, çoğunlukla kozmetik ürünlerde bulunan tehlikeli kimyasalların artık gençleri geniş kapsamda etkilediğini ortaya koymaktadır.⁵⁷³ Bu kimyasallar çocuklarla beraber hamile kadınları da çok etkilediğinden, özellikle bu tip kozmetik ürünlerden ve saç spreylerinden hamilelik süresince kadınların uzak durması tavsiye ediliyor.

Through an Estrogen Receptor Dependent Mechanism”, The Journal of Urology, Vol. 178, Issue 4, Ekim 2007, s. 1637-1642.

⁵⁷² “Child Sun cream withdrawn”, BBC News, 26.05.2000.

⁵⁷³ Rebecca Sutton, “Adolescent exposure cosmetic chemical of concern”, EWG, Eylül 2008, www.ewg.org/reports/teens; www.chemsec.org web sayfasında ‘SIN LIST’ bölümünü tıkladığınızda hâlihazırda kullanılmakta olan 267 adet tehlikeli kimyasalın listesini görebilirsiniz.

Evlerinizdeki şampuanlarınızı, sıvı sabunlarınızı, losyonlarınızı hatta güneş kremlerinizi yine kontrol edin; etiketleri üzerinde sodyum lauril sülfat ve propilen glikol yazıyorsa, bu ürünleri kullanmadan önce çok iyi düşünün. Propilen glikol⁵⁷⁴ deride alerji, sağırılık, böbreklerde ve karaciğerde problemlere neden oluyor. Lauril sülfat ise şampuanların % 90'ında ve birçok diş macununda bulunuyor. Lauril sülfat ihtiva eden şampuanların gözlere zararlı olduğu, özellikle çocuklarda gözleri tahriş edebileceği hatta körlüğe sebep olabileceği öne sürülüyor.

Propilen glikolün nemlendirici özelliği olduğu için ıslak mendil veya bebeklerin altını temizlemekte kullanılan ıslak kâğıt bezinde (baby wipe) yaygın kullanılır. Islak mendilin içinde güzel koku (fragrance) üreten parfümler de vardır. Parfüm yapımında 200, hatta çok daha fazla kimyasal madde kullanılmaktadır. Bunların çoğu sentetik kimyasal ürünlerdir. Özellikle sentetik kimyasal içeren parfümler deride alerjiye, egzamaya, merkezi sinir sisteminde hasara ve baş ağrısına sebep olurlar; bebeklerin sağlığını daha kötü etkilerler bunun yanında bebeklerde çok görünen egzamayı azdırrılar.

Altmıştan fazla kimyasalın kullanılabildiği ıslak mendilleri kesinlikle bebeklerden ve çocuklardan uzak tutmak gerekiyor. Yetişkinler bunu el, yüz ve beden temizliğinde kullanırken çok dikkat edilmelidir. Bu mendilleri kullanmak mecburiyetinde kalmışsanız hemen kullandığınız yeri suyla yıkayın. Eğer bulabilirseniz alkol, koku (parfüm), parabenler gibi kimyasalların kullanılmadığı, doğal selüloz veya pamuktan yapılan ıslak mendiller kullanmayı tercih edin.

ABD Kanseri Önleme Birliği (Cancer Prevention Coalition) Başkanı, Illinois Üniversitesi Profesörü Dr. Samuel Sam Epstein'e göre; kadınların ve erkeklerin kırıksıklıklardan ve çizgilerden kurtulup daha genç görünmek için kullandıkları pek çok ürün ve krem, derinin koruyucu üst tabakasını soyarak cildi güneşin zararlı ışınlarına ve tehlikeli toksinlere karşı savunmasız bırakıyor. Dr. Epstein bu durumun deri kanserine yol açabileceğine dikkat çekiyor.

⁵⁷⁴ Propylene glycol, genelde makyaj malzemelerinde, şampuan, deodorant, temizleme kremi, çocuk şampuanlarında, saç yumuşatıcı krem/şampuanlar, traş losyonu, elbise yıkamada kullanılan yumuşatıcılar, leke çözücüler, yapıştırıcılar, boyalar, arabada otomotik vites ve hidrolik yağında, buz çözücüler ve antifriz içinde de kullanılmaktadır.

Yine Dr. Epstein'e göre, pek çok tanınmış markanın ürettiği kremlerin içinde hidroksi asitler bulunmaktadır. Alfa hidroksi asitleri (alpha hydroxy acids / AHA) ve beta hidroksi asitleri (beta hydroxy acids / BHA) adı verilen bileşenler kozmetiklerin çoğunda bulunur. Bu bileşenleri içeren kozmetik ürünlerin oldukça tehlikeli olduğuna dikkat çekilmektedir. Ayrıca çoğunlukla yaşlanmayı önleyici (anti-aging) ürünün içinde bulunan limonen maddesinin kanserojen olduğu da belirtilmektedir.⁵⁷⁵

Artık bu tehlikelere medya da dikkat çekmeye başladı. İyi bir medya takipçisi, bunların tehlikelerinin kısmen de olsa farkına varır. Ürünlerinde alüminyum (alüminyum tuzları) ve paraben kullanmayan, genelde doğal mineraller kullanarak kozmetik ürünler yapan İngiliz deodorant üreticisi Bionsen şirketi kozmetikler ve içerdikleri kimyasal maddeler hakkında bir araştırma yaptırır. Araştırma sonuçları, 19- 20 Kasım 2009'da basına (Reuters) yansır.⁵⁷⁶ Araştırmaya göre;

Çeşitli kozmetikler kullanan kadınlar, birçoğu tehlike arz eden 515 çeşit kimyasal kozmetiğin etkisine maruz kalmaktadırlar.

Şimdi kadınların daha çok kullandığı kozmetik malzemelerin tehlikelerini özetleyelim. Mesela günlük kullanılan nemlendirici kremlerde bile 30 değişik çeşit kimyasal bulunması muhtemelken, bazı parfümlerde 400 çeşit kimyasal bile bulunabiliyor. Mümkün olduğu kadar çok kimyasal konulması, üründen daha iyi sonuç alınmasını amaçlıyor.

Şampuan: İçerdiği kimyasal madde sayısı 15'tir. En tehlikelileri sodyum lauril sülfat, tetrasodyum ve propilen glikoldür. Yan etkileri tahriş, kaşıntı, göz hasarıdır.

Far: İçerdiği kimyasal madde sayısı 26'dır. En tehlikelisi polietilen tereftalattır. Olası yan etkileri kanser, kısırlık, hormonal bozukluk ve organlarda tahribattır.

Ruj: İçerdiği kimyasal madde sayısı 33'tür. En tehlikelisi polimetilmetakrilat, olası yan etkileri de alerji ve kanserdir.

⁵⁷⁵ "Cancer: The Health Risk Behind the Cosmeceutical Mask", Chicago, IL, 06.10.2009, World -Wire, www.healthy-communication.com/epstein10-masks.htm.

⁵⁷⁶ Alastair Jamieson, "Women put 515 chemicals on their face and body every day in beauty regime", The Telegraph, 19.11.2009, www.telegraph.co.uk; "Kadınların farketmediği tehlike", Vatan Gazetesi, 21.11.2009.

Oje: İçerdiği kimyasal madde sayısı 31'dir. En tehlikelileri fitalatlı olanlardır, içeriğinde sağlık için tehlike arz eden fitalat ailesinden DBP (dibütil fitalat) bulundurur. Bu madde fareler üzerinde denendiğinde yeni doğan yavruların sakat doğumlarına sebep oluyor. Özellikle hamilelikte, içinde DBP bulunan ojeler kullanılmamalıdır. Olası yan etkileri doğurganlığın azalması ve hamilelikte bebek gelişiminin etkilenmesidir.

Parfüm: İçerdiği kimyasal madde sayısı 250'dir (Hepsinde bu miktar olmayabilir). En tehlikelileri benzaldehittir. Olası yan etkileri ağız, boğaz ve gözlerde tahriş, mide bulantısı, böbrek sorunlarıdır.

Bronzlaştırıcı Krem: İçerdiği kimyasal madde sayısı 22'dir. En tehlikelileri etil-metil paraben ve propil parabendir. Olası yan etkileri kurdeşen, tahriş ve hormonal bozukluktur.

Saç Spreyi: İçerdiği kimyasal madde sayısı 11'dir. En tehlikelileri oktinoksat, isofitalattır. Olası yan etkileri alerji, gözler ve burunda tahriş, hücre yapısında bozulmadır.

Allık: İçerdiği kimyasal madde sayısı 16'dır. En tehlikelileri etil paraben, metil paraben, propil parabendir. Olası yan etkileri kurdeşen, tahriş ve hormonal bozukluktur.

Fondöten: İçerdiği kimyasal madde sayısı 24'tür. En tehlikelileri polimetilmetakrilattır. Olası yan etkileri alerji ve kanserdir.

Deodorant: İçerdiği kimyasal madde sayısı 15'tir. En tehlikelileri izopropil miristattır. Olası yan etkileri ciltte ve akciğerlerde tahriş, baş ağrısı ve solunum problemleridir.

Vücut Losyonu: İçerdiği kimyasal madde sayısı 32'dir. En tehlikelileri etil paraben, metil paraben, propil paraben ve polietilen glikollü olanlardır. Olası yan etkileri kurdeşen, tahriş ve hormonal bozukluktur.

İngiltere'de yapılan bir araştırma, kadınların % 70'inin kullandıkları kozmetiklerin içinde ne gibi kimyasallar olduğuyla ilgilenmediklerini göstermiştir. Aslında bu araştırmada ortaya çıkan en büyük tehlike, bu tip konularda toplumun büyük kısmının fazla bilgisinin olmamasının yanında, kullandıkları malzemelerin de içeriğiyle ilgilenmemeleridir.

Vücut pudraları: En tehlikelisi içinde talk bulunan pudradır. Talk, kimyasal yapı olarak direk kanser yapan asbestosa çok yakın

bir kimyasaldır ve kanser yapıcıdır. Bu konuda yapılan bilimsel çalışmalara göre, genital bölgelerine talk pudrası kullanan kadınlarda ovaryum (yumurtalık) kanseri ihtimalinin % 60 oranında arttırdığı görülmüştür.⁵⁷⁷

Saç Boyaları: Özellikle daha çok çeşitte kanserojen kimyasallar içeren koyu renkteki saç boyaları tehlike arz etmektedir. 1 Aralık 2007 tarihinde Avrupa Birliği Komisyonu, saç boyalarında kullanılan 22 tane kimyasala⁵⁷⁸ özellikle mesane kanseri yapıyor ve sağlığa zararlı diyerek yasak getirdi. 2001 yılında Amerika'da Güney California Üniversitesi'nin (University of Southern California) bu konuda yaptığı bir bilimsel analizin sonuçları dikkate alınarak bu sonuçlara varıldı. Saç boyalarında en problemli kimyasal, arilaminler diye adlandırılan gruptur çünkü mesane kanserine neden olurlar.

Bu kimyasal gruptan olup PPD (p-phenylenediamine) olarak isimlendirilen arilamin, boyanın renginin uzun süre kalıcı olmasını sağlayıp yıkamalara ve saç permalarına dayandığı için saç boyalarındaki en vazgeçilmez kimyasallardan biridir. PPD renksiz bir maddedir, renklendirilmesi için oksijen katılır. Amerika'da yapılan araştırmada, saç boyalarında kullanılan 456 kimyasaldan 400'ünde kanser yapan, üretim sistemini etkileyen, nörolojik rahatsızlıklara sebep olan, bağışıklık sistemini etkileyen, organlarda toksin birikmesine sebep olan sağlığa zararlı toksinler ihtiva ettiği görülmüştür (Environmental Working Group).⁵⁷⁹ Doğal kına, güvenli saç boyama için en ideal alternatiftir. Diğer doğal boya

⁵⁷⁷ Dr. Kristie Leong, "Four Dangerous Cosmetics You Need to Avoid", 17.11.2009, www.bukisa.com/articles/192538_four-dangerous-cosmetics-you-need-to-avoid.

⁵⁷⁸ 6-Methoxy-2; 3-Pyridinediamine ve HCl tuzu; 2,3-Naphthalenediol; 2,4-Diaminodiphenylamine; 2,6-Bis (2-Hydroxyethoxy)-3, 5-Pyridinediamine; 2-Methoxymethyl-p-Aminophenol; 4,5-Diamino-1-Methylpyrazole ve HCl tuzu; 4,5-Diamino-1-((4-Chlorophenyl)Methyl)-1H-Pyrazole Sulfate; 4-Chloro-2-Aminophenol; 4-Hydroxyindole; 4-Methoxytoluene-2,5-Diamine ve HCl tuzu; 5-Amino-4-Fluoro-2-Methylphenol Sulfate; N-Diethyl-m-Aminophenol; N,N-Dimethyl-2,6-Pyridinediamine ve HCl tuzu; N-Cyclopentyl-m-Aminophenolm; N-(2-Methoxyethyl)-p-phenylenediamine ve HCl tuzu; 2,4-Diamino-5-methylphenetol ve HCl tuzu; 1,7-Naphthalenediol; 3,4-Diaminobenzoic acid; 2-Aminomethyl-p-aminophenol ve HCl tuzu; Solvent Red (kırmızı)1 (CI 12150); Acid Orange (portakal) 24 (CI 20170); Acid Red (kırmızı) 73 (CI 27290)...

⁵⁷⁹ Cathy Sherman, a.g.m.

veren bitkilerle karıştırılarak da daha değişik renkler elde edilmesi artık mümkündür.⁵⁸⁰

Görüldüğü gibi teknolojik gelişmeler ve yeni buluşlar, insan hayatını kolaylaştırıp birtakım sağlık sorunlarına çözüm bulurken, diğer yandan insan sağlığını gerçekten büyük tehlikeye sokmaktadır.

Gelişigüzel Kullanılan Antibakteriyel Temizlik Ürünleri Yarardan Çok Zarar Getiriyor

Ne Kadar Güçlü Dezenfektan-Temizleyici O Kadar Güçlü Zehir

Antibakteriyel sabunlar ve jeller kozmetik ürün kategorisindedir, ilaçlar gibi denetlenmezler. Fakat içlerinde toksin, yani zehirli kimyasal ihtiva ederler. Bakterileri ve virüsleri yok eden etil alkol, izopropil alkol ve triklosan gibi kimyasal maddeler vardır. Bu maddelerin içinde en yaygın kullanılanı alkoldür. 70 derecenin üzerindeki alkol genelde dezenfektan olarak kullanılır. Bu derece ve üstü alkol, bakterileri ve virüsleri 30 saniye gibi kısa bir sürede yok eder. Alkol çabuk uçucu bir madde olduğu için, jel denilen saydam, pelte kıvamında madde içine karıştırılarak uzun süre kalıcı olması sağlanır. Alkol cildi kurutur, deri yoluyla direkt kana geçer. Yüksek derecedeki alkol, uzun süre deride kaldığında insan sağlığına zararlı etkiler doğurur. Alkol içeriği genelde etil alkol ihtiva eder, bu alkollü içkilerin büyük kısmında bulunur ve sarhoşluk yapan maddedir. Bu tip maddelerde özellikle bazı kolonyalarda etil alkol yerine ürünü ucuz elde edebilmek için metil alkol kullanılır ki bu çok daha zehirli bir kimyasaldır. Günlük yaşantımıza son zamanlarda giren toksik madde triklosan; antibakteriyel jelden ve sabunlardan başlayarak çocuk oyuncaklarında, böcek öldürücülerde, bazı diş macunlarında, deodorant, losyon, krem ve deterjanlarda özellikle de antibakteriyel temizlik ürünleri gibi 140'ın üzerinde üründe bulunur.

ABD Virginia Teknik Üniversitesi uzmanlarının araştırmalarına göre; suda bulunan klorun, içinde triklosan bulunan ürünle teması sonucu, klor ve triklosan reaksiyona girmekte ve zehirli kloroform gazı oluşmaktadır. Bu gazın solunması ya da deriden nüfuzu depresyon, karaciğer rahatsızlıkları ve kanser riskini ortaya

⁵⁸⁰ Saçlarınızı güvenli boyama konusunda bkz.: "Safe ways to color your hair", 17.09.2007, Environmental Working Group, www.ewg.org/node/22586.

çıkartıyor. İngiltere’de 2005 yılında Colgate, Aquafresh, Dentyl ve Sensodyne gibi birçok diş macununda triklosan tespit edildi. Diş macunları raftan indirildi. Amerikan Çevre Koruma Ajansı (EPA), triklosanı böcek zehri kategorisine koydu. Antibakteriyel temizlik malzemelerinde de kullanılan triklosan bağışıklık sistemini zayıflatıyor ve bakterilerin antibiyotiklere karşı direnç kazanmasına neden oluyor. Tiroid bezini etkiliyor.

Amerika’da bir üniversitede (North Caroline State University) triklosan üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçları 2008 yılı başında açıklanır. Bu sonuca göre; farelere verilen triklosan oranı arttıkça farelerde tiroid hormonu olan tiroksinin hızla azaldığı görülmüştür. Vücut ağırlığının 1 kg oranına göre 3 mg verildiğinde, vücut fonksiyonlarında fazla değişiklik olmazken, bu oran 30 mg’a çıkartıldığında tiroid bezi aktivitesini % 47 oranında etkilediği görülmüştür. Triklosan, çocuklarda, özellikle erkeklerde büyümeye etki eden bir hormon olan tiroksin hormonunu olumsuz etkilediği için, hormonal dengelerin bozulması sonucu obezite, kısırlık, sinirsel rahatsızlıklar gibi birçok hastalığın tetiklenmesine sebep olmaktadır.

Triklosan sabun, deodorant, diş macunu gibi çeşitli ürünlerde kullanılmasına rağmen, genelde dünyada bu konuda kurallar getiren kurumlar, triklosanın belli ürünler içinde insan sağlığı için tehlike arz etmeyecek oranda kullanıldığı görüşündedirler. Fakat bu kullanılan bir ürün için geçerli olabilir. İnsanoğlunun bir günde diğer ürünlerden aldığı triklosan gibi zehirli kimyasalların insan bünyesinde ne kadar toplandığının hesabını kimse yapamaz. Bundan dolayı insanlar bir günde çeşitli kozmetik ürünler kullandığı için bazı bilim insanları, değişik ürünlerden alınan triklosan maddesinin insan bünyesinde toplanarak (cumulative exposure) insan sağlığı için büyük tehlike arz ettiği görüşündedirler.⁵⁸¹

Bu görüş katkı maddeleri ihtiva eden gıda ve kozmetik dâhil bütün ürünler için geçerlidir. Belki tek başına gıda yoluyla alınan veya temizlik malzemesi olarak kullanılan ürünlerdeki kimyasal maddeler tehlikeli olmayabilirler fakat bunları günlük hayatımızda kullandığımız çeşitli ürünler vasıtasıyla aldığımızda vücudumuzda biriken miktar, insan sağlığı için tehlikeli seviyelere ulaşmaktadır.

⁵⁸¹ Simon Pitman, “Potential danger of Triclosan back under spotlight”, 05.12.2008, www.cosmeticdesign-europe.com.

Çevremizde neredeyse her gün maruz kaldığımız bir kimyasal kokteyl (exposure to the cocktail of chemicals) oluşmaktadır. Maruz kaldığımız bu kimyasal kokteylin kesinlikle zararlı olduğu bilinmekte fakat kokteylin tehlike boyutlarının hesabını hiçbir kuruluş tam olarak yapamamaktadır. Yapılan tek şey, bir tek ürüne konulan kimyasal miktarının insan sağlığına zararlı olup olmadığıdır fakat bunun bile tam sağlıklı bir şekilde yapıldığı söylenemez. Üzerinde durulması gereken diğer bir konu da temizlik malzemelerinin içindeki çok tehlikeli kimyasalların bilinçsizce kullanılmasıdır. Etiketler üzerinde bu temizlik maddelerinin çoğunda siz bunları kullanırken kimyasalların havaya karışıp solunum yoluyla veya deriyle temasında sağlığınıza zararlı olacağı belirtilmez.

Mesela en basitinden piyasada bulunan bulaşık deterjanlarının çoğunda yüksek miktarda fosfat ve klor bulunur. Her ikisi de oldukça zehirli kimyasallardır. Bundan dolayı bulaşıkların çok iyi durulanması gerekir. Ayrıca düşük derecede klor gazları tehlikesiz kabul edilse de bulaşık yıkama etkisiyle az miktarda dışarı verilen klor, solunum zorluğu, göz yanması, yorgunluk ve baş ağrısına yol açabilir. Deterjanların çoğunun oldukça zehirli, sentetik renklendirici, koku esansları da içerdiğini göz önüne aldığımızda, dışarıda yenilen pişirme tencerelerinin, tabakların, bardakların, çatal ve kaşıkların hangi kalitede deterjanla yıkandığını ve ne şekilde durulandığını bilmemize imkân yoktur. Kısaca ne kadar bilinçli olursak olalım sağlığınıza olumsuz etki edecek şeyleri ancak kısmen önleme imkânımız vardır.⁵⁸²

⁵⁸² Mesela formülünde klor, fosfat, fosfor olmayan deterjanları kullanabiliriz. Eğer bulamazsak parfümsüz, katkısız doğal sabun alıp bir tencerenin içine rendelleyerek üzerini suyla kapayıp eriyene kadar ıstıttıktan sonra deterjan olarak kullanmak mümkündür.

TEHLİKELİ KİMYASAL İÇEREN TEFLON TAVALARIN RİSKLERİ

Diğer birçok icat gibi teflon da (Polytetrafluoroethylene / *PTFE*) 1938 yılında tesadüfen ABD'li kimyager Roy Plunkett tarafından bulundu. Teflon adıyla 1945'de patent alındı. Amerikan DuPont firması bunu 1950'li yıllardan sonra kısmi şekilde ticari olarak kullanmaya başladı. 1954 yılında Fransız mühendis Marc Grégoire, bunu pişirme tavalarının iç yüzeyinde tefal adıyla kullandı.

Yemekler pişerken yapıştırmayan özelliğe sahip teflon tava ve tencereler, uzun bir zamandan beri yaşantımıza girmiş bulunmaktadır. Amerikalı DuPont firmasının bir buluşu olan tencerelerin ve tavaların iç yüzeyini kaplayan, teflon adıyla bilinen kimyasal sır (film), bu günlerde insan sağlığını olumsuz etkilediği konusunda üzerinde tartışma yapılan bir konu haline gelmiştir.

DuPont, BASF ile beraber dünyanın en büyük kimya firmasıdır. Aynı zamanda iki firma, biyoteknoloji alanının da en büyüklerindendir.

Teflonun muhtemel zararları hakkında haberler çıkması üzerine, DuPont firmasının bu konuda halkı uyarmaması ve teflonun insan sağlığına zararlı olması iddiasıyla Amerika'da bu firma hakkında çeşitli davalar açıldı. Yaklaşık 15 değişik eyalette açılan 22 dava birleştirilerek Iowa Eyalet Mahkemesi'nde incelendi. Mayıs 2009'da dava sonuçlandı. Iowa eyaleti baş şehri Des Moines'teki eyalet mahkemesi, bu davanın toplu değil kişisel bazda incelenmesi gerektiğini öne sürerek davayı reddetti.⁵⁸³ Dünya Ticaret Örgütü'nün web sitesinde de belirttiği gibi, eğer DuPont firması bu davayı kaybetmiş olsaydı bu dava firmaya milyarlarca dolara mâl olacaktı.⁵⁸⁴

⁵⁸³ Jon Hood, "Teflon Suit Slides Off DuPont", Consumer Affairs, 19.05.2009, www.consumeraffairs.com.

⁵⁸⁴ "Teflon lawsuits against DuPont dismissed", 12.05.2009, www.wtopnews.com.

DuPont firmasının buluşu olan teflon, 1960 yılında FDA tarafından onaylanmıştı. İnsan sağlığını korumakla görevli FDA'nın ne kadar yetersiz ve güvenilir olmayan bir kurum olduğu her yerde karşımıza çıkıyor. FDA teflonu incelerken içinde belli miktarda zehirli olan fluorine, kısa adı PFCs (perflour chemical / perfluorinated compound) olan kimyasal maddeyi bulmuştur. Fakat FDA, bu maddenin teflon içinde insan sağlığına zararlı olmayacak miktarda bulunduğuna karar vererek ticari kullanımına onay vermişti.

Bu kimyasal, maddelerin yapışmasına karşı rezistans sağlamanın yanında ayırıcı, kir ve leke çözücü özellikler de sağladığından şampuan, diş temizliği, diş temizleme iplikleri, nemlendirici kremler, ojeler, bazı makyaj malzemeleri, mutfak ve ev eşyaları, kumaşların temizlenmesi gibi genel ve özel temizlik işlerinde de kullanılır. Mutfak eşyalarında teflon ticari ismiyle pazarlanırken; temizlik maddelerinde Scotchgard Stainmaster, kumaşların üzerine rüzgâr ve yağmur geçirmemesi için konulan madde de Gore-Tex ismiyle pazarlanır. Kullanılan bu tip ürünlerin paketlerinin üzerinde teflon, Scotchgard yazısı dışında 'fluora' ve 'perfluora' ifadelerinin olup olmadığına dikkat etmek gerekiyor. Teflon ürünlerin belli sıcaklıkta, içindeki belli miktarda toksinleri dışarı verdiği bilindiği gibi son araştırmalar Amerikalıların % 90'mın kanında teflondan salgılanan bir yan ürün olan zehirli PFOA (perfluorooctanoic acid / perflorooktanoik asit) maddesi olduğu tespit edildi.⁵⁸⁵ Çünkü Amerika'da satılan ve mutfaklarda kullanılan pişirme tencerelerinin ve tavalarının % 70'i teflonlu ürünlerden oluşuyor.

Bu ürün hakkında uzun yıllar Amerika'da çevreyi ve insanların sağlığını korumayla görevli kurumlar olan ne FDA ne de EPA (Environmental Protection Agency) tarafından etraflı ve yeterli bir inceleme yapılmıştır. Bu madde, yarım asra yakın halk tarafından kullanıldıktan sonra, ilk defa Nisan 2003'te bu madde hakkında EPA tarafından kapsamlı bir rapor hazırlanmış; burada ilk defa bu maddenin insan sağlığına ve çevreye olan zararları ortaya konmuş, özellikle kanseri tetikleyici bir madde olduğuna dikkat çekilmiş ve bu maddenin kullanılması konusunda yeni kriterler getirilmeye çalışılmıştır. Raporda teflon gibi ürünleri üreten DuPont ve 3M

⁵⁸⁵ PFCs: Global Contaminants, Envireonmental Working Groups (EWG), Nisan 2003, www.ewg.org/reports/pfcworld/ Fluoride Action Network, www.fluoridealert.org/; Perfluorinated Compounds (PFCs), Pollution in People, www.pollutioninpeople.org/toxics/pfcs.

(Scotchgard'ı üretiyor) gibi şirketlerin yıllardır çevreyi ve insanları zehirlemelerine rağmen ürünlerinden övgüyle bahsetmelerine de dikkat çekilmiştir.⁵⁸⁶

PFCs maddesinin çeşitli formları vardır. PFOA (perflorooktanoik asit), teflonlu ürünlerin yapımında kullanılan formudur. Temizlik ürünlerinde de PFOS (perflorooktan sülfanat) denilen formu kullanılır. PFCs yapışmaz kâğıt, ambalaj kâğıtları, yağ tutmaz gıda paketleri, mikrodalgalarda gıdaları ısıtmaya yarayan pratik plastik torbalar, pizza kutularına kadar uzanan ürünlerde kullanılır.

Teflonun içerdiği ve kanserojen olan zehirli madde, anne sütünde de Amerika şehir suyu şebekelerinde de bulunmuştur. EPA'nın teflon üretimine belli kriterler getirmesi, kamuoyunun teflonlu ürünlerin sağlığa zararları konusunda bilinçlenip tepki koyması üzerine, 2009 Ocak ayında Amerika'da DuPont'la beraber teflonun ana maddesi zehirli kimyasal (PFOA) ürünlerinde kullanan diğer sekiz şirket, üretim aşamasında bu zehirli maddenin atıklarını çevreye salmamak için 2015 yılına kadar önlem alacaklarını beyan ettiler.⁵⁸⁷

Zira bu madde kanser, karaciğer rahatsızlığı, tiroid hastalığı ve doğum kusurlarına neden oluyor.

Amerika'da en az 9 eyaletin musluk suyunda normalde bulunması gerekenin on katı miktarda teflonun içeriğindeki zehirli PFOA maddesi bulunmuştu.⁵⁸⁸ Sonuçları Ocak 2010'da yayınlanan, İngiltere'de Exeter Üniversitesi ve Peninsula Medikal Okulu tarafından 4 bin kişi üzerinde yapılan araştırmada, 1999 ve 2006 yılları arasında teflon ve yapışmaz tavalarda bulunan PFOA ve PFOS maddeleri almaları incelendi. PFOA maddesini alan kişilerde tiroid hastalığına yakalanma riskinin iki kat olduğu görüldü.

PFOA denilen madde vücuda yemeklerle ya da nefesle geçebiliyor ve bu maddenin kandaki seviyesini azaltmanın hiçbir yolu yoktur. Özellikle İngiltere'de bizzat benim de şahit olduğum gibi veterinerler evlerinde kuş besleyenleri teflon tavada yemek pişirdiklerinde ortaya çıkan buharın kuşları olumsuz etkilediği konusunda uyarmaktadırlar.

⁵⁸⁶ PFCs: Global Contaminants, www.ewg.org/book/export/html/8625.

⁵⁸⁷ Juliet Eilperin, "Level Set for Chemical in Nonstick Products", Washington Post, 17.01.2009.

⁵⁸⁸ Jane Houlihan, "Bush Administration Moves Okay Toxic Teflon Pollution in Tap Water", 14.01.2009, www.ewg.org/node/27529.

Teflon tavalar, yüksek derece ısıda (450 derece F) içindeki toksinleri salmaktadır. Bu toksinin insan vücudundan atılması çok zor olduğu gibi çevrede de kalıcı etki yapmaktadır. Bu toksinler yalnız tavadaki gıdaya değil, havaya da karışmakta; insanlar bunu solunum yoluyla da almaktadırlar. Amerika’da yapılp (The UCLA School of Public Health) 2009’da yayınlanan araştırma da teflonun en büyük zararının hamile kadınlara ve doğacak çocuklara olduğunu göstermekte ve kadınlarda kısırlığa da sebep olmaktadır.⁵⁸⁹

İstanbul’daki Alman Metro Süpermarketler zinciri, Türkiye’de ilk belki de dünyada ender yapılan bir test yapmaya karar verir. Metro reyonlarında satıldığı gıdalarla temas eden birçok mutfak malzemesini Ekim 2008’den itibaren testten geçirir. Yedi sekiz ay sonra aldığı bazı test sonuçları beklenmedik şekilde kötü çıkar. Restoranlarda ve evlerde kullanılan, mağazalarda ve sokaklarda satılan 32 numune ürünün 20’sinin insan sağlığına uygunsuz olduğu belirlenir.

Metro’nun test ettiği ürünlerden çıkan kimyasal maddelerden biri de teflon tavalarda ve bazı ambalaj kâğıtlarında bulunan kanserojen perflorooktan sülfanat maddesidir. Yemek kaşığı, çatal, bıçak, paslanmaz çelik, kase gibi birçok mutfak malzemelerinde insan sağlığına zararlı derecede ağır metaller bulunur. Ayrıca bazı malzemelerde, boya ve naylon mutfak gereçlerinde kullanılan kanserojen madde poliaromatik aminler ile küf ve mantar oluşumunu önlemek için kullanılan toksik ve kanserojen pentaklorofenoller bulunmuştur.

Metro teste başlamadan önce 62 üreticiye bir mektup göndererek ürettikleri malzemelerin kimyasal limit değerlerinin test sonuçlarını ister. Bir kısım üretici bu mektuba cevap dahi vermezken, bir kısmı da testleri Metro’nun yapmasını ister.⁵⁹⁰

Çıkan çok kötü test sonuçları ve bir kısım üreticinin bu girişime cevap bile vermemesi; piyasanın ne kadar başıboş ve denetimsiz olduğunu ve bu denetimsizliğin insan sağlığını nasıl tehdit ettiğini göstermektedir. Biz bu tatsız konuya birkaç çarpıcı örnekle devam edelim. Mutfaklarda kullanılan alüminyumdan yapılmış malzemelerin de artık ne kadar tehlikeli olduğu ortaya çıktı. Fakat bunu bilmeden uzun zaman insanlar bu kimyasaldan yapılmış malzemeleri kullandılar, hâlâ kısmen de olsa kullanmaktadırlar.

⁵⁸⁹ www.ph.ucla.edu/.

⁵⁹⁰ Ayşe Tatlıcı, “Kap kaçak kimyanızı bozmasın”, Taraf, 24.06.2009.

Alüminyum malzemelerin özellikle başka bir sert metalle çizilmesi, ısınınca içindeki zehirli maddelerin daha kolay dışarı salınmasını sağlıyor. Bugün sıkça kullanılan alüminyum folyolar özellikle fırında yemek pişirirken daha çok tehlike arz etmektedirler. Alüminyum, başta kemik hastalıkları olmak üzere alzheimer gibi nörolojik hastalıklara da yol açmaktadır.

Artık kaçmamızın oldukça zor olduğu, hayatımızın her alanına girmiş bu kimyasallar; son araştırmalara göre insanlar başta olmak üzere dünyadaki canlılarda erkek oranının azalmasına sebep oluyor. Diğer canlılarda olduğu gibi insanlardaki üretim organlarını olumsuz etkiliyor, genital organları daha küçük ve deforme olarak dünyaya gelen erkek çocuk sayısı da artıyor. Durum hayvanlar dünyasında da aynı şekilde kötü gelişme gösteriyor.⁵⁹¹ Dünyada kadınların normal doğum yerine sezeryanla doğum yapma oranı hızla artıyor. Amerika'da 1965 yılında sezeryanla doğum yapan kadınların oranı % 4,5 iken, 2009 yılında bu oran % 31'e çıktı.⁵⁹²

Teflon tavaların ısındıklarında ne oranda kimyasal salmalarının insan sağlığına zararı olduğunun da bir standardı belirlenmemiştir. Eğer teflon malzemeler yasak edilemiyorsa, en azından bunlara bir standardizasyon getirilmeli ve her şirket gelişigüzel teflon tava yapmamalı, yapanlar da tespit edilen standartlara riayet etmelidir. İşte bütün bunların gerçekleşmesi amacıyla, uluslararası alanda bir standart getirmek için çok geç bile kalmıştır. Çevre ve insan sağlığı konularında çok titiz çalışmalar yapan EWG gibi kuruluşlar, bunun gerçekleşmesi için ABD'de ilgili makamlara baskı yapmaktadır.⁵⁹³

⁵⁹¹ Shanna H. Swan, "Environmental phthalate exposure in relation to reproductive outcomes and other health endpoints in humans", University of Rochester USA, Environmental Research, Ekim 2008; Geoffrey Lean, "It's Official: Men really are the weaker sex: Evolution is being distorted by pollution, which damages genitals and the ability to father offspring, says new study", The Independent, 07.12.2008; Rachel Balik, "Males of All Species Are Becoming More Female, Finding Dulcinea", 09.12.2008, www.findingdulcinea.com; Gwynne Lyons (Reported), "Effects of Pollutants on the Reproductive Health of Male Vertebrate Wildlife- Males Under Threat", Chemical Health and Environment Monitoring (Chem Trust), www.chemtrust.org.uk.

⁵⁹² Lisa Girion, "Childbirth: Can the U.S. improve", Los Angeles Times, 17.05.2009.

⁵⁹³ Olga V. Naidenko, "U.S. Toxics Registry Should Set Exposure Limit For Chemicals in 'Teflon' Family", EWG-Environmental Working Group, 30.10.2009, http://www.ewg.org/ATSDR_Needs_To_Protect_People_From_Teflon.

MİKRODALGA FIRINLARIN TEHLİKELERİ

Mikrodalga fırınları çok mecbur olmadıkça kesinlikle kullanmayın.⁵⁹⁴ Mikrodalga demek elektromanyetik radyasyon enerjisi demektir. Elektromanyetik radyasyon, röntgen cihazlarından (x rays) radyo dalga frekanslarına kadar değişik alanlarda kullanılır. Mikrodalga fırında kullanılan elektromanyetik radyasyon, daha hafif versiyonu olan radyolar için kullanılan dalga boyları kategorisindedir. Amerika’da FDA, 1971 yılından beri mikrodalga fırınları güvenli olarak kabul ediyor.⁵⁹⁵

Bugün Amerika’da evlerin % 90’ında mikrodalga fırın var. Bu fırınlar, radyasyonun elektromanyetik dalgalar vasıtasıyla enerjisini kanalizasyonla prensibi üzerine çalışır. Buna rağmen mikrodalga fırınlarda kaçaklar olabilir ve limitlerin üzerinde radyasyon yayabilir. 1980’lerde Amerika’da yapılan birçok deney sonucunda, 30 mikrodalgadan 24 tanesinin insan sağlığı için tehlike teşkil ettiği ortaya çıktı.⁵⁹⁶ Daha önce mikrodalga fırınlardan tehlikeli oranlarda mikrodalgalara maruz kalmanın birçok hastalığı tetiklediğini Rus bilim insanları ortaya çıkarmıştı.

Batı dünyasında mikrodalga fırınların zararları konusunda elle tutulur bilimsel bir çalışma bulamazsınız. Üniversiteler ve vakıflar bu tip araştırmalara kaynak aktarmak istemez çünkü mikrodalga üreticilerini zor duruma sokmak istemezler. İsviçreli biyolog Dr. H.U. Hertel ve Prof. Bernard Blanc, masraflarını kendileri karşılayarak mikrodalga fırınlarda pişen gıdaların insan sağlığı üzerindeki etkilerini araştırdılar. Sonuç olarak, bu fırınlarda pişen gıdaların tüketilmesinden kısa bir süre sonra

⁵⁹⁴ W.P. Kopp, “Effects of Microwaves on Humans”, Journal of Natural Science, Nisan-Haziran 1998, No. 1, Vol. 1, s. 42-43; ayn. yaz., “Microwave Madness”, Omega News, 13.04.2002.

⁵⁹⁵ “Radiation-Emitting Products”, FDA, www.fda.gov.

⁵⁹⁶ Marion Wild, “Are Microwave Ovens A Source of Danger?”, www.curezone.com.

insan kanında kansere sebep olacak değişiklikler olduğunu gözlemlediler.⁵⁹⁷

Bu çalışmalarla mikrodalgada ısıtılmış gıdaların kandaki akyuvarların (beyaz hücrelerin) oranını azalttığı, kötü kolesterolü (LDL) yükselttiği, insan sağlığı için yüksek olması gereken iyi kolesterolü düşürdüğü ortaya çıktı. Bu alışma yapıldıktan sonra birçok mikrodalga fırın üreticisinin pazarı olumsuz etkileniyor ve ticari yasalar iğneniyor diye İsviçre Federal Mahkemesi (Swiss Federal Court) iki bilim insanını suçlu buldu ve hapis cezasına maruz kalan bilim insanları para cezasıyla kurtuldular.⁵⁹⁸

Kısacası mikrodalga fırınlar gıdalar içinde kansere sebep olan serbest radikallerin ortaya çıkmasına neden oluyor ve mikrodalga ısıtma işlemi sırasında gıdanın molekül yapısını bozuyor. Gıdaların yapısının bozulup içindeki enzimlerin değişmesi, sindirim ve bağışıklık sistemini bozuyor. Mikrodalga, kandaki serumun içinde kanserli hücre oluşumuna sebep oluyor.⁵⁹⁹ Mikrodalga fırınlar gıdaların antioksidan deęerinin⁶⁰⁰ ve B₁₂ vitamininin kaybolmasına (% 40) sebep oluyor.⁶⁰¹

Mikrodalga daha çok gıdanın dışını değil iini ısıtır. Bundan dolayı mikrodalga fırında naylon veya plastik bir şişeye ya da pakete konulmuş içecek ve gıdaları ısıtmayın. Çünkü mikrodalgada plastik maddelerin içindeki zehirli kimyasallar çözünerek gıdaya karışır.⁶⁰² Özellikle ocukların sütlerini kesinlikle mikrodalgada ısıtmayın.

⁵⁹⁷ B.H. Blanc, H.U. Hertel, "Comparative Study About The Influence on Man by Food Prepared Conventionally and in The Microwave Oven", 1992, Raum&Zeit, Vol. 3, No. 2.

⁵⁹⁸ Sandra Tonn, "Microwaves Questions and Controversies", Health Action Magazine, Yaz 2005, s. 27, www.hans.org.

⁵⁹⁹ "The Proven Dangers of Microwave Oven, Global Healing Center, www.globalhealingcenter.com.

⁶⁰⁰ F. Vallejo, F.A. Thomas Barberan, C. Garcia Viguera, "Phenolic Compound Contents in Edible Parts of Broccoli Inflorescences After Domestic Cooking", Journal of the Science of Food and Agriculture, 2003, Vol. 84, Issue 14, s. 1511-1516.

⁶⁰¹ F. Watanabe, "Effects of Microwave Heating on the Loss of Vitamin B12 in Foods", Journal of Agricultural and Food Chemistry, Ocak 1998 (46), s. 206-210.

⁶⁰² C. Nerin, D. Acosta, C. Rubio, "Potential Migration Release of Volatile Compounds From Plastic Containers Destined For Food Use in Microwave

Mikrodalga fırınlar henüz kapitalist sistem Rusya’da ağırlarını örmemişken, bilim insanları küresel sermayeden bağımsız insanlık çıkarları doğrultusunda çalışırken, Rus bilim insanlarının mikrodalga fırınların zararlarını bilimsel olarak ortaya koymalarından sonra, mikrodalga fırınlar Rusya’da 1976 yılında yasaklanmıştı. Sosyalist sistem 1989’da yıkılıp küresel sermayenin çıkarları orada da diğer ülkelerde olduğu gibi her şeyin önüne geçince, mikrodalga fırınlarına gelen yasak kaldırıldı.⁶⁰³

Ovens”, Food Addit Contam, Haziran 2002, 19 (6), s. 594-601; “Does Plastic in Microwave Pose Health Problems?”, Wall Street Journal, 12.10.1998.

⁶⁰³ Stephanie Relefe, “Microwave Cooking is Killing People”, www.relefe.com/microwave.html.

İÇERİDE VE DIŞARIDA SOLUDUĞUMUZ HAVAYI BİLE YAŞANAMAZ HALE SOKTUK

Yaşadığımız büyük şehirler zehirli gaz odalarına dönüştü. Buradaki hava kansere neden oluyor. Kanser hastalarının tedavisinin bile kirli havaya sahip şehirlerden uzak yerlerde yapılması gerekiyor.

Dünya Sağlık Örgütü'ne bağlı Uluslararası Kanser Araştırma Ajansı'nın (The International Agency for Research on Cancer / IARC) yaptırıp 2013 Ekim'de yayınladığı bir araştırmaya göre; soluduğumuz hava öyle tehlikeli bir duruma gelmiştir ki en önde gelen kanser nedenlerinden (kanserojen) biri olmuştur. Araştırmaya göre yalnız 223 bin kişi 2010 yılında kirli havanın neden olduğu akciğer kanserinden hayatını kaybetmişti.⁶⁰⁴

2009 yılında yapılan diğer bir bilimsel araştırmanın (The Ohio State University Medical Center) sonucuna göre, soluduğumuz kirli hava aynı zamanda insülin direncini artırarak şeker hastalığını tetikliyor ve el ve ayaklar başta olmak üzere insan vücudunda şişmelere neden oluyor. Kanser riskini artırıyor.⁶⁰⁵ Bu tip bilimsel çalışmalar kanser hastalarının tedavilerinin kirli havaya sahip şehirlerden uzak yerlerde yapılması gerektiğini ortaya koyuyor.

2012 yılında hava kirliliğinin en büyük çevresel sorun olduğu, verilere göre dünyada senede 7 milyon kişinin hava kirliliği ve kirliliğe bağlı sorunlar yüzünden öldüğü, Dünya Sağlık Örgütü'nün Kamu Sağlığı Bölümü Başkanı Dr. Maria Neira tarafından Nisan 2012'de açıklanıyordu. Dünya Sağlık Örgütü'nün hava kirliliği konusundaki 2014 raporuna göre de şehirlerde yaşayan insanların sadece yüzde 12'si temiz hava soluyabiliyor, solunum ve kalp

⁶⁰⁴ Maria Cheng, "World Health Organization agency: Air pollution causes cancer", Associated Press, 17.10.2013.

⁶⁰⁵ "Cardiovascular and lung researchers at Ohio State University Medical Center", 22.01.2009, <http://www.diabetesincontrol.com/results.php?storyarticle=6461>.

hastalıkları ile akciğer kanseri gibi rahatsızlıkların temel nedeni kirli hava. Bu durumdan en çok çocuklar etkileniyor.

Tabiata attığımız plastik gibi atıklar birkaç yüzyılda yok olmamakta, toprak ve su yolu ile besin zincirine karışıp bünyemize belli oranlarda girmektedir. Nükleer atıklar sorunu ise fazla gündeme gelmeyen sinsi tehlikedir. Halledilmesi çok zor bir konudur. En gelişmiş ülkeler bile nükleer atıkları tam ve sağlıklı olarak nasıl yok edeceklerini veya depolayacaklarını bilmiyorlar.

Zayıf, orta ve güçlü diye üçe ayrılan nükleer atıkların güçlü olanları yüz binlerce yıl yok olmamaktadır. Evet, yüzlerce değil yüz binlerce yıl... Bunların yanında çevre kirlenmesi, kimyasallar, katkı maddelerinin neden olduğu hastalıklar ve dünyadaki hızlı nüfus artışı, gıda ve ilaç sektörü için büyük pazarlar ve fırsatlar doğurur.

Havaya karışan zararlı maddelerin başlıcalarını kükürtdioksit (SO_2), karbonmonoksit (CO), karbondioksit (CO_2), duman (karbon partikülleri) ve toz olarak sayabiliriz. Aşırı artan CO_2 'nin solunum yoluyla insan sağlığını olumsuz etkilemesinin yanında, atmosferin üst katmanlarında birikerek ısının atmosfer dışına çıkmasını önler. Böylece yeryüzü giderek daha fazla ısınır. Sera etkisi denilen bu olay doğanın bütün dengelerinin bozulmasını tetikler.

Süpermarketlerde ve özellikle hipermarketlerde çevre sağlığı konusunda en büyük problemlerden biri de ısıtma, soğutma teknik aletleri kullanma hatta mallarını taşıma gibi oldukça geniş alanda ve büyüklükte enerji kullanımlarıdır. Özellikle taze gıdaların raf ömrünü uzatmak için kullanılan soğutucular ve bina içindeki klimalar, çevreye zehirli gazların yayılmasında önemli bir faktör oluşturmaktadır. Bundan dolayı Amerika'da ve Avrupa'da bu gaz salınımını azaltmak için yeni programlar uygulanmıştır. EPA önderliğinde 2007 yılında Green Chill adlı program başlatılmış ve İngiltere'de Tesco gibi büyük süpermarketler yeni alternatif uygulamaları devreye sokmuşlardır.⁶⁰⁶

1 kilo soğutma gazı 2 bin 300 kilo karbondioksitle eşdeğerdir. Ozonun en büyük düşmanı yine çoğunlukla soğutma ve sprey endüstrisinde kullanılan kloroflorokarbon (CFC) gazlarıdır. Tehlikesi anlaşıncı Amerika'da 1978'de spreylerde kullanımı yasaklandı. 1987'de Montreal Protokolü ile 2005 yılına kadar % 50 azaltmak

⁶⁰⁶ "UK Supermarkets: 2009 Carbon Benchmark Report", University of Edinburgh, Business School, www.endscarbon.com.

için anlaşıldı. 1992’de Kopenhag’da yapılan toplantıda CFC’lerin gelişmiş ülkelerde 1996 yılına, gelişmekte olan ülkelere ise 2010 yılına kadar üretiminin yasaklanmasına karar verildi.

Bazı ülkelerde CFC gazı hâlâ buzdolaplarının soğutma sisteminde kullanılmaktadır. F gazları (florokarbonlar) olarak adlandırılan gazlar,⁶⁰⁷ CFC’lere oranla ozon üzerindeki zararı çok daha az olduğundan, soğutucularda bu gazlar da kullanılmaya başlandı. Bu gazların büyük çoğunluğu itici gaz (aerosol), köpüklerde püskürtme ajanı, ayırıcı madde, soğutma ve havalandırma (klima, otomobillerinki de dâhil) alanlarında kullanılmaya başlandıktan sonra, F gazlarının da çevreye ve insan sağlığına çok zararlı olduğu anlaşıldı.

Yarım kilo F gazının CO₂ gazından daha zararlı olup küresel ısınmaya katkısının CO₂’den çok fazla olduğu görüldü. İngiltere’de büyük marketlerdeki büyük sabit soğutucularda bulunan F gazlarının 2005 yılında ülkede atmosfere zararlı gazların yayılmasında en büyük faktörlerden (% 27) biri olduğu, hatta CO₂’den 20.000 kat daha zararlı olduğu ortaya çıktı.⁶⁰⁸ F gazlarının kullanımının 2015 yılına kadar süpermarket soğutucularından kaldırılması planlanıyor. Artık 2008 yılından itibaren Coca Cola gibi büyük oranda soğutma sistemi kullanan şirketler, Greenpeace tarafından üretilen doğalgazla çalışan buzdolaplarına yöneldiler.⁶⁰⁹

Evdeki elektrik ampulleri, ütü, elektrik süpürgesi, buzdolabı, televizyon, bilgisayar, çamaşır makineleri gibi aletler bile belli ölçüde karbondioksit (CO₂) salınımı yapmaktadır.⁶¹⁰ Evde bulunan elektrikli aletler çalışmayıp televizyon örneğinde olduğu gibi tam olarak kapatılmamış (standby) konumda ise çalıştığı oranının % 10’u civarında elektrik harcaması yapması yanında çalıştığı % 10’u oranında da karbondioksit salmaktadır.

⁶⁰⁷ Hidrokloroflorokarbonlar / HCFC, Hidroflorokarbonlar / HFC.

⁶⁰⁸ Tony Grew, “MP Calls for end to global warming gases in supermarket fridges”, 01.07.2009, www.ispystrangers.wordpress.com.

⁶⁰⁹ “Greenfreeze: A Revolution In Domestic Refrigeration”, www.archive.greenpeace.org/ozone/greenfreeze/.

⁶¹⁰ Bu tehlikeli durum Türkiye’de Açık Toplum Vakfı’nın desteğiyle 2009 yılında yayınlanan ve Sabancı Üniversitesi’nden Doç. Dr. Yıldız Arıkan ile Boğaziçi Üniversitesi’nden Doç. Dr. Gürkan Kumbaroğlu’nun “Türkiye’nin CO₂ Salmımları” adlı çalışmalarıyla daha da açık olarak gözler önüne konulmuştur. Serhat Oğuz, “Evlerdeki Makineler de Karbondioksit Salıyor”, Milliyet Gazetesi, 28.08.2009.

Mesela bir televizyon çalışırken saatte 76,3 gram CO₂ salgı-larken, standby konumunda saatte 7,6 gram CO₂ salmaktadır. Bir çamaşır makinesi uzun programda saatte 639 gram karbondioksit salıyor, bu makine çalışmayıp elektrik prizine takılı ve açık konumda (standby) iken yaklaşık saatte 6,4 gram CO₂ salgılıyor. Özellikle evdeki lambaların yerine elektrik tüketimi az tasarruflu lambalar koyduğumuzda, yaklaşık % 70 daha az enerji tükettiği için % 70 oranında daha az CO₂ salgılamaktadır. Avrupa Birliği, 1 Eylül 2009 tarihinden itibaren klasik lambaların harcadığı enerjinin yalnız % 5'ini ışığa dönüştürdüğünden ve boşa giden elektrik akımının ise CO₂ salmasına neden olduğundan iş yerlerinde tasarruflu lamba kullanımını zorunlu hale getiriyor.⁶¹¹ Fakat tasarruflu lambaların da sağlığa birçok zararları olduğu iddia ediliyor.

Evin havasını temizlemeye yardımcı olan bitkiler vardır. Sanseveria (Paşa Kılıcı - Peygamber Kılıcı) dayanıklıdır fakat kış soğuklarına fazla dayanıklı değildir. Gölge ve az ışıklı yerlere adapte olur. Çok az suyla (15 günde bir) bile her koşulda yaşar. Diğer bitkilerden farkı geceleri fotosentez yapmasıdır ki bu geceleri oksijen yayması demektir. Geceleri oksijen üretilip karbondioksit depolar. Havayı temizler. Böyle olunca yatak odanıza koyup gece uyurken kendinize oksijen terapi yaparsınız uyku kalitenizi arttırırız. Palmiye türünde olan "areka" bitkisi de yine bakımı zahmetli olmayan, düzenli kireçsiz su verilmesi gereken ve bolca oksijen üreten bir bitkidir. Herkes kendi yaşam alanlarında elinden geldiği kadar bitki yetiştirmeye çalışmalı, çocuklarına da bunu aşılamalıdır.

Arabaların İçindeki Havanın Tehlikeleri

Üzerinde fazla durulmayan ve halkı bilinçlendirmek bakımın-dan ihmal edilen diğer bir konu da arabalar içindeki hava kirliliği ve hatta klimaların insan sağlığı için evdeki elektronik aletler gibi ayrı bir tehdit unsuru oluşturmalarıdır. Ulaşım araçları, egzozlarından çıkan zehirli karbonmonoksit gazı dışında insan sağlığını tehdit eden birçok tehlike içerir. Bindiğimiz arabalarda havanın içine karışmış olarak karbonmonoksit (çok az da olsa), benzin, nitrojenoksit, toluen, sülfürdioksit gibi zararlı maddeler bulunur. Bazen araba

⁶¹¹ 100 ve 100 Watt üzeri 2012 yılında tamamen. Evler için henüz bir kısıtlama getirilmedi.

içindeki hava, arabaların sık geçtiği bir yolun kenarındaki havadan daha kirli olabilir.

Arabadaki kirliliğe esas olarak araba yakıtı olan benzinin veya dizelin egzoz yoluyla araba içine sızması sebep olur. Bazı araştırmalar göstermiştir ki arabalardan dışarı salınan çok zehirli karbonmonoksit miktarı bazen arabanın içinde dışarıdakinden 10 kat fazla olabilmektedir. Bu durum özellikle yaşlılar ve çocuklar için büyük tehlike arz etmektedir. İnsan sağlığı bakımından oldukça önemli olan bu konu kamuoyunun dikkatinden kaçırılmış ve bu konuya çok az değinilmiştir.

Arabaların panoları, koltuklar vs. benzen üretir; bu da kansere sebep olan bir toksindir. Arabaların iç mekânlarında, koltuklarda, panolarda ve direksiyon gibi birçok bölümde kimyasal içeren plastikler, süngerler, kılıflar gibi çeşitli aksamalar vardır. Özellikle araba güneşle ısındığında belli oranda kimyasallar araba içine salınır. Bu maddelerin üzerinde biriken tozları da arabanın içindekiler solurlar.⁶¹²

İç mekânlarda kabul edilebilir benzin seviyesi 0,01 metrekarede 50 mg seviyesindedir. Kapalı alana park edilmiş bir araba içinde bu oran 0,01 metrekarede 400-800 mg seviyesine çıkar. Güneş altında park edilmiş arabada bu oran kabul edilebilir seviyenin kırk katına çıkar. Aslında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) çok az da olsa solunabilir ortamdaki benzinin insan sağlığına zararlı olduğu görüşündedir. Arabanızı kullanmadan evvel hemen havalandırmanız gerekmektedir.⁶¹³ Görüldüğü gibi teknoloji hayatımızı kolaylaştırırken, sinsi bir şekilde sağlığımızı da bozmaktadır. Kısaca evlerin, çalışma yerlerinin hatta arabaların içi gibi çoğunlukla vaktimizi geçirdiğimiz yerlerde bulunan elektronik aletler, doğal malzemelerden yapılmamış mobilyalar ve eşyalar insan sağlığı için devamlı tehdit oluşturmaktadırlar. Kuru temizlemeye verilen elbiselerin üzerinde temizlemeden sonra kalan kimyasal maddeler bile insan sağlığı için tehdit teşkil etmektedir. Bunun yanında kalitesiz, kanserojen madde ihtiva eden boyalarla boyanan özellikle iç çamaşırları ve giysiler de aynı tehdidi içermektedirler.

⁶¹² "Evaluating the Health and Safety of vehicle Interiors", www.environmentabout.com; "The Consumer Guide to Toxic Chemicals in Cars", www.healthycar.org.

⁶¹³ Mark Briscoe, "In-Car Air Pollution; The Hidden Threat to Automobile Drivers", The International Center for Technology Assessment, Washington DC, Temmuz 2000, Report No. 4, www.icta.org.

Teknoloji bir yandan hayatımızı kolaylaştırırken diğ er yandan da bize bunun bedelini  dettirmektedir. Laboratuvarlarda kimyasal tekniklerle yeni ürünler geliştirip bunları giyeceklerimizden yiyeceklerimize, temizlik maddelerimizden mutfak malzemelerimize ve ulaşım araçlarının parçalarına kadar bize hayatı kolaylaştıran her yerde kullandığımızda bu durum insan sağığı için tehlikeli olabilmektedir. Bir taraftan insan yaşamını kolaylaştırırken, diğ er taraftan şirketlerin daha çok k r yapmasını sağılayan bu maddeler belli oranda toksin ihtiva etmektedirler.

Halkın güvenliğini sağlayarak zehir ve hastalık sağan sigaralarını pazarlamak için büyük sigara firmaları akla hayale gelmeyecek her şeyi, her türlü ikiyüzlülüğü kullanıyordu. Doktorluk mesleğini bile kendi emellerine alet etmekten çekinmiyorlardı.

Dünyada kanser hastalarının beşte biri sigara içme nedeniyle bu hastalığa yakalanıyor. Bir de havaya karışan sigara dumanından etkilenip hayatlarını kaybeden pasif içiciler var ki bunun istatistiğı bilinmiyor. Yalnız İngiltere’de sigara içiminin neden olduğı ölümler trafik kazalarının neden olduğı ölümlerden beş kat fazla.⁶¹⁶ Dünya Sağlık Örgütü’ne göre dünyada akciğer kanserinin yüzde seksen nedeni sigara içmek.⁶¹⁷

Sigarayla ilgili hastalıkların neden olduğı sağlık masrafları yalnız Amerika’da 2010 yılında 96 milyar dolar civarındaydı.⁶¹⁸ Amerika’da sigara firmaları 2006 yılında 12,4 milyar doları reklama harcadılar. Bu, günde 34 milyon dolara tekabül eder. Aynı yıl Amerikalılar sigara (tütün mamulleri) için 90 milyar dolar harcadılar.⁶¹⁹

Amerika’daki beş büyük sigara üreticisi, sigaraların içine 600’e yakın katkı maddesi katmaktadır. Bu katkı maddeleri ABD Sağlık Bakanlığı’nın ilgili birimi tarafından (Dept. of Health and Human Services) Nisan 1994’te onaylanmıştır. Fakat bu kimyasalların ve katkı maddelerinin hiçbirisi sigara paketlerinin üzerinde sigara içeriğı olarak belirtilmez.⁶²⁰ Sigara içine konulan kimyasallardan biri de amonyaktır. Amonyak nikotinin sigara üzerindeki etkisini güçlendirir, bağışıklığı artırır.⁶²¹ Sigara içine tütün dışında konulan sayısız madde bağışıklığı daha da artırır.

⁶¹⁶ <http://www.cancerresearchuk.org/cancer-info/healthyliving/smokingandtobacco/>.

⁶¹⁷ <http://www.who.int/tobacco/research/cancer/en/>.

⁶¹⁸ “Tobacco Control Saves Lives and Money”, Centers for Disease Control and Prevention (CDC), www.cdc.gov.

⁶¹⁹ U.S. Department of Agriculture, Table 21: Expenditures for Tobacco Products and Disposable Personal Income, 1989-2006 Washington: U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service, 2007; J.C. Maxwell, The Maxwell Report: The Smokeless Tobacco Industry in 2009, Richmond (VA): John C. Maxwell, Jr., 2010.

⁶²⁰ Terry Martin, “What’s in a cigarette? The List of Additives A through C”, About.com Guide, 05.11.2010, <http://quitsmoking.about.com/cs/nicotineinhaler/a/cigingredients.htm>.

⁶²¹ Terry Martin, “Boosting the Impact of Nicotine with Ammonia”, About.com Guide, 15.11.2010, <http://quitsmoking.about.com/cs/nicotineinhaler/a/cigingredients.htm>.

Zehir tacirliği yaparak insanların ölümüne, devletlerin bütçelerinde büyük kayıplara neden olan⁶²² bu kadar para, birkaç sigara kartelinin cebine gitmektedir. Global sigara pazarı dört-beş firmanın tekeli altındadır (Philip Morris International, Altria,⁶²³ British American Tobacco, Japan Tobacco, Imperial Tobacco). Amerika'da satılan sigaranın % 85'ni üç şirket tedarik eder (Philip Morris, Reynolds American Inc., Lorillard)⁶²⁴

Amerika sigara ihracatında da tekel olmuştur. Amerika senede 363 ton tütün üretimiyle Çin (2.837 ton), Brezilya (851 ton), Hindistan'dan (520 ton) sonra gelmesine rağmen,⁶²⁵ dünya sigara ihracatında dünya birincisidir. Bugün tütün dünyada 100'den fazla ülkede üretilmektedir. Dünyada sigara tiryakileri artık Amerikan Virginia, Burley gibi tütünlerin karışımına o kadar alıştırılmıştır ki dünyada en çok satan sigaralarda muhakkak Amerikan tütünü karışımı bulunmaktadır. ABD politikaları ve sigara firmalarının dünyadaki önlenemez gücü her yönden kanser hastalığının baş tetikçileridir.

⁶²² Bu arada ülkeler sigara satışlarından yüksek vergiler almaktadırlar. Mesela İngiltere'de 1990-1991 döneminde sigara vergilerinden 6,8 milyar sterlin vergi alınmışken, 2010-2011 döneminde 11,1 milyar sterlin alınmıştı. Bkz.: HM Revenue & Customs (HMRC) / TMA, <http://www.the-tma.org.uk/tma-publications-research/facts-figures/tax-revenue-from-tobacco>; Amerika'da sigaradan alınan vergi 1992'de 6,3 milyar dolar, 2005'te 13 milyar dolar, 2008'de 16,5 milyar dolar ile ABD sigara satışlarından ortalama 15-16 milyar dolar civarında gelir elde etmektedir. Bkz.: U.S. Census: State Tax Census-www2.census.gov; Fakat İngiltere ve Amerika başta olmak üzere diğer ülkelerin sigaraya bağlı hastalıkları tedavi etmek için bütçelerinden harcanan para sigaradan sağlanan vergilerin kat ve kat üzerindedir. Burada tek kazançlı bir avuç sigara karteli olmaktadır.

⁶²³ Altria, Philip Morris ile aynı çatı altındaydı. 2008'de Philip Morris ayrıldı.

⁶²⁴ U.S. Department of Agriculture, aynı. mak; J.C. Maxwell, aynı. rap.

⁶²⁵ Bkz.: U.N. Food And Agricultural Organization.

TASARRUFLU LAMBALARIN TEHLİKELERİ

Ekonomik ampuller çok zehirli olan cıva fülminat sayesinde çalışıyorlar, bazı uzmanların bu ampullerdeki cıvanın dışarı sızma tehlikesi yok demesine rağmen bilim insanları bu ampullerin güvenilirliği konusunda hemfikir değillerdir.

Birçok bilim insanı ve bazı çevreci örgütler, bu lambaların beyni etkilediğini söyleyerek, sarayı ve birçok hastalığı tetikleyeceğine dikkat çekiyor. Alman çevre örgütü NIMC,⁶²⁶ 2008 yılında bu tehlikeye dikkat çekti.⁶²⁷ Alman bilim insanı ve ışık uzmanı Dr. Alexander Wunsch, tasarruflu lambaların baş ağrısı, sinir sistemi bozukluğu, diyabet, kalp hastalıkları ve kansere sebep olacağına 2007 yılında dikkat çekmişti.⁶²⁸

Bu lambaların içinde bulunan cıva tehlike içermektedir. Bu ampuller içinde bulundukları kurşun ve cıvadan dolayı ayrı olarak toplanıp bilinçli bir şekilde imha edilmezse, aynı zamanda doğada da ciddi bir çevre kirliliği oluşturacaklarına dikkat çekilmektedir. Avrupa Birliği uzmanları başta olmak üzere bütün dünyada bu konuyla ilgili bilim insanlarının ve çevrecilerin bu konunun tehlikeleri hakkında sessiz kalması oldukça enteresandır.

⁶²⁶ NIMC: Nederlands Instituut Milieu Centraal.

⁶²⁷ “Economic Light Bulbs? Danger Alert”, Politeia Liberty and Equality, 14.06.2008, www.newcitizenship.blogspot.com.

⁶²⁸ Alexander Wunsch, “Artificial lighting and human health”, PLD, No: 53, Ocak/Şubat 2007.

DİŞ - AĞIZ SAĞLIĞINI KORUMAYA ÇALIŞIRKEN KARŞILAŞILAN ÖLÜMCÜL TEHLİKELER

Diş Macunuyla Gelen Tehlike

Diş macunu olmazsa ağız diş sağlığı olmaz diye bir şey yok. Macun değil fırçalama çürüğü önlüyor.⁶²⁹

Yrd. Doç. Dr. İnci Devrim, Samsun OMÜ Diş Hekimliği Fakültesi

Dişlerimizi koruduğuna ve temiz tuttuğuna inandığımız diş macunları içinde sayısız kimyasal madde vardır. Diş macunları, sentetik tatlandırıcılar başta olmak ve en tehlikesi florit olmak üzere çeşitli kimyasal birleşimler ihtiva eder. Diş macunu piyasasında dünyada birkaç büyük kimya - ilaç firması hâkimdir (GlaxoSmithKline, Colgate, Palmolive, Henkel, Johnson & Johnson vb.) Dünya diş macunu pazarı 2012 yılında 12 milyar dolar gibi bir rakama ulaşmıştı.

Televizyondaki reklamlarında diş fırçanız üzerine parmak kalınlığında hiç gereği olmayan miktarda diş macunu sıkmanız özendiriliyor. Özellikle bu miktar çocuklar için tehlike arz ediyor. Diş macunuyla dişinizi fırçaladığınızda, ağızınızı iyi çalkalamadığınızda, ağızınızda kalan diş macunu kalıntıları içindeki kimyasallar ve tatlandırıcılar dişlerinize ve sağlığınıza faydadan çok zarar veriyor.

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. İnci Devrim bu konuda şöyle söylüyor: "Dişler fırçalanırken diş macunu olmazsa olmaz bir şey değildir. Dişlerimizi temizleyen aslında fırçayla yapılan mekanik temizliktir. Diş macunu ve gargara tek başına çürüğü önlemez. Diş macunu

⁶²⁹ "Diş macunu değil, fırçalama çürüğü engelliyor", Radikal, CNN Türk, 04.03.2010.

olmazsa ağız diş sağlığı olmaz diye bir şey yok. Macun değil, fırçalama çürüğü önüyor.”⁶³⁰

Diş macunlarının çoğuna diş çürümelerini önlesin diye konulan, aslında güçlü bir zehir olan sodyum flüorit, diş macununun yanı sıra bir de içme suyuyla alındığında vücutta büyük bir tahribata neden oluyor. Damarlar, sinir sistemi, kemik yapısı ve dişlerde ağır bir tahribat gerçekleştiriyor. Sodyum florit, özellikle çocuklar için ölümcül tehlike ve zehirlenme riski taşıyor. Amerika’da Colgate diş macunu tüpleri üzerinde aktif floritle dişleri güçlendirir yazmasına rağmen, arkasında şu uyarı yazısı var: Diş macununu 6 yaşından küçük çocukların ulaşamayacağı bir yere koyun. Çok miktarda macun kullanıldığı veya kazara yutulduğunda medikal yardım isteyin veya zehirlenme kontrol merkeziyle kontak kurun.⁶³¹

Dişlerinizi fırçalarken fırçanızı ıslatıp üzerine bir miktar karbonat tozu ekleyip dişlerinizi fırçalarsanız, yan etkisi olmadan dişlerinizi daha sağlıklı ve ucuza temizlemiş olursunuz.

Ağız sağlığının insan sağlığı için ne kadar önem taşıdığı artık tartışılmaz bir gerçektir.

Birçok hastalığın direk olarak ağız sağlığı, yani dişler ve diş etleri sağlığıyla ilişkili olduğunu biliyoruz. Son zamanlarda ağız kanseri gittikçe yayılan bir hastalık haline geldi. Ağız kanserinin kadınlarda görülen servikal kanserin üç katı olması, ağızda oluşan bu hastalığın ciddiyetini ortaya koyuyor.

Bu hastalık 40 yaşını aşmış, sigara ve alkol kullanan erkeklerde daha çok görülüyor. Yeni araştırmalar, cinsel yolla geçen virüslerin en yaygın olanı insan papillon virüsünün (HPV) ağız kanseri oluşumunda etkili olduğunu ortaya koymuştur.⁶³²

Bütün dünyada dişçilik bilimi ve teknikleri hızla ilerlemektedir. Diş sağlığı konusunda hayli ilerleme kat edilmiştir. Tarihte erken yaşta ölümlerin ve hastalıkların tetiklenmesinin başlıca nedenlerinden biri de diş hastalıkları ve kişilerin dişlerini genç yaşta kaybetmesiydi.

⁶³⁰ ayn. mak.

⁶³¹ <http://dailymed.nlm.nih.gov/dailymed/lookup.cfm?setid=ce5c6085-718d-409b-8d0f-e2e8419016c4>.

⁶³² Diş hekimliğinde Estetik & İmplant, Cilt 4, Sayı 13, 2009, s. 6.

Bugün, bu sorun büyük ölçüde çözülmüştür. Fakat diş sağlığı için kullanılan dolguların, takma dişlerin, diş beyazlatma, temizleme ve diğer dişçilik malzemelerinin büyük çoğunluğu kimyasal maddelerden yapılmaktadır ve bunların insan sağlığına ne gibi olumsuz etkilere yol açtığı tam olarak incelenmemiş konulardan biridir.⁶³³

Diş tedavisinde kullanılan malzemelerin kimyasal olması ve bu maddelerin olumsuz etkileri üzerine fazla araştırma bulunmaması ve diş tedavisinde kullanılan kimyasal maddelerin doğal-organik alternatifinin olmaması, diş tedavisinin yan etkilerinin ne ölçüde olduğu konusunu hep karanlıkta bırakmaktadır. Hele diş çürümelerinin önlenmesi için uzun yıllardır kullanılan floritin çok büyük sağlık sorunlarına neden olduğu ortaya çıkmasına rağmen, hâlâ diş macunlarında ve şehir şebeke sularında kısmen kullanılıyor olması başka bir sağlık terörünü gündeme getirmektedir.

Flor-Florit (Sodyum Florit) Tehlikesi ve Terörü

Floritleme, bu asırda ortaya konulan en büyük bilimsel sahtekârlıktır. Özellikle çocuklar üzerinde ölümcül tehlikesi vardır.

İnsanlara Faydalı Diye Zorla Dayatılan Zehir

Diş macunlarında birçok zararlı kimyasal madde var. Başlıca kullanılan katkı maddesi alkol ve türevleridir. Ayrıca flor katkılı kimyasalların vücuda fazla alınması büyüme bozukluklarına kadar varan sağlık problemlerine sebep oluyor. Diş macunlarında kullanılan gliserin ve sodyum florit de sağlığa zarar veren şüpheli katkı maddelerinden bazılarıdır. Dünya Sağlık Örgütü 1984 yılında içme sularında 1,2 – 1,5 ppm (1 mg: 1 ppm) kadar

⁶³³ Dişçilik dünyası tarafından fazla dile getirilmeyen ve kabul görmeyen, dişçilikte % 50 civı içeren amalgam dolgular, kanal tedavileri, titanyum ihtiva eden implantlar gibi birçok diş tedavisi uygulamasının sağlığa zararlı olabileceğini Brezilya asıllı Amerikalı uzman Dr. Lina Garcia çeşitli makalelerinde dile getirmektedir. Dr. Lina Garcia, “Six Common Dental Procedures That Can Harm Your Health”, www.drlinagarcia.com/about.php. Bu konuda araştırma yapmak için Google’a girip ‘Dr. Lina Garcia articles’ yazın. Kendi web sayfası www.drlinagarcia.com. Lina Garcia’nın diş sağlığı üzerine görüşleri, dünyada en çok ziyaret edilen sağlık sitesi (www.mercola.com) sahibi olan Dr. Mercola tarafından da desteklenir. Bayan Lina Garcia’nın Dr. Mercola’nın dişçisi olduğunu da hatırlatalım.

flor elementine müsaade etmekte, bundan fazlasının zehirlenme yapacağına dikkat çekmekteydi. Sodyum florit, diş macununun yanı sıra bir de içme suyuyla alındığında vücutta büyük bir tahribata neden oluyor. Damarlar, sinir sistemi, kemik yapısı ve dişlerde ağır bir tahribat gerçekleştiriyor.

Florit, medikal olarak protoplazmik zehir olarak sınıflandırılmıştır. Bundan dolayı kemirgenleri öldürmek için kullanılmaktadır. Kısaca bir nevi fare zehridir. 20. yüzyılın ikinci yarısında kapitalizm bu zehirli atığın depolama maliyetinden kurtulmak için dişlere faydalı, çürümeleri önüyor diye 'floritli diş macunları' yalanını ortaya atmış, diğer gıdalardan alınan florit miktarını göz önüne almadan bilinçsiz bir şekilde bir dizi üniversitenin diş hekimliği ve halk sağlığı bölümlerinde diş sağlığı için floritin faydaları üzerine araştırmalar yaptırmış ve sonuçta her ülkede floritli diş macunları diş hekimleri kuruluşlarının onayını almıştır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, ABD'de satılan Colgate diş macunu ürünlerinde şu uyarı notu yer alıyor: 'Eğer çocuğunuzun diş macunundan yemiş olduğunu fark ederseniz, derhal yakınınızdaki zehirlenme istasyonuna götürün ve doktorunuz ile temasa geçin.' Bu uyarı notu diğer ülkelerde 'Çocuğunuzun dişini fırçalarken macunu yutmamasına özen gösterin ve 7 yaşın altındaki çocuklara çok az miktarda diş macunu verin' olarak değişiyor.

Büyük reklam kampanyalarıyla floritli diş macunlarının çok büyük fayda sağladığı reklamları yapılarak diş macunları pazarlanırken, bu beyin yıkama kampanyaları sonucu kamuoyu florit denen ve iyi bir şey zannedip bu kimyasal maddenin bilinçsizce kullanıldığında bir zehre dönüştüğünü bilmiyordu. Bu maddenin insan beynini bile olumsuz etkilediği ve bir toplumun şehir şebekelerine karıştırılan sularla istenildiği gibi uyuşturulacağı, hatta zehirlenebileceği kimsenin aklına gelmiyordu. Florit günümüze kadar insan davranışlarını ve ruhi durumunu değiştirmek için kullanılmıştır, halen de kullanılmaktadır.

İklimlere göre içme sularında maksimum florit miktarı sıcak bölgelerde 0,7 ile soğuk bölgelerde maksimum 1,2 ppm/L (1,2 mg) değer aralığında olmasına rağmen, floritin neden olduğu zararların daha net görülmesiyle 2011 yılı Ocak ayında yapılan açıklamaya göre maksimum florit değeri bundan böyle 0,7 ppm/L (mg)

olarak regüle edilmiştir.⁶³⁴ Bir yetişkinin çeşitli yollardan günde 1,5-2 mg'dan fazla florit almaması gerekiyor. Çocuklarda ise bu oran günde 1 mg fakat biz çeşitli yollardan günde 2-3 mg, hatta bulunduğumuz yere göre daha fazla florit alabiliyoruz.

Şebeke sularında bulunan klor da insan sağlığına olumsuz etki etmektedir fakat yemek yaparken uzun süren ısıtma işleminde klorun bir kısmı buharlaşmaktadır. Bunun yanında florit ısıtma işleminde buharlaşarak kaybolmamaktadır.

Flor(F) elementi insan vücudunda hücre fonksiyonlarının yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyulan elementlerden biri olup, insan vücudundaki toplam miktarı 2-3 gr'dır. Normal koşullarda beslenmeyle 1-3 mg/gün düzeyinde alınmaktadır. Temel florit kaynağı sudur. Flor elementi içme suyu sistemlerine yağmurlarla geçer, flor içeren kayalardan ve topraklardan eriyerek zeminden yer altı sularına akar. Florit kirliliği çeşitli endüstriyel atıklar ve yayılımlar ile de su kaynaklarına bulaşır. Öte yandan endüstride

634

Kaynak	Florit miktarı kg/ppm
Çay	32
Kurutulmuş yosun	326
Sardalya balığı	11
Karides	4,5
Tavuk eti	1,5
Yumurta	1,3
Sığır eti	1,2
Ispanak	1,0
Maydanoz	0,9
Buğday ekmeği	0,8
Tereyağı	1,5
Kırmızı şarap	1,05
Beyaz şarap	2,02
Soya fasulyesi	1,4
Diyet Pepsi Kola	0,46
Pepsi Kola	0,32
Peynir	1,7
Hazır elma suyu	1,04
Beyaz üzüm suyu	2,04
Kuru üzüm	2,34
Patates cipsi	1,06

yaygınca kullanılan flor atmosfere verilmekte ve böylelikle yüksek oranda flor insan ve diğer canlı bünyelerine geçebilmektedir.

Flor kullanan işkollarının başında demir çelik ve döküm, alüminyum, cam ve seramik, petro-kimya iş kolları ve ilaç endüstrisi gelmektedir. Türkiye dâhil dünyanın bazı bölgele-
rinde yeraltı sularının yüksek konsantrasyonda flor elementiyile
kirlenmesi halk sağlığı açısından zehir riski oluşturmaktadır.

Aşırı dozda florit alımı sonucu çeşitli yollarla vücuda giren flor
elementi, günlük optimal doz aşıldığında, aşılın dozun miktarına ve
alım süresine göre vücutta çeşitli sistemik etkilerin ortaya çıktığı floro-
zis oluşur. Yüksek miktarda flor alınmasıyla oluşan flor zehirlenmesi,
florosis olarak adlandırılmaktadır. Kronik flor zehirlenmesinde en
önemli belirti dişlerde ve kemiklerde görülür. Florozisin iskelet üzerine
etkileri ise daha geç ortaya çıkar.

Çok miktarda çay tüketen ve Çin ve Hindistan gibi içme suyunda
yüksek oranda florür bulunan ülkelerde ‘iskelet florozisi’ denilen kemik
hastalığına da neden olur. Bu hastalığın en tipik belirtileri, hastaların
güçlülkle hareket etmeleridir. Omurga, kalça ve dizlerde şekil bozukluğu
oluşur. Sulardaki 2,5 - 4 ppm (2,5 - 4 mg) arasındaki flor değerleri
florozisin klinik belirtileri için yeterli olabilmektedir.

Ayrıca alüminyum, çelik, seramik, tuğla, fosfat gübresi gibi çeşitli
endüstriyel faaliyetlerle çevreye karışan floritin atmosferdeki değerleri
normalin üzerine çıkmakta ve sağlık açısından sorun yaratabilmektedir.
Bunun yanında pestisit kullanımı gibi bazı tarım faaliyetleri sonucu
yine flor elementine maruz kalmaktayız.⁶³⁵

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), içme sularında 1,5 ppm (ppm:
milyonda bir birim) kadar flor elementine müsaade etmekte, bunun
üzerindeki miktarın florit zehirlenmesine yol açacağını bildirmektedir.
Besinlerinin tüketimi, florit diş macunu (50 gr diş macununda ortalama
200 mg florit var) diş bakım ürünleri, diş tedavisinde kullanılan bazı
diş dolgu maddeleri ve bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar
da bireyin günlük “florit” doz alımına katkıda bulunmaktadır. Florit,
1968 yılında keşfedilen kronik şizofreni, antipsikopatik (antipsychotic)
hastalıklarda kullanılan ilaçların ana maddesini teşkil eden, hem ilaç

⁶³⁵ Ümit Demirel, Tuncay Delibaşı, Gamze Aren, “Sulardaki Yüksek Florid İçerğinin Farklı Vücut Bölümlerine Etkisi (Effect of High-Fluoride Water on Different Body Parts in Human)”, *İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, Cilt: 46, Sayı: 3, 2012, s. 79-90.

adı olan hem de Semap (Penfluridol) olarak bilinen bir malzemeyi de içeriyor.

Hazır gıdalar, meyve suları, evcil hayvan için hazırlanmış hazır mamalar, floritli diş macunu, bazı ilaçlar, diğer değişik gıda maddeleri (çay, tavuk eti, yumurta, sığır eti, ıspanak, maydanoz, buğday ekmeği, tereyağı, bazı kolalı içecekler vb.) florit alımına katkıda bulunmaktadır.⁶³⁶ Evcil hayvanlarda sıkça görülen kemik hastalıklarını önlemek için hazır mamalara konulan yüksek miktarda florit, bu hayvanlarda guatr (hipetroid) hastalığını, hatta kanser olma riskini arttırmaktadır. Bu tip gıdaları tüketen evcil hayvanlarda kanserin görülmesi artık çok sık rastlanan bir olaydır.

Yapılan bir çalışmaya göre, bir su bardağı demlenmiş Rize çayı ile 0,0786 mg florit alınabileceği ve günde aynı şekilde 10 su bardağı çay içebilen bir kişinin yaklaşık olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği dozda florit alabileceği görülmektedir.⁶³⁷

Yeterli florit içeriğine sahip olmayan sular, bu mineral açısından zenginleştirilmelidir fikri 1950'lerden beri ABD ve Avrupa'da hâkim olmuştur. ABD'de yayınlanan Ekim 1944 tarihli The Journal of The American Medical Association dergisinde, Amerika'da 1940'lardan itibaren şehir şebeke sularına bilinçsiz bir şekilde florit koyma çılgınlığının kemik sertleşmesi (osteoskleroz), omur eklemi rahatsızlığı (spondilozis), guatr vb. gibi birçok hastalığa neden olacağına dikkat çekilmişti. Fakat bu bilimsel makale fazla dikkate alınmadı. 1950'lerden itibaren bazı Avrupa ülkeleri de şebeke sularında florit kullanmaya başladılar.

ABD'de Halk Sağlığı Departmanı'nın (Public Health Department) 1962 yılındaki raporuna göre yapılan araştırmalarda, New York'un Newburgh bölgesinde çocukların şehir şebekesi sularına florit eklendikten sonra daha çok diş çürümmesine maruz kaldıkları görüldü. Aynı şekilde ABD'de Baltimor ve Maryland'da 1952 yılından itibaren sulara konulan floritin, çocuklarda diş çürümelerini önleyeceği yerde arttırdığı görüldü.

ABD'li biyokimyacı Dean Burk (1904 - 1988), suda çözülen B kompleks vitamini Biotin'i 1975 yılında keşfeden bilim insanı olup, aynı zamanda dönemin Ulusal Kanser Enstitüsü'nün baş araştırmacılarından. Diğer biyokimyacı ve florit uzmanı arkadaşı John Yiamouyiannis

⁶³⁶ Ümit Demirel, Tuncay Delibaşı, Gamze Aren, a.g.m., s. 79-90.

⁶³⁷ Yılda kişi başına 1250 bardak çay tüketimiyle dünya sıralamasında birinciliğe ulaşan Türkiye'de her gün toplam 245 milyon bardak çay tüketilmektedir.

ile beraber yaptıkları araştırmalar sonucunda, 10 büyük şehrin şehir şebekelerine konulan floritten dolayı 1950 - 1970 yılları arasındaki 25 yılda, ABD’de kanserin neden olduğu ölümlerin arttığını tespit ettiler.⁶³⁸ Daha sonraki bilimsel araştırmalar da bu gerçeği onaylıyordu.⁶³⁹

2000 yılı ilaç alanında (Physiology - Medicine) Nobel Ödülü’nü kazanan İsveçli Bilim adamı Arvid Carlsson, sulara florit karıştırılmasına karşıdır.⁶⁴⁰ 2004 yılında piyasaya çıkan ‘Florit Aldatmacası’ (The Fluoride Deception) adlı kitap, kapsamlı olarak floritin tehlikelerine ve şebeke sularına florit karıştırma politikasının yanlışlığına dikkat çekiyor.⁶⁴¹ Floritleme, bu asırda ortaya konulan en büyük bilimsel sahtekârlıktır.

Bugün birçok Avrupa ülkesi artık şehir sularına flor koymuyor.⁶⁴² ABD halkı, dünyadaki her ülkenin toplamından daha çok florit tüketiyor. Her yıl 143 bin ton florit “ağız sağlığı, temiz içme suyu ve su borularının hijyenliği” adına Amerikalıların musluk sularına

⁶³⁸ J. Yiamouyiannis, D. Burk, “Fluoridation and cancer; Age-dependence of cancer mortality related to artificial fluoridation”, 1977, Fluoride, 10, s. 102-125.

⁶³⁹ Maurer, et. al., “Fluoride an equivocal carcinogen”, J. National Cancer Institute 82, 1990, s. 1118-1126; Cohn, Perry D., “An Epidemiological Report on Drinking Water Fluoridation and Osteosarcoma in Young Males”, New Jersey Department of Health, Environmental Health Service, Trenton NJ, 08.11.1992; Mahoney M.C., Nasca P.C., Burnett W.S., Melius J.M., “Bone cancer incidence rates in New York State: Time trends and fluoridated drinking water”, Am. J. Publ. Health 81, 1991, s. 475; National Toxicology Program /NTP (1990): “Toxicology and carcinogenesis studies of sodium fluoride (CAS No. 7681-49-4) in F344/N rats and B6C3F1 mice (Drinking Water Studies)”; National Toxicology Program, Technical Report Series 393, U.S. Department of Health and Human Services, <http://naturalsociety.com/breaking-fluoride-linked-to-1-cause-of-death-in-new-research/#ixzz2i78mVmzf>.

⁶⁴⁰ Dr. Arvid Carlsson, “On Water Fluoridation”, http://www.youtube.com/watch?v=Vmpv__jQyzA.

⁶⁴¹ Christopher Bryson, The Fluoride Deception, New York, Seven Stories Press, 2004.

⁶⁴² Doğu Almanya (1952-1971), İsveç (1952-1971), Hollanda (1953-1976), Çekoslovakya (1955-1990), Almanya (1959-1990), Rusya (1960-1990), Finlandiya (1959-1993), Japonya (1952-1972), Macaristan, Avusturya, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Kuzey İrlanda, İsveç, İsviçre, Norveç vb. Avrupa’da 16 ülke ve büyük oranda ülke halkları sulara florit koyulmasına karşı. Bkz.: “European citizens’ opinions on water fluoridation”, Community Dent Oral Epidemiol, Nisan 2008, 36 (2): s. 95-102.

tatbik ediliyor. ABD ile her alanda işbirliğine giden İngiltere ise floritli musluk suyunun yasaklanmadığı Avrupa ülkesidir. İngiltere’de florit karşıtı kampanyanın güçlenmesi sonucu ecza zinciri mağazaları olan Boots ve Sainsbury ve Safeway gibi büyük market zincirleri, “floritsiz diş macunları”nı üretip raflarına yerleştirmek zorunda kaldı.

İsrail Yüksek Mahkemesi 29 Temmuz 2013’te aldığı kararla şehir şebeke sularına florit konulmasını yasakladı.⁶⁴³ Bu konuda halk çok geç de olsa bilinçlenmeye başladı. İnternet kullanımının yaygınlaşması bu konuda geniş bir halk kitlesini bilinçlendiriyor. www.fluoridealert.org web sitesi bu konuda en etkin bilgileri veren kaynaklardan biridir.

Diş Tedavi Malzemeleriyle Gelen Tehlike

Diş dolgu malzemesinde kullanılan gümüş, kalay, bakır, kurşun alaşımının cıvayla karıştırılmasından elde edilen % 40-45 cıva içeren amalgam (koyu gri renkte) dolgular konusunda değişik görüşler vardır. Birinci görüş; amalgam dolgudaki cıvanın zehirli olmadığı, çiğneme ve öğütme sırasında açığa çıkan cıva oramının çok az olup zararlı olmadığıdır. Bunun yanında cıvaya karşı alerjisi olanlara amalgam dolgu tavsiye edilmemektedir. Amalgam dolgu söküldüğünde cıvanın oluşturduğu düşünülen bazı hastalıkların iyileştiği de görülmüştür. Bunların yanında amalgam dolgu gümüş, bakır, cıva, çinko, kalay gibi zehirli karışımlardır.

Bunlara zehirli değil demek bilimsel gerçeklerle bağdaşmaz. Sıcak, sirkeli ve limonlu yiyecekler cıvanın çözünmesine yardımcı olur. Burada yalnız cıva tehlikesi yoktur; amalgam dolgu zehir içeren farklı metallerden yapıldığı için bu metaller baş ağrısı, migren, alerji, bağırsak mantarı, sinirsel ağrılar, depresyon, ağızda elektriklelenme gibi birçok hastalığı tetikleyebilir. Ağızda amalgam dolgu dışında başka metallerden yapılan dolgular varsa yan yana gelen değişik metaller pil etkisi oluşturduğu için amalgam dolguların cıva çıkışını daha da arttırır. Merkezî sinir sistemine geçen cıva insanlarda psikolojik, nörolojik, bağışıklık sistemi ve böbrekler ile ilgili sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca 1 gram cıvanın 0,5 grama inmesi için geçmesi gereken süre 15 ile 30 yıl arasındır.

⁶⁴³ “Israel will end fluoridation in 2014, citing health concerns,” Flouride Action Network, 08.08.2013, http://fluoridealert.org/articles/israel_fluoridation/.

Norveç ve Danimarka amalgam dolguları yasakladı. Rusya'da da 1940'larda yasaklanmıştı. Finlandiya ve Japonya kısıtlama getirdi.⁶⁴⁴ İsveç ve diğer bazı ülkelerde de amalgam dolgular yasaktır. Almanya yalnız amalgam dolgu malzemesinin değil, dişçilikte kullanılan metal aksamaların da dünyadaki birinci üreticisidir. Buna rağmen Almanya Federal Mahkemesi'nin, diş dolgusunda amalgam kullanılması halinde dişçilerin hukuki sorumlulukları olacağına karar vermesi üzerine, Almanya'nın en büyük amalgam ve dünyanın en büyük dişçilik metal aksamı üreticisi Degussa firması amalgam üretimine tamamen son verdi.⁶⁴⁵

Amerika'da FDA, her zamanki üstünkörü çalışmalarını ve aymazlığını bu konuda da gösterir. Amalgam dolguların zararları konusundaki tartışmaların iyice yaygınlaşması üzerine Temmuz 2009'da yayınladığı bir bildiriyle her ne kadar cıvanın sağlık açısından zararları varsa da diş dolgularında açığa çıkan cıva oranı sağlığı tehdit edecek oranlarda değildir der.⁶⁴⁶ Fakat bunun yanında bu bildiride dişçilerin cıva alerjisi olanları (bunu kimse bilmez) uyarması gerektiğini, belli şartlarda cıva buharının solunum yoluyla alınabilmesi ihtimaline ve çocuklarla hamile kadınlarda cıva toksinlenmeleri verilerine dikkat edilmesini önerir. FDA yakında amalgam dolguları yasaklarsa kimse şaşırmasın. Her ne kadar FDA, amalgam dolgular zararlı değil dese de FDA her zaman çelişkili açıklamalar ve uygulamalar yapmakla meşhurdur. Yoksa FDA'nın onayladığı reçeteli ilaçlardan Amerika'da senede 100 binden fazla ölüm olayı yaşanmazdı. Bu konudaki aymazlık yalnız Amerika ve FDA ile sınırlı değildir.

FDA, 2008 yılında amalgam dolgulardaki cıvanın çiğneme yoluyla buharlaşabileceğine, bunun solunmasıyla da akciğerleri etkileyebileceğine dikkat çekmişti. Bunun üzerine İngiltere Sağlık Bakanlığı kurumları (British Department of Health) yetkililerinin hâlâ amalgam dolguların tehlikeli olmadığını beyan etmesi tepki çekmişti.⁶⁴⁷ Fakat olaylara sağlık açısından baktığımız için olayı tek taraflı alıp değerlendiriyoruz. Bir de işin ekopolitiği vardır.

⁶⁴⁴ İsmail Yılmaz, "Dünya dişçilikte kullanılan cıva ihtiva eden amalgam uygulamasını sorguluyor", Dental Türk, www.dentalturk.com.

⁶⁴⁵ Ellen Brown, "The Mercury Mischief: As Obama Warns of Hazards, The FDA Approves Mercury Dental Fillings", The Huffington Post, 28.08.2009.

⁶⁴⁶ "FDA Issues Final Regulation on Dental Amalgam", Consumer Inquiries: 888-INFO-FDA, 08.07.2009, www.fda.gov.

⁶⁴⁷ Sam Greenhill, "Mercury fillings are dangerous say regulators (FDA)- but British health bosses still refuse to take action", The Daily Mail, 30.06.2008.

Eğer Amerika’da FDA, amalgam dolguların sağlığa zararlı olduğuna karar verip yasakladığı an, birçok mahkeme açılacak, belki milyarlarca tazminat talebinde bulunulacak, yüz milyonlarca kişi amalgam dolgularını değiştirmek için hastaneye ve diş doktorlarına koşacak, bu da sigorta şirketlerine çok büyük kayıplara sebep olacak, amalgamdan aldığı cıvadan hasta olanlar devlet tarafında resmî olarak kabul edilmek zorunda kalacak, işte bütün bu gelişmeler devletin başına bir sürü dert açacak. Bütün bu engellerle boğuşmaktansa, bir süre daha bu yalanlara devam etmekte FDA gibi bir kuruluş ve bir çekince de görmemektedir. Zaten Amerika’da politikacıların halka sağlık konularında yalan konuşmasına gerek yoktur. Bu işi FDA, ETA ve diğer büyük sermaye kuruluşlarıyla iç içe olmuş kurum ve uzman sıfatındaki kişiler rahatlıkla üstlenirler.

Unutulmamalıdır ki FDA yönetimi ile büyük şirketler arasında çok sıkı ilişkiler vardır. Mayıs 2009’da FDA’nın başına atanan hanımefendi Dr. Margaret Hamburg, daha önce Amerika’da büyük miktarda amalgam dolgu yanında dişçilik malzemeleri ve aşı üreten Henry Schein Inc. adlı şirketin yönetim kurulundaydı. Hanımefendinin FDA yönetimine atandıktan iki ay sonra amalgam dolgunun zararlı olmadığı konusunda FDA’nın bildiri yayınlaması sürpriz olmamalıdır. Üstelik FDA’da amalgamın zararlı olup olmadığını tespit eden komisyondaydı. Sonradan amalgam üreten şirketle ilişkisi dikkat çekmeye başlayınca bu komisyondan ayrılmak zorunda kaldı.⁶⁴⁸

Bu hanımefendinin ABD’nin en büyük amalgam üreticisi Henry Schein Inc. ile olan ilişkisi 2003 yılında başlamış, bu yönetim kurulunda işlere çok az vakit ayırmasına rağmen, senede 250.000 dolar maaş almış, bunun yanında da bu şirketin bir miktar hissesini 27 Temmuz 2009’a kadar elinde tutmuştur.⁶⁴⁹ Kısacası bu şirketle ilişkisi 2009 yılına kadar dolaylı da olsa vardı.

Amerikan halkı, Obama iktidara gelince ondan büyük umutlar beklemişlerdir. Özellikle sağlık işlerini yakından takip edenler gıdaların ve ilaçların denetlenmesinde en önemli kuruluş olan fakat yıllardır ihmal edilmeden, politize olmadan ve büyük şirketlerin doğrultusunda yönetilmeden dolayı saygınlığını kaybetmiş ve bu durumu insan sağlığını tehdit eden boyutlara ulaşmış FDA’nın

⁶⁴⁸ Jim Dickinson, “Hamburg Recuses Herself From Dental Mercury Rulemaking”, FDA WEBVIEV, 14.07.2009.

⁶⁴⁹ Alicia Mundy, “New FDA Chief Must Divest Several Stock Fund Holdings”, Wall Street Journal, 26.05.2009.

düzeltilmesini umuyorlardı. Obama'nın Mayıs 2009'da FDA'nın başma atadığı Margaret Hamburg, şirket bağları ve daha ilk yaptığı icraatlar ile büyük hayalkırıklığı yarattı.

Margaret Hamburg'un başında olduğu FDA'nın yaptığı amalgam zararlı değildir açıklamasının haftasında (28-31 Temmuz 2009) Hamburg'un FDA görevine başlamadan önce yöneticisi olduğu ve ABD'nin en büyük amalgam üreticisi olan Henry Schein Inc.'in borsadaki hisselerinin değeri 2 dolara yükseldi. FDA'nın amalgamı onaylayan bildirisinden hemen sonra Henry Schein'in CEO'su Stanley Bergman, Margaret Hamburg'un yönetici olarak nasıl başarılı ve nasıl şirketin prensiplerini çabucak kavradığı konusunda övücü bir konuşma yaparak ona teşekkür etti.⁶⁵⁰

Bütün bunlar Amerika'nın sağlık politikalarındaki çelişkilerini ve ikiyüzlülüğünü ortaya koymaktadır. Bu yeni doğmuş çocuğunuzu sabıkalı bir bakıcıya teslim etmek gibi bir şeydir. 2008 Obama-Biden Sağlıklı Amerika Planı (Plan for Healthy America) olarak ortaya atılan planlar ile bu uygulamalar taban tabana zıt düşmektedir. Bu sağlık planı içinde çeşitli yollardan insanlara bulaşan ve büyük sağlık sorunları yaratan cıva alımının önlenmesi veya azaltılması da vardır. EPA'ya göre, Amerika'da her yıl doğan 630 bin çocuk daha anne karnındayken annesinden aldığı cıvadan dolayı büyük risk taşımaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, çiğneme sonucu günde 3-17 mikrogram cıvanın vücuda karıştığını, diğer yollarla ve yenilen balıklardan ise 2-5 mikrogram cıva alındığını belirtir. WHO 2003 yılında yayınladığı raporda, 1997 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarını vererek,⁶⁵¹ ağızda amalgam dolgusu olanların dolguları söküldüğünde bu kişilerin tükürüklerindeki cıva oranında ilk iki haftada

⁶⁵⁰ Charles G. Brown (National Council), "Complaint to the Inspector General Department of Health and Human Services, Consumers for Dental Choice", Washington, 20.08.2009, www.toxicteeth.org. Henry Schein'in CEO'su Stanley Bergman'ın konuşması: "Dr. Hamburg has served as the Director of Henry Schein Company's Board since 2003. Dr. Hamburg left our Board following her confirmation as Commissioner of FDA. We would like to thank Dr. Hamburg for the insight she shared with the Henry Schein Board throughout the years and wish her continued successes." "Q2 2009 Earnings Calls", 04.08.2009, www.seekingalpha.com.

⁶⁵¹ L. Bjorkman, G. Sandbrog-Englund, J. Ekstrand, "Mercury in saliva faces after removal of amalgam fillings", *Toxicology and Applied Pharmacology*, 1997, 144: s. 156-162.

belli bir düşüş görüldüğüne dikkat çekmiştir ve dünyada dişçilikte amalgam dolgu kullanımının artık gittikçe azaldığını belirtir.⁶⁵²

Son yıllarda çene kemiğine çakılan veya vidalanan, çoğunlukla titanyumdan yapılan, implantlar denilen çiviler üzerine takma dişler yapma tekniği dişçilikte bir nevi devrim yaratmıştır.

Bilim dünyasında titanyum elementinin kesinlikle alerjik ve kanserojen etkisi olmadığı genel bir kabul görmüştür. Bu konularda araştırma yapıp makaleler yazan kendisi de diş hekimi olan Dr. Lina Garcia, titanyumun tamamen zararsız olduğunu kabul etmemektedir.

Diş hekimliğinde yeni bir yöntem olan bütüncül (holistic) diş tedavisi, çevreci diş tedavisi, biyolojik diş tedavisi gibi isimler alan bir metodolojiye mümkün olduğu kadar doğal ve alternatif materyal kullanmaya çalışarak diş tedavilerini yapmaya çalışan Dr. Lina Garcia, Ağustos 2009'da 'Kaybettiğiniz Dişin Yerine Yenisini Koydururken Çok Dikkatli olun'⁶⁵³ adlı çok önemli bir makale yayınladı.

Bu makalede kısaca şu tehlikelere dikkat çekiyordu: Kalp ritmini düzenleyen aletlerde, kalp damarları içine konulan stentlerde, gençlerin dişlerinin düzgün şekillenmesi için takılan ortodontik tellerde, omuz, diz, dirsek gibi yerlere yerleştirilen ortopedik implantlarda titanyum içeren maddeler kullanılmasına rağmen, diş kemiğine çakılan titanyum implantların vücuda metal iyonlar salgıladığından deride şişmeler, alerjik reaksiyonlar, eklemlerde ağrılar, kronik yorgunluk, hatta kanser gibi çeşitli hastalıklara yol açtığını belirtir. Yine ağıza takılan metal implantlar, metal iyonlar vasıtasıyla tükürüğe karışarak ağızda galvanik akım kısaca bir nevi elektrik akımı yaratır.

Bu oluşuma ağız galvanizleşmesi (oral galvanism) denir. Ağızda elektrik akımına benzer oluşan galvanizleşme ya da manyetik ortam, önce ağızda bulunan takma dişlerin metal aksamının korozyona uğramasına, aşınmasına neden olup bozulmasını hızlandırarak ağza metal iyonların kısaca toksinlerin yayılmasına neden olur. Ani ağrılar, şişikler, sinirsel şoklar, ağızda metalik bir tat alma,

⁶⁵² Dr. J.F. Risher (Editor), "Elemental Mercury and Organic Mercury Compounds: Human Health Aspects", World Health Organization (WHO), Cenova, 2003, www.who.int/ipcs/publications/cicad/en/cicad50.pdf.

⁶⁵³ Dr. Linda Garcia, "Be Very Careful When Replacing Missing Teeth", 11.08.2009, www.mercola.com.

beyinde doğal olarak var olan elektrik akımının ritmini bozma gibi çeşitli hastalık belirtilerine neden olur. Dr. Garcia, bazı hastaların implant takıldıktan sonra beliren şikâyetlerin implantlar ağızdan söküldükten en çok altı ay sonra kaybolduğuna dikkat çekiyor.⁶⁵⁴

Son yıllarda metal içermeyen, özel sert seramikten (zirkonyum oksit / ZrO_2) yapılan, ısıcağa dayanıklı zirkonyum implantlar yapılmaya başlanmıştır.⁶⁵⁵ Zirkonyum implantlar Amerika yerine Avrupa'da hızla yayılmaktadır. Almanya'da Ziterion gibi implant üretiminde lider olan şirketler, titanyum implantları bırakarak zirkonyum üretimine ağırlık vermeye başlamışlardır. Özellikle Slovakya ve Macaristan diğer ülkelere göre oldukça cazip fiyatlar sunarak zirkonyum implantlarda dış ülkelere hastaları kendi ülkelerine çekmektedirler.⁶⁵⁶

Bütün bu gelişmeler titanyum implantların sağlık açısından belli riskler taşıdığının diğer bir göstergesidir.

Maalesef yalnız hastalar değil doktorlar hatta bu ilaçları, güzellik ürünlerini ve dişçilik ürünleri gibi bilumum sağlık ürünlerini yapanlar da bu ürünlerin sağlığa ne ölçüde zararlı olabileceklerini tam olarak bilmemektedirler. Bütün problem de bu tip konuları bilmesi gerekenlerin bu konular hakkında yeterli bilgisinin olmamasıdır. Bu konularda doktorların fazla bir suçu

⁶⁵⁴ Ben henüz titanyum implantın zararlarıyla ilgili makaleyle karşılaşmadan bir iki ay önce, üç tane titanyum implant yaptırmıştım. Bunun yanında dişlerimin iki tanesindeki amalgam dolguyu da aldirtmamıştım. Daha ilk gün yemek yerken, özellikle sıcak çorba içerken, ağızımda metalik tatlar hissetmeye başlamış fakat buna bir yorum getirememiştim. Titanyum implant taktırdıktan bir ay sonra, birkaç kez gece yarısı uykumdan uyandıktan sonra kısa bir süre kim olduğumu, nerede olduğumu hatırlamıyor fakat kısa süre sonra hafızam yerine geliyordu. Bu korkutucu tecrübelerin implantlardan sonra olması herhalde tesadüf değildi.

⁶⁵⁵ Zirkonyum materyali, hem implant olarak hem de kaplama diş olarak kullanılıyor. Fakat yan yana bir iki diş veya köprü şeklindeki takma dişlerde tavsiye edilmiyordu. Tek diş kaplamalar için uygundu. Son zamanlarda zirkonyum malzemelerde geliştirilip birkaç diş kaplayacak şekilde kullanılabiliniyor. Titanyum implantların zararlarını ve zirkonyum implantlar hakkında bkz.: "Zirconia implants", Dentist Planet: Information around dental health, www.dentist-planet.com/zirconia-implants.php.

⁶⁵⁶ www.dental-offer.com, www.globehealthtours.com/directory/zirconium_dental_implants, www.cheapdentisthungary.com. Türkiye bu konuda iyi tanıtım yaparsa bu pastadan büyük pay alacak alt yapıya ve bilgi birikimine sahiptir.

olduğunu zannetmiyorum; bu konular doktorlardan çok öncelikle kimyagerlerin, bu teknolojileri üretenlerin, bunları denetleyenlerin ve hükümetlerin gerekli kurumlarının sorumluluğu altındadır. Bu konularda doktorlar yeteri şekilde bilgilendirilmediğinden, hastasına da gerekli uyarıları yapamamaktadır.

İnsanoğlu dünyadaki en zeki canlıdır. Daha çok para kazanma, güç sahibi olma hırsı insanoğlunun mantığının önüne geçerek onu kendi eliyle kendi geleceğini yok etme potansiyeline getirmiştir.

Hükümetler üzerinde bile büyük güce sahip küresel şirketlerin gücü ve çıkarları, insanların sağlığından ve doğal çevrenin korunmasından daha önce gelmektedir. Bütün problem de buradadır.

GÖRÜLMİYEN TEHLİKE: ELEKTROMANYETİK KİRLİLİK

İlaçların ve etrafımızı çeviren kimyasalların sağlığını ve çevreye olan olumsuz etkilerine dikkat çektikten sonra diğer görünmez gizli tehlike olan ve her geçen gün etkinliğini daha da fazlalaştıran elektromanyetik kirliliğe dikkat çekmek gerekiyor. İnsanlar teknolojiyi geliştirdikçe, tam olarak zararlı fonksiyonlarını anlamadıkları büyük oranda zehirli kimyasal ve teknolojik bir cephanelikle çevrilmiş durumdadırlar. Elektromanyetik çevre kirliliği de ayrı bir sorun. Elektromanyetik kirlilik alanları (electromagnetic field / EMF), artık kaçılması mümkün olmayan ve insan sağlığını tehdit eden en büyük tehlikelerden biridir.⁶⁵⁷

Mikrodalga fırınlar,⁶⁵⁸ televizyon, bilgisayar, kablosuz internet, cep telefonları⁶⁵⁹ ve bu telefonların haberleşmesi için kurulan baz istasyonları ve bu kaynaklardan yayılan elektromanyetik dalgalar aynı zamanda radyasyon yayıyor. Cep telefonu başta olmak üzere kablosuz haberleşme aracı kullananlar ve bunların yaydığı radyasyon, kullanıcılarında malignant brain tümör (glioma) riskini arttırıyorlar. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 30 milyon dolara mâl olan ve 13 ülkede 12 bin 800 denek üzerinde 10 yıllık araştırma sonucunda elde ettiği veriler resmen açıklanmadan önce 2009 yılında yayınlanır. Bu habere göre cep telefonu kullanımının üç tür beyin tümörü ve bir tür tükürük bezi

⁶⁵⁷ Samuel Milham, *Dirty Electricity: Electrification and the Diseases of Civilization*, Bloomington, iUniverse Book, 2010.

⁶⁵⁸ W.P. Kopp, "Effects of Microwaves on Humans", *Journal of Natural Science*, Nisan-Haziran 1998, No. 1, Vol. 1, s. 42-43; ayn. yaz., "Microwave Madness", *Omega News*, 13.04.2002; Marion Wild, "Are Microwave Ovens A Source of Danger?", www.curezone.com; B.H. Blanc, H.U. Hertel, a.g.m.; Sandra Tonn, a.g.m., s. 27, "The Proven Dangers of Microwave Oven", Global Healing Center, www.globalhealingcenter.com.

⁶⁵⁹ Devra Davis, *Disconnect: The Truth About Cell Phone Radiation, What the Industry Has Done to Hide It, and How to Protect Your Family*, New York-London, Penguin Books, 2010; Prof. Dr. Selim Şeker, *Cep Tehlikesi*, İstanbul, Hayy Kitap, 2010.

tümörüyle ilgili olduğu belirtilir. Raporda, beyin tümörü riskini ciddi bir şekilde arttıran cep telefonunun çocuklarda kısıtlanması, yetişkinlerin de konuşmalarını kısa kesmesi tavsiye edilir.

Teknoloji ilerledikçe tehlike daha çok artıyor, 3G sistemli telefonlar ileri teknoloji olduğu için kendisinden öncekilerden daha çok radyasyon yayıyor. Evde kullanılan sabit telsiz telefonlar da öyle. Kablosuz internet, kabloludan daha zararlı. Elektromanyetik alanlar alerjik reaksiyonları tetikliyorlar, sinir sistemini etkiliyorlar. Bugün gelinen nokta o kadar tehlikeli bir hal aldı ki artık elektromanyetik veya radyo frekanslarının belli ölçülerde kanser yapıcı olarak kategorize edilmesi isteniyor.

Frekans demek, elektromanyetik dalgaların belli sayıdaki devirlerini ifade eder ve Hz (Hertz) ölçüsüyle belirlenir. 1 Hz, bir manyetik dalga için bir saniyedeki devrini ifade eder (1000 Hz: 1 kHz). Bu dalga frekanslarının toplum için zararlı olup olmadığının ölçülerini ve limitlerini belirleyen Amerikan Federal Komünikasyon Komisyonu'dur (FCC).⁶⁶⁰ Dünyada elli ülkede bürosu olan Elektrik Elektronik Mühendisleri Enstitüsü (IEEE)⁶⁶¹ ve Uluslararası İyonize Olmayan⁶⁶² Radyasyon Koruma Komisyonu (ICNIRP)⁶⁶³ gibi kurumların manyetik alanların insana yaptığı olumsuz etkilerinden gerçekçi bir şekilde toplumu korumadan yetersiz oldukları artık net olarak ortaya çıkmaktadır.

İş büyük şirketlerin kazancına, teknolojinin avantajlarından faydalanmaya gelip dayanıyorsa, teknolojinin yarattığı olumsuzlukları denetlemek için kurulan kurumların elleri kolları bağlanmakta, gerekli denetimleri yapmakta ve kuralları getirmekte ve uygulamakta yetersiz kalmaktadırlar. Devletler ve hükümetler de bu konuda bir şey yapamamaktadır. Alın size diğer görünmez bir terör. Mesela FCC'nin kullandığı

⁶⁶⁰ Federal Communications Commission (FCC), www.fcc.gov.

⁶⁶¹ IEEE: 50 ülkeden 360.000 üyesiyle dünyanın en büyük tekno-profesyonel topluluğu. (Elektrik Elektronik Mühendisleri Enstitüsü=)

⁶⁶² Hücre içine geçmeyen, uzun dalga boyuna sahip yavaş enerji ışıını. Bir elektromanyetik dalga tanecikmiş gibi yayılabildiği gibi, tanecik ya da tanecik demetleri de elektromanyetik dalgaymış gibi hareket edebilir. Atomu iyonlaştıran ışıınmaya ise iyonlaşmış ışıınım adı verilir. İyonlaşmış ışıınım olan atom, elektron yitirerek iyonla dönüşür. İyonlaşmayan ışıınım ise morötesi ışıınları, görünür ışığı ve radyo dalgalarını-frekanslarını kapsar. İyonlaşmış ışıının başlıca iki türü vardır: 1) Elektromanyetik ışıınım (röntgen ışıınları ve gamma ışıınları), 2) Tanecik ışıınımı (alfa parçacıkları, beta parçacıkları, nötronlar ve kozmik ışıınlar).

⁶⁶³ ICNIRP: International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection, <http://icnirp.de/activities.htm>.

veriler 30 yıl eskidir.⁶⁶⁴ 2012 Bio Initiative Raporu'na göre;⁶⁶⁵ düşük frekanstaki bu radyo frekansları bile belli oranda radyasyon üretiyor ve bunlar öncelikle beyindeki sinir sistemlerini etkiliyor, DNA'yı bozuyor. Düşük dozlarda oluşan manyetik alanlar bile mide bulantısı, baş dönmesi vertigoya kadar uzanan hastalıklara neden oluyor.⁶⁶⁶

Dünyanın en önde gelen kanser uzmanlarından biri olan Nobel ödüllü Amerikalı Onkolog Devra Davis, 2010 yılında yazdığı 'Bağlantıyı Kes' (Disconnect) adlı kitabında, cep telefonlarının sağlığa olumsuz etkileri konusunda küresel bir alarm durumu ilan edilmesi gerektiğini fakat tam bunun aksine bu cihazın zararlı olduğunu gösteren bilim insanlarının karalandığını ifade ediyor. Davis'in cep telefonlarının kanserli beyin tümörü geliştirdiği ve diğer olumsuz etkilere neden olduğu konusu az da olsa medyaya yansımıştır.⁶⁶⁷ Cep telefonları üreticilerine sigorta şirketlerinin sigorta yapmadıklarının herhalde bir sebebi olmalı.

Bir de çevreci lamba olarak lanse edilen lambalar cıva oranı yüksek olduğundan içindeki floresandan dolayı insan sağlığına zararlıdır. Birçok bilim adamı ve bazı çevreci örgütler bu lambaların beyni etkilediğine, sara ve birçok hastalığı tetikleyeceğine dikkat çekiyor. Alman çevre örgütü NIMC,⁶⁶⁸ 2008 yılında bu tehlikeye dikkat çekti.⁶⁶⁹ Güneş gibi zararlı ultraviyole ışınlar yayan tasarruflu ampuller, cilt ve göz sağlığı için zararlı. Bu ampullerin kullanılması halk sağlığını tehdit ediyor.

Alman bilim insanı ve ışık uzmanı Dr. Alexander Wunsch, tasarruflu lambaların baş ağrısı, sinir sistemi bozukluğu, diyabet, kalp hastalıkları ve kansere sebep olacağına 2007 yılında dikkat çekmiş-

⁶⁶⁴ "New Studies Show Risks From Wireless Technology", Bio Initiative Working Group Activist Post, 19.04.2014.

⁶⁶⁵ David Carpenter, Cindy Sage, "2012 BioInitiative Report; Biological Effects from Radiofrequency", http://www.bioinitiative.org/report/wpcontent/uploads/pdfs/secii_Table_of_Contents.pdf.

⁶⁶⁶ Glower P.M., Cavin I.D. vd., "Magnetic field induced vertigo: A theoretical and experimental investigation", Bioelectromagnetics, 28, 2007, s. 349-361; ICNIRP Guidelines 2014, "For limiting exposure to electric fields induced by movement of the human body in a static magnetic field and by time-varying magnetic fields below 1 Hz", Health Physics, 2014, 106 (3): 418-425; s. 419-420.

⁶⁶⁷ Devra Davis, "Cell phones and Brain Cancer", The Huffington Post, 22.05.2010; Uğur Koçbaş, "Cep'te gizlenen ürkütücü gerçekler", Vatan Gazetesi, 12.11.2010.

⁶⁶⁸ NIMC: Nederlands Instituut Milieu Centraal.

⁶⁶⁹ "Economic Light Bulbs? Danger Alert", Politeia Liberty and Equality, 14.06.2008, www.newcitizenship.blogspot.com.

ti.⁶⁷⁰ Tasarruflu lambalar aynı zamanda biyolojik zararları olan radyo frekanslı radyasyon ve ultraviyole üretiliyorlar. İçi cıva dolu olan bu tasarruflu ampuller, insan sağlığı için büyük tehlikedir. Kırılıp cıvanın etrafa yayılması tehlikeyi daha da artırıyor.

Klasik eski tip lambaların yaydığı radyasyonun sıfır. Spiral tasarruflu lambalardan yayılan elektromanyetik alanlar, bedenimizde elektrik sinyallerinin taşındığı sinirler üzerinde akımlar meydana getirerek sinirleri uyandırıyor, kasları etkiliyor. Bu da kişide yorgunluk, sinirlilik oluşturabiliyor. Ayrıca tasarruflu ampul, masanın başucunda kişinin çok yakınında bulunması halinde ultraviyole sızıntısı yapması nedeniyle deride kızarıklıklar meydana getiriyor.

Yeni lambalar biyolojik zararları olan radyo frekanslı radyasyon ve ultraviyole üretiliyorlar. Floresan lambalar yerine, çevreye ve insan sağlığına zararsız, enerji üretimi bakımından daha etkin olan mevcut ürünler kullanılmalıdır. Elektrikli infrared ısıtıcıların sağlığınıza etkisini bilmeden satın alıp kullanıyoruz. Bunların radyasyon yaydığı, sağlığa zararlı olduğu konusunda çok az yayın var. Bu yayınları yapanlar da susturulmaya çalışılıyorlar.

Tasarruflu ampullerin ve floresan lambaların, pil gibi zehirli çöplerle birlikte ayrıştırılması gerekiyor. Fakat bunların çok az bir kısmı bu şekilde ayrıştırılıyor. Geri kalanı ise diğer çöplerle birlikte atıldığı için çevreye büyük zarar veriyor. Dünya Sağlık Örgütü kistaslarına göre, 1 litre suda 0,001 mg'dan fazla cıva bulunması halinde, bu su "kirli" sınıfına giriyor. Bu kistasa göre, 5 mg cıva içeren bir adet tasarruflu ampul, 5000 litre suyu kirletecek güce sahip...

Biz bugünün her geçen gün elektromanyetik ve her türlü kirlilik artan ortamlara ek olarak daha suni, daha tehlikeli gıdalarla kendimizi ve çocuklarımızı besliyoruz. Doğal gıdaya ulaşmama şansımız her geçen gün azalıyor. Böyle bir ortam hemen hemen kalmadı.⁶⁷¹

⁶⁷⁰ Alexander Wunsch, "Artificial lighting and human health", PLD, No: 53 Ocak/Şubat, 2007.

⁶⁷¹ Sağlıklı gıda için birçok şartın bir araya gelmesi gerekiyor: 1- Zirai ilaç ve kimyasal gübre olmadan yetiştirilecek, 2- Genleriyle oynanamamış tohumlar kullanılacak, 3- Hormon, antibiyotik verilmemiş olacak, 4- İçinde herhangi bir koruyucu veya katkı maddesi olmayacak, 5- Doğal olarak beslenmiş hayvanlardan üretilen gıdalar olacak, 6- Yeraltı suları toprakları, havası kirlenmemiş ortamlarda yetişen ürünler olacak, 7- Taze olacak. 8- İşlenmemiş, endüstriyel işleminden geçmemiş, içine katkı maddesi konulmamış olacak.

BİTİRİRKEN

*İyi bir düzen olsaydı dünyada,
doğru tartılsaydı insan emeği,
dünya sevilen dünya olurdu.
Namuslu insanlar kalmazdı köşelerde.
Ömer Hayyam (1048-1131)⁶⁷²*

Sorunun Kökeni

Dünyanın en zengin 85 kişinin dünyanın en fakir 3,5 milyar kişisi kadar parası varsa, dünyanın % 1 nüfusunun dünyanın yarı nüfusu kadar parası varsa,⁶⁷³ bu dünyada adaletten, demokrasiden, küresel kapitalizmin nimetlerinden bahsetmek büyük bir göz boyama ve aldatmadır. Bu sistemde büyük bir bozukluk ve adaletsizlik var demektir. Bu sistem sağlıklı bir yaşamı da yansıtmaz. Aslında detaylarıyla anlatmaya çalıştığımız sağlıklı yaşamın, çevre katliamlarının kökeni burada yatmaktadır. İnsanı kendine ve doğaya yabancılaştırmayan, doğayı tahrip etmeyen, vahşi kapitalizmi ehlileştiren, kontrol altına alan her şeyin merkezine materyali değil, öncelikle insanı koyan, sosyal ve adaletli “yeni toplumcu düzen” kurulması gerekmektedir. Yoksa bu sistemin devam ettirilebilirliği mümkün değildir.

Dünya Bankası’nın 2013 raporuna ve The Economist dergisinin (27.04.2013) hesaplamalarına göre göre; bugün dünyada 15-24 yaş arası genç nüfusun 300 milyonu işsizdir. Bu Amerikan nüfusuna (311 milyon) eşdeğer bir rakamdır. Bu işsiz genç nüfusun 262 milyonu gelişmekte olan ülkelerdedir. Gelişmiş ülkelerdeki işsiz nüfusu ve açlık

⁶⁷² A. Kadir, Bugünün Diliyle Hayyam, İstanbul, Hilal Matbaacılık, 1979, s. 115.

⁶⁷³ Laura Shin, “The 85 Richest People In The World Have As Much Wealth As The 3.5 Billion Poorest”, Forbes, 23.01.2014; Graeme Wearden, “Oxfam: 85 richest people as wealthy as poorest half of the World”, The Guardian, 20.01.2014; “Working For The Few: Political Capture and Economic Inequality”, Oxfam 2014 Report, Oxfam Briefing Paper Summary, 20.01.2014, <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-working-for-few-political-capture-economic-inequality-200114-summ-en.pdf>.

sınırında yaşayan insan sayısı da hızla artmaktadır.⁶⁷⁴ Bu ekonomik şartlar ve gidişat altında bu işsizler ordusunun dünyada hızla artacağı hesaplanmaktadır. Bu da dünyada büyük bir kaosu ve sosyal patlamaların habercisidir.

Uluslararası Kızıl Haç Birliği'nin Ekim 2013'te yayınladığı rapora göre; Avrupa'da 43 milyon insanın gıda alacak parası yok. 120 milyon Avrupalı da yoksulluk sınırında.⁶⁷⁵ ABD İstatistik Bürosu'nun (U.S. Census Bureau) 2013 rakamlarına göre;⁶⁷⁶ ABD'de 46,5 milyon kişi (nüfusun % 1'den fazlası) açlık sınırında (senelik geliri 11.490 dolardan az) ve devlet yardımı olmadan yaşamaları mümkün değil. Küreselleşme kimseye acımayor, öncelikle kendi evlatlarını yok ediyor.

Yeni buluşlar, reklamlar, yaratılan imajlar, toplu beyin yıkama, modanın sık sık değişmesi, küreselleşme ihtiyaç olunmayan gereksiz tüketimin sürekliliğini sağlamaktadır. Toplumların sosyal yapısı tüketim alışkanlıklarına göre şekillenecek, küreselleşme insanı düşünüyorum öyleyse varım felsefesinden koparıp, tüketiyorum öyleyse varım kimliği içine hapsediyor. Kim daha çok tüketiyorsa o küreselleşmenin sevgili çocuğu olacaktır. İngiliz kilisesi bunu şöyle dile getirmektedir: "Nereden alışveriş yaptığımız, ne aldığımız artık bizim filen neye inandığımızı gösteren manifestomuz oldu."⁶⁷⁷

⁶⁷⁴ İngiltere'nin en büyük sendikalar birliği Trades Union Congress (TUC) tarafından 2013 yılında hazırlanan bir rapora göre; gelecek 3 yıl içinde ülkedeki genç nüfusu normal standartların altında bir hayat bekliyor. Rapora göre, 13 milyon genç nüfusun 7 milyonu açlık sınırının altında yaşayacak. Çalışma bakanlığı ise sendika verilerinin gerçekleri yansıtmadığını savundu. Ülkenin en büyük işçi sendikası olan TUC'un önderliğinde kurulan komisyonun hazırladığı raporda, sosyal yardım kesintileri, vergi artışları ve maaşların dondurulması nedeniyle çoğu Britanyalı çocuğun aileleriyle beraber açlık sınırının altında yaşayacaklarına dikkat çekildi. 2013 yılına gelindiğinde 311 milyon Amerikalı'dan 50 milyonu fakir kategorisinde. Amerika'da 128 milyon kişi (% 41,3) bir şekilde devlet yardımı alıyor. Bu rakam 2000 yılında 94 milyondur. Bkz.: Patrick Tyrrell, William B. Beach, "U.S. Government Increases National Debt and Keeps 128 Million People on Government Programs", The Heritage Foundation, 08.01.2013.

⁶⁷⁵ Uluslararası Kızıl Haç Birliği'nin (International Federation of the Red Cross) Genel Sekreteri Bekele Geleta'nın 10 Ekim 2012'te Roma ve Cenevre'de basma sunduğu rapor.

⁶⁷⁶ <http://www.census.gov/hhes/www/poverty/about/overview/>.

⁶⁷⁷ Noreena Hertz, The Silent Takeover: Global Capitalism and The Death Of Democracy, London, Arrow Books, 2002, s. 150; New Start Worship, New Start, 2000.

Bütün bu gelişmeler aslında ipini koparmış, denetimsiz şekilde sağa sola saldırıp talan eden, ne insan sağlığı ne de çevre duyarlılığı olan küreselleşmiş acımasız-vahşi kapitalist düzenin sonuçlarıdır. Terörün temel merkezi bu acımasız ve denetimsiz sistemdir. Büyük şirketler bu sistemin itici gücü olup, bu terör ortamından faydalanarak sömürülerini ve soygunlarını sınırların ötesine taşımış durumdadırlar. Devletler ve hükümetler de maalesef bu sistem uluslararası büyük şirketlerin kontrolü altına girdiğinden, halkı ve çevreyi bu terörden korumakta yetersiz kalmaktadırlar.

ABD'nin üçüncü başkanı olup tarihte en zeki ABD başkanı olarak gösterilen Thomas Jefferson'a (1743-1826) da atfedilen ve Başkan Gerald Ford'un (1913-2006) 12 Ağustos 1974'te Kongre'de yaptığı konuşmasında vurguladığı şöyle bir deyiş vardır: "Devlet sizin her istediğinizi verecek kadar büyüktür, sizin sahip olduğunuz her şeyi alacak kadar da güçlüdür."⁶⁷⁸

Artık bu söz devletler için değil, küresel sermaye güçleri için geçerlidir. Küresel sermaye güçlerinin kitabında, vermekten çok almak vardır. Halk karşısında güçlü olan devlet veya devletler, aynı gücü büyük şirketler karşısında halkın çıkarlarını korumak yönünde gösterememekte; gittikçe daha çok büyük şirketlerin parasal çıkarlarının etkisi altında şekillenmektedirler.

Böylece her geçen gün daha kompleks, daha güçlü hale gelen gıda, ilaç, kimya dolayısıyla biyoteknolojinin büyük devleri denetlenememektedir. Paranın gücü gittikçe büyüyüp yayılmakta ve küresel sermayeye dönüşmekte; bu sermaye de küresel bir terör örgütü gibi her girdiği alanı terörize edip acımasızca tahrip etmektedir. Bu tahribattan en çok zararlı payı insan ve çevre almaktadır. Paranın gücü karşısında insanı insan yapan vasıflar, doğal değerler erozyona uğramaktadır. Başarının tek ölçüsü para olmaktadır. İnsani değerler kenara itilmektedir. Bu düzende siyaset de dâhil her şey metaya indirgenmektedir. Bu bizim yaşantımızı, ilişkilerimizi materyalleştirip suni bir hale getirirken, bizi

⁶⁷⁸ "A government big enough to give you everything you want, is strong enough to take everything you have." *Modern bir dünya yarattık diye övünüyoruz. Bu dünyayı yaratıp teknoloji geliştirmede çok başarılı oldukça insan ilişkilerini de o ölçüde bozduk.* Yaşantımızda başarıların insani değil kapital değerlerle ölçüldüğü bir sistem oluşturduk. Başarılı gibi görünen birçok kişi birçok vasfını insanlığın değil kapitalin hizmetine sunmuş, onun tarafından yönetilmektedir.

fiziken ve ruhen hasta etmekte, yediğimiz gıdaların bile doğallığını bozup sahteletştirmektedir.

Benjamin Franklin'in (1706-1790) ifadesiyle "İnsan paranın sahtesini yapar, *para da insanın...*"⁶⁷⁹

⁶⁷⁹ Albert Einstein da (1879-1955) şöyle diyor: "Çok başarılı biri olmak için uğraşma, önce adam gibi adam olmayı öğren" (Try not to become a man of success, but rather try to become a man of value) Bu çok önemli olguyu gelecek nesillere öğretmediğimiz ve bu bilinçte cesur bireyler ve toplum oluşturmadığımız sürece, bu dünyanın geleceği fazla parlak olmayacaktır.

KAYNAKLAR

“10 Americans; Toxic chemicals in newborn babies”, <http://www.ewg.org>.

“485000000 dolar Settlement Involving Pharmaceutical Vioxx”, 05.09.2007, www.beasleyallen.com/news/vioxx.

“A Presentation to the Advisory Council on Drinking Water Quality and Testing Standards”, 25.10.2004, Arnprior, Ontario Water Watch Association, www.waterwatch.ca.

“About Vaccines, Generation Rescue”, www.generationrescue.org/vaccines.html.

“Akredite, aşı üretimi için 200 adet deney yumurtasını İran’a gönderdi”, 14.10.2010, www.vetkop.com.

“Atrazine backed by decades of safe use”, scientific review, Greensboro-Winston-Salem-High Point, NC, 10.10.2009.

“Atrazine in Drinking-water Background document for development of WHO Guidelines for Drinking-water Quality”, WHO/SDE/WSH/03.04/32; “Guidelines for drinking-water quality”, 2nd ed., Vol. 2, Health criteria and other supporting information, World Health Organization, Cenova, 1996, http://www.who.int/water_sanitation_health/dwq/atrazinerev0305.pdf.

“Atrazine Safety and Science Facts, Atrazine in Drinking Water Facts”, Syngenta Crop Protection, <http://www.syngenta.com>.

“Attorney for family of drug trial suicide victim question FDA probe”, Associated Press, 04.09.2004, www.centredaily.com.

“Baxter Files Swine Flu Vaccine Patent a Year Ahead of Outbreak -- US20090060950A1 to Baxter International filed 28th August 2008 By Lara”, Baxter Vaccine Patent Application US 2009/0060950 A1.

"Cancer Drugs Too Expensive to Afford", ABC News, 18.12.2013.

"Cancer: The Health Risk Behind the Cosmeceutical Mask", Chicago, IL, 06.10.2009, World -Wire, www.healthy-communication.com/epstein10-masks.htm.

"Cannabis Less Harmful Than Aspirin, Says Scientist," Independent (UK), Ekim 2010.

"Cardiovascular and lung researchers at Ohio State University Medical Center", 22.01.2009, <http://www.diabetesincontrol.com/results.php?storyarticle=6461>.

"CDC reports almost 8000 adverse reactions to Gardasil HPV vaccine in U.S.", CBC News, 07.07.2008.

"Child Sun cream withdrawn", BBC News, 26.05.2000.

"Childhood Diabetes May Be Linked To Immunizations", Inter-Mountain Health Care, 24 Ekim 1997.

"Depression: How medicine can help", www.familydoctor.org.

"Diş macunu değil, fırçalama çürüğü engelliyor", Radikal, CNN Türk, 04.03.2010.

"Does Plastic in Microwave Pose Health Problems?", Wall Street Journal, 12.10.1998.

"Dr. Daniel H. Duffy Sr, Dr. John Beard and the The Unitarian Trophoblastic Theory", <http://www.encognitive.com/node/17964>.

"Dr. Yunchao Su, Dr. Dmitry Kondrikov (Medical College of Georgia) have found Medical College of Georgia Powerful free radical causes lung damage from oxygen therapy", Science Daily October, 06.10.2010.

"Drug Abuse Warning Network: selected tables of national estimates of drug-related emergency department visits", Rockville, MD: Center for Behavioral Health Statistics and Quality, SAMHSA, 2010.

"Drugmaker Merck seeks Gardasil approval for boys", USA Today, 01.06.2009.

"Economic Light Bulbs? Danger Alert", Politeia Liberty and Equality, 14.06.2008, www.newcitizenship.blogspot.com.

"Environmental, economic, and energetic costs and benefits of biodiesel and ethanol biofuels", 02.06.2006, PNAS, USA www.pnas.org.

"EPA Won't Restrict Toxic Herbicide Atrazine, Despite Health Threat", White House documents obtained by NRDC reveal that industry influenced the decision, <http://www.nrdc.org/health/pesticides/natrazine.asp>.

“European citizens’ opinions on water fluoridation”, Community Dent Oral Epidemiol, Nisan 2008, 36 (2): s. 95-102.

“Evaluating the Health and Safety of vehicle Interiors”, www.environmentabout.com.

“FDA Issues Final Regulation on Dental Amalgam”, Consumer Inquiries: 888-INFO-FDA, 08.07.2009, www.fda.gov.

“FDA: Baxter Failed To Follow Good Manufacturing Practices”, The Wall Street Journal, 20.10.2009.

“Forget the rush on that H1N1 swine flu vaccine; 62 % of Americans have no intention of getting it anyway”, Los Angeles Times, 22.10.2009.

“Glaxo profits soar as drug firm charges NHS £ 6 for swine flu vaccine that cost £ 1 to make”, Daily Mail, 23.07.2009.

“GlaxoSmithKline: A Swine Flu Windfall?”, Business Week, 22.07.2009, www.businessweek.com.

“Greenfreeze: A Revolution In Domestic Refrigeration”, www.archive.greenpeace.org/ozone/greenfreeze/.

“Huge Study boosts disappointment on multivitamins”, International Herald Tribune, 09.02.2009, www.iht.com.

“Human Papillomavirus (HPV) Vaccine”, CDC Publ., <http://www.cdc.gov/vaccinesafety/Vaccines/HPV/Index.html>.

“Human Papillomavirus-Associated Cancers - United States”, 2004-2008 Morbidity and Mortality Weekly Report, (MMWR), 20.04.2012.

“Human Reproduction”, 10.11.2009, DOI: 10.1093/humrep/dep381.

“Israel will end fluoridation in 2014, citing health concerns,” Fluoride Action Network, 08.08.2013, http://fluoridealert.org/articles/israel_fluoridation/.

“K.N.O.W Vaccines: The Autism - Vaccine Connection”, www.know-vaccines.org/autism.html.

“Kadınların fark etmediği tehlike”, Vatan Gazetesi, 21.11.2009.

“Laetrile and Information on Vitamin B17”, The Cancer Cure Foundation, www.cancercure.org/leatrile.htm.

“LDL Cholesterol: The Bad Cholesterol”, WebMD, <http://www.webmd.com/cholesterol-management/ldl-cholesterol-the-bad-cholesterol>.

“More illness from synthetic marijuana likely”, Science Daily, 22.01.2014.

"New Bisphenol-A Study Has Limited Capability to Assess Human Health Effects", 16.09.2008, www.americanchemistry.com.

"New Studies Show Risks From Wireless Technology", Bio Initiative Working Group Activist Post, 19.04.2014.

"NTP-CERHR Report on the Reproductive and Development Toxicity of Bisphenol A", Center for the Evaluation of Risks to Human Reproduction, Nisan 2007, www.cerhr.niehs.nih.gov.

"Over 300 Pollutants in U.S. Tap Water", Environmental Working Group, <http://www.ewg.org/tap-water/home>.

"Oxygen - key to most life - decelerates many cancer tumors when combined with radiation therapy", Science Daily 23.07.2013.

"Pandemic influenza vaccine manufacturing process and timeline", WHO, Global Alert Response (GAR), http://www.who.int/csr/disease/swineflu/notes/h1n1_vaccine_20090806/en/.

"PFCs: Global Contaminants", Environmental Working Groups (EWG), Nisan 2003, www.ewg.org/reports/pfcworld/.

"Pfizer to pay record \$2,3 bn settlement", The Guardian, 02.09.2009.

"Plastic-The Facts 2012", Plastic Europe, http://www.plasticseurope.org/documents/document/20121120170458final_plasticsthefacts_nov2012_en_web_resolution.pdf.

"Policy Brief: WHO's Key Normative Processes and Institutions for Vaccines", www.rho.org/files/Iavi_WHO_vaccine_process.pdf.

"Policy Impact: Prescription Painkiller Overdoses", Centers for Disease Control and Prevention, <http://www.cdc.gov/homeandrecreational/safety/rxbrief/>.

"Positive Results More Likely From Industry-Funded Breast Cancer Trials", Science News, 27.02.2007, www.sciencedaily.com.

"Prices Soar For Cancer Drugs", USA Today, 11.07.2006.

"Q2 2009 Earnings Calls", 04.08.2009, www.seekingalpha.com.

"Radiation-Emitting Products", FDA, www.fda.gov.

"Rooting out health care fraud is central to the well-being of both our citizens and the overall economy", FBI, http://www.fbi.gov/about-us/investigate/white_collar/health-care-fraud.

"RotTeq/Rotavirus Vaccine Questions and Answers", FDA, www.fda.gov.

“Safe ways to color your hair”, 17.09.2007, Environmental Working Group, www.ewg.org/node/22586.

“Settlement limits insurers claims in Vioxx deal”, Associated Press, The New York Times, 22.01.2009.

“Shopper’s Guide to Prescription Drugs: Off-Label Drug Use”, Consumers Union, 2007, www.consumerreport.org.

“Side Effects of Neurontin”, On Line Lawyer Source, www.online-lawyersource.com/neurontin/side-effects.html.

“SSRI Stories”, Antidepressants Nightmares, www.ssristories.com.

“Statin: Too Many People Are Taking Them”, 11.02.2007, The Lancet, 2007, 369: s. 268-269.

“Study Finds Women Less Likely Than Men to Have Their Cholesterol Level”, AHA News, 14.05.2007, www.americanheart.com

“Swimming Australia this week confirmed around one third of the team have asthma”, The Age, 23 Kasım 2007, <http://www.asthmaqld.org.au/content/?action=getfile&id=227>.

“Teflon lawsuits against DuPont dismissed”, 12.05.2009, www.wtopnews.com.

“THC slowed the growth of lung cancers, breast cancers and a virus-induced leukemia in laboratory mice, and prolonged their lives by as much as 36 percent”, Washington Post, 18.08.1974.

“The Consumer Guide to Toxic Chemicals in Cars”, www.health-year.org.

“The Dangers of Using Plastic for Our Food and Water”, 11.04.2008, <http://themangolds.wordpress.com/2008/04/11/the-dangers-of-using-plastic-for-our-food-and-water/>.

“The endogenous adjuvant squalene can induce chronic T-cell-mediated arthritis in rats”, American Journal of Pathology, Haziran 2000, 156 (6): s. 2057-2065.

“The Proven Dangers of Microwave Oven”, Global Healing Center, www.globalhealingcenter.com.

“Thimerosal in Seasonal Influenza Vaccine”, Center for Disease Control and Prevention (CDC), www.cdc.gov/FLU/ABOUT/QA/thimerosal.htm.

“Tobacco At A Glance 2011”, Centers for Disease Control and Prevention (CDC), www.cdc.gov.

"Tobacco Control Saves Lives and Money", Centers for Disease Control and Prevention (CDC), www.cdc.gov.

"Toxic Drugs, Toxic System: Sociologist Predicts Drug Disasters", Science Daily, 05.08.2008, www.sciencedaily.com.

"Toxicological Sciences", Ekim, 2009, DOI: 10.1093/toxsci/kfp266.

"Transcript of virtual press conference with Gregory Hartl, WHO Spokesperson for Epidemic and Pandemic Diseases, and Dr. Keiji Fukuda, Assistant Director-General ad Interim for Health Security and Environment", World Health Organization, 14 May 2009, http://www.who.int/mediacentre/influenzaAH1N1_prbriefing_20090514.pdf.

"Treatment With Folic Acid, Vitamin B12 Associated With Increased Risk of Cancer", Death Science Daily, 18.11.2009, www.sciencedaily.com.

"Truth and consequences Health R&D Spending The U.S.", FY11-12, Research America, 2012, <http://www.researchamerica.org/uploads/healthdollar12.pdf>.

"UK Supermarkets: 2009 Carbon Benchmark Report", University of Edinburgh, Business School, www.endscarbon.com.

"Up to 90 % of health workers in Greece do not want swine flu shot", The Flu Case, 06.11.2009, www.theflucase.com.

"US heart panel recommends statins for a third of US adults", BBC News, 13.11.2013.

"Virus mix-up by lab could have resulted in pandemic", The Times of India, 06.03.2009.

"We didn't make this medicine for Indians... We made it for western patients who can afford it: Pharmaceutical chief tries to stop India replicating its cancer treatment", Daily Mail, 24.01.2013.

"Who's Developing What in Cancer Drugs 2007", Espicom Business Intelligence, Kasim 2007, www.espicom.com.

"WHO's Key Normative Processes and Institutions for Vaccines: A Primer", www.rho.org/files/IAVI_WHO_vaccine_process.pdf.

"Women Less Likely to Control LDLCholesterol Levels Than Men", www.bio-medicine.org.

"Working For The Few: Political Capture and Economic Inequality", Oxfam 2014 Report, Oxfam Briefing Paper Summary, 20.01.2014, <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-working-for-few-political-capture-economic-inequality-200114-summ-en.pdf>.

“Zyprexa dangers confirmed”, Zyprexa News, 04.01.2006, News-
<http://www.zyprexasideeffectsllawyer.com/news/dangers-confirm.html>.

A.K. Fackelmann, “Hints of a chlorine-cancer connection”, Science News, 11 Temmuz 1992, 142: s. 23.

A.M. Calafat, “Exposure of the US Population to Bisphenol-A and 4- tertiary- octylphenol 2003-2004”, Environ Health Perspects, 116, No. 1, 2008, s. 39-44.

A.M. Calafat, “Urinary Concentrations of Bisphenol-A and 4-nomyphenol in a Human Reference Population”, Environ Health Perspect, 113, No. 4, 2005, s. 391-395.

A.M. Gangarosa, “Impact of Anti-Vaccine Movements on Pertussis Control: The Untold Story”, Lancet 1998 351 (9099), s. 356-361.

Abdul Rasyid, Abdul Rashid Abdul Rahman, Kamaruddin Jaalam, Aznan Lelo, “Curcumin has gall-bladder emptying properties” Asia Pac J Clin Nutr., 2002, 11 (4): s. 314-318.

Adriane Fugh-Berman, “Doctors must not be lapdogs to drug firms”, British Medical Journal (BMJ), 333: 1027, 11.11.2006.

Aggarwal B.B., Sundaram C., Malani N., Ichikawa H, “Curcumin: the Indian solid gold”, Adv Exp Med Biol, 2007; 595: 1-75.

Agner T. “Susceptibility of atopic dermatitis patients to irritant dermatitis caused by sodium lauryl sulphate”, 1991, Acta Derm. Venerol. 71 (4): s. 296-300.

Agurell, S., Halldin, M., Lindgren, J.-E., “Pharmacokinetics and metabolism of Δ^1 -tetrahydrocannabinol and other cannabinoids with emphasis on man”, Pharmacological Reviews, 38, 1986, s. 21-43.

Ahmet Rasim Küçükusta, Bir Adam Doktora Gitmiş Gidiş O Gidiş, İstanbul, Hayy Kitap, 2009.

Ahmet Rasim Küçükusta, Biri Bizi Hasta Ediyor, İstanbul, Hayy Kitap, 2008.

Alastair Jamieson, “Women put 515 chemicals on their face and body every day in beauty regime”, The Telegraph, 19.11.2009, www.telegraph.co.uk.

Alen Anderson, “Towards immortality”, The Economist, The World in 2007, s. 154.

Alex Berenson, “33 States to Get \$ 62 Million In Zyprexa Case Settlement”, The New York Times, 06.10.2008.

Alex Berenson, "Eli Lilly Said to Play Down Risk of Top Pill", The New York Times, 17.12.2006.

Alex Dobuzinskis, "Casual pot use causes brain abnormalities in the young", Study Reuters, 17.04.2014.

Alexander Wunsch, "Artificial lighting and human health", PLD, No: 53, Ocak/Şubat 2007.

Ali Tezel, "Özel hastahanelerle ilaç devlerinin gözü kamaştı", Haber Türk, 24.09.2009.

Alicia Mundy, "New FDA Chief Must Divest Several Stock Fund Holdings", Wall Street Journal, 26.05.2009.

Alison Langley, "Roche Increases Reserves For Price Fixing Lawsuits", The New York Times, 11.10.2002.

Alison Vekshin, "Legal Weed Lures Investors to Marijuana Industry", Bloomberg News, 16.01.2014.

Alline Cristina Campos, Fabricio Araújo Moreira, Felipe Villela Gomes, Elaine Aparecida Del Bel and Francisco Silveira Guimarães, "Multiple mechanisms involved in the large spectrum therapeutic potential of cannabidiol in psychiatric disorders", Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci., 2012, 5 Aralık, 367 (1607), s. 3364-3378.

Alper Uruş, "Domuz gribi aşısından Sağlık Bakanlığı'na güvenmiyoruz", Haber Türk, 14.12.2009.

Amy Fagan, "Merck, FDA expand Gardasil Warnings", The Washington Times, 10.07.2008.

Ana Campoy, "The Pot Business Suffers Growing Pains", The Wall Street Journal, 22.04.2013.

Andrew A. Monte, Alvin C. Bronstein, Dazhe J. Cao, Kennon J. Heard, Jason A. Hoppe, Christopher O. Hoyte, Janetta L. Iwanicki, Eric J. Lavonas, "An Outbreak of Exposure to a Novel Synthetic Cannabinoid", New England Journal of Medicine, 2014; 370 (4): s. 389.

Andrew Pollack, "Price of Cancer Drug Zaltrap After Sloan-Kettering Rejection", The New York Times, 08.11.2012.

Andrew Pollack, "Questioning a \$30,000-a-Month Cancer Drug", The New York Times, 04.12.2009.

Angel De Fazia, "Correlation Between Fragrances-Benzophenone 2: Endocrine and Thyroid Disruption", 27.05.2008, American Chronicle, www.americanchronicle.com/articles/view/56644.

Angela K. Brown, "Drug connected to thoughts about killing", The Seattle Times, 10.07.2006.

Anghileri, L.J., "Magnesium concentration variations during carcinogenesis", Magnesium Bull., 1979, 1: s. 46-48.

Anthony Colpo, The Great Cholesterol Con, USA, Lulu Pub., 2006.

Antony Barnett, "How drug firms hoodwink medical journals. Pharmaceutical giants hire ghost writers to produce articles then put doctor's names on them", The Observer, 07.12.2003.

April M. Short, "Medical marijuana sprouts in Israel and the Israeli government is funding breakthrough research on the healing potential of the cannabis plant", Alternet, 16.09.2013.

Arvid Carlsson, "On Water Fluoridation", http://www.youtube.com/watch?v=Vmpv__jQyZA.

Ashton C.H., "Pharmacology and effects of cannabis: a brief review", Br J. Psychiatry (Review) 178 (2), Şubat 2001, s. 101-106.

Atif B. Awad, Carol S. Fink, Phytosterols as Anticancer Dietary Components, Recreational and Scientific, New York, Simon& Suchuter/Scribner Publ., 2012, s. 80; <http://www.truliteled.com/dr-raphael-mechoulam-and-the-center-for-research-on-pain-cannabis-research/>.

Avery Johnson, "Drug Firms See Poorer Nations as Sales Cure", The Wall Street Journal, 07.07.2009.

Ayşe Tathlı, "Kap kaçak kimyanızı bozmasın", Taraf, 24.06.2009.

Ayşegül Aydoğan, "Radyasyona Karneli Takip", Milliyet Gazetesi, 18.12.2009.

B.H. Blanc, H.U. Hertel, "Comparative Study About The Influence on Man by Food Prepared Conventionally and in The Microwave Oven", 1992, Raum&Zeit, Vol. 3, No. 2.

B.L. Fisher, "Forcing Flu Shots on Health Care Workers: Who Is Next?" NVIC Vaccine E-Newsletter, 29.09.2010.

Bahn A. Saremi, "Progression of Vascular Calcification Is Increased With Statin Use in the Veterans Affairs Diabetes Trial (VADT)", Diabetes Care, Ağustos 2012.

Balwant Rai, Jasdeep Kaur, Reinhilde Jacobs, Jaipaul Singh, "Curcumin exhibits anti-pre-cancer activity by increasing levels of vitamins C and E and preventing lipid peroxidation and DNA damage.", J Oral Sci., 2010; 52 (2): s. 251-256.

Barbara Starfield, "Preventing Death and Injury From Medical Errors Requires System Wide Changes", The Journal of the American Medical Association (JAMA), Vol. 284, No. 4, 26.07.2000, www.cancure.org/medical_errors.htm.

Barry Johnson, Michael Pollan, "The view from fork level", The Oregonian, 14.01.2009, www.oregonlive.com.

Bartholomew, J., Holroyd, S., Heffernan, T.M., "Does cannabis use affect prospective memory in young adults?", Journal of Psychopharmacology 24 (2), 2009, s. 241-246.

Benedict Carey, "Drug Maker to Report Fees to Doctors", The New York Times, 24. 09. 2008.

Benedict Carey, "Drugs Used on Aggression in Those With Low I.Q.'s Provide No Benefit, Study Say", The New York Times, 04.06.2008.

Bennett M., Feldmeier J., Smee R., Milross C., "Hyperbaric oxygenation for tumour sensitization to radiotherapy, Cochrane Review, 2006.

Benton D., Williams C., Brown A., "Impact of consuming a milk drink containing a probiotic on mood and cognition", Eur J Clin Nutr, 2007, 61: s. 355-361.

Beril Özcan, "Antidepresan kullanımını kriz ve psikiyatrislerin ilgisizliği arttırdı", Hürriyet, 30.08.2009.

Bifulco M., Laezza C., Pisanti S., et al., "Cannabinoids and cancer: pros and cons of an antitumour strategy", Br J Pharmacol 148 (2): 123-35, 2006.

Bill Berkrot, "Baxter can take no more H1N1 flu vaccine orders", Reuters, New York, 16.07.2009.

Blondell, J.W., "The anticancer effect of magnesium", Medical Hypothesis, 1980, 6: s. 863-871.

Bowles, D.W., O'Bryant, C.L., Camidge, D.R., Jimeno, A., "The intersection between cannabis and cancer in the United States", Critical reviews in oncology/hematology (Review) 83 (1), 2012, s. 1-10. doi:10.1016/j.critrevonc.2011.09.008.

Brian Gibbs, John S. Armstrong, Jean C. Downie, "From where did the 2009 'swine-origin' influenza A virus (H1N1) emerge?", Virology Journal, 24 Kasım 2009, www.virologyj.com/content/6/1/207.

British Medical Association, Therapeutic Uses of Cannabis, London, Harwood Academic, 1997.

Britt E. Erickson, "C&EN: BPA Linked To Male Sexual Dysfunction", Chemical & Engineering News, 12.11.2009.

Bugünün Diliyle Hayyam, İstanbul, Hilal Matbaacılık, 1979.

Byron J. Richards, "FDA Sleeps While Common Medication Poison the Elderly", American Chronicle, 12.12.2007, www.americanchronicle.com.

Byron Richards, "FDA Collaboration with Big Pharma Rises Eyebrows", 17.01.2008, www.naturalnews.com.

C. Heather Ashton, "Pharmacology and effects of cannabis: a brief review", The British Journal of Psychiatry (**2001**) 178, s. 101-106.

C. Kalb, "When Drugs Do Harm", Newsweek, 27.04.1998.

C. Nerin, D. Acosta, C. Rubio, "Potential Migration Release of Volatile Compounds From Plastic Containers Destined For Food Use in Microwave Ovens", Food Addit Contam, Haziran 2002, 19 (6), s. 594-601.

Calabria B., Degenhardt L., Hall W., Lynskey M., "Does cannabis use increase the risk of death? Systematic review of epidemiological evidence on adverse effects of cannabis use", Drug Alcohol Rev (Review) 29 (3), Mayıs 2010, s. 318-330.

Cara Matthews, "N.Y. health care workers protest mandatory H1N1 flu shots", USA Today, 29.09.2009.

Carol Simontacchi, The Crazy Makers: How the Food Industry Is Destroying Our Brains and Harming Our Children, New York, Tarcher Publ., 2007, s. 153-155, 214-215.

Carter G.T., Flanagan A.M., Earleywine M., Abrams D.I., Aggarwal S.K., Grinspoon L., "Cannabis in palliative medicine: improving care and reducing opioid-related morbidity", Am J Hosp Palliat Care 2011, 28: s. 297-303.

Catherine J. Frompovich, Our Chemical Lives And The Hijacking Of Our DNA: A Probe Into What's Probably Making Us Sick, USA, Book Surge Publishing.

Cathy Sherman, "The Dangers in Hair Coloring and Safer Alternatives", 01.02.2008, Natural News, www.naturalnews.com/022575_chemicals_cancer_hair_coloring.html.

CDC, "Vital Signs: Overdoses of Prescription Opioid Pain Relievers", United States, 1999-2008, MMWR, 2011, 60: s. 1-6.

Celia Farber, "Swedish Officials Investigating Nobel Prize Board", 12.12.2008, www.newsmax.com.

Chaan S. Ng, Vladimir Badmaev, Razelle Kurzrock, "Curcumin has significant therapeutic activity in patients with pancreatic cancer." Clin Cancer Res., Temmuz 2008, 15; 14 (14): s. 4491-4499.

Charles C. Branas, Ph.D., Michael L. Nance, Michael R. Eliot, Therese S. Richmond, William Schwab, "Urban-Rural Shifts in Intentional Firearm Death: Different Causes Same Results", American Journal Of Public Health, Ekim 2004, 94 (10): s. 1750-1755.

Charles G. Brown (National Council), "Complaint to the Inspector General Department of Health and Human Services, Consumers for Dental Choice", Washington, 20.08.2009, www.toxicteeth.org.

Chris Conrad, Hemp for Health: The Medicinal and Nutritional Uses of Cannabis Sativa, Rochester-Vermont, Healing Arts Press, 1997.

Chris Roberts, "Marijuana based drug may "turn off" gene that causes breast cancer", NBC News, 24.09.2012.

Christopher Berglan, The Athlete's Way: Training Your Mind and Body to Experience the Joy of Exercise, New York, St. Martin Press, 2007.

Christopher Bryson, The Fluoride Deception, New York, Seven Stories Press, 2004.

Cihan Acar, Yunus Tiryaki, "Okul önünde uyuşturucu tuzağı", Bugün, 12.05.2014.

Clint Werner, Marijuana Gateway to Health: How Cannabis Protects Us from Cancer and Alzheimer's Disease, San Francisco, Dachstar Press, 2011.

Cohn, Perry D., "An Epidemiological Report on Drinking Water Fluoridation and Osteosarcoma in Young Males", New Jersey Department of Health, Environmental Health Service, Trenton NJ, 08.11.1992.

Colman Jones, "CBS's Marketplace", Aired, 25.03.2003.

Connie Strasheim, Defeat Cancer, 15 Doctors of Integrative & Naturopathic Medicine Tell You How South Lake Tahoe: USA, BioMed Publishing Group, 2011.

Corrado Barbui, Elonora Esposito, Andrea Cipriani, "Selective serotonin reuptake inhibitors and risk of suicide", Canadian Medical Association Journal (CMAJ), Şubat 2009: 180 (3), www.cmaj.ca.

Coşkun Bel, "Öldürücü olsaydı ne yapacaktık?", Sözcü Gazetesi, 01.11.2009.

Cynthia R. Daniels, *Dropping Sperm Counts*, Oxford University Press, 2008.

D. Baker, G. Pryce, G. Giovannoni, Thompson, A.J., "The therapeutic potential of cannabis", *Lancet Neurology* 2, 2003, s. 291-298.

Dan Childs, Michelle Schlieff, "2 Billion Infected? WHO Stokes Swine Flu Fear", *ABC News*, 07.05.2009, <http://abcnews.go.com/Health/SwineFlu/story?id=7523338&page=1>.

Dan Olsmet, "MMR and the Simple Truth About Autism", 07.02.2008, www.ageofautism.com/2008/02/mmr-and-the-sim.html.

Daniel M. Perrine, *The Chemistry of Mind-Altering Drugs: History, Pharmacology, and Cultural Context*, American Chemical Society Publ., 1996.

Daruwalla J., Christophi C., "Effect of hyperbaric oxygen in the treatment of malignancy - a review", *World J Surgery* in press, 2006, 30 (12): s. 2112-2131.

Darvesh A.S., Aggarwal B.B., Bishayee A., "Curcumin and Liver Cancer: A Review", *Curr Pharm Biotechnol*, Nisan 2011.

David Axene, FSA, Richard Doyle M.D., *Analysis of Medically Unnecessary Inpatient Services*, Milliman&Robertson, Inc., 1995.

David Barboza, "Tearing Down The Facade of Vitamin Inc.", *The New York Times*, 10.10.1999.

David C. Goff, Donald M. Lloyd-Jones, Glen Bennett, Christopher J. O'Donnell vd., "2013 ACC/AHA Guideline on the Assessment of Cardiovascular Risk *Journal of the American College of Cardiology*", 05.11.2013, <http://pic1.cmt.com.cn/newspic/files/%E9%A3%8E%E9%99%A9.pdf>.

David Carpenter, Cindy Sage, "2012 BioInitiative Report; Biological Effects from Radiofrequency", http://www.bioinitiative.org/report/wpcontent/uploads/pdfs/secii_Table_of_Contents.pdf.

David Derbyshire, "Pill to erase bad memories: Ethical furore over drugs that threaten human identity", *Daily Mail*, 16.02.2009, www.dailymail.co.uk.

David Elliman, Helen Bedford, "MMR vaccine: the continuing saga", *British Medical Journal (BMJ)*, 2001; 322: s. 183-184.

David Gunnell, Deborah Ashby, "Antidepressants and suicide: what is the balance of benefit and harm", *British Medical Journal (BMJ)*, Temmuz 2004, 329: s. 34-38.

David Gutierrez, "CDC Vaccine Advisor Pockets \$ 29 Million Promoting Vaccines", Natural News, 31.05.2009, www.naturalnews.com, www.ageofautism.com.

David Gutierrez, "Prescription Drugs Kill 300 Percent More Americans Than Illegal Drugs", Natural News, 10.11.2008, www.truthout.org.

David Gutierrez, "Young Children Now Being Targeted For Statin Drug Use", Natural News, 17.11.2008.

David Kirby, Evidence of Harm: Mercury in Vaccines and the Autism Epidemic: A Medical Controversy, New York, St. Martin's Griffin Publ., 2006.

David Kirkby, "New Study: Hapatitis B Vaccine Triples the Risk of Autism in Infant Boys", 17.09.2009.

David Nutt, Leslie King, Lawrence Phillips, "Drug Harms in the UK: A Multicriteria Decision Analysis," The Lancet, 01.11.2010.

David Remnick, Going The Distance, The New Yorker, 27.01.2014.

David W. Bates, "Drugs and Adverse Drug Reactions; How Worried Should be We?", Journal of the American Medical Association (JAMA), Vol. 279, 15.04.1998, www.cancure.org/medical_errors.htm.

Davis J.M., Murphy E.A., Carmichael M.D., Zielinski M.R., Groschwitz C.M., Brown A.S., Ghaffar A., Mayer E.P., "Curcumin effects on inflammation and performance recovery following eccentric exercise-induced muscle damage", Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol, Mart 2007.

Decosse J.J., Rogers L.S., "Influence of High-Pressure Oxygen and Chemotherapy on the AMel 4 Hamster Melanoma", Cancer Research 26, 1966, Part. 1: s. 287-292.

Delisi, Lynn E., "The effect of cannabis on the brain: can it cause brain anomalies that lead to increased risk for schizophrenia?", Current Opinion in Psychiatry 21 (2), 2008, s. 140-150.

Denson, T.F., Earleywine, M., "Decreased depression in marijuana users", Addictive behaviors 31 (4), 2006, s. 738-742.

Devane, W.A., Dysarz, F.A., Johnson, M.R., "Determination and characterisation of a cannabinoid receptor in rat brain", Molecular Pharmacology, 34, 1988, s. 605.

Devlin Barnett, "Pfizer to pay record \$ 2.3 bn for backing off-label use of drugs", USA Today, 02.09.2009.

Devra Davis, "Cell phones and Brain Cancer", The Huffington Post, 22.05.2010.

Devra Davis, *Disconnect: The Truth About Cell Phone Radiation, What the Industry Has Done to Hide It, and How to Protect Your Family*, New York-London, Penguin Books, 2010.

Diane Alter, "Drug Stocks to Buy: New Statin Guidelines Are a Shot in the Arm for These Generics", Money Morning, 15.11.2013.

Diane K. Wysowski, "Surveillance of Prescription Drug-Related Mortality Using Death Certificated Data", Maryland, USA, Drug Safety, No. 6, 2007, s. 533-540.

Diş hekimliğinde Estetik & İmplant, Cilt 4, Sayı 13, 2009, s. 6.

Donald G. McNeill, "Swine Flu Death Toll at 10,000 Since April", The New York Times, 10.12.2009.

Donald W. Miller, "A User Friendly Vaccination Schedule", www.generationrescue.org/pdf/user_friendly.pdf.

Dorai T., Cao Y.C., Dorai B., Buttyan R., Katz A.E., "Therapeutic potential of curcumin in human prostate cancer. III. Curcumin inhibits proliferation, induces apoptosis, and inhibits angiogenesis of LNCaP prostate cancer cells in vivo," Prostate, 2001; 47 (4): s. 293-303.

Dorai T., Gehani N., Katz A., "Therapeutic potential of curcumin in human prostate cancer. II. Curcumin inhibits tyrosine kinase activity of epidermal growth factor receptor and depletes the protein", Mol Urol, 2000; 4 (1): s. 1-6.

Douglas A. Landis, Mary M. Gardiner, Wopke van der Werf, "Increasing corn for biofuel production reduces biocontrol services in agricultural landscapes", 05.11.2008, Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS), USA, www.pnas.org.

Drug Deaths, Globe& Mail, Canada, 27.02.1998.

Durlach J., Bara M., Guiet-Bara A., Collery P., "Relationship between magnesium, cancer and carcinogenic or anticancer metals", Anticancer Res., 1986 Nov-Dec, 6 (6): s. 1353-1361.

Dylan Stableford, "Obama on pot: 'I don't think it is more dangerous than alcohol'", Yahoo News, 19.01.2014.

E Magazine, Nisan 2001, www.emagazine.com/view/?510.

E. Ma, S. Sasazuki, M. Inoue, M. Iwasaki, N. Sawada, R. Takachi, S. Tsugane, "High dietary intake of magnesium may decrease risk of

colorectal cancer in Japanese men", Japan Public Health Center-based Prospective Study Group, The Journal of Nutrition, Nisan 2010, Vol. 140, s. 779-785, <http://jn.nutrition.org/content/140/4/779.full.pdf+html>.

E.H. Turner, A.M. Matthews, E. Linardatos, R.A. Tell, R. Rosenthal, "Selective publication of antidepressant trials and its influence on apparent efficacy", New England Journal of Medicine, 2008, 358: s. 252-260.

Ebru Erdoğan, "Kara listeye giren doktorlar iş bulamayacak", Haber Türk, 12.12.2009.

Ed Silverman, "AHA Web Site Changed to Reflect Sponsorship", Pharmalot, 24.01.2008, www.paharmalot.com.

Ed Silverman, "Schering-Plough And Another AHA Connection", Pharmalot, 18.04.2008.

Edgar Miller, R. Pastor-Barriuso, D. Dalal, R.A. Riemersma, L.J. Appel, E. Guallar, "E Meta-analysis: high dosage vitamin E supplementation may increase all-cause mortality", Annals of Internal Medicine, 2005, 1542 (1), s. 37-46.

Edward G. Griffin, "World without cancer: the story of vitamin B17 Westlake Village", CA. American Media, 1997, s. 24, www.naturalnews.com/012923.html.

EFPIA, European Federation Pharmaceutical Industries and Associations, www.efpia.org/Content/Default.asp.PageID=388.

Elaina Gavalas, "British Avoid Swine Flu Vaccination", Progressive Health, 27.11.2009, www.progressivehealth.com.

Eliseo Guallar, "Physicians urge Americans to stop wasting money on vitamin and mineral supplements", Annals of Internal Medicine (AOIM), Aralık 2013; Lisa Collier Cool, "Physicians Urge Americans to Stop Wasting Money on Supplements", Health Blogs Main, 16.12.2013, <http://daniel-farm.com/physicians-urge-americans-to-stop-wasting-money-on-supplements-yahoo-health/>.

Elizabeth A. Vandewater, David S. Bickham, June H. Lee, vd., "Always On Heavy Television Exposure and Young Children's Development", American Behavioral Scientist, Ocak 2005, Vol. 8, No. 5, s. 562-577.

Elizabeth Grossman, High Tech Trash: Digital Devices, Hidden Toxics and Human Health, USA, A Shearwater Book, 2006.

Ellen Brown, "The Mercury Mischief: As Obama Warns of Hazards, The FDA Approves Mercury Dental Fillings", The Huffington Post, 28.08.2009.

Environmental Working Group, Skin Deep Cosmetics Database, <http://www.ewg.org/skindeep/>.

Eric Lipton, "U.S. Arms Sales Climbing Rapidly", The New York Times, 13.09.2008.

Eric Schlosser, Fast Food Nation, New York, Harper Perennial Publ., 2005.

Esra Yazdıç, "Velilerin sadece yüzde 7'si H1N1 aşısına 'evet' dedi", Haber Türk, 03.12.2009.

Ethan Russo, Mary Lynn Mathre, Al Byrne, Robert Velin, Paul J. Bach, Juan Sanchez-Ramos, Kristin A. Kirlin, "Chronic Cannabis Use in the Compassionate Investigational New Drug Program: An Examination of Benefits and Adverse Effects of Legal Clinical Cannabis", Journal of Cannabis Therapeutics, Vol. 2 (1), 2002, Haworth Press, Inc.

European Healthcare Fraud and Corruption Conference, 10-11 Ekim 2006, Madrid, www.ehfcn.org.

Evelyn Pringle, "Calls For End to Medical Device Makers Immunity", Lawyers and Settlements, 13.05.2009, www.lawyersandsettlements.com.

Evelyn Pringle, "Profit Driven Swine Flu Propaganda", Natural News, 21.10.2009, www.naturalnews.com.

F.M. Leweke, D. Piomelli, F. Pahlisch, D. Muhl, C.W. Gerth, C. Hoyer, J. Klosterkötter, M. Hellmich, D. Koethe, "Cannabidiol enhances anandamide signaling and alleviates psychotic symptoms of schizophrenia", Translational Psychiatry, 2012, 2, e94.

FDA-2002, Dietary Supplement Enforcement Report www.fda.gov/oc/nutritioninitiative/report.html.

Federal Communications Commission (FCC), www.fcc.gov.

Feldmeier J.J., Heimbach R.D., Davolt D.A., Brakora M.J., Sheffield P.J., et al., "Does hyperbaric oxygen have a cancer-causing or promoting effect?" Undersea Hyperb Med, 1994, 21 (4): s. 467-475.

Fluoride Action Network, www.fluoridealert.org.

Fran Hawthorne, Inside The FDA, New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2005.

Fran Hawthorne, Inside the FDA: The Business And Politics Behind the Drugs We Take and the Food We Eat, New Jersey, John Wiley & Sons. Inc., 2005.

Francesco Colotta, "Cancer-related inflammation, the seventh hallmark of cancer: links to genetic instability", *Carcinogenesis*, Vol. 30, No. 7, s. 1073-1081, <http://carcin.oxfordjournals.org/content/30/7/1073.full.pdf>.

Frederick S. Vom Saal, Claude Hughes, "An Extensive New Literature Concerning Low-Dose Effects of Bisphenol A Shows the Need for a New Risks Assessment", *Environmental Health Perspectives*, Vol. 113, 8 Ağustos 2005.

Frederick S. Vom Saal, John Peterson Myers, "Bisphenol A and Risk of Metabolic Disorders", *JAMA*, Eylül 2008, 300: s. 1353-1355.

Frost&Sullivan, Market Research, 2006.

Funk J.L., Frye J.B., Oyarzo J.N., Kuscuglu N., Wilson J., McCaffrey G., et al, "Efficacy and mechanism of action of turmeric supplements in the treatment of experimental arthritis", *Arthritis Rheum*, 2006; 54 (11): s. 3452-3464.

Gabriela Segura, "Lowering cholesterol with statin drugs - Big Pharma's Queen of Deception", *The Health Matrix*, 23.02.2013.

Gardiner Haris, "Research Center Tied to Drug Company", *The New York Times*, 24.11.2008.

Gardiner Harris, "Pfizer Pays \$ 2,3 Billion to Settle Marketing Case", *The New York Times*, 02.09.2009.

Gary M. Williams Department of Pathology, New York Medical College, Valhalla, New York, ABD; Robert Kroes, Ritox, Üiversitesi, Utrecht, Holanda; Ian C. Munro, Cantox Health Sciences International, Mississauga, Ontario, Kanada; "Safety Evaluation and Risk Assessment of the Herbicide Roundup and Its Active Ingredient, Glyphosate, for Humans, *Regulatory Toxicology and Pharmacology*", Vol. 31, Issue 2, April 2000, s. 117-165, <http://www.sciencedirect.com>.

Gary Matsumoto, *Vaccine A: The Covert Government Experiment That's Killing Our Soldiers-And Why GI's Are Only The First Victims*, New York, Basic Books, 2004.

Ge De Backer, E. Ambrosioni, K. Broch-Johnsen, C. Brotson, R. Cifkova, J. Dallongeville, "European guidelines on cardiovascular disease prevention in clinic practice", *EUR Heart J*, 2003, 24, s. 1610.

Geoffrey Lean, "It's Official: Man really are the weaker sex: Evolution is being distorted by pollution, which damages genitals and the ability to father offspring, says new study", *The Independent*, 07.12.2008.

Geoffrey Lean, "It's Official: Man really are the weaker sex", National Geographic News, 02.09.2003.

Geoffrey William Guy, Brian Anthony Whittle, Philip Robson (Edit), *The Medicinal Uses of Cannabis and Cannabinoids*, London, Pharmaceutical Publ., 2004.

George Monbiot, *Captive State*, London, Pan Books, 2001.

Gianni Belcaro, Maria Rosaria Cesarone, Mark Dugall, Luciano Pellegrini, Andrea Ledda, "A complex of curcumin and phosphatidylcholine is effective in reducing the symptoms of osteoarthritis." *Altern Med Rev.*, 2010 Dec; 15 (4): s. 337-344.

Gina Kolata, "Risk Calculator for Cholesterol Appears Flawed", *The New York Times*, 17.11.2013.

Gina Kolata, Andrew Pollack, "Costly Cancer Drug Offers Hope, But Also a Dilemma", *New York Times*, 06.07.2008.

Giuseppe Garcea, David P. Berry, Donald J.L. Jones, Raj Singh, Ashley R. Dennison, Peter B. Farmer, Ricky A. Sharma, William P. Steward, Andreas J. Gescher, "A daily dose of 3.6 g curcumin achieves pharmacologically efficacious levels in the colorectum with negligible distribution of curcumin outside the gut," *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev.*, 2005 Jan, 14 (1): s. 120-125.

Glower P.M., Cavin I.D. vd., "Magnetic field induced vertigo: A theoretical and experimental investigation", *Bioelectromagnetics*, 28, 2007, s. 349-361.

Goel A., Kunnumakkara A.B., Aggarwal B.B., "Curcumin as "Curcumin": from kitchen to clinic", *Biochem Pharmacol*, 2008; 75 (4): s. 787-809.

Gordon A.J., Conley J.W., Gordon J.M., "Medical consequences of marijuana use: a review of current literature", *Curr Psychiatry Rep (Review)* 15 (12), Aralık 2013, s. 419.

Graeme Wearden, "Oxfam: 85 richest people as wealthy as poorest half of the World", *The Guardian*, 20.01.2014.

Granowitz E.V., Tonomura N., Benson R.M., Katz D.M., Band V., "Hyperbaric oxygen inhibits benign and malignant human mammary epithelial cell proliferation", *Anti Cancer Research* 25, 2005, s. 3833-3842.

Green Med Info, <http://www.greenmedinfo.com/substance/curcumin>.

Gregory Damato, "Hepatit B Vaccine", 11.06.2008, www.natural-news.com.

Gülin Yıldırımkaaya, "Tomografi zararlı mı?", Haber Türk, 12.04.2010.

Güngör Uras, "Domuz Gribi Pazarlanıyor", Milliyet, 27.10.2009.

Gwynne Lyons (Reported), "Effects of Pollutants on the Reproductive Health of Male Vertebrate Wildlife- Males Under Threat", Chemical Health and Environment Monitoring (Chem Trust), www.chemtrust.org.uk.

H.L. Tang, K.L. Yuen, H.M. Tang, M.C. Fung, "Reversibility of Apoptosis in Cancer Cells", British Journal of Cancer, Vol. 100, Issue 1 (Ocak, 2009) s. 118-122.

Hall, W. & Solowij, N. & Lemon, J., "The Health and Social Consequences of Cannabis Use", National Drug Strategy Monograph Series, No. 25, Canberra, Australian Government Publishing Service, 1994.

Hanai H., Lida T., Takeuchi K., Watanabe F., Maruyama Y., Andoh A., et al, "Curcumin maintenance therapy for ulcerative colitis: randomized, multicenter, double-blind, placebo-controlled trial", Clin Gastroenterol Hepatol, 2006; 4 (12): s. 1502-1506.

Harry Fuller, "Swine Flu Vaccine: Just Say No", The Huffington Post, 06.08.2009.

Hayward A. Rodney, Krumholz M. Harlan, "Three Reasons to Abandon Low-Density Lipoprotein Targets An Open Letter to the Adult Treatment Panel IV of the National Institutes of Health", Circ Cardiovasc Qual Outcomes, 2012, 5, s. 2-5.

Heesun Wee (Edit), "How legal marijuana could be the next great American industry", CNBC, 14.01.2014.

Heidi Stevenson, "Private Study Links Vaccination to Neurological Disorders", Natural News, 14.02.2008, www.naturalnews.com.

Henk J.M., "Late results of a trial of hyperbaric oxygen and radiotherapy in head and neck cancer: A rationale for hypoxic cell sensitizers?", International Journal of Radiation Oncology Biology Physics, 1986, Vol. 12 (8): s. 1339-1341.

HM Revenue & Customs (HMRC) / TMA, <http://www.the-tma.org.uk/tma-publications-research/facts-figures/tax-revenue-from-tobacco>.

<http://abakusmagazine.wordpress.com/2014/03/13/rick-simpson-oil-in-combination-with-natural-therapy/>.

<http://dailymed.nlm.nih.gov/dailymed/lookup.cfm?setid=-ce5c6085-718d-409b-8d0f-e2e8419016c4>.
<http://www.apricotsfromgod.com>.
<http://www.blf.org.uk/Page/Oxygen>.
<http://www.cancerisafungus.com/pdf/NexusReview-Cancer-Fungus.pdf>.
<http://www.cancerresearchuk.org/cancer-info/healthyliving/smokingandtobacco/>.
<http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm6115a2.htm>.
<http://www.census.gov/hhes/www/poverty/about/overview/>.
<http://www.cheapdentisthungary.com>.
<http://www.chemsec.org>.
<http://www.curenaturalcancro.com/whois-simoncini.html>.
<http://www.dental-offer.com>.
<http://www.drgreene.com/21-868.html> www.epa.gov/pesticides/.
<http://www.emea.europa.eu/hums/human/epar/z.htm>.
<http://www.fiddaman.blogspot.com/2009/10/kilker-v-claxosmith-kline-all-documents.html>.
<http://www.fightbackh1n1.com/2009/08/proof-h1n1-is-bioweapon-as-baxter-files.html>.
<http://www.gavialliance.org>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Biosafety>.
<http://www.generationrescue.org/pdf>.
http://www.globehealthtours.com/directory/zirconium_dental_implants.
<http://www.hc-sc.gc.ca/index-eng.php>.
<http://www.healthy.net>.
<http://www.kalbinizdegerlidi.com>.
http://www.observer.guardian.co.uk/uk_news/story/0,6903,1101680,00.html.
<http://www.oralchelation.net/heart/disease/>.
http://www.parlament.gv.at/PG/DE/XXIV/AB/AB_01457/fna-meorig_158854.html.
<http://www.ph.ucla.edu/>.
<http://www.pintas.com/attorney-lawyer-1028394.html>.

<http://www.thincs.org>.

<http://www.titck.gov.tr>

<http://www.truliteled.com/dr-raphael-mechoulam-and-the-center-for-research-on-pain-cannabis-research/>.

<http://www.tv.greenmedinfo.com/category/cannabis-2/>.

<http://www.umm.edu/health/medical/altmed/herb/turmeric>.

<http://www.who.int/tobacco/research/cancer/en/>.

http://www.who.int/vaccine_safety, "GAVI Alliance is a global partnership that combines public and private resources to create greater access to immunizations."

<http://www.worldwithoutcancer.com>.

<http://www.youtube.com/watch?v=RhZesZe33cw>.

Hu H., Han H.Y., Wang Y.L., et al. "The role of Id-1 in chemosensitivity and epirubicin-induced apoptosis in bladder cancer cells", *Oncol Rep*, 2009, 21: s. 1053-1059.

Hunt, B.J., Belanger, L.F., "Localized, multiform, sub-periosteal hyperplasia and generalized osteomyelosclerosis in magnesium-deficient rats", *Calcif. Tiss. Res.*, 1972, 9: s. 17-27.

Iain A. Lang, Tamara S. Galloway, Alan Scarlett, William E. Henley vd., "Association of Urinary Bisphenol A Concentration With Medical Disorders and Laboratory Abnormalities in Adults", *JAMA*, 17 Eylül 2008, 300: s. 1303-1310.

Ian Shapira, "Swine flu shot? They're taking a pass", *The Washington Post*, 04.11.2009.

Ian Sparks, "Drinking Just one glass of wine a day can increase risk of cancer by 168 % finds shock new study", *Daily Mail*, 18.02.2009.

ICNIRP Guidelines 2014, "For limiting exposure to electric fields induced by movement of the human body in a static magnetic field and by time-varying magnetic fields below 1 Hz", *Health Physics*, 2014, 106 (3): 418-425; s. 419-420.

ICNIRP: International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection, <http://icnirp.de/activities.htm>.

Indlekofer, F., "Reduced memory and attention performance in a population-based sample of young adults with a moderate lifetime use of cannabis, ecstasy and alcohol", *Journal of Psychopharmacology* 23 (5), 2008, s. 495-509.

- Irena Choistern, "Greening Up by Cutting Down on Plastic Bags", The New York Times, 05.08.2007.
- Irvin Kirsch, "Antidepressants Proven to Work Only Slightly Better Than Placebo", 31.07.2002, www.articles.mercola.com.
- Irving Kirsch, B.J. Deaco, "Initial severity of antidepressants benefits: a meta analysis of data submitted to the FDA", PLoS Med, 2008, 5(2): s. 45.
- İsmail Tokalak, Dünyayı Yönetenler ve Sistemleri, İstanbul, Gülerboy Yay., 2008.
- İsmail Yılmaz, "Dünya dişçilikte kullanılan cıva ihtiva eden amalgam uygulamasını sorguluyor", Dental Türk, www.dentalturk.com.
- J. Abramson, J.M. Wright, "Are lipid lowering guidelines evidence based", Lancet, 2007, 369, s. 168-169.
- J. Bland, "Clinical Approaches to Hormonal and Neuroendocrine Imbalances", In Textbook of Functional Medicine, Gig Harbor, The Institute of Functional Medicine, 2010, s. 581-669.
- J. Yiamouyiannis, D. Burk, "Fluoridation and cancer; Age-dependence of cancer mortality related to artificial fluoridation", 1977, Fluoride, 10, s. 102-125.
- J.C. Maxwell, The Maxwell Report: The Smokeless Tobacco Industry in 2009, Richmond (VA): John C. Maxwell, Jr., 2010.
- J.C. McCann, B.N. Ames, "Is there convincing biological or behavioral evidence linking vitamin D deficiency to brain dysfunction?", FASEB Journal, 2007, 22 (4): s. 982-1001.
- J.E. Goodman, "An updated weight of the evidence evaluation reproductive and development effects of low doses of bisphenol A", Critical Reviews in Toxicol 36 No. 5, 2006, s. 387-457.
- J.F. Risher (Editor), "Elemental Mercury and Organic Mercury Compounds: Human Health Aspects", World Health Organization (WHO), Geneva, 2003, www.who.int/ipcs/publications/cicad/en/cicad50.pdf.
- J.M. McPartland, "Common names for diseases of Cannabis sativa", L. Plant Disease 75, 1991, s. 226-227.
- J.M. McPartland, "Microbiological contaminants of marijuana", Journal of the International Hemp Association 1: 1994, s. 41-44, <http://www.hempfood.com/IHA/iha01205.html>.

J.Y. Surh, "Cancer chemo prevention with dietary phytochemicals", *Nat Rev Cancer*, 2003; 3: s. 768-80.

Jack Herer (Derleyen), Chris Conrad (Editör), Lynn&Judy Osburn (Editör), Ellen Komp (Editör), Jeremy Stout (Editör), *Hemp&The Marijuana Conspiracy: The Emperor Wears No Clothes, The Authoritative Historical Record of the Cannabis Plant, Marijuana Prohibition & How Hemp Can Still Save the World*, Hemp/Queen of Clubs Pub., 1992, http://thinkorbebeaten.com/TOBE/www.thinkorbeeaten.com/theknoll/r/r/Jack_Herer_The_Emperor_Wears_No_Clothes_%5BHow_Hemp_Can_Save_The_World%5D.en.pdf.

Jacob Goldstein, "Supremes Set Different Rules for Suing Device, Drug Makers", *The Wall Street Journal*, 04.03.2009, www.wsj.com/health.

Jacob Goldstein, "Zyprexa: Balancing Serious Side Effects With Serious Illness", *The Wall Street Journal*, 25.03.2008.

Jagetia G.C., Aggarwal B.B., "Spicing up" of the immune system by curcumin, *J. Clin Immunol*, 2007; 27 (1): s. 19-35.

James Randerson, "Keep taking the fruit and veg: Vitamin pills do not reduce cancer risk", *The Guardian*, 30.12.2008, www.guardian.co.uk.

James Sturcke, "Don't give swine flu drugs to under 12's, says study", *The Guardian*, 10.08.2009.

Jamie Cung, "The Rise of Fake Pot", *Time*, 10.04.2014.

Jane Burgermeister, "Summary of the swine flu criminal case", 01.08.2009, www.theflucase.com.

Jane Houlihan, "Bush Administration Moves Okay Toxic Teflon Pollution in Tap Water", 14.01.2009, www.ewg.org/node/27529.

Jane Orient, "Putting Toddlers at Risk with Mandated Vaccines", www.generationrescue.org/pdf/orient_atrisk.pdf.

Janet Raloff, "Cancer Data: Burying Bad News", *Science News*, 24.09.2008, www.sciencenews.org.

Janice Billingsley, "Gun Suicide Now Outpace Homicide", www.sexualhealth.com.

Jeanne Lanzer, "Drug Secrets; What the FDA isn't telling", *Slate Magazine*, 27.09.2005, www.slate.com.

Jeanne Lenzer, Nicholas Pyke, "Was Traci Johnson driven to suicide by anti-depressants? That's trade secrets says US officials", 19.06.2005, www.woodymatters.com.

Jeanne Lenzer, Shannon Brownlee, "Antidepressants: An untold story", *British Medical Journal (BMJ)*, 27.02.2008, www.bmj.com.

Jef Feeley, Margaret Cronin Fisk, "Glaxo Said to Have Paid \$1 Billion in Paxil Suits", *Bloomberg News*, 14.12.2009, www.bloomberg.com.

Jeff Miller, "New Research: Herbicide Atrazine Linked to Cancer, Birth Defects, Endocrine Disruption, Endangered Species Impacts", *Center for Biological Diversity/Environmental News Network*, www.enn.com.

Jeffrey Dach, *Natural Medicine 101: How To Win The Medical Information War and Take Control of Your Health, USA*, Book Surge Publ., 2009.

Jeffery M. Smith, *Seeds of Deception*, Devon, UK, Green Books Ltd., 2004.

Jenny Hope, "CAT scan cancer fear: Radiation 'could trigger the disease in one in 80 patients'", *The Daily Mail*, 15.12.2009.

Jeome P. Kassier, *On the Take: How Medicine's Complicity with Big Business Can Endanger Your Health*, Oxford, Oxford University Press, 2005.

Jerome P. Kassier, *On the Take: How Medicine's Complicity with Big Business Can Endanger Your Health*, Oxford-NewYork, Oxford University Press, 2005.

Jim Dickinson, "Hamburg Recuses Herself From Dental Mercury Rulemaking", *FDA WEBVIEW*, 14.07.2009.

Jim Vertuno, Juan A. Lozano, "Johnson & Johnson settles Texas lawsuit for \$158M", *Associated Press*, 19.06.2012.

Jo Willey, "Oxygen kills cancer", *Daily Express*, 01.08.2009.

Joanna Sugden, "School girls to get vaccinated against cervical cancer", *The Times on Line*, 03.09.2008.

Joe Nocera, "The Dangers of Swinging for the Fences", *The New York Times*, 27.01.2007.

John Beard, *The Action of Trypsin...*, *Br Med J.*, 4, 140-41, 1906;
John Beard, *The Enzyme Treatment of Cancer*, London, Chatto&Windus Publ., 1911.

John Braithwaite, *Corporate Crime in the Pharmaceutical Industry*, London, Pluto Press, 1984.

John Ehrenreich (Edit), *The Cultural Crisis of Modern Medicine*, New York-London, Monthly Review Press, 1978.

John Henry Westen, "Deaths associated with Merck's HPV vaccine (Gardasil) over 3500 adverse affects reported", 20.09.2007, Toronto, LifeSiteNews.com.

John M. Connor, "Global Price Fixing: Our Customers Are the Enemy", New York, Springer Publ., 2002.

John Simons, "Lilly goes off Prozac the drug maker bounced back from the loss of its blockbuster but the recovery has a costs", Fortune Magazine, 28.06.2004, www.money.cnn.com.

John Tibbetts, "What's in the Water: The Disinfectant Dilemma", Environmental Health Perspectives (HP), Vol. 103, No. 1, Ocak 1995, <http://ehp.niehs.nih.gov/docs/1995/103-1/focus1.html>.

John Vibes, "Study says prescription drugs are more dangerous than street drugs like heroin", Intellhub, 11.02.2014.

Johns, A., "Psychiatric effects of cannabis", British Journal of Psychiatry, 178, 2001, s. 116-122.

Johnson J.J., Mukhtar H., "Curcumin for chemoprevention of colon cancer," Cancer Lett., 18.04.2007.

Jon Herskovitz, "Louisiana bans components for synthetic marijuana due to health scare", Reuters, 20.03.2014.

Jon Hood, "Teflon Suit Slides Off DuPont", Consumer Affairs, 19.05.2009, www.consumeraffairs.com.

Joseph Mercola, "232 Toxic Chemicals found in 10 Babies", 31.12.2009.

Joseph Mercola, "Death from Prescription Drugs: The New Epidemic Sweeping Across America", 26.10.2011, www.mercola.com.

Joseph Mercola, "Expert Pediatrician Exposes Vaccine Myths", 14.11.2009, www.articles.mercola.com.

Joseph Mercola, "How Many More of these 'Unavoidably Unsafe' Drugs Will Become Mandatory?", 05.11.2011, www.mercola.com.

Joseph Mercola, "What International Health Expert Thinks of the Flu Vaccine", 17.11.2009, www.articles.mercola.com.

Joseph Mercola, Kendra Degen Pearsall, Sweet Deception, Nashville, Tennessee, Thomas Nelson Inc., 2006.

Juliet Eilperin, "Level Set for Chemical in Nonstick Products", Washington Post, 17.01.2009.

Juliet Eilperin, "Mothers' exposure to chemicals may affect boys", The Washington Post, 24.11.2009.

Karl Loren, "High Cholestrol Causes Heart Disease?", Truth Revealed, www.oralchelation.net.

Karl Loren, Life Flow One: The Solution For Heart Desase, USA, Life Extension Educational Service, 1995.

Kathleen Schuler, "Smart Plastics Guide: Healthier Food Uses of Plastics", (Institute for Agriculture and Trade Policy / IATP), Eylül 2008, <http://www.iatp.org/iatp/factsheets.cfm?accountID=421&refID=102202>.

Kathleen Sebelius (ABD Sağlık Bakanı), Pandemic Influenza Antivirals—Amendment, Department of Health and Human Services, Office of the Secretary Subject: Pandemic Influenza Antivirals--Amendment. Authority: 42 U.S.C. 247d-6d. 19.06. 2009 (Vol. 74, No. 117) s. 29213-29214, www.edocket.access.gpo.gov/2009/E9-14412.htm.

Katie Drinkard, "Vaccine safety issues spur rise in vaccine refusal rates", 09.06.2009, www.examiner.com.

Khadijah Rentas, "To ban or not ban: Bishphenol-A in food is OK with FDA but not with scientists", 09.06.2009, www.ewg.org/node/27511.

Khan, S. Khan, R. Colts, W.A. Brown, "Suicide rates in clinical trials of SSRIs, other antidepressants and placebo: analysis of FDA reports", *Am J. Psychiatry*, 2003, 160: s. 790-792.

Kim M.S., Kang H.J., Moon A., "Inhibition of invasion and induction of apoptosis by curcumin in H-ras-transformed MCF10A human breast epithelial cells", *Arch Pharm Res.*, 2001; 24 (4): s. 349-354

Krishnaswamy K., "Traditional Indian spices and their health significance", *Asia Pac J Clin Nutr.*, 2008; 17 Suppl 1: s. 265-268.

Kristie Leong, "Four Dangerous Cosmetics You Need to Avoid", 17.11.2009, www.bukisa.com/articles/192538_four-dangerous-cosmetics-you-need-to-avoid.

Kudret Livaoglu, Ayşe Betül Şahin, Zararlı Kimyasallardan Korunma Yöntemiyle Sağlıklı Hayat, İstanbul, Mozaik Yay., 2006.

Kulikovsky M., Gil T., Mettanes I., Karmeli R., Har-Shai Y., "Hyperbaric Oxygen therapy for non-healing wounds", *Israel Medical Association Journal*, 2009, Vol. 11: s. 480-484.

Kurt Nimmo, "Journalist Fired Over Flu Pandemic Lawsuit", 07.07.2009, www.infowars.com.

L. Bjorkman, G. Sandbrog-Englund, J. Ekstrand, "Mercury in saliva faces after removal of amalgam fillings", *Toxicology and Applied Pharmacology*, 1997, 144: s. 156-162.

L. Hooper, R.L. Thompson, R.A. Harrison, C.D. Summerbell, A.R. Ness, H.J. Moore, "Risks and Benefits of omega-3 fats for mortality, cardiovascular disease and cancer", *Systematic Review, British Medical Journal*, 2006, 332 (7544), s. 752-760.

L.B. Bailey & J.F. Gregory, "Folate. In Present Knowledge in Nutrition", Washington, International Life Sciences Institute, 2006, s. 278-301.

L.N. Mary, "Spray Tanning safety: Avoiding the Hazards of DHA in Sunless Tanning Products", Associated Content, 19.09.2008, www.associatedcontent.com.

Landrigan C.P., Parry G.J., Bones C.B., Hackbarth A.D., Goldmann D.A., Sharek P.J., "Temporal trends in rates of patient harm resulting from medical care", *N Engl J Med.*, 2010 Nov 25; 363 (22): s. 2124-2134, doi: 10.1056/NEJMSa1004404.

Laura L. Finley, *Hawking Hits on the International Highway: The Challenge of Online Drug Sales for Law Enforcement*, New York, Peter Lang Publ., 2008.

Laura Shin, "The 85 Richest People In The World Have As Much Wealth As The 3.5 Billion Poorest", *Forbes*, 23.01.2014.

Laura Zhang, Milan Fiala, John Cashman, James Sayre, "Curcumin appears to enhance clearance of amyloid-beta in Alzheimer's disease patients." *J Alzheimers Dis.*, Eylül 2006, 10 (1): s. 1-7.

Laurence French, Magdaleno Manzanárez, 2004, *NAFTA & Neocolonialism: Comparative Criminal, Human & Social Justice*, University Press of America, 2004.

Laurene E. Bohn, "Israel pushing ahead in medical marijuana industry", *The Seattle Times*, 02.11.2012.

Laurie Lee, "The Dangers of Tampons: Chlorine Bleaching and Dioxin", www.selfgrowth.com/articles/The_Dangers_of_Tampons_Chlorine_Bleaching_and_Dioxin.html.

Lazarou J., Pomeranz B.H., "Corey PN: Incidence of adverse drug reactions in hospitalized patients", *The Journal of the American Medical Association (JAMA)*, 1998, 279: 1200.

Leah Culler, "10 drugs that cost more than a car", *MSN Money News*, 23.05.2013.

Levitz S.M. ve R.D. Diamond, "Aspergillosis and marijuana", *Annals of Internal Medicine* 115, 1991, s. 578-579.

Leweke, F. Markus, Koethe, Dagmar, "Cannabis and psychiatric disorders: it is not only addiction" *Addiction Biology* 13 (2), 2008, s. 264-275.

Lina Garcia, "Six Common Dental Procedures That Can Harm Your Health", www.drlinagarcia.com/about.php.

Linda A. McCauley, W. Kent Anger, Mathew Keifer vd., "Studying Health Outcomes in Farmworker Populations Exposed to Pesticides", *Environmental Health Perspectives (EHP)*, 114, No. 6, Haziran 2006, www.epholine.org.

Linda Garcia, "Be Very Careful When Replacing Missing Teeth", 11.08.2009, www.mercola.com.

Linda Greer, "The EPA'S Pesticide-Protection Failure", 07.09.2005, Natural Resources Defence Council (NRDC), www.nrdc.org/health/pesticides/olgpesticides.asp.

Linda Stewart, "Pigs here get human swine flu", *Belfast Telegraph*, 18.11.2009.

Lisa Girion, "Childbirth: Can the U.S. improve", *Los Angeles Times*, 17.05.2009.

Liz Armstrong, Adrienne Scott, *Whitewash: Exposing the Health and Environmental Dangers of Women's Sanitary Products and Disposable Diapers: What You Can Do About It?*, New York, Harpercollins Publ., 1993.

Liz Szabo, "Fewer Phthalates found in perfume, similar products", *USA Today*, 12.09.2008.

Logan A.C., Katzman M., "Major depressive disorder Probiotics may be an adjuvant therapy", *Med Hypotheses*, 2005; 64: s. 533-538.

Loren Pickart, "The Dangers of Sunscreen Chemicals", *Skin Biology*, www.reverseskinaging.com/toxicsunscreens2.html. "Sun screen cancer in a bottle: The danger of PABA/Oxybenzone (Oksibenzon)", www.natural-health-information-center.com.

Lori BongiornoIs, "Your tap water safe?", *Yahoo Green*, 19.02.2009.

Lori Price, "Big Pharma: Baxter Files Swine Flu Vaccine Patent a Year Ahead of Outbreak", 18.06.2009, www.globalresearch.org.

Lynn Etta Zimmer, John P. Morgan, Marijuana Myths, Marijuana Facts: A Review of the Scientific Evidence, New York, Lindesmith Center-Gotham City Printing, 1997.

M.H. Hsieh, E.C. Grantham, B. Liu vd., "Exposure to Benzophenone-2 Causes Hypospadias Through an Estrogen Receptor Dependent Mechanism", The Journal of Urology, Vol. 178, Issue 4, Ekim 2007, s. 1637-1642.

M.K. Benson, A.M. Bentley, "Lung disease induced by drug addiction", Thorax 1995, 50: 11, s. 1125-1127.

M.V. Maffini, "Endocrine disruptors and reproductive health; the case of bisphenol-A", Mol Cell Endocrinol, s. 254-255, 2006.

Ma Y., "High-dose parenteral ascorbate enhanced chemosensitivity of ovarian cancer and reduced toxicity of chemotherapy", Sci Transl Med., Şubat, 2014 5; 6 (222): 222.

Maggie Fox, Health and Science Editor, "CDC: New H1N1 swine flu a mixture of swine flu, avian flu and human flu viruses from North America, Europe and Asia", Washington (Reuters) EDT, 23.04.2009.

Mahoney M.C., Nasca P.C., Burnett W.S., Melius J.M., "Bone cancer incidence rates in New York State: Time trends and fluoridated drinking water", Am. J. Publ. Health 81, 1991, s. 475.

Manfred von Andrenne, "Fundamentals of combating cancer metastasis by oxygen multistep immunostimulation processes", 1985 May, 17 (1): s. 47-65, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3892251?ordinalpos=26&itool=EntrezSystem2>.

Manfred von Andrenne, "Oxygen Multistep Therapy: Physiological and Technical Foundations", Thieme, 2000.

Manuel Guzmán, "A pilot clinical study of Δ^9 -tetrahydrocannabinol in patients with recurrent glioblastoma multiforme", British Journal of Cancer 95, 2006 (2): s. 197-203.

Manuel Guzman, "Cannabinoids: potential anticancer agents", Nat Rev Cancer, 2003 Ekim, 3 (10): s. 745-755.

Manuel Guzmán, "Cannabinoids: potential anticancer agents", Nature Reviews Cancer 3, Ekim 2003, s. 745-755.

Marc Renaud, "On The Structural Constraints to State Intervention in Health", John Ehrenreich (Edit), The Cultural Crisis of Modern Medicine, New York-London, Monthly Review Press, 1978, s. 106.

Marc Sircus, "Mercury, Vaccine and Medicine", International Medical Veritas Association, 13.12.2004, www.imva.info; www.gordonresearch.com/articles/autism/mercury_vaccines_medicine.pdf.

Marc Sircus, *Transdermal Magnesium Therapy*, Paelos Books&Mediaworks, 2007.

Marcia Angell, *The Truth About the Drug Companies: How They Deceive Us and What to do About It*, New York, Random House, 2005.

Maria Cheng, "World Health Organization agency: Air pollution causes cancer", Associated Press, 17.10.2013.

Marie Winn, *The plug-in drug: Television, computers, and family life*, New York, Penguin, 2002.

Marion Nestle, *Food Politics: How The Food Industry Influences Nutrition And Health*, California, University of California Press, 2007.

Marion Wild, "Are Microwave Ovens A Source of Danger?", www.curezone.com.

Mark Briscoe, "In-Car Air Pollution; The Hidden Threat to Automobile Drivers", The International Center for Technology Assessment, Washington DC, Temmuz 2000, Report No. 4, www.icta.org.

Mark Sircus, "Oxygen is a Nutritional Drug", IMVA, 27.01.2014, <http://drsircus.com/medicine/oxygen-is-a-nutritional-drug>.

Mark Sircus, "Sodium Bicarbonate - Rich Man's Poor Man's Cancer Treatment", <http://drsircus.com/books/e-book/sodium-bicarbonate-second-edition> <http://drsircus.com/>.

Mark Townsend, "Report highlights dangers of dioxins", The Observer, 10.11.2002.

Mark Wheeler, "Pesticide exposure found to increase risk of Parkinson's disease", University of California, Los Angeles, 20.04.2009.

Markus Dworak, Thomas Schierl, Thomas Bruns, Heiko Klaus Strüder, "Impact of Singular Excessive Computer Game and Television Exposure on Sleep Patterns and Memory Performance of School-aged Children", *Pediatrics*, Vol. 120, No. 5, Kasım 2007.

Marrakchi S., Maibach H.I., "Sodium lauryl sulfate-induced irritation in the human face: regional and age-related differences", 2006, *Skin Pharmacol Physiol* 19 (3): 177-80. doi:10.1159/000093112.

Martin H. Teicher, Carol Glod, Jonathan O. Cole, "Emergence of Intense Suicidal Preoccupation During Fluoxetine (Prozac) Treatment", *American J. Psychiatry*, 1990, 147: s. 207-210.

Martin Weitz, *Health Shock: A Guide to Ineffective and Hazardous Medical Treatment*, USA, David&Charles PLC, 1974, 1980.

Matthew B. Robinson, Renee G. Scherlen, *Lies, Damned Lies and Drug War Statistics*, Albany, State University of New York Press.

Matthew Day, "Homeless people die after bird flu vaccine trial in Poland", *The Telegraph*, 02.07.2009, www.telegraph.co.uk.

Matthew Gentzkow (University of Chicago), Jesse M. Shapiro (University of Chicago), "Does Television Rot Your Brain?" NBER Working Paper, No. 12021, Şubat, 2006, JEL No. I21, J13, J24.

Matthews, "NY Health Care Workers Protest Mandatory H1N1 Flu Shots", *USA Today*, 29.09.2009.

Maurer, et. al., "Fluoride an equivocal carcinogen", *J. National Cancer Institute* 82, 1990, s. 1118-1126.

McAllister S.D., Christian R.T., Horowitz M.P., Garcia A., Desprez P., "Cannabidiol as a novel inhibitor of Id-1 gene expression in aggressive breast cancer cells", *Molecular Cancer Therapeutics* 6, s. 2921-2927, 1 Aralık 2007.

McAllister S.D., Murase R., Christian R.T., Lau D., Zielinski A.J., Allison J., Almanza C., Pakdel A., Lee J., Limbad C., Liu Y., Debs R.J., Moore D.H., Desprez P.Y., "Pathways mediating the effects of cannabidiol on the reduction of breast cancer cell proliferation, invasion, and metastasis", *Breast Cancer Res Treat.*, Ağustos 2011, 129 (1): s. 37-47.

McKallip R.J., Lombard C., Fisher M., et al.: "Targeting CB2 cannabinoid receptors as a novel therapy to treat malignant lymphoblastic disease", *Blood* 100 (2): 627-634, 2002.

Medical Marijuana in Massachusetts: 105 CMR 725:00, Implementation of an Act for the humanitarian Medical Use Of Marijuana, http://www.hanover-ma.gov/sites/hanoverma/files/file/file/medical_marijuana_presentation.pdf.

Meera Selva, "Swine Flu Recall: H1N1 Vaccine Pulled in Canada", *The Huffington Post*, 24.11.2009.

Meli Alazraki, "Global Pharmaceutical Sales Expected to Rise to \$880 Billion in 2011", *Daily Finance*, 07.10.2010.

Meryem Akpolat, Yeter Topçu Tarladaçalışır, Yeşim Hülya Uz, Melike Sapmaz Metin, Gülnur Kızılay, “Kanser Tedavisinde Curcuminin (Zerdeçal)”, Yeni Tıp Dergisi, 2010, 27: s. 142-147.

Michael D. Lemonick, “What’s Wrong With Our Sperm?”, Time Magazine, 24.01.2001.

Michael Pollan, In Defence of Food: An Eaters Manifesto, New York, Penguin Publ., 2006.

Michael Rosen, “Top 20 big pharmas represent majority of world pharma market”, VTN News, 15.06.2005, <http://wistechology.com/articles/1903/>.

Michael Slezak, “Doubt cast on cannabis, schizophrenia link”, ABC Science, 01.09.2009, Abc.net.au.

Mike Adams, “FDA Tyranny to become law”, 12.07.2007, www.naturalnews.com.

Mike Adams, “New research shows vitamin D slashes risk of cancer by 77 percent; cancer industry refuses to support cancer prevention”, 08.06.2007, www.naturalnews.com.

Mike Mitka, “Baby Bottle Safety”, JAMA, Mayıs 2008, 299 (18), s. 2141.

Mike Stobbe, “Swine Flu Vaccine Recall”, The Huffington Post, 15.12.2009.

Mitch Earleywine, Understanding Marijuana: A New Look at the Scientific Evidence, Oxford-New York, Oxford University Press, 2005.

Mohamed Ben Amar, “Cannabinoids in medicine: A review of their therapeutic potential”, Journal of Ethnopharmacology, 105, 2006, 1-25, s. 2.

Morbidity and Mortality Week Report, CDC, 2007, 56 (05), s. 93-96.

Morbidity and Mortality Week, Report, CDC Publ., 30.03.2007.

Morbidity and Mortality Week, Report, CDC Publ., 31.10.1997.

Munson, A.E., “Antineoplastic (tümör hücrelerinin gelişimini önleyen) activity of cannabinoids”. Journal of the National Cancer Institute, 1975, 55 (3): s. 597-602.

Murray D. Esler, M.B., B.S., B.MeD.Sc.i., and Kerry J. Goulston, “M.D Levels of Anxiety in Colonic Disorders”, N Engl J Med, 1973, 288: 16-20, 4 Ocak, s. 197.

Mustafa Akan, Ruhunu Arayan Şehir İstanbul, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2006.

Naoko Koezuka, Malcolm Koo, Kenneth R. Allison, Edward M. Adlaf vd., "The Relationship between Sedentary Activities and Physical Inactivity among Adolescents: Results from the Canadian Community Health Survey", *Journal of Adolescent Health*, Vol. 39, No. 4, Ekim, 2006.

Nassif A., Chan S.C., Storrs F.J., Hanifin J.M., "Abnormal skin irritancy in atopic dermatitis and in atopy without dermatitis", *Kasim* 1994, *Arch Dermatol* 130 (11): 1402 7. doi: 10.1001/archderm.130.11.1402.

Natasha Singer, "Vermont Acts to Make Drug Makers Gifts Public", *The New York Times*, 19.05.2009.

Natasha T. Metzler, "EPA moves to ban pesticide carbofuran from the food", *USA Today*, 24.07.2008, www.abcbirds.org/abcprograms/policy/pesticides/profiles/carbofuran.html.

National Committee Assurance for Quality (NCQA), Women's Health Issue, Mayıs/Haziran 2007, "Study Finds Women Less Likely Than Men to Have Their Cholesterol Level", *AHA News*, 14.05.2007, www.americanheart.com.

National Committee Assurance for Quality (NCQA), Women's Health Issue, Mayıs/Haziran 2007.

National Law Journal, 18.09.2000, B, 11.

National Toxicology Program /NTP (1990): "Toxicology and carcinogenesis studies of sodium fluoride (CAS No. 7681-49-4) in F344/N rats and B6C3F1 mice (Drinking Water Studies)."

National Toxicology Program, Technical Report Series 393, U.S. Department of Health and Human Services, <http://naturalsociety.com/breaking-fluoride-linked-to-1-cause-of-death-in-new-research/#ixz-z2i78mVmzf>.

National Toxicology Program: NTP toxicology and carcinogenesis studies of 1-trans-delta(9)-tetrahydrocannabinol (CAS No. 1972-08-3) in F344 rats and B6C3F1 mice (gavage studies). *Natl Toxicol Program Tech Rep Ser* 446: 1-317, 1996.

National Vaccine Injury Compensation Program Statistics Report, Health Resources and Services Administration, 01.08.2008, www.hrsa.gov/vaccinecompensation/statistics_report.htm.

Neil Z. Miller, *Vaccines, Autism and Childhood Disorders: Crucial Data That Could Save Your Child's Life*, Santa Fe, New Atlantean Press, 2003.

Neil Z. Miller, *Vaccines: Are They Really Safe and Effective*, Santa Fe, New Mexico, New Atlantean Press, 2008.

Nesrin Dabağlar, “Kenevir beraat etmeli mi?”, *İndigo*, Sayı: 91, 12.07.2013, <http://indigodergisi.com/2013/07/kenevir-beraat-etmeli-mi/>.

Nick Mathiason, “Blowing the Final Whistle”, *The Observer*, 25.11.2001.

Nimet Özata, *Fitoterapi (Bitkilerle Tedavi) ve Aromaterapi (Uçucu Yağlarla Tedavi)*, İstanbul, Doğan Kitap, 2009.

Noreena Hertz, *The Silent Takeover: Global Capitalism and The Death Of Democracy*, London, Arrow Books, 2002, s. 150; *New Start Worship*, New Start, 2000.

Nyoman Kertia, Ahmad H. Asdie, Wasilah Rochmah Marsetyawan, “Ability of Curcuminoid Compared to Diclofenac Sodium in Reducing the Secretion of Cyclooxygenase-2 Enzyme by Synovial Fluid’s Monocytes of Patients with Osteoarthritis”, *Acta Medica Indonesiana - The Indonesian Journal of Internal Medicine*, Nisan 2012, 44 (2): s. 105-113.

Olga V. Naidenko, “U.S. Toxics Registry Should Set Exposure Limit For Chemicals in ‘Teflon’ Family”, *EWG-Environmental Working Group*, 30.10.2009, http://www.ewg.org/ATSDR_Needs_To_Protect_People_From_Teflon.

Olstein M et al., “The homocysteine hypothesis of depression”, *Am J Psychiatry*, 2007, 164 (6): s. 861-867.

Ong M., “Hyperbaric oxygen therapy in the management of diabetic lower limb Wounds”, *Singapore Med J.*, 2009, 49 (2): s. 105-109.

Oram R.J., Daum R.S., Seal J.B., Lauderdale D.S., “Impact of recommendations to suspend the birth dose of Hepatitis B virus vaccine”, *JAMA* 2001; 285: s. 1874-1879.

Osborne, Geraint B., Fogel, Curtis, “Understanding the Motivations for Recreational Marijuana Use Among Adult Canadians¹”, *Substance Use & Misuse* 43 (3-4), 2008, s. 539-572.

Osman Müftüoğlu, “Domuz gribi salgını kapımızda mı?”, *Hürriyet*, 25.10.2009.

Owen Bowcott, “Doctors raise doubts over daily dose of aspirin: British Heart Foundation claims of bleeding may outweigh benefits”, *The Guardian*, 31.08.2009.

Owen Bowcott, “Swine flu could kill 65,000 in UK, warns chief medical officer”, *The Guardian*, 16.07.2009.

Oya Armutçu, Nurettin Kurt, "Katirlyonluk Neşter'de 110 avukata karşı bir avukat", *Hürriyet*, 28.06.2003.

Paola Massi, Angelo Vaccani, Stefania Ceruti, Arianna Colombo, Maria P. AbbraccioDaniela Parolaro, "Antitumor Effects of Cannabidiol, a Nonpsychoactive Cannabinoid, on Human Glioma Cell Lines", *The Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 2004, Vol. 308, No. 3, Dept. of Structural and Functional Biology, Pharmacology Unit and Center of Neuroscience, University of Insubria, İtalya, Ekim 2003.

Pari L., Tewas D., Eckel J., "Role of curcumin in health and disease", *Arch Physiol Biochem*, 2008; 114 (2): s. 127-149.

Parker Waichman Alonso, "Cymbalta Suicide Data Withheld by FDA", Parker Waichman Alonso (LLP) Attorneys at Law, 16.04.2008, www.yourlawyer.com/article/read/14226.

Parliamentary answers 1457/AB (XXIV. GP), 29 Mayıs 2009, www.timesofindia.indiatimes.com.

Paton, W.D.M., Pertwee, R.G., "The actions of cannabis in man. In Marijuana: Chemistry, Pharmacology, Metabolism and Clinical Effects (ed. R. Mechoulam), London, Academic Press, 1973.

Patrick Tyrrell, William B. Beach, "U.S. Government Increases National Debt and Keeps 128 Million People on Government Programs", The Heritage Foundation, 08.01.2013.

Paul Auerbach, "Sunlight and Vitamin D", www.healthline.com.

Pauline Comeau, "New dosage limits for medical marijuana: But where's the science?" *CMAJ*, 11 Eylül 2007, Vol. 177, No. 6.

Perfluorinated Compounds (PFCs), "Pollution in People", www.pollutioninpeople.org/toxics/pfcs.

Peter R. Holt, Seymour Katz, Robert Kirshoff, "Curcumin improves ulcerative proctitis and Crohn's disease in patients with inflammatory bowel disease.", *Dig Dis Sci.*, 2005 Nov; 50 (11): s. 2191-2193.

Peter Trond Flaten, "Chlorination of drinking water and cancer incidence in Norway", *International Journal of Epidemiology*, 1992, 21 (1): s. 6-15.

Petitou, M., Tuy, F., Rosenfeld, C., Mishal, Z., Paintrand, M., Jasmin, C., Mathe, G., Inbar, M., "Decreased microviscosity of membrane lipids in leukemic cells; two possible mechanisms", *Proc. Natl. Acad. Sci., USA*, 1978, 75: s. 2306-2310.

PFCs: Global Contaminants, Envireonmental Working Groups (EWG), Nisan 2003, www.ewg.org/reports/pfcworld/ Fluoride Action Network, www.fluoridealert.org.

PFCs: Global Contaminants, www.ewg.org/book/export/html/8625.

Phan T.T., See P., Lee S.T., Chan S.Y., "Protective effects of curcumin against oxidative damage on skin cells in vitro: its implication for wound healing", *J Trauma*, 2001; 51 (5): s. 927-931.

Philip J. Hilts, "Is Nicotine Addictive? It Depence on Whose Criteria You Use", *The New York Times*, 02.08.1994.

Philip Landrigan, "Philippe Grandjean Neurobehavioural effects of developmental toxicity", *The Lancet Neurology Journal*, Mart 2014, Vol. 13, No. 3, s. 330-338.

Philippe Grandjean, Philip J. Landrigan, "Neurobehavioural effects of developmental toxicity", *The Lancet Neurology*, Mart 2014, Vol. 13, Issue 3, s. 330-338.

Ponz-Sarvise M., Nguewa P.A., Pajares M.J., et al. "Inhibitor of differentiation-1 as a novel prognostic factor in NSCLC patients with adenocarcinoma histology and its potential contribution to therapy resistance", *Clin Cancer Res.*, 2011, 17: s. 4155-4166.

Preda and Bowers, "Antidepressant Associated Mania and Psychosis Resulting in Psychiatric Admissions", *Journal of Clinical Psychiatric*, 2001, 62: s. 30-33.

Preet, A., Ganju, RK., Groopman, J.E., "Δ9-Tetrahydrocannabinol inhibits epithelial growth factor-induced lung cancer cell migration in vitro as well as its growth and metastasis in vivo", *Oncogene* 27, 2007 (3): s. 339-346.

Prescription Drug: Global Outlook to 2008, www.researchmarkets.com/reports/448991.

R. Beaglehole, R. Bonita, R. Maqnusson, "Global cancer prevention: An important pathway to global health and development", *Public Health*, Vol. 125, Sayı: 12, Aralık 2011.

R. Şeminur Topal, Değiştirilen Gen mi Sen mi Evren mi?, İstanbul, Yeni İnsan Yay., 2007.

R. Tamler, Dietary Supplements and Nutraceuticals in the Management of Andrologic Disorders, *Edoronical Metab. Clin. N am* 2007: 36: s. 533-552

K.A. Mahmoud, G.J. Pandina, I. Turkoz, C. Kosik-Gonzalez, C.M. Canuso, M.J. Kujawa, G.M. Gharabawi-Garibaldi, "Risperidone for Treatment-Refractory Major Depressive Disorder, A Randomized Trial." *Annals of Internal Medicine*, Vol. 147, s. 593-602, 06.11.2007.

R.R. Satoskar, S.J. Shah, S.G. Shenoy, "Curcumin has anti-inflammatory properties in patients with postoperative inflammation." *Int J Clin Pharmacol Ther Toxicol*, 1986 Dec; 24 (12): s. 651-654.

Rachel Balik, "Males of All Species Are Becoming More Female, Finding Dulcina", 09.12.2008, www.findingdulcinia.com.

Rachel Cooper, "Statins: the drug firms' goldmine", *The Telegraph*, 19.06.2010.

Rajeev Syal, Sakshi Ojha, "Swine flu vaccine supplier has to pay back millions; US pharmaceutical giant Baxter accused of overcharging Medicaid programmes", *The Guardian*, 11.10.2009.

Ralph Moss, *Questioning Chemotherapy*, New York, Equinox Press, 1995.

Ramer R., Bublitz K., Freimuth N., et al.: "Cannabidiol inhibits lung cancer cell invasion and metastasis via intercellular adhesion molecule-1", *FASEB J* 26 (4): 1535-1548, 2012.

Ramer R., Bublitz K., Freimuth N., et al.: "Cannabidiol inhibits lung cancer cell invasion and metastasis via intercellular adhesion molecule-1", *FASEB J* 26 (4): s. 1535-1548, 2012.

Randall Palmer, Peter Galloway, "Study Finds Weed Killer Affects Frogs Sexually", *The Erie Wire*, 07.12.2009, <http://eriewire.wordpress.com/2009/12/14/atrazine-found-to-be-mutating-amphibians/>.

Ranganathan, Mohini, d'Souza, Deepak Cyril, "The acute effects of cannabinoids on memory in humans: a review", *Psychopharmacology* 188 (4), 2006, s. 425-444.

Ray Moynihan, Alan Cassels, *Satılık Hastalıklar*, Çev. Gökçesu Tamer, Evren Yıldırım, İstanbul, Hayy Kitap, 2006.

Ray Moynihan, Alan Cassels, *Selling Sickness: How the World's Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients*, New York, Nation Books, 2006.

Ray Moynihan, *Selling Sickness: How the World's Biggest Pharmaceutical Companies Are Turning us All Into Patients*, New York, Nation Books, 2006.

Raymond Cushing, "Pot Shrinks Tumors, Government Knew in '74", AlterNet, 30.05.2000.

Rebecca Sutton, "Adolescent exposure cosmetic chemical of concern", EWG, Eylül 2008, www.ewg.org/reports/teens.

Richard Sharpe, "Male Reproductive Health Disorders and the Pottential Role of Exposure to Environmental Chemicals", CHEM Trust Report: Chemicals threaten male reproductive health, 12.06.2009, www.chemsec.org.

Rick Simpson, "Natures Answer For Cancer", USA: 2013, <http://phoenixtears.ca/natures-answer-for-cancer/>.

Rob Stein, Michael Laris, "H1N1 injection (and spray) rejection; Some doctors are just saying no to the swine flu vaccine", The Washington Post, 08.11.2009.

Robert D. Morris, *Blue Death: True Tales of Disease, Disaster, and the Water We Drink*, New York, HarperCollins, 2007.

Robert I. Bender, "Prescription Drugs are the 4th Leading Cause of Death", 29.09.2008, www.hollywoodtoday.net.

Robert M. Wolfe, Lisa K. Sharp, "Anti-Vaccinationists past and present", *BMJ*, Ağustos 2000, 325: s. 430-432.

Robert Morris, "Chlorination, Chlorination by-products and cancer", *American Journal of Public Health*, Temmuz 1992, 82 (7): s. 955-963.

Robert Verkeck, "Big Pharma's Bogus Attack on Omega 3 & Other Vitamin Supplements", 19.04.2006, www.organicconsumers.org.

Robin McKie, "The great healt debate: is sunshine a miracle cure?", *The Observer*, 08.02.2009.

Roni Caryn Rabin, "Study: Vitamins E and C Fail Prevent Cancer in Men", *The New York Times*, 13.11.2008.

Rubino, T., Parolaro, D., "Long lasting consequences of cannabis exposure in adolescence", *Molecular and Cellular Endocrinology*, 2008, s. 286.

S. Huraib, D. Tanimu, F. Shaheen, F. Hejaili, C. Giles, V. Pagayon, "Effect of Vitamin E Modified Dialysers on Dialyser Clotting Erythropoietin and Heparin Dosage: A Comperative Crossover Study", *American Journal of Nephrology*, 2000 Vol. 20, No. 5.

S. Otto, "General non-specific morbidity is reduced after vaccination within the third month of life", The Greifswald Study, 2000, *J. Infect* 41: s. 172-175.

S. Thomas, M. Harding, S.C. Smith, J.B. Overdevest, M.D. Nitz, H.F. Frierson, S.A. Tomlins, G. Kristiansen, D. Theodorescu, "CD24 is an effector of HIF-1 driven primary tumor growth and metastasis," *Cancer Research*, 2012, DOI:10.1158/0008-5472.CAN-11-3666; <http://www.sciencedaily.com/releases/2012/09/120913123516.htm>.

S.D. Essery, "The protective effect of immunization against diphtheria, pertussis, and tetanus (DPT) in relation to sudden infant death syndrome", *FEMS Immunol Med Microbiol*, 1999, 25: 1-2, s. 183-192.

Saah Vogel, "Bottles Over Bisphenol A", 04.16.2008, www.defending-science.org.

Sait Kapıcıoğlu, Domuz Gribi - Yalancılar Çıkarıcılar, İstanbul, Bilnet Matbaacılık, 2009.

Sam Greenhill, "Mercury fillings are dangerous say regulators (FDA)-but British health bosses still refuse to take action", *The Daily Mail*, 30.06.2008.

Sam Knight, "Controversial EU vitamins ban to go ahead", *The Times*, 12.07.2005.

Sam Lister, "Britain prepares for 65,000 deaths from swine flu", *The Times* (Times online), 17.07.2009.

Samuel Milham, *Dirty Electricity: Electrification and the Diseases of Civilization*, Bloomington, iUniverse Book, 2010.

San Jose, "Global Plastics Consumption to Reach 297.5 Million Tons by 2015", According to New Report by Global Industry Analysts, Inc., California (PRWEB), 14.02.2012.

Sandra Bell, "Childhood Vaccination: Boon or Bane?", 01.10.2009, www.associatedcontent.com.

Sandra Tonn, "Microwaves Questions and Controversies", *Health Action Magazine*, Yaz 2005, s. 27, www.hans.org.

Sara Goodman, "Tests Find More Than 200 Chemicals in Newborn Umbilical Cord Blood", *Scientific American*, 02.12.2009.

Sarah Boseley, "Drug firms a danger to health-report", *The Guardian*, 26.06.2006.

Sarah Boseley, Shannon Brownlee, “Prozac, used by 40 million people does not work says scientists”, The Guardian, 26.02.2008.

Sarah J. Wachter, “Recycling Discarded Flip-Flops”, The New York Times, 08.12.2009.

Saundra Young, “Putting the next generation of brains in danger”, CNN, 15.02.2014.

Sayer Ji, “Cannabis Extract Fights Incurable Form of Lukemia”, Activist Post, 29.04.2014.

Scott M. Grundy, “Should women be offered cholesterol lowering drugs to prevent cardiovascular disease? Yes”, BMJ, 12.05.2007, 334: s. 982.

Selim Şeker, Cep Tehlikesi, İstanbul, Hayy Kitap, 2010.

Serhat Oğuz, “Evlerdeki Makineler de Korbondiyoksit Salıyor”, Milliyet Gazetesi, 28.08.2009.

Seth Landefeld, Michael A. Steinman, “The Neurontin Legacy-Marketing Through Misinformation and Manipulation”, The New England Journal of Medicine, Ocak 2009, No. 2, Vol. 360: s. 103-106, www.content.nejm.org.

Shane Ellison, Bir Masalmış Kolesterol, Çev. Arzu Aygen, İstanbul, Hayy Kitap, 2007.

Shane Ellison, Hidden Truth About Cholesterol- Lowering Drugs, USA, Health Myths Exposed Publ., 2006.

Shankar Vedantam, “Youth Suicides Increased As Antidepressants Use Fell”, 06.09.2007, The Washington Post.

Shanna H. Swan, “Environmental phthalate exposure in relation to reproductive outcomes and other health endpoints in humans”, University of Rochester USA, Environmental Research, Ekim 2008.

Shanna H. Swan, Katharian M. Main, Fan Liu, Sara L. Stewart vd., “Decrease in Anogenital Distance Among Male Infants With Prenatal Phthalate Exposure”, Environmental Health Perspectives, Vol. 113, No. 8, Ağustos 2005.

Shannon Brownlee, “Newttered”, Washington Monthly, Ekim 2007.

Shannon Brownlee, Jeanne Lenzer, “Does the Vaccine Matter?”, The Atlantic, Kasım 2009, <http://www.theatlantic.com/doc/200911/brownlee-h1n1>.

Shannon Brownlee, *Overtreated: why too much medicine is making us sicker and poorer*, London-New York, Bloomsbury Publ., 2007.

Sharon L. McKenna, G. O'Sullivan-Coyne, G.C. O'Sullivan, T.R. O'Donovan, K. Piwocka, "Curcumin induces apoptosis-independent death in oesophageal cancer cells", *British Journal of Cancer*, 2009, 101, s. 1585-1595.

Sharyl Attkisson, "Swine Flu Cases Overestimated?", *CBS News*, 21.10.2009.

Shehzad A., Khan S., Shehzad O., Lee Y.S., "Curcumin therapeutic promises and bioavailability in colorectal cancer", *Drugs Today (Barc)*, Temmuz 2010; 46 (7): s. 523-532.

Sherif Sultan (Kalp Cerrahî - University College Hospital Galway, Ireland) - Niamh Hynes (Kalp Cerrahî - Galway Clinic, Galway, Ireland), "The Ugly Side of Statins. Systemic Appraisal of the Contemporary Un - Known Unknowns," *Health Impact Daily News*, 11.04.2013.

Shira Rubin, "A Flourishing \$40 Million Medical Marijuana Industry Helps Israelis Forget", *Tablet (Jewish News)*, 12.07.2013.

Shiva Dindyal, Imperial College School of Medicine, *The Internet Journal of Urology*, 2004, Vol. 2, No. 1

Simon Pitman, "Potential danger of Triclosan back under spotlight", 05.12.2008, www.cosmeticdesign-europe.com.

Sinan Coşkun Turan, "Anjiyo, stent ve ilaçlı stent... olmak veya olmamak", <http://www.doktorsitesi.com/makale/anjiyo-stent-ve-ilacli-stent---olmak-veya-olmamak>.

Singh Y, Bali C., "Cannabis extract treatment for terminal acute lymphoblastic leukemia with a Philadelphia chromosome mutation", *Case Rep Oncol.*, 28 Kasım 2013, 6 (3): s. 585-92.

Siobhan Ryan, "Sussex MS sufferers call for drug funding", *The Argus*, 04.06.

Sircus, "Dr. von Ardenne on Cancer", *Inflammation and Oxygen*, IMVA, 26.02.2014, <http://drsircus.com/medicine/dr-von-ardenne-on-cancer-inflammation-and-oxygen>.

Sophie Goodchild, Robert Ludgate, "Calls for inquiry on dangers of Seroxat", *The Independent*, 14.03.2004.

Soroceanu L., Murase R., Limbad C., Desprez PY., McAllister S.D., "Id-1 is a key transcriptional regulator of glioblastoma aggressiveness and a novel therapeutic target", *Cancer Res* 2013, 73 (5): s. 1559-1569.

Sreevalsan S., Joseph S., Jutooru I., Chadalapaka G., Safe S.H., "Induction of apoptosis by cannabinoids in prostate and colon cancer cells is phosphatase dependent", *Anticancer Res.*, 31 Aralık 2011 (11): s. 3799-3807.

Stacy Malkan, *Not Just A Pretty Face: The Ugly Side of the Beauty Industry*, Kanada, New Society Pub., 2007.

Stan Cox, *Sick Planet: Corporate Food and Medicine*, London, Pluto Press, 2008.

Stephan Savoia, "Pfizer's Headache. Lawsuit charges drugmaker was deceptive about Neurontin", *Newsweek*, 08.10.2008.

Stephanie Relefe, "Microwave Cooking is Killing People", www.relefe.com/microwave.html.

Stephanie Saul, "Heart Group Backs Drug Made by Ally", *The New York Times*, 24.01.2008.

Stephanie Saul, "Maker of Lipitor Digs in the Fight Generic Rival", *The New York Times*, 03.11.2007.

Steve Mitchell, "Global Vaccine Market To Top 23 Billion Dollars", *Terra Daily*, 08.02.2007.

Steven J. Markoff, "Addictiveness of Marijuana", *Medical Marijuana*, 03.06.2009, <http://medicalmarijuana.procon.org/view.additional-resource.php?resourceID=002536>.

Stokes Jr. J., Weibel R.E., Villarejos V.M., Arguedas J.A., Buynak E.B., Hilleman M.R., "Trivalent combined measles-mumps-rubella vaccine", *JAMA*, 1971; 218: S. 57-61.

Stuart Laidlaw, "Did Pharma Fiant with Gardasil HPV Patents Buy Nobel Prize?", *Toronto Star*, 18.12.2008.

Sue Mueller, "U.S. researchers explain why flu virus more active in winter", 02.03.2008, www.foodconsumer.org.

Summary Findings of NRDC's 1999 Bottled Water Report, <http://www.nrdc.org/water/drinking/nbw.asp>, <http://www.ewg.org/tap-water/home>.

Susan J. Jick, Alan D. Dean, Hershel Jick, "Antidepressants and Suicide", *British Medical Journal (BMJ)*, 1995, 310: s. 215-218.

Swan S.H., Liu F., Hines M., Kruse R.L., Wang C., Redmon J.B., Sparks A., Weiss B., "Prenatal phthalate exposure and reduced masculine play in boys", Department of Obstetrics and Gynecology, University of Rochester, Rochester, NY, USA, International Journal of Andrology, 16.11.2009.

Sylvia Onusic, "Violent Behavior: A Solution in Plain Sight", Weston A. Price Foundation, 22.04.2013, <http://www.westonaprice.org/environmental-toxins/violent-behavior-a-solution-in-plain-sight>.

T.J. Moore, M.R. Cohen, C.D. Furberg, "Serious adverse drug events reported to the Food and Drug Administration, 1998-2005", Archived of Internal Medicine, 2007, 56 (05), s. 93-96.

Tara Parker-Pope, "Vitamin pills: A false Hope?", The New York Times, 16.02.2009.

Terry A. Rondberg, "D.C. Under The Influence of Mosern Medicine, The Chiropratic Journal Under The Influence of Modern Medicine", The Chiropractic Journal, 1998, <http://www.worldchiropracticalliance.org/resources/files/InfluenceBook.pdf>.

Terry Martin, "Boosting the Impact of Nicotine with Ammonia", About.com Guide, 15.11.2010, <http://quitsmoking.about.com/cs/nicotineinhaler/a/cigingredients.htm>.

Terry Martin, "What's in a cigarette? The List of Additives A through C", About.com Guide, 05.11.2010, <http://quitsmoking.about.com/cs/nicotineinhaler/a/cigingredients.htm>.

Thalif Denn, "Corruption in Pharmaceutical Industry Kills", 11.12.2006, www.aegis.com.

The Endocrine Disruption Exchange (TEDX), www.endocrinedisruption.com.

The Journal of the National Cancer Institute, 16.08.2006.

The Lancet, Vol. 345, 29 Nisan 1995, s. 1071-1074.

Tina Kells, "Toxic 12 list: A Dozen Dangerous Makeup Ingredients to Avoid", Now Public, 09.03.2009, www.nowpublic.com/health.

Tina Kells, "Toxic beauty: is it worth the risk?", Guardian, The Voice of the Hospital Employee's Union, Vol. 26, No. 1, Nisan-Mayıs-Haziran 2008, www.heu.org.

Tony Grew, "MP Calls for end to global warming gases in supermarket fridges", 01.07.2009, www.ispystrangers.wordpress.com.

Torres S., Lorente M., Rodriguez-Fornes F., et al., "A combined pre-clinical therapy of cannabinoids and temozolomide against glioma", *Mol Cancer Ther.*, 2011, 10: s. 90-103.

Transparency International, "Global Corruption Report", www.transparency.org.

Tullio Simoncini, *Cancer Is A Fungus*, Roma, Edizioni Lampis Publ., 2007, s. 73.

U.S. Census: State Tax Census-www2.census.gov.

U.S. Department of Agriculture, Table 21: Expenditures for Tobacco Products and Disposable Personal Income, 1989-2006 Washington: U.S. Department of Agriculture, Economic Research Service, 2007.

U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control Press Release, 30 Ekim 1997.

Uffe Ranskov, *Fat and Cholesterol Good for You*, Sweden, GB Publ., 2009.

Uffe Ranskov, *The Cholesterol Myths: Exposing the Fallacy That Saturated Fat and Cholesterol Cause Heart Disease*, USA, New Trends Pub. Inc., 2002.

Uğur Koçbaş, "Cep'te gizlenen ürkütücü gerçekler", *Vatan Gazetesi*, 12.11.2010.

Ümit Demirel, Tuncay Delibaşı, Gamze Aren, "Sulardaki Yüksek Florid İçeriğinin Farklı Vücut Bölümlerine Etkisi (Effect of High-Fluoride Water on Different Body Parts in Human)", *İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Dergisi*, Cilt: 46, Sayı: 3, 2012, s. 79-90.

UN Convention on Psychotropic Substances, 1971, United Nation, http://www.incb.org/documents/Psychotropics/conventions/convention_1971_en.pdf.

US National Vaccine Information Center / NVIC, www.nvic.org.

USA Benton County News Tribune, 17.11.1999.

USA Today, 10.07.2000.

Vallejo, F.A. Thomas Barberan, C. Garcia Viguera, "Phenolic Compound Contents in Edible Parts of Broccoli Inflorescences After Domestic Cooking", *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 2003, Vol. 84, Issue 14, s. 1511-1516.

Vandana Shiva, *Earth Democracy: Justice Sustainability and Peace*, Cambridge, South End Press, 2005.

Vandana Shiva, Yeryüzü Demokrasisi, İstanbul, BGST Yay., 2009.

Velasco G., Sanchez C., Guzman M., "Towards the use of cannabinoids as antitumour agents", *Nature Reviews Cancer* 12, Haziran 2012, s. 463-464.

W. Roberts, A. Doaja, "Immunizations and autism: a review of the literature", 2006 Kasım, *The Canadian Journal of Neurological Sciences*, 3 (4), s. 341-346.

W.B. Bean (ed), Sir William Osler: Aphorisms from His Bedside Teachings and Writings, New York, Henry Schuman Inc., 1950.

W.P. Kopp, "Effects of Microwaves on Humans", *Journal of Natural Science*, Nisan-Haziran 1998, No. 1, Vol. 1, s. 42-43

W.P. Kopp, "Microwave Madness", *Omega News*, 13.04.2002.

Wakefield A.J., Montgomery S.M., "Mumps measles rubella vaccine: Through a glass darkly", *Adverse Drug React Toxicol Rev.*, 2000; 19: s. 265-283.

Washington, Tabitha A., Brown, Khalilah M., Fanciullo, Gilbert J., "Chapter 31: Medical Cannabis", Oxford University Press, 2012.

Welsh J.L., "Pharmacological ascorbate with gemcitabine for the control of metastatic and node-positive pancreatic cancer", *PACMAN: results from a phase I clinical trial*, *Cancer Chemother Pharmacol*, Mart 2013 (3): s. 765-75.

White B., Judkins D.Z., "Clinical Inquiry; Does turmeric relieve inflammatory conditions?", *J Fam Pract.*, 2011 Mart, 60 (3): s. 155-156.

Whitney, R.B., Sutherland, R.M., "The influence of calcium, magnesium and cyclic adenosine 3'5'-monophosphate on the mixed lymphocyte reaction", *J. Immunol*, 1972, 108: s. 1179-1183.

WHO Atrazine review 2007, "Pesticide residues in food 2007", Report of the Joint Meeting of the FAO Panel of Experts on Pesticide Residues in Food and the Environment and the WHO Core Assessment Group on Pesticide Residues, Cenova, İsviçre, 18-27 September 2007.

WHO, 2005 International Health Regulations Act.

William Campbell Douglass, "Big Pharma happy pills unleash autism epidemic", *The Douglass Report*, 11.05.2014.

William Campbell Douglass, "The Wildly successful drugs that don't work", *The Douglass Report*, 16.11.2011.

William G. Pintas, "Attorney for injured persons, Neurontin Lawsuit", Legal News Watch, www.legalnewswatch.com/Neurontin_report.html

World Health Organization, "Fifty-eighth World Health Assembly", Resolution WHA58.3: revision of the International Health Regulations (IHR, 2005).

Yang C.Y., "Calcium, magnesium, and nitrate in drinking water and gastric cancer mortality", Jpn J. Cancer Res., Subat 1998, 89 (2): s. 124-130.

Yosef Sarne, Miriam Fishbein, Sahar Gov, Fadi Assaf, Mikhal Gafni, Ora Keren, "Long-term behavioral and biochemical effects of an ultra-low dose of Δ^9 -tetrahydrocannabinol (THC): neuroprotection and ERK signaling", Experimental Brain Research, 2012, 221 (4): 437.

DİZİN

A

- AAP (Amerikan Doktorlar Akademisi / American Academy of Pediatrics) 160
- AAPS (ABD Doktorlar ve Operatörler Birliği / The Association of American Physicians and Surgeons) 189
- ABD Kanser Önleme Birliği (Cancer Prevention Coalition) 252
- ABD Kongresi 55, 57, 218
- ABD Narkotik Bürosu (U.S. Bureau of Narcotics) 49, 53, 54, 56
- Abdurrahman Özdemir 30
- ACC (American College of Cardiology) 165, 167, 317
- ACIP (U.S. Government's Advisory Committee on Immunization Practices) 191
- ADM (Archer Daniels Midland) 120
- ADR (Institute of Medicine Adverse Drug Reaction) 25
- Adriane Fugh-Berman 98, 100, 311
- Adrian Gibbs 213
- AHA (Amerikan Kalp Derneği / American Heart Association) 158, 159, 160, 165, 166, 167, 253, 309, 317, 320, 338
- Ajinomoto/Heartland 121
- Alexander Wunsch 279, 299, 300, 312
- Allos Therapeutics 43
- Alois Stöger 210
- Altria 277
- American Cancer Society 35, 61
- Amerika Diyabet Birliği (American Diabetes Association) 136
- Amerikan Kimya Kurulu (The American Chemistry Council) 226
- Amerikan Senatosu 94
- Amsterdam Üniversitesi 147
- Andrew W. Mellon 54
- Anthony Morris 179
- Antony Barnett 105, 313
- Aquafresh 257
- Arc View Group 48
- Ariad 43
- Arvid Carlsson 288, 313

ASCO (Amerikan Klinik Onkoloji Derneği) 40
AstraZeneca 16, 36, 146, 162, 163, 168, 169, 197, 216, 218
Aşı Mahkemeleri 182
Australian National University 213
Avrupa Birliği 13, 21, 22, 95, 119, 185, 222, 229, 231, 255, 272, 279
Avrupa Kardiyoloji Kongresi (European Society of Cardiology Congress) 107
Avrupa Konseyi 219
Avrupa Ortak Pazarı 95
Ayfer Haydaroglu 32

B

Bağ-Kur 30
Barack Obama 83
BASF 119, 120, 121, 259
Baxter 188, 209, 210, 211, 212, 216, 217, 218, 305, 307, 314, 333, 342
Bayer 36, 40, 42, 107, 121, 163, 168
Benjamin Franklin 304
Bernard Blanc 265
Biota 218
Birleşmiş Milletler 47, 181, 201, 209
Boston Scientific 29
Bristol-Myers Squibb 145, 162, 168, 169
Bristol Üniversitesi 63, 64
Britanya Kalp Vakfı (British Heart Foundation) 107
British American Tobacco 277
British Journal of Cancer 37, 66, 81, 324, 334, 346
British Journal of Medicine 105

British Journal of Psychiatry 84, 150, 315, 330
British Medical Journal 98, 100, 104, 117, 118, 134, 139, 140, 193, 311, 317, 329, 332, 347

C

California Üniversitesi 31, 39, 81, 255
Camel 275
Cargill 121
Carl Heneghan 193
CDC (Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi / Centers for Disease Control and Prevention) 24, 25, 171, 187, 191, 192, 195, 197, 204, 214, 275, 276, 306, 307, 309, 310, 315, 318, 334, 337
Center for Justice & Democracy 28
Centers for Disease Control and Prevention 25, 191, 275, 276, 308, 309, 310
Charles C. Bransas 144
CHMP (Committee for Medicinal Products for Human Use) 21, 22
Cholesterol Consensus Conference 167
Claude Lefant 161
Coca Cola 271
Colgate 257, 281, 282, 284
Copenhagen University 15, 223
Creighton University School of Medicine 63
CSM (Committee on Safety of Medicine) 141

D

Dana-Faber Cancer Institute 38
David Healey 105, 138

David Salisbury 203
 DEA (Drug Enforcement Agency) 80, 249
 Dean Burk 287
 Dentyl 257
 DHC (Department of Public Health) 52
 DuPont 54, 55, 259, 260, 261, 309, 330
 Dünya Bankası 301
E
 Edinburg Üniversitesi 107
 Edward Jenner 173, 175
 Ege Üniversitesi 32
 EHFCN (European Healthcare Fraud & Corruption Network) 96
 Eli Lilly 16, 44, 56, 97, 102, 128, 129, 130, 132, 135, 136, 137, 141, 146, 183, 312
 EMEA (European Medicine Agency) 21, 22, 188
 Emekli Sandığı 30
 EPA (Amerika Çevre Koruma Ajansı) 185, 233, 234, 235, 237, 238, 241, 243, 257, 260, 261, 270, 292, 306, 333, 338
 Erick Turner 134
 E. R. Miller 118
 ESC (European Society of Cardiology) 165
 Ewa Kopacz 208
 EWG (Environmental Working Group) 14, 15, 228, 241, 251, 260, 263, 308, 339, 341, 343
 Exeter Üniversitesi 261

F
 FBI 16, 17, 120, 209, 308
 FCC (Federal Communications Commission) 298, 321
 FDA (Food and Drug Administration) 21, 22, 23, 29, 30, 41, 44, 61, 97, 99, 101, 104, 111, 113, 130, 131, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 142, 146, 168, 171, 179, 185, 187, 191, 192, 195, 198, 217, 227, 238, 249, 260, 265, 290, 291, 292, 305, 307, 308, 312, 315, 320, 321, 327, 328, 329, 331, 337, 340, 344
 Florida Medical Examiners Commission 25
 Friedrich–Loeffler Hayvan Sağlığı Enstitüsü 214, 220
G
 Gabriela Segura 168, 169, 322
 Galler Üniversitesi (University of Wales) 105
 Genentech 36, 42
 Generation Rescue 186, 187, 189, 305
 Georgetown Üniversitesi Tıp Fakültesi 98
 George W. Bush 183
 Gerald Ford 303
 Gerry Fowkes 107
 Gıda Standartları Ajansı (The Food Standards Agency) 240
 GlaxoSmithKline 16, 131, 132, 140, 168, 186, 188, 192, 197, 198, 203, 213, 216, 217, 218, 281, 307
 Green Chill 270
 Gregory A. Curt 36
 Guitelle Baghdadi 108

GW Pharmaceuticals 44, 45
GWS (Gulf War Syndrome) 188

H

Haarmann Reimer 120, 121
Harry Anslinger 54
Harvard Medical School 38
Haukeland Üniversitesi 115
Heidenheimer Zeitung 197
Henkel 281
Henry Schein 291, 292
Hoffmann 120, 121
H.U. Hertel 265, 266, 297, 313
Hull Üniversitesi 125, 134
Hutchinson Cancer Research
Center 113

I-İ

IARC (Uluslararası Kanser Araştırma
Ajansı (The International Agency
for Research on Cancer) 269
ICNIRP (Uluslararası İyonize
Olmayan Radyasyon Koruma
Komisyonu) 298, 299, 326
IEEE (Elektrik Elektronik Mühendisleri Enstitüsü) 298
Imperial Tobacco 277
IOM (Committees of the Institute
of Medicine) 50
Irving Kirsch 125, 134, 327
İnci Devrim 281
İngiliz Akciğer Vakfı (The British
Lung Foundation) 72
İngiliz Araştırma Konseyi (British
Medical Research Council) 190
İngiltere Gıda Bilim ve Teknoloji
Enstitüsü 64

İngiltere Kanser Araştırma Kurumu
(Cancer Research UK) 64

J

Jack Herer 54, 55, 56, 80, 328
JAMA (The Journal of the American
Medical Association) 23, 24,
26, 115, 192, 193, 225, 226,
227, 314, 318, 322, 326, 332,
337, 339, 347
James Cleeman 161
James H. Doroshow 34
Jane Burgmeister 209, 211
Japan Tobacco 277
Japonya Ulusal Kanser Merkezi
(Japan's National Cancer
Center) 69
Jean C. Downie 213, 314
Jeffrey Dach 119, 329
Jeffrey Burton 110
JNCI (Journal of the National Cancer
Institute) 38
Johan Unnerus 197
John Beard 76, 77, 306, 329
John Braithwaite 17, 217, 329
John Cordisco 135
John Hopkins Hastanesi 238
John Hopkins Üniversitesi 131
John S. Armstrong 213, 314
Johnson&Johnson 133, 145, 146
Jon Tobias 63
Joseph Biederman 146, 147
Journal Annals of Epidemiology 193
Journal of General Virology 214
Journal of the National Cancer
Institute 38, 79, 82, 337, 348

K

Kaohsiung Tıp Fakültesi 69
Keiji Fukuda 179, 202, 310
Kızılhaç (Red Cross) 208
Kuno Summer 120
Kyowa Hakko Kogyo 121

L

Larry Palevsky 179
Lee Hoper 117
Lordlar Kamarası 47
Lorillard 277

M

Manfred von Andrenne 71, 334
Manisa Tavuk Aşları Üretim ve
Tavuk Hastalıkları Araştırma
Enstitüsü 176
Marc Grégoire 259
Marc Sircus 69, 78, 185, 335
Margaret Chan 219
Margaret Hamburg 291, 292
Maria Neira 269
Marian Neuhouser 114
Marie Curie 77
Marijn Dekkers 40, 42
Marta Ebbing 115
Martin H. Teicher 139, 336
Martin Weitz 94, 336
Massachusetts General Hospital
86
Mathew Thompson 193
Matthew B. Robinson 53, 54, 336
Med-Immune 218
Medicaid 216, 342
Medtronic 29, 30

Melon Bank 54, 55
Memorial Sloan-Kettering Cancer
Center 42
Merck 16, 96, 97, 101, 102, 162,
163, 168, 169, 191, 192, 196,
197, 198, 306, 312, 330
Metro (süpermarket) 262
Michael Pollan 18, 221, 314, 337
Mikael Karlsson 224
Milli Kanser Kurumu Dergisi (The
Journal of National Cancer
Institute) 114
Mitch Earleywine 81, 337
Monsanto 101, 234, 239

N

Nancy Fox 214
Narcotic Conventions 47
Natco Pharma 42
National Cancer Institute 34, 38, 61,
79, 82, 114, 288, 336, 337, 348
NCHS (National Center for Health
Statistics) 123
Neil Z. Miller 178, 185, 338, 339
New England Journal of Medicine
89, 102, 104, 134, 142, 312,
320, 345
NHS (İngiltere Sosyal Güvenlik
Kurumu Milli Sağlık Sistemi)
202, 217, 307
Niels Skakkeback 15, 223
Nobel 71, 197, 237, 288, 299, 315,
347
North Caroline State University 257
Northwestern Üniversitesi Tıp Fa-
kültesi 86
Novartis 16, 36, 40, 162, 168, 186,
192, 216, 218

O

Otto Warburg 71
Oxford Üniversitesi 71, 193

P

Palmolive 281
Parke Davis 146
Paul Müller 237
Paul Offit 191
Peninsula Medikal Okulu 261
Pennsylvania Üniversitesi Eczacılık
Fakültesi (University of Pennsylvania School of Medicine) 144
Peter Berry-Ottaway 64
Pfizer 16, 20, 36, 44, 56, 96, 99,
100, 102, 121, 141, 142, 146,
162, 163, 168, 169, 308, 318,
322, 347
Philadelphia Çocuk Hastanesi
(Children's Hospital of Philadelphia) 191
Philip Morris International 277
Physicians Desk Reference 138

R

Ralph Moss 36, 37, 342
Raphael Mechoulam 44, 49, 56, 57
Rasim Küçükusta 18, 39, 93, 100,
215, 311
REACH 222, 229, 247
Recep Akdur 201
Renee G. Scherlen 53, 54, 336
Rhone Poulenc 121
Richard Daines 205
Richard Smith 105
Robert D. Morris 241, 343
Robert G. Schneider 95

Roche 16, 95, 119, 120, 121, 192,
213, 218, 312
Rockefeller 92
Roy Plunkett 259

S

SAGE (Scientific Advisory Group
for Emergencies) 203
Sağlık Bakanlığı 15, 31, 143, 177, 198,
206, 215, 218, 276, 290, 312
Sağlıklı Amerika Planı (Plan for
Healthy America) 292
Samsun OMÜ Diş Hekimliği Fa-
kültesi 281
Samuel Sam Epstein 252
Sanofi Aventis 16, 198
Sanofi Pasteur 186, 192, 213, 218
Sara Hiom 64
Scott M. Grundy 159, 161, 345
Sensodyne 257
SGK 29, 74, 108
Shane Ellison 17, 155, 156, 163,
169, 345
Shannon Brownlee 35, 109, 134,
200, 329, 345, 346
Sharon McKenna 66
Shigeru Omi 215
Sinan Coşkun Turan 28, 346
Sir Liam Donaldson 203
Sir Roy Anderson 203
Sir William Osler 91, 350
Solvay Pharmaceuticals 43
SSNC (İsveç Doğal Yaşamı Koruma
Derneği / Swedish Society for
Nature Conservation) 224
Stacy Malkan 247, 248, 347
Stanley Adams 95

Stanley Bergman 292

Syngenta 234, 305

T

Takeda Chemical Industries 121

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı 176

Tel Aviv Üniversitesi 49, 56

The Cochrane Collaboration 105

The Journal of American Cancer Society 35

The Journal of Neuroscience 86

The Journal of the American 24,
26, 104, 314, 332

The Ohio State University Medical Center 269

The Oncologist 35

The UCLA School of Public Health 262

Thomas Jefferson 303

Thomas Vahlenkamp 214, 220

Traci Johnson 8, 135, 136, 137, 328

Transparency International
(Uluslararası Şeffaflık
Derneği) 95, 96, 349

TUBİM (Türkiye Uyuşturucu Ba-
ğımlılığı İzleme Merkezi) 87

Tullio Simoncini 78, 79, 349

Türk Nefroloji Derneği 108

Türk Psikiyatri Derneği 124

U

Ulusal Kolesterol Eğitim Programı
(National Cholesterol Education
Program) 168, 169

Uluslararası Kızıl Haç Birliği 302

UpToDate 105

U.S. National Institutes of Health 56

V

Victoria (Kraliçe) 47

Virginia Teknik Üniversitesi 256

Virginia Tıp Fakültesi (Medical
College of Virginia) 79, 80

W

Walter Reed Ordu Tıp Merkezi 238

WHO (Dünya Sağlık Örgütü / World
Health Organization) 39, 60,
96, 108, 172, 179, 190, 200,
201, 202, 203, 204, 206, 208,
209, 211, 212, 215, 216, 219,
220, 234, 235, 273, 286, 292,
293, 297, 305, 308, 310, 317,
327, 350

William O'Shaughnessy 47

William Randolph Hearst 54

Wolfgang Wodarg 219

Wyeth 16, 140

Gıda sektörü tarafından üretilen ve aldatıcı reklamlarla des-infarmasyonlarla insanlar için elzem gıda maddesi olarak sunulan işlenmiş ve binlerce katkı maddesi kullanılmış gıdalar insanların sağlığına değil yüz milyarlarlarca dolarlık piyasası olan gıda sektörünün yararına çalışır. Bu gıdalarla insanlar sağlığını kaybederken gıda sektörleri kasalarını doldururlar. Yüksek oranda zararlı yağ, şeker, tuz ve katkı maddeleri ihtiva eden işlenmiş gıdalar sahte gıdalara dönüşmüştür ve insanları beslemez. Bunların raf ömrünü uzatmak için içine konulan kimyasallar düşük besin değerleri tüketenlerde ki toksinleri artırır hastalıkları tetikler.

Biz topraktan soframıza kadar gelen gıdaların artık yeteri kadar besin mineral değerleri bulunmadığı aksine daha çok zararlı maddeler bulunduğunu bilsek te alternatif yollar gittikçe azaltıldığı için istemeyerek de olsa bunları tüketmek zorunda kalıyoruz. Bu suni hale gelmiş sözde gıdalar nlar bizi yalnız fiziken değil ruhen de hasta ediyor. İnsanoğlunun bu gıda teröründen bir an önce bilinçlenerek kurtulması gerekmektedir.

“İsmail Tokalak’ın bu çok edici kitabı bize ve çocuklarımıza sunulan gıdaların tehlikelerini yüzlerce bilimsel referanslarla destekleyerek gösterirken bize sağlıklı yaşam konusunda takip etmemiz gereken yol haritasını da veriyor. Tokalak’ ı herkesin başucu kitabı olması gereken bu çalışmasından dolayı canı gönülden kutluyor ve tebrik ediyorum. Her yeni kitabı ufkumuzu daha da çok açıyor.”

DA İMYA RÜ

lavı değil hayat boyu alınması
yaştan sonra ömür boyu çeşitli
süre sonra önce böbrekleri
liyor. Sağlık sisteminde has-
azılması neredeyse rutin bir
ur; ilaç firmaları ve onların ne
lık sistemi soruşturulur hale

çevre hem insanlık için adeta
baren 100 bin civarında yeni
myasal kökenli maddelerle
ıklar da yüzlerce yıl tabiattan
ehirliyor. Sağlıklı yaşam alanla-

ıkların göbek bağında 300'e
n ve daha çok para kazanma
larımızı bile zehirlemekteyiz.
ize hareket ederek bir şeyler
ına yapılabilecek en erdemli

çsiz kullanıldığı takdirde insan-
veriyor. Elimizde çalışma bu
Tokalak insan sağlığı ve çevre
veriler eşliğinde bizlere bilinçli

rsal Başkanı, Hayrettin Karaca